

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KAFKA®

“En güzel sığınak,
belleğin sığınağıdır.”

SEKİZ DAĞ

PAOLO COGNETTI

PREMIO
STREGA
ODÜLÜ

Çeviri: Yelda Gürlek

SEKİZ DAĞ

Orijinal Adı: Le Otto Montagne

Yazarı: Paolo Cognetti

İtalyanca Aslından Çeviren: Yelda Gürlek

Yayın Yönetmeni: Enis Koksaldı

Düzeltili: Tuğçe Nida Gökırmak

Düzenleme: Gamze Kulak

Kapak İllüstrasyon ve Tasarım: Dilara Kavaklıoğlu

1. Baskı: Kasım 2018

ISBN: 978-605-482-074-0

YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 34590

İlk baskısı 2016 yılında İtalya, Torino'da Giulio Einaudi editore tarafından yapılmıştır. Bu baskı, MalaTesta Lit. Ag., Milano aracılığı ile yazarla yapılan anlaşmaya uygun şekilde yayınlanmıştır.

© 2014, Paolo Cognetti

© Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.

KAFKA, Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin tescilli alt markasıdır.

Basım ve Cilt:

Dörtel Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zafer Mah. 147. Sk. 9-13A Esenyurt / İstanbul

Tel: 0212 565 11 66

Matbaa Sertifika No: 40970

Yayımlayan:

Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Osmanlı Sk. 18/4-5 Taksim / İstanbul

Tel: (0212) 252 38 21 Faks: 252 63 98

İnternet adresi: www.epsilonyayinevi.com

e-mail: epsilon@epsilonyayinevi.com

SEKİZ DAĞ

PAOLO COGNETTI

İtalyanca Aslından Çeviren:
Yelda Gürlek

KAFKA®

Elveda Düğün Konuğu, elveda,
Ama sana Şunu anlattım mı:
İyi dua eder o kişi ki sever
Hem insanı, hem kuğu, hem hayvanı.

S. T. Coleridge, *Yaşlı Gemici*

Dağa çıkma konusunda babamın kendine özgü bir yaklaşımı vardı. Derin düşüncelere dalmaktan ziyade, bütünüyle hırslı ve gözü pek bir tutum sergilerdi. Gücüne kuvvetine aldırmandan ve her zaman biriyle ya da bir şeyle yarışırcasına tırmanır, patikanın tekdüze ilerlediği hissine kapıldığı noktada en dik yamaca yönelerek yolu kısaltırdı. Onunla birlikteyken yolda durmak yasaktı; açlıktan, yorgunluktan ya da soğuktan yakınmak da yasaktı, ama güzel bir şarkı söylemek mümkündü, özellikle de fırtınalı bir havada ya da sisten göz gözü görmediği zamanlarda. Ve bir de karlı yamaçlardan kendimizi aşağı bırakırken çığlık atmamıza izin verirdi.

Onu henüz küçük bir oğlan çocuğuyken tanımış olan annem, babamın o zamanlar da kimseyi beklemediğini, birinin daha yükseğe çıktığını görür görmez, peşinden haldır haldır gittiğini söylerdi; kısacası, onun gözüne girmek için insanın bacaklarının sağlam olması gerekirmiş ki kendisinin de babamın kalbini böyle fethettiğini ima ederdi gülerek. Annem daha sonraki dağ yürüyüşlerinde çayırlarda oturmayı, ayaklarını bir derenin içine daldırmayı ya da otların ve çiçeklerin isimlerini öğrenmeyi tercih eder oldu. Dağın tepesine çıktığında babam bir çeşit hüsrana kapılır, bir an önce eve dönmeyi isterken, annem uzak tepeleri seyretmeyi, gençliğinde tırmandığı yerleri düşünmeyi, oraya ne zaman ve kiminle gittiğini hatırlamayı severdi.

Verdikleri tepkilerin zıt, ama özelemlerinin aynı olduğuna inanıyorum. Otuzlu yaşlarına doğru annem doğduğu, babamsa savaş yetimi olarak büyüdüğü Venedik'in bir köyünü terk ederek şehre göç etmişler. Dolomitler onların ilk aşkı, ilk dağları olmuş. Sohbetlerinde kimi zaman onların isimlerini söylerlerdi, o zamanlar ne konuştuklarını henüz takip edemeyecek kadar küçük bir çocuk olsam da bazı sözcüklerin daha tiz seslerle, daha fazla anlam taşıyarak çınladığını yine de hissedirdim: *Il Catinaccio, il Sassolungo, le Tofane, la Marmolada*. Babamın bunlardan birini söylemesi annemin gözlerini parlatmaya yeterdi.

Annemle babamın birbirlerine âşık olduğu yerlerdi buralar. Kısa bir süre sonra bunu ben de anladım: Çocukken onları oraya götüren de, sonra bir sonbahar sabahı, *Tre Cime di Lavaredo*'nun eteklerindeki küçük kilisenin önünde nikâhlarını kıyan da aynı rahipti. O dağdaki nikâh ailemizin kuruluş efsanesiydi. Annemin ailesinin benim bilmediğim nedenler yüzünden karşı çıktığı evlilikleri, dört arkadaş arasında ve gelinlikle damatlık yerine üzerlerinde yağmurluklarıyla kutlanmış; düğün gecesi de Auronzo sığınağındaki bir yatakta karı koca olmuşlar. Karlar, *Cima Grande*'nin kıyılarında çoktan ısıllı parlıyormuş. O yıl için, gelecekte de her yıl olacağı gibi, dağcılık sezonunun sona erdiği 1972 Ekim ayının bir cumartesi günüymüş ve ertesi gün deri botlarını, golf pantolonlarını, annemin hamileliğini ve babamın iş sözleşmesini arabaya yükledikleri gibi çekip Milano'ya gitmişler.

Sükûnet babamın pek değer verdiği bir erdem değildi, ama şehirde, nefes almaktan daha çok işine yarayacaktı. Milano'da şöyle bir manzaramız vardı: Yetmişli yıllarda, annemle babamın demesine göre altından Olona Nehri'nin aktığı işlek bir

caddeye bakan bir binada oturuyorduk. Yağmurlu günlerde caddenin sular altında kaldığı doğrudur –hem ben de altımızdan geçen nehrin karanlıkta kükrediğini, rögar kapaklarından taşacak kadar kabardığını hayal ederdim– ama sürekli taşıp duran nehir o değil de, arabalar, kamyonetler, motosikletler, kamyonlar, otobüsler ve ambulanslardan yapılma olan diğer nehirdi. Biz yukarıda, yedinci katta oturuyorduk ve caddenin kenarındaki iki sıra birörnek bina da gümbürtüyü iyiden iyiye kuvvetlendiriyordu. Bazı geceler bu gürültüye daha fazla katlanamayan babam, yatağından kalkar, bütün şehre küfürler yağdırmak, onu sessizliğe davet etmek ya da başından aşağı bir kova kaynar zift dökmek istermişçesine pencereyi ardına kadar açar, bir dakika boyunca pencereden aşağı bakar, sonra ceketini giyerek yürüyüşe çıkardı.

O pencerelerden gökyüzünü rahatça görürdük. Mevsimlere aldırmadan göğü her daim saran tek tip beyazlık, kanat çırpın kuşlarla benekenirdi. Annem dumandan kararmış, asırlardır yağın yağmurdan küflenmiş küçük bir balkonda çiçek yetiştirmeye inat ederdi. Balkondaki bitkileriyle ilgilenirken de bana büyüdüğü köyün ağustostaki üzüm bağlarından, kurutma seralarında kargılara asılı tütün yapraklarından ya da yumuşak ve beyaz kalmaları için kuşkonmazların filizlenmeden önce toplanması ve bu yüzden de onları daha toprağın altındayken görececek gözün maharetli olması gerektiğinden söz ederdi.

O maharetli göz şimdi tamamen başka bir işe yarıyordu. Venedik'te hemşirelik yapmıştı, ama Milano'nun batısındaki toplu konutların bulunduğu Olmi¹ mahallesinde sağlıkçı olarak iş bulmuştu. Hamilelere yardımcı olmak ve doğum son-

1 Olmi: Karaağaçlar. (ç.n.)

rasında bir yaşına kadar bebekleri takip etmek düşüncesiyle –tıpkı çalışmakta olduğu aile danışmanlığı merkezi gibi– daha yenilerde ortaya çıkmış bir iş tanımıydı bu ve annem işini se-
verek yapıyordu. Ancak onu bu işi yapması için göndermiş ol-
dukları yer daha çok bir misyonerlik merkezine benziyordu. O
civarda aslında pek az karaağaç bulunuyordu, mahallede her
türlü mikrop ve kötülüğün kol gezdiği on iki katlı blokların
arasındaki sokak isimlerinin Ontani², Abeti³, Larici⁴, Betulle⁵
olması da insana komik geliyordu. Annemin görevleri arasın-
da, bebeklerin büyüdüğü ortamı gidip yerinde incelemek de
vardı ve bunlar annemin günlerce  okundan kurtulamadığı
ziyaretlerdi. En ağır durumlardaysa,  ocuk mahkemesine suç
duyurusunda bulunmak zorunda kalırdı.  ahsına savrulan ha-
karet ve tehditlerin yanı sıra, için bu noktaya varması da ona
bir hayli yorucu gelir, ama annem yine de kararının doğrulu-
ğundan asla şüphe etmezdi. Üstelik bu kanaatte olan sadece
kendisi de değildi: O  ocuklar karşısında kadın olmanın getir-
diği ortak sorumluluk duygusu onu, diğer kadın sosyal hizmet
 alı anlarına, kadın eğitimci ve öğretmenlere sımsıkı bağlar,
onlarla tek vücut olmasını sağlardı.

Oysa babam her zaman yapayalnız biri olmuştu. On bin
i inin çalıştığı, grevler ve i ten çıkarmalar yüzünden sürekli
sarsıntılar geçiren bir fabrikada kimyagerdi ve içeride her ne
ya anırsa ya ansın babam eve barut fıçısı gibi dönerdi. Ak am
yemeğinde, havaya kaldırdığı iki yumruğunun içinde çatalını
ve bıçağını sımsıkı tutarak, her an yeni bir dünya savaşının
patlak vermesini beklermi cesine gözünü ayırmadan sessizce

2 Ontani: Ak aağ lar. ( .n.)

3 Abeti: Köknar ağ ları. ( .n.)

4 Larici: Karaçam ağ ları. ( .n.)

5 Betulle: Hu  ağ ları. ( .n.)

televizyona bakar, her ölüm haberine, her hükümet krizine, petrol fiyatlarındaki her artışa, kimliği belirsiz teröristlerce atılan her bombaya kendi kendine sayıp söverdi. Evimize davet ettiği üç-beş iş arkadaşıyla neredeyse sadece siyaset konuşur, sohbetler istisnasız olarak tartışmayla son bulurdu. Komünistlerle anti-komünist, Katoliklerle radikal kesilir, onu bir kiliseye, bir siyasi oluşuma dahil etmeye çalışanlara karşı serbest düşünür kimliğine bürünürdü; ancak bunlar onun zorunlu askerlikten kaçındığı zamanlar değildi ve zaten kısa bir süre sonra da babamın iş arkadaşları evimize gelmez oldular. Oysa babam, her sabah sipere inermiş gibi devam etti fabrikaya gitmeye. Aynı şekilde, geceleri uyumamaya, kapıyı pencereyi sımsıkı kapatmaya, kulakları için tıkaç ve baş ağrıları için ilaç kullanmaya, şiddetli öfke patlamaları yaşamaya da... İşte annem de böyle zamanlarda devreye girerdi, zira karıkocalık görevleri kapsamında babamı sakinleştirme ve babamla dış dünya arasındaki arbedenin karşılıklı darbelerini yumuşatma görevini de o üstlenmişti.

Evde hâlâ Venedik lehçesiyle konuşturlardı. Bu, ikisinin arasındaki gizli bir dil, onların önceki gizemli yaşamlarının yankısıydı. Tıpkı annemin girişteki konsolun üzerine dizdiği fotoğraflar gibi geçmişin bir kalıntısıydı. Sık sık durup o fotoğraflara bakardım: İlki, anneannemle dedemin yaptıkları yegâne seyahatleri sırasında Venedik'te çekilmiş fotoğraflarıydı, dedem bu fotoğrafı anneanneme evliliklerinin gümüş yılında hediye etmişti. İkincisinde, bağbozumu zamanı ayakta durmuş üç genç kızla bir delikanlının ortasında anneannemle dedem oturuyor, çiftlik evinin önünde, üzüm küfeleriyle bütün aile poz veriyordu. Üçüncüsündeyse omuzlarında asılı ip demetleri, üzerlerin-

de dağcılık kıyafetleri, bir dağın zirvesinde babamla birlikte, ailenin tek oğlu olan dayım gülümsemekteydi. Genç yaşta ölmüş ve bu yüzden bana onun adını vermişler, gerçi aile sözlüğünde benim adı Pietro, onunki Piero'ydu. Ne var ki ben bu insanların hiçbirini tanıımıyordum. Beni hiçbir zaman onları görmeye götürmemişlerdi, ne de onlar bizi görmeye Milano'ya gelirlerdi. Yılda birkaç kez annem, cumartesi sabahı trene binip gider, pazar akşamı da eve, gittiğinden bir parça daha hüzünlü dönerdi; sonra zamanla hüznü dağılır, hayata kaldığı yerden devam ederdi. Kendini hüzne teslim edemeyeceği kadar çok fazla iş, ilgilenmek zorunda olduğu çok fazla insan vardı.

Ama geçmiş denen şey, insanın karşısına hiç beklemediği bir anda çıkıyordu. Beni okula, annemi aile danışmanlığı merkezine ve babamı fabrikaya götüren arabamız dolambaçlı yollarda ilerlerken, bazı sabahlar annem eski bir şarkıyı mırıldanırdı. İlk dörtlüğünü söylemeye başlar başlamaz babam da devamını getirirdi. Bunlar, Büyük Savaş yıllarında dağlarda geçen şarkılardı: "La tradotta", "La Valsugana", "Il testamento del capitano" Hikâyelerini ben bile artık ezbere biliyordum: Yirmi yedi kişi cepheye gitmiş ve sadece beşi evlerine dönebilmişti. Bir haç vardı dağın tepesinde, bir gün onu görmeye gelecek olan anneyi bekliyordu Piave'de. Uzaktaki esmer kız yola dikmiş gözünü, bekliyordu onu eli yüreğinde, ama sonra yoruldu beklemekten, evlendi başka biriyle; ölüme yenik düşense, bir buse kondururdu kızın yanağına ve sonra bir çiçek isterdi karşılığında. Bu şarkılarda farklı bir lehçeye ait sözcükler olduğundan, annemle babamın onları önceki hayatlarından getirdiğini anlayabiliyordum, ama daha farklı ve tuhaf bir şey de hissediyordum ki o da söz konusu şarkıların sanki ikisini anlatıyor olmasıydı. Sanki tamamen o ikisi için yazılmış

gibiymi bu şarkılar, aksi halde seslerine düpedüz ihanet eden o duygusallığın başka bir açıklaması olamazdı.

Sonra, ilkbaharda ya da sonbaharın ender rüzgârlı günlerinde, Milano caddelerinin ucunda dağlar bütün heybetiyle gözlerimizin önüne serilirdi. Sert bir dönemecin ardında, bir üst geçitte, annemle babamın gözleri, birinin diğerine eliyle göstermesine gerek kalmadan, hızla o yöne dönerdi. Bir mucize misali, doruklar bembeyaz, gökyüzü hiç olmadığı kadar mavi olurdu. Bizim tarafta fabrikaların hengâmesi, halk tabakasının yaşadığı kalabalık evler, meydan çatışmaları, istismara uğramış çocuklar, çocuk anneler; öte yanda bembeyaz karlar. Annem onların hangi dağlar olduğunu sorar, babam da bunun üzerine pusulasını şehrin coğrafyasına göre ayarlar gibi etrafına bakınırdı. Bu caddenin adı ne, Monza mı, Zara mı? Biraz düşündükten sonra, “O halde, bu da Grigna Dağı,” derdi. “Evet, evet bence ta kendisi.” Hikâyesini çok iyi hatırlıyordum. Grigna, dünyalar güzeli ve bir o kadar da zalim bir kadın savaşçymış, kendisine ilan-ı aşk etmeye gelen şövalyeleri oklarıyla bir bir öldürürmüş; bunun üzerine Tanrı onu bir dağa çevirerek cezalandırmış. İşte şimdi oradaydı, arabanın ön camında, her birimizin aklında farklı ve suskun düşünceler varken üçümüzü de kendine hayran bırakıyordu. Sonra trafik lambası yeşile dönüyor, bir yaya karşıdan karşıya geçiyordu, arkamızdan birileri kornaya basıyor, babam ona bir güzel küfür sallıyor ve öfkeyle gaza basarken o büyüleyici ânı hızla arkamızda bırakıyorduk.

Yetmişli yılların sonuna geldiğimizde, Milano’da iç karışıklıklar sürerken, o ikisi tırmanış botlarını yeniden ayaklarına geçirdiler. Pusulalarını doğuya, geldikleri yöne değil, kaçış yolunu izler gibi batıya, Ossola, Valsesia, Val d’Aosta gibi daha yüksek

ve sarp dağlara çevirdiler. Annem sonradan bana, yüreğinin ilk başta hiç beklemediği bir sıkıntıyla daraldığını anlatacaktı. Venedik ve Trento civarındaki dağların yumuşak hatlarına karşılık, batıdaki vadiler, boğazlar gibi dar, karanlık ve kapalıymış; kayalıkların yüzeyi nemli ve siyahmış, ayrıca her taraftan dere-ler ve şelaleler akıyormuş. Ne kadar çok su var, diye düşünmüş annem. Sık sık yağmur yağıyor olmalı. Bütün bu suyun olağanüstü bir kaynaktan çıktığını fark etmemiş, babamla beraber dosdoğru bu kaynağa doğru da gidiyor değillermiş. Yeniden güneşe kavuşacakları bir yüksekliğe erişinceye kadar vadiyi tırmanmışlar: Bir anda gözlerinin önünde Monte Rosa'nın manzarası belirmiş. Yaz mevsiminin yemyeşil otlaklarına tepeden bakan kutup âlemi, ebedi bir kış. Annem korkuya kapılmış. Buna karşılık babam, bunun kendisi için yepyeni bir büyüklük ölçeğini keşfetmek gibi olduğunu söylemişti, hani insanların dağlarından gelip de kendini devlerin dağlarında bulmak gibi bir şey... Eh, doğal olarak da ona ilk görüşte âşık olmuş.

O gün gittikleri yerin adını tam olarak bilmiyorum. Kim bilir belki Macugnana, Alagna, Gressoney'di, belki de Ayaştı. O zamanlar her yıl farklı bir yere gider, babamın gönlünü fet-heden dağın etrafındaki ıslah olmaz göçebeliliğinin izini takip ederdik. Vadilerden çok evleri hatırlıyorum, tabii onlara ev denirse: Kampta bir bungalov ya da köydeki pansiyonlarda bir oda kir alıyor, orada iki hafta kalıyorduk. Kaldığımız yer-lerde ne bizi evimizde hissettirecek kadar geniş bir alanımız ne de bir şeye bağlanacak kadar yeterli zamanımız olurdu, zaten bunlar babamın ilgilendiği şeyler değildi, o bu durumların far-kına bile varmazdı. Varır varmaz hemen giysilerini değiştirirdi: Çantadan kareli gömleğini, kadife pantolonunu, yün kazağını çıkarır, yeniden eski kıyafetlerinin içindeyken bambaşka biri

olurdu. O kısa tatili keçi yollarında dolaşarak geçirir, sabah erkenden yola çıktıktan sonra akşam vakti ya da ertesi gün toza toprağa bulanmış, güneşten yanmış, yorgun ve mutlu halde geri dönerdi. Akşam yemeğinde bize geyikleri ve dağ-keçilerini anlatır, kamp gecelerinden, yıldızlı gökyüzünden, ağustos ayındayken bile yüksek tepelere yağmaya devam eden karlardan söz eder, keyfi daha da yerindeyse sözlerini, “Sizin de yanımda olmanızı nasıl isterdim,” diyerek noktalar.

İşin aslı, annemin buzlu yamaçları tırmanmayı reddediyor olmasıydı. Bu konuda akıl dışı ve sarsılmaz bir korku duyuyordu: Dağ denen şeyin kendisi için üç bin metrede, yani kendi Dolomitlerinin yüksekliğinde son bulduğunu söylüyordu. İki bin metreyi –otlakları, dereleri, ormanları– üç bin metreye tercih ediyordu, ama bin metre yüksekliğindeki dağları da, taş ve odundan ibaret olan o köylerdeki yaşamı da çok seviyordu. Babam gidince, benimle birlikte etrafı keşfe çıkmayı, köyün meydanına oturup bir kahve içmeyi, çayırlarda bana kitap okumayı, yoldan geçenlerle tatlı tatlı çene çalmayı çok severdi annem. Daha çok, oradan oraya durmadan koşturmamızdan şikâyetçiydi. Kendine ait bir evi, her zaman gelebileceği bir köyü olmasını çok ister ve bunu da her fırsatta babama hatırlatırdı. Babamsa, Milano’daki evden başka bir evin daha kirasını ödeyebilecekleri kadar paralarının olmadığını söylerdi. Ama annem bütçemizi sarsmayacak bir fiyat konusunda onunla pazarlık etti ve babam da sonunda ev bakmasına razı oldu.

Akşamları, yemekten sonra sofra toplandığında babam yeryüzü şekillerini gösteren haritasını masanın üzerine yayar, ertesi gün gideceği patikaları çalışırdı. Yanında gri kapaklı Cai⁶ el kitapçığı ve arada bir yudumladığı yarım bardak *grap-*

6 Club Alpinismo Italiano: İtalyan Dağcılık Kulübü. (ç.n.)

pa likörü dururdu. Annemse, elinde kitabıyla bir koltukta ya da yatağın üzerinde oturur, özgürlüğünün keyfini çıkarırdı; böylece bir-iki saatliğine sanki başka bir âleme dalmışçasına kitabın sayfalarında kaybolurdu. Ben de babamın ne yaptığını görmek için kucağına çıkardım. Şehirde alıştığım babamın tam aksine onu neşeli ve konuşkan bulurdum. Bana haritayı göstermekten ve nasıl okunacağını öğretmekten haz duyardı. “Bu bir nehir,” derdi parmağıyla göstererek. “Bu bir göl, bunlar da bir grup dağ kulübesi. Burada ormanı, dağlardaki çayırları, kayalıkları ve buzulları renklerinden ayırt edebilirsiniz. Bu iç içe geçmiş kıvrımlı çizgiler bize rakımı gösteriyor ve çizgiler sıklaştıkça dağın daha dik olduğunu, hatta oraya kadar tırmanmanın olanaksız olduğunu anlıyoruz; tek tük olduğu yerlerdeyse eğim daha yumuşaktır ve oralarda patikalar bulunur, görüyor musun? Bir rakımı işaret eden bu noktacıklar da zirveleri gösteriyor. Biz zirvelere gidiyoruz işte. Ancak, daha fazla tırmanamayacağımızı anladığımız bir yere gelince inmeye başlarız. Bunu anlıyor musun?”

Hayır, anlamıyordum. Ama babamı mutluluğa boğan o dünyayı görmek zorundaydım. Yıllar sonra dağa birlikte gitmeye başladığımızda, ilk heyecanımın nasıl ortaya çıktığını harfi harfine hatırladığını söylüyordu. Bir sabah annem uyurken, o dışarı çıkmak üzere botlarını bağladığı sırada beni karşısında kendisiyle yola düşmeye hazır bulmuştu. Yatağımın içinde giyinip hazırlanmış olmalıydım. Karanlıkta, altı ya da yedi yaşımdan daha büyük gösteren halimle onu korkutmuş-tum; anlattığı kadarıyla, daha o zamandan gelecekteki halime bürünmüştüm, yetişkin bir erkek evladın silüetine, geleceğe ait bir hayalete...

Annemi uyandırmamak için alçak sesle, “Biraz daha uyumak istemez misin?” diye sormuş.

“Ben seninle gelmek istiyorum,” diye karşılık vermişim ya da o böyle olduğunu iddia ediyordu, belki de hatırlamak istediği sadece bu cümleydi.

Birinci Kısım

Çocukluk Dağı

Birinci Bölüm

Grana köyü, yukarıdan demir grisi yüksek tepelerin, aşağıdan geçit vermeyen sarp bir kayalığın kapattığı ve oradan geçenlerin alakasız bir ihtimal deyip göz ardı ettiği şu vadilerden birinin uzantısında bulunuyordu. Sarp kayalığın üzerindeki kulenin kalıntıları, çoktan vahşi yaşama geri dönmüş topraklara gözcülük ediyordu. Çevreyolundan bir toprak yol ayrılıyor, geniş ve sert dönemeçlerle kulenin dibine dek tırmanıyordu; kuleyi geçer geçmez dönemeçleri yumuşayan yol yönünü dağın bir yamacına çeviriyor, hafif bir eğimle ilerleyerek yamacın ortalarında bir yerden vadiye giriyordu. 1984 yılında yola çıktığımızda, aylardan temmuzdu. Çayırılarda samanların biçildiği zamandı. Ormanlık tarafı gölgede olan, taraçalarla kaplı cephesi güneş alan vadi aşağıdan görüldüğü haline göre çok daha genişti ve aşağıda, lekeyi andıran fundalıkların arasındaysa, arada bir parıltısını gördüğüm bir nehir akıyordu; işte bu da Granada hoşuma giden ilk şey olmuştu. O dönemde

macera romanları okurdum. Beni akarsulara sevdalandıran da Mark Twain olmuştu. Orada balık tutmanın, dalmanın, yüzenin, birkaç ağaç kesmenin ve bir sal yapmanın mümkün olabileceğini düşündüm ve hayallerimin peşine takılmış olduğumdan, hemen bir dönemecin ardından ortaya çıkıveren köyü fark etmedim bile.

“İşte, burası,” dedi annem. “Yavaş git.”

Babam, yürüme hızında ilerledi. Yola çıktığımızdan beri uslu bir çocuk gibi annemin talimatlarına uyuyordu. Arabanın geçerken kaldırdığı tozların arasından ahırlara, kümeslere, kütük ambarlarına, yanmış ya da yıkılmış harabelere, yolun kenarındaki traktörlere ve balya makinelerine bakmak için sağa sola eğiliyordu. Bir avludan boynunda çingiraklarıyla iki siyah köpek fırlayıverdi. Yakın zamanda yapılmış birkaç evin dışında, bütün köy sanki dağdan çıkarılmış aynı gri taşlarla inşa edilmiş gibi görünüyor ve altındaki dağa yeryüzüne fışkırmış bir kayalık yığını ya da kadim bir heyelan birikintisi gibi tutunuyordu; oradan biraz yukarıda keçiler otliyordu.

Babam bir şey söylemedi. Orayı kendi başına keşfetmiş olan annem, arabayı yanaştırması için ona bir düzlüğü işaret etti ve ev sahibini bulmak için arabadan inerken biz de babamla birlikte valizleri çıkarmaya koyulduk. Köpeklerden biri havlayarak yanımıza geldi ve babamı daha önce hiç görmediğim bir şeyi yaparken gördüm: Koklaması için bir elini hayvana uzattı, ona nazikçe bir-iki şey söyledi ve sonra da hayvanın kulaklarının arasını okşadı. Belki de hayvanlarla, insanlarla olduğundan daha iyi anlaşıyordu.

Portbagajın lastiklerini çözerken bana “Eee?” diye sordu. “Nasıl buldun?”

Ona, çok güzelmiş, demeyi isterdim. Arabadan iner inmez

bir saman, ahır, odun, duman kokusuyla sarınıp sarmalanmış-
tım, bir de vaatlerle yüklü olan kim bilir başka başka nelerin
kokusuyla... Ancak bunun yerinde bir cevap olduğundan emin
olmadığımdan ona, “Bence fena değil, sence?” diyebilirdim.

Babam omuzlarını silkti. Bakışlarını valizlerden uzaklaştırdı
ve önümüzde duran barakaya şöyle bir göz attı. Baraka bir ta-
rafa doğru eğik duruyordu ve onu destekleyen iki kazık olmasa
yıkıldı yıkılacaktı. İçeriye üst üste saman balyaları yığılmıştı ve
balyaların üzerinde de birinin üzerinden çıkarıp orada unut-
tuğu bir kot gömlek vardı.

“Ben böyle bir yerde büyüdüm,” dedi, bunun iyi bir hatıra
mı yoksa kötü bir hatıra mı olduğunu anlamama izin verme-
yen bir ifadeyle.

Bir valizin sapını tutup onu tam aşağı çekecekti ki, aklına
bir şey geldi. Besbelli onu bir hayli eğlendiren bu düşünceyle
yüzüme baktı.

“Sence geçmiş, bir daha geçebilir mi?”

Tongaya düşmemek için, “Bu zor,” dedim. Bana her zaman
bu tür bilmeceler sorardı. Bende mantığa ve matematiğe yat-
kın olan, kendisinininkine benzer bir zekâ görür ve bunu sına-
mayı kendine görev bilirdi.

“Şurada akan nehri görüyor musun?” dedi. “Diyelim ki su,
geçip giden zaman olsun. Durduğumuz yer şimdiki zamansa,
sence gelecek neresidir?”

Düşündüm. Bu gayet kolay görünüyordu. En bariz cevabı
verdim. “Gelecek, suyun aktığı yöndür, şu aşağısı yani.”

“Yanlış,” diye hüküm verdi. “Neyse ki öyle değil.” Sonra bir
ağırlık kaldırır gibi “Hoppala,” dedi –beni havaya kaldırdığı
zamanlarda kullandığı bir sözdü bu– ve iki valizden biri güm-
bürtüyle yere düştü.

Annemin kiraladığı ev köyün üst tarafında, ortasında yalak olan bir avluda bulunuyordu. İki farklı geçmişin, iki farklı kökenin izlerini taşıyordu ev; ilkinde dair izler evin kararmış melez ağacından yapılma duvar ve balkonlarında, killi balçıkla sıvanmış, yosun kaplı çatısında, isli büyük bacasında göze çarpıyordu ve bu köklü bir geçmişti; ikincisini gösteren izlerse sadece köhneliğe aitti. Evin zeminini muşambayla, duvarları çiçekli duvar kâğıtlarıyla kaplamanın, gömme erzak dolapları ve mutfak lavabosu yaptırmanın moda olduğu bir dönemdi bu ve şimdi hepsi çoktan küflenmiş, renkleri solmuştu. Evi bu vasat görüntüsünden kurtarabilecek tek şeyse, içinde pirinç kulplu, dört ocaklı, büyük ve ağır bir döküm kuzinenin bulunuyor olmasıydı. Bu kuzine başka bir yerden getirilmiş ve yine başka bir zamandan kalmış olmalıydı. Ama ben her şeyden çok, orada bulunmayan şeylerin annemin hoşuna gittiğini düşünüyorum, çünkü ne de olsa boş bir evden biraz daha fazlasını bulmuştu ancak: Eve istediğimiz gibi çekidüzen verip veremeyeceğimizi sorduğu ev sahibesi de anneme, “Dilediğinizi yapın,” demekle yetindi. Evi yıllardan beri kiraya vermemişti, belli ki o yaz da kiralanmasını beklemiyordu. Kaba saba tavırları vardı, ama saygısız değildi. Sanırım tarlalarda çalıştığı ve üzerini değiştirme imkânı bulamadığı için kendini mahcup hissediyordu. Anneme kocaman demir bir anahtar verdi, sıcak suyun kullanımıyla ilgili bazı açıklamalar yaptı ve annemin hazırlamış olduğu zarfı kabul etmeden önce de kısacık bir süre itiraz etti.

Bu sırada babam bir süreden beri ortalarda yoktu. Onun için bir ev bir diğeriyle aşağı yukarı aynıydı ve ertesi gün ofisinde olması gerekiyordu. Sigara içmek için balkona çıkmıştı, elleri aşınmış tahta parmaklıkların üzerinde, gözleri dağın do-

ruklarındaydı. Hangi tarafından saldırıya geçeceğini anlamak için tepeleri inceliyormuş gibi bir hali vardı. Ev sahibesi gittikten sonra, bir süredir üzerine çöken karamsarlığıyla balkondan içeri girdi, böylece hoşbeş ve vedalaşma faslından kendini sıyırmıştı; derken öğle yemeği için bir şeyler almaya gideceğini ve akşam olmadan yola çıkmak istediğini söyledi.

Babam gittikten sonra annem, o evde hiç bilmediğim bir kimliğe büründü. Sabahları yatağından kalkar kalmaz, odun parçalarını kuzinenin içine istifliyor, bir gazete kâğıdını tortop ediyor, kibrit çöpünü döküm demirin pürüzlü yüzeyine sürtüyordu. O sırada ne mutfak sarı duman, ne odanın içi ısıncaya kadar üzerimize çektiğimiz battaniye, ne de daha sonra cezveden taşıp ocağın kırmış ateşinde yanarak tüten süt onu rahatsız ediyordu. Kahvaltıda bana kızarmış ekmeğin üzerine marmelat sürüyordu. Musluğun altında yüzümü gözümü kulaklarımı yıkıyor, sonra bir paçavrayla kuruluyor ve şehirden kalma çıtkırıldım hallerimden sıyrılmam, rüzgârı ve güneşi tenimde hissetmem için beni dışarı yolluyordu.

O günlerde nehir benim keşif merkezim oldu. Ötesine geçmemin yasak olduğu iki sınır vardı: Biri nehrin yukarı tarafındaki tahta köprüydü, bu köprünün ötesinde kıyılar dimdik yükselerek bir boğaz gibi daralıyordu; ötekiye aşağı tarafta, suların vadinin tabanına doğru aktığı sarp kayalığın dibindeki çalılıklardı. Bana kalan, annemin balkondan kontrol edebildiği kısımdı, ama bu kadarı da nehrin tamamına bedeldi. Sular önce hopluya zıplaya çılgınca akıyor, dipteki gümüşü yansımaları yakından görmek için yarı belime kadar sarktığım iki koca kaya parçasının arasında da peş peşe köpüklü akıntılara dönüşüyordu. Az ileride, yaşından önce olgunlaşmış delikan-

lilar misali durgunlaşıp kollara ayrılıyor ve huş ağaçlarının sömürgeleştirdiği adacıkların etrafından dolanıyordu ki ben de bu adacıkların üzerinden zıplaya zıplaya kolayca nehrin karşı kıyısına geçebiliyordum. Daha da ötede, gelişigüzel yığılmış odun parçaları bir set oluşturuyordu. Bu noktadan aşağı geniş bir koyak iniyordu; o sırada suyun içinde çürümekte olan kütük ve dallar oraya, kışın düşen çığla sürüklemişti, ama ben o zamanlar bütün bu olanlardan habersizdim. Benim için bu sadece nehir yaşamında, suların bir engelle karşılaştığı, duraksadığı ve berraklığını yitirdiği bir andı. Her defasında son olarak orada oturur, su yüzeyinin hemen altında dalgalanan yosunları seyre daldım.

Kıyı boyundaki çayırarda inekleri otlatan bir çocuk vardı. Annem onun bizim ev sahibesinin yeğeni olduğunu söylüyordu. Çocuk inekleri aşağı taraftaki uzamış otlara doğru sürüklemek için yan taraflarından dürtüklemekte kullandığı ve elinden hiç bırakmadığı, tutma yeri kıvrımlı sarı plastik bir sopayla gezerdi. İnekler yedi taneydi, kahverengi benekli, genç ve kıpır kıpır. Kendi başlarına yürüyüp gittiklerinde oğlan onları bağırarak azarlıyor ve bazen de bir birinin, bir ötekinin peşinden söylenerek dere tepe koşturuyor, dönüşte yamacı tırmanırken inekler peşinden isteksiz adımlarla kendisini takip ederek ahıra girinceye kadar arkasına dönüp dönüp onlara *hey, hey hey ya da ho, ho, ho* diye sesleniyordu. Hayvanlar otlarken kendi de çayırda yere oturup sustalı bıçağıyla bir dal parçasını yontar, bir gözüyle de onları takip ederdi.

“Orada duramazsın,” dedi bana; benimle ilk konuşmasıydı bu.

“Neden?” diye sordum.

“Otları eziyorsun.”

“İyi de başka nereye oturabilirim?”

“Oraya.”

Eliyle nehrin öteki kıyısını gösterdi. Bulunduğum yerden oraya nasıl geçeceğimi bilmiyordum, fakat ne bunu ona sormayı ne de çayır tarafından geçmek için onunla pazarlık etmeyi istiyordum. Böylece ayakkabılarımı çıkarmadan sulara girdim. Nehrin kıyısında ayakta, dimdik durmaya ve sanki her gün bata çıka nehirlerin içinden geçermişim gibi, çekindiğimi ona hiçbir şekilde belli etmemeye çalıştım. Karşı tarafa geçtim, sıırıslıkla ıslanmış pantolonum ve ayakkabılarımla bir taşın üzerine oturdum ve başımı çevirdiğimde oğlan bulunduğum tarafa artık bakmıyordu bile.

Günler boyunca o bir kıyıda, ben öteki kıyıda, birbirimize göz ucuyla bile bakmadık.

Bir akşam sobanın önünde otururken annem, “Neden onunla arkadaşlık etmiyorsun?” diye sordu. Uzun yıllardan beri soğuk kışların rutubeti evin duvarlarına işlediğinden, sobayı akşam yemeği için yakıyor ve yatıncaya kadar da çevresinde ısıniyordu. İkimiz de kitaplarımızı okuyor, birkaç sayfada bir de ateşi ve sohbeti canlandırınıyorduk. Hantal, siyah soba ise bizi dinliyordu.

“İyi de bunu nasıl yapacağım?” diye karşılık verdim. “Ne diyeceğimi bilmiyorum ki.”

“Merhaba dersin. İsmiini sorarsın. İneklerinin isimlerini sorarsın.”

Okumaya dalmışım gibi “Tamam, iyi geceler,” dedim sadece.

İnsan ilişkilerinde annem benden çok daha ilerideydi. Köyde dükkân olmadığı için, ben nehri keşfe çıktığım zamanlarda, annem de süt ve peynir satın alabileceği mandırayı, birkaç çeşit sebzenin satıldığı bahçeyi ve parça odun temin edebileceği marangozhaneyi bulmuştu. Ekmek ve ufak tefek alışverişleri

için de, kamyoneuyla sabahları ve akşamları süt bidonlarını al-
maya gelen çocuğu ayarlamıştı. Üstelik bir hafta bile olmadan,
nereden ve nasıl bulduysa, balkona çiçeklikler asmış, içine sar-
dunyalar ekmişti. Artık evimiz uzaktan seçiliyordu ve ben de
Granada tek tük rastladığımız insanların anneme adıyla sesle-
nerek selam verdiklerini duyuyordum.

“Her neyse,” dedim bir dakika sonra, “nemli değil.”

“Nedir önemli olmayan?”

“Arkadaşlık yapmak. Ben yalnız olmayı da seviyorum.”

“Ya, yle mi?” dedi annem. Gözlerini kitabından ayırdı ve
sanki çok ciddi bir meseleymiş gibi, hiç tebessüm etmeden
bana, “Emin misin?” diye sordu.

Böylece bana yardım etmeye karar verdi. Herkes aynı d-
şncede değildir, ama annem başkalarının hayatına mda-
hale etmenin gerekli olduğuna kesinkes inanıyordu. Birkaç
gün sonra inekleri otlatan çocuğu mutfakta, üstelik de benim
sandalyemde oturmuş kahvaltı ederken gördüm. Doğruyu
söylemek gerekirse, onu daha görmeden havada kokusunu al-
dım, çünkü bana o zamandan itibaren daima dağın kokusunu
ağrıştırmış olan ve dünyanın hangi dağına gidersem gideyim
duyacağım ahır, saman, kesik süt, nemli toprak ve yanık odun
kokusu onun üzerine de sinmişti. Adı, Bruno Guglielmina’y-
dı. Bize Grana’daki herkesin soyadının Guglielmina olduğu-
nu, ama sadece bir tane Bruno bulunduğunu açıklama gereği
duydu. O, 1972 yılında ama Kasım ayında doğmuştu, yani
benden sadece bir-iki ay büyüktü. Annemin ikram ettiği bis-
kvileri daha önce hiç bisküvi yememiş gibi büyük bir agz-
llkle yiyordu. Yaptığım son keşif de şu olmuştu: Otlakta
birbirimizi görmezden gelirken onu inceleyen sadece ben de-
ęilmiřim, meğer o da beni inceliyormuş.

“Nehri seviyorsun, öyle değil mi?” diye sordu.

“Evet.”

“Yüzme biliyor musun?”

“Biraz.”

“Ya balık tutmayı?”

“Pek değil.”

“Gel, sana bir şey göstereceğim.”

Böyle söyledi ve tabureden aşağı sıçradı, o an annemle göz göze geldik ve hiç düşünmeden ben de Bruno’nun peşine takıldım.

Bruno beni önceden de bildiğim bir yere, nehrin sularının küçük köprüünün gölgesinin üzerinden akıp geçtiği yere götürdü. Kıyıya geldiğimizde, alçak sesle bana olabildiğince sessiz olmamı ve göze görünmememi söyledi. Sonra bir kayanın üzerinden diğer tarafı gözetleyebilecek kadar uzandı. Eliyle bana beklememi işaret etti. Beklerken ona dikkatle baktım: Saçları mısır püskülü gibi sarıydı ve ensesi güneşte kararmıştı. Üzerindeki pantolon bedeninin ölçüsünde değildi; bileklerinin üzerinde birkaç kez kıvrıldığı paçaları ve sarkmış ağıyla pantolonunun içinde tıpkı büyük bir adam karikatürünü andırıyordu. Ses tonundaki ciddiyete ve el kol hareketlerine bakılırsa, tavırlarıyla da bir yetişkin havasındaydı: Bir işaretle yanına gelmemi emretti, ben de derhal emre uydum. Kayanın üzerinden uzanarak onun baktığı yere gözümü diktim. Ne görmem gerektiğini bilmiyordum: Hemen ötede nehir; küçük bir şelale ve derinliği herhalde diz hizasına gelen gölgeli küçük bir gölcük oluşturuyordu. Şelalenin etkisiyle suyun yüzeyi kıpır kıpırdı. Kenarlarda bir parmak genişliğinde dalga dalga köpükler birikiyordu ve yanlamasına sıkışmış kalın bir dalın etrafı da çürümüş otlarla, yapraklarla sarılmıştı. Gerçi bu öyle

abartılacak bir manzara değildi, dağlardan aşağı akan suların oluşturduğu bir su yolu işte, fakat nedendir bilmem, beni her defasında ayrı büyülyordu.

Gözümü kısıp bir süre gölcüğe dikkatle baktıktan sonra, yüzeyinin hafifçe kırılıp kırırdadığını gördüm ve içinde canlı bir şeyler olduğunu fark ettim. Burnuyla akıntıya karşı duran ve sadece kuyruğunu enlemesine hareket ettiren bir, iki, üç, dört incecik gölge. Kimi zaman gölgelerden biri aniden yer değiştiriyor ve bir başka noktada duruyordu, kimi zaman da sırtını suyun yüzeyine çıkarıyor, sonra ve her defasında küçük şelaleye doğru yeniden dibe dalıyordu. Onların bulunduğu noktaya göre biz daha vadi tarafındaydık, bu yüzden bizi henüz görmemişlerdi.

“Bunlar alabalık mı?” diye fısıldadım.

“Balık,” dedi Bruno.

“Her zaman mı oradalar?”

“Her zaman değil. Bazen delik değiştiriyorlar.”

“Peki, ne yapıyorlar?”

Kendinden emin, “Avlanıyorlar,” diye yanıtladı, belli ki bu onu hiç şaşırtmıyordu. Oysa ben bunu o anda öğreniyordum. Bir balığın hep suyun aktığı yöne doğru yüzdüğünü –çünkü en kolayı böylesi olmalıydı– ve akıntıya karşı gelerek enerjisini harcamayacağını düşünmüştüm. Alabalıklar suyun içinde sürüklenmeden sabit kalmak için sadece kuyruklarını hareket ettiriyorlardı. Ne avladıklarını çok merak ediyordum. Belki de suyun yüzeyine teğet geçerek uçarken bir anda kapana sıkışmış gibi donup kaldıklarını gördüğüm küçük sinekleri avlıyorlardı. Ne olduğunu daha iyi anlamaya çalışarak karşımdaki sahneye dikkat kesilmiştim ki, Bruno aniden sıkılıp ayağa fırladı ve elini kolunu sallayarak alabalıkları kaçırdı. Yakından

görmeye gittim. Gölcüğün ortasından dört bir yana dağılmışlardı. Suyu baktığımda tek görebildiğim, dibindeki beyaz mavi çakıl taşları oldu, ancak nehrin karşı kıyısından koşar adım ilerleyen Bruno'yu yakalamak için gölcükten vazgeçip arkadaşımın peşinden gitmek zorunda kaldım.

Oradan az yukarıda, bekçi kulübesine benzer tek başına bir bina tepeden kıyıya bakıyordu. Güneşin altında kuruyan ısırgan otlarının, böğürtlen çalılarının ve yılan yuvalarının arasında ha yıkıldı ha yıkılacaktı. Köyde buna benzer pek çok virane vardı. Bruno ellerini taş duvarlara, bütün çatlakların bir köşede toplandığı bir noktaya koyup kendini yukarı çekti ve iki hamlede birinci katın penceresine ulaştı.

Yukarıdan bana, "Hadi!" diye seslendi. Sonra da belki bu işin zor olmadığını, yardımına ihtiyacım olmadığını düşündüğünden veya kolay ya da zor, sadece herkesin kendi başının çaresine bakmasına alışkın olduğundan beni beklemeyi unuttu. Elimden geldiğince onu taklit etmeye çalıştım. Parmaklarımın altında taşın kaba saba, ılık, kuru yüzeyini hissettim. Küçük pencerenin denizliği kollarımı çizdi, içeri baktığımda Bruno'nun alt kata açılan yer döşemesindeki kapaktan tahta bir merdivenle aşağı indiğini gördüm. Sanırım kararımı vermiştim o sırada, Bruno nereye giderse peşinden gidecektim.

Aşağıdaki loş ışıktaki, alçak duvarlarla, her biri küveti andıran aynı büyüklükte dört eşit parçaya bölünmüş bir oda vardı. İçerisi küf ve çürük tahta kokuyordu. Gözlerim karanlığa alıştıkça, yer döşemesinin teneke kutular, cam şişeler, eski gazeteler, paçavraya dönmüş gömlekler, delik deşik ayakkabılar ve paslanmış aletlerle kaplı olduğunu gördüm. Bruno, odanın bir köşesinde duran tekerlek biçimindeki pürüzsüz, beyaz bir taşın üzerine eğilmişti.

“O da nesi?” diye sordum.

“Değirmentaşı,” dedi. Sonra devam etti: “Değirmenlerde bulunur.”

Bakmak için yanına eğildim. Değirmentaşının ne olduğunu biliyordum, sadece daha önce hiç çıplak gözle görmemiş-tim. Elimi uzatarak taşa dokundum. Bu taşın yüzeyi ötekinin aksine soğuk ve kaygandı, ortasındaki delik de insanın parmaklarına yeşil bir çamur gibi yapışan yeşil bir yosun tabakasıyla kaplıydı. Az önceden kalma çizikler yüzünden kollarımın acıdığını hissettim.

Bruno, “Hadi taşı kaldırıp dikelim,” dedi.

“Neden?”

“Yuvarlayabilmek için.”

“İyi de nereye yuvarlayacağız ki?”

“Ne demek, nereye? Aşağı tabii, başka neresi olacak?”

Başımı iki yana salladım, çünkü bunu niye yaptığımızı anlamıyordum. Bruno bana sabırla anlattı: “Önce taşı kaldırıp dikeceğiz. Dışarı çıkaracağız, sonra da yuvarlayarak nehre atacacağız. Canını kurtarmak isteyen balıklar sudan dışarı fırlayınca da onları yakalayıp yiyeceğiz.”

Bu bana hemen muhteşem ve gerçekleşmesi olanaksız bir düşünce gibi geldi. Değirmentaşı ikimiz için fazlasıyla ağırdı. Ama onun tepeden aşağı, nehre doğru yuvarlanışını ve bu büyük işin üstesinden gelenin biz olduğunu hayal etmek öylesine güzeldi ki buna itiraz etmek gelmedi içimden. Değirmentaşının altına, taşla zemin arasında boşluk oluşturan iki tane takoz sıkıştırılmış olduğuna göre, bu işi bizden önce birileri denemiş olmalıydı. Takozlar taşın altına onu yerden kaldırmaya yetecek kadar giriyordu. Bruno, kazma ya da kürek sapına benzer sağlam bir sopa aldı ve bir kaya parçasıyla sopayı o boşluktan

içeri çivi gibi çakmaya başladı. Sapanın ucu daha fazla gide-
meyerek içeride sıkışınca, bir ayağını sapanın üzerine koydu
ve kola yüklenerek taşı alttan itti.

“Şimdi bana yardım et,” dedi.

“Ne yapacağım?”

Hemen yanına gittim. Değirmentaşını kaldırmak için vü-
cut ağırlıklarımızı birleştirerek sopaya birlikte yüklenmemiz
gerekliyordu. Böylece var gücümüzle sopaya asıldık ve bir an
için ayaklarım yerden kesildiğinde, kaya parçasının yerinden
kımıldadığını hissettim. Bruno’nun tasarlamış olduğu sistem
kusursuzdu ve daha iyi bir kaldırıcıla belki işe yarayabilirdi,
ancak o çürük sopa biz üzerine abandıkça bir yay gibi eğrildi,
çatırdamaya başladı ve derken büyük bir gürültüyle parçalan-
dı, biz de kendimizi yerde bulduk. Bruno’nun eli yaralanmıştı.
Acıyla ağzına geleni söylerken elini havada sallamaya başladı.

“Canın çok yandı mı?” diye sordum.

Yarasını emdi ve “Kahrolası taş parçası,” dedi. “Er ya da geç
ben seni oradan kaldırmasını bilirim.” Aklını başından alan
bir öfkeyle merdivenden yukarı çıkarak gözden kayboldu ve
kısa bir süre sonra onun pencereden aşağı atladığını duydum,
deli gibi koşuyordu.

O gece yatağıma yattığımda bir türlü uyuyamadım. Yaşa-
dığım heyecan yüzünden gözümü uyku tutmuyordu, ne de
olsa yapayalnız bir çocukluktan geliyordum ve bir şeyleri iki
kişi yapmaya alışkın değildim. Bu konuda da babama benze-
diğime inanıyordum. Ama o gün değişik bir şey hissetmiştim,
tıpkı bilmediğim bir dünyaya açılan bir yol gibi beni kendine
çeken ve aynı zamanda ürküten beklenmedik bir samimiyet
duygusu yaşamıştım. Sakinleşmek için hayal kurmaya çalış-
tım. Nehri düşündüm; içindeki gölcüğü, küçük şelaleyi, su-

yun içinde sabit durmak için kuyruklarını sallayan alabalıkları, uzaklara sürüklenen yaprakları ve dalları hayal ettim. Sonra alabalıkların avlarına nasıl atıldıklarını. Derken bir gerçeği anlamaya başladım: Nehirdeki bir balığın ihtiyacı olan böcekler, dallar, yapraklar ve benzeri her şey dağdan, yukarıdan geliyordu. Demek ki suyun getireceği şeyleri beklerken o yüzden nehrin yukarı tarafına doğru bakıyordu. Nehre daldığın nokta şimdiki zamana karşılık geliyorsa, diye düşündüm, geçmiş de senin üzerinden geçip giden suyun kendisidir, yönü aşağıya yani senin için artık hiçbir anlam ifade etmeyen bir noktaya doğru ilerlemektedir; oysa gelecek tehlikeleri ve sürprizleri beraberinde getirerek yukarıdan inen sudur. Geçmiş nehrin aşağısında, gelecek ise nehrin yukarisındadır. İşte, o gün babama vermem gereken cevap buydu. Kader, iyi ya da kötü, her ne olursa olsun, bize yukarıdan bakan dağlarda yaşıyor.

Derken bu düşünceler de giderek kayboldu ve etrafı dinlemeye koyuldum. Artık geceye ait seslere alışmıştım ve her birini tek tek ayırt edebiliyordum. Bu, dedim içimden, yalağın içine dolan suyun sesi. Bu, geceleri dolaşmaya çıkan köpeğin çingırağı. Bu, Grana'nın yegâne sokak lambasının elektrik vızıltısı. Acaba Bruno da benim gibi yattığı yerden bu sesleri dinliyor mudur, diye kendi kendime sordum. Sobadaki ateşin çıtırtısı bana ninni söylerken, annem mutfakta kitabının bir sayfasını daha çeviriyordu.

Temmuz ayı boyunca tek bir günümüz bile ayrı geçmedi. Ya ben onu görmeye çayirlara gidiyordum ya da Bruno kaçma-sınlar diye ineklerinin etrafına bir elektrik teli çekiyor, kablo-nun ucunu da bir araba aküsüne bağlıyor ve sonra da soluğu bizim mutfakta alıyordu. Öyle sanıyorum ki onun hoşuna

giden, bisküvilerden çok annemdi. Annemin ona gösterdiği ilgi ve yakınlıktan pek hoşnuttu. Annem işi gereği her zaman yaptığı gibi ona da, sözü hiç dolandırmadan, gayet açık sorular soruyor, o da şehirden gelmiş bu pek kibar hanımın ilgisini çekecek şekilde hikâyesini bize gururla anlatıyordu. Bize kendisinin Grana'nın en genç sakini olduğunu ve arkasından gelecek başka kimse olmadığı için de o köyde dünyaya gelmiş son çocuk olduğunu söyledi. Babası yılın büyük bir kısmını dışarıda geçiriyormuş, yüzünü arada bir gösterirmiş ve bu da genelde kış aylarına rastlarmış, ama ilkbaharda havaların ısınmasıyla birlikte babası yeniden Fransa'ya, İsviçre'ye ya da her nerede işçi arayan bir şantiye bulursa oraya gidermiş. Buna karşılık annesi Grana'dan dışarı adımını bile atmamış: Evlerin üst tarafındaki tarlalarda bir sebze bahçesi, bir kümes, iki keçi ve arı kovanları varmış, tek işi küçük dünyasıyla ilgilenmekmiş. Annesini tarif edince, onun kim olduğunu hemen anladım. El arabasını iterek ya da elinde kazma kürekle, başını önüne eğmiş yanımdan geçerken varlığını bile fark etmeyen bu kadına köyde dolaşırken rastlamıştım. Bruno'yla annesinin oturduğu ev, dayısına aitmiş; ev sahibemizin kocası olan bu adam ayrıca çayırın bir kısmı ile sütünü sağdıkları ineklerin de sahibiymiş. Dayı şimdi, yaşça daha büyük olan öteki yeğenleriyle dağdaymış. Bruno, o sırada benim sadece ormanları ve kayalıkları görebildiğim pencereyi gösterdi ve ağustos ayında, dayısının emanet ettiği daha genç ineklerle birlikte kendisinin de oraya gideceğini söyledi.

“Dağa mı?” diye sordum.

“Yani, yaylaya. Yaylacılık nedir biliyor musun?”

Başımı iki yana salladım.

Annem, “Peki, dayılarınla aran iyi midir?” diye araya girdi.

“Tabii ki,” dedi Bruno. “Yapacak çok iş var.”

“Okula da gidiyorsundur ama herhalde?”

“Evet, evet.”

“Seviyor musun?”

Bruno omuzlarını silkti. Annemi memnun etmek için bile olsa, evet demeye dili varmıyordu.

“Peki ya annenle baban, onlar birbirlerini seviyorlar mı?”

Bunu duyunca Bruno gözlerini uzaklara çevirdi. Hayır sevmiyorlar ya da belki biraz seviyorlar veya şimdi durup burada bunu tartışacak değilim, der gibi yüzünü ekşiterek dudak bük-tü. Bu cevap anneme yetmişti, ısrarcı tutumundan vazgeçti, ama ben bu konuşmada onun hoşuna gitmeyen bir şeyler ol-duğunu biliyordum. Ve annem bunu ortaya çıkarmadan asla işin peşini bırakmazdı.

Bruno’yla birlikte dışarı çıktığımızda ailelerimiz hakkında konuşmazdık. İneklerinin otladığı çayırlardan fazla uzaklaş-madan köyün etrafında dolaşırdık. Macera olsun diye, terk edilmiş evleri keşfe çıkardık. Grana’da onlardan istemediği-miz kadar çok vardı ve hepsi de birbirinden eskiydi: ahırlar, samanlıklar, tahıl ambarları, tozlu ve boş raflarıyla köhne bir dükkân, dumandan kararmış eski bir ekmek fırını. Sanki bi-rileri uzunca bir süre o binaları hor kullanmış da sonra bir kez daha kaderine terk etmiş gibi, nereye baksam değirmende rastladığım çöplerin aynılarını görüyordum. Bazı mutfaklarda hâlâ bir masaya ve tahta sıraya, rafta birkaç tabakla bardağa, şöminenin üzerinde asılı bir tavaya rastlıyorduk. 1984 yılında Granada on dört kişi yaşıyormuş, ama önceki yıllarda bu sayı yüzlere ulaşıyor olabilirmiş.

Köyün merkezi, etrafındaki evlerden daha modern ve sağ-lam duruşlu bir binanın hâkimiyeti altındaydı. Üç katlı, dışı beyaz sıvalı, dışarıdan bir merdivenle çıkılan ve bir avlusu bu-

lunan binanın, etrafını çevreleyen duvarların bir kısmı yıkılmıştı. Biz de oradan girdik ve avluyu istila etmiş çalı çırpının üzerine basarak ilerledik. Zemin kattaki kapı biraz aralık duruyordu ve Bruno'nun itmesiyle birlikte kendimizi, tahta sıralar ve palto askılıklarıyla dolu loş bir salonda bulduk. Belki de bütün okullar birbirine benzediği için nereye geldiğimizi hemen anlamıştık, ancak Granadaki okulda şimdi sadece iri gri tavşanlar yetiştiriliyor, yan yana dizili kafeslerinden korkulu gözlerle bizi izliyorlardı. Sınıfta saman, gübre, sidik ve sirkeye dönmüş şarap kokusu vardı. Bir zamanlar öğretmen kürsüsünün bulunması gereken ahşap platformun üzerinde birkaç boş damacana duruyordu, ama hiç kimse duvarda asılı duran haçı aşağı indirmeye cesaret edememişti, ne de duvarın dibine üst üste yığılmış sıraları sobalarına odun yapmaya.

Tavşanlardan çok ilgimi çeken de bu sıralar oldu. Gidip yakından görmek istedim: İnce ve uzun sıraların her birinde mürekkep hokkası için dört delik vardı ve üzerlerine yaslanmış bütün eller sayesinde ahşapları zamanla parlamıştı. Aynı eller sıraların iç kısımlarına bir çakıyla ya da belki bir çivinin ucuyla birtakım harfler de kazıymıştı. İsimlerinin baş harflerini. En çok da Guglielmina'nın G'si göze çarpıyordu.

“Sen kim olduklarını biliyor musun?”

“Bazılarını biliyorum,” dedi Bruno. “Bazılarını da hiç tanımıyorum, ama isimlerini duydum.”

“Ne zamanmış bütün bunlar?”

“Bilmem. Bu okul kendimi bildim bileli kapalı.”

Teyzesinin Bruno'ya seslendiğini duyunca başka soru sormak için zamanım kalmadı. Nereye gidersek gidelim bizi yakalayan o buyurgan sesleniş, o bir, iki, üç, dört kez tekrarlanan haykırış, maceramızın sonunu getirirdi hep. Bruno ufladı.

Sonra da bana hoşça kal deyip koşarak uzaklaştı. Her şeyi, bir oyunu ya da bir sohbeti böyle tam ortasında yüzüstü bırakıp gider, ben de o gün onu bir daha göremeyeceğimi bilirdim.

Ama ben o eski okulda bir süre daha kaldım: Sıraları tek tek gözden geçirdim, bütün baş harfleri okudum ve o çocukların isimlerini tahmin etmeye çalıştım. Sonra, meraklı gözlerle bakınırken, daha özenle ve daha yakın bir zamanda kazanmış harfler gördüm. Bıçağın açtığı yarık, rengi ağarmış ahşabın üzerinde taze bir kesik gibi göze çarpıyordu. Bir parmağımı G ile B harflerinin üzerinde gezdirdim ve bunu yapan kişinin kim olduğuna dair herhangi bir şüpheye kapılmam artık olanaksızdı. O zaman, Bruno'nun beni götürdüğü viranelerde önceden gördüğüm ve bir anlam veremediğim bazı şeyleri bağdaştırmaya ve o hayaletli köyün yaşamındaki esrarı çözme-ye başladım.

Bu arada temmuz ayı hızla geçiyordu. Biz geldiğimizde biçilen otlar çoktan bir karış uzamıştı ve sığırlar engebeli patika yol boyunca sürüler halinde yaylalara doğru ilerliyordu. Alabildiğine uzanan vadide çingiraklarının ve toynaklarının çıkardığı seslerle gözden kaybolmalarını, bir süre sonra uzakta, kol kola uzanan ağaçların ilerisinde, tıpkı dağın yamacına konmuş bir kuş sürüsü gibi yeniden belirlemelerini izliyordum. Haftada iki akşam annemle birlikte, köyün aksi yönünde yürüyüş yapıyor, vadinin sonunda bir avuç evin bulunduğu bir başka köye gidiyorduk. Yürüyerek oraya varmamız yarım saat sürüyordu ve patikanın sonuna ulaştığımızda, kendimizi bir anda medeniyete gelmiş gibi hissediyorduk. Bir barın ışıkları nehrin üzerindeki köprüyü aydınlatıyor, araçlar anayoldan vızır vızır geçerken, müziğin sesi dışarıda oturan köylülerin konuşma-

larına karışıyordu. Aşağı vadide hava daha sıcaktı ve tıpkı deniz kenarlarında olduğu gibi yaz mevsimi burada da neşeli ve aylıklık içinde geçiyordu. Bir grup genç masaları işgal etmiş sigara içiyor, gülüşüyorlar ve ara sıra yoldan geçen arkadaşlarının arabalarına atlayarak yukarı vadideki barlara gidiyorlardı. Ben ve annemse jetonlu telefon kulübesinin önünde kuyruğa giriyorduk. Sıramızın gelmesini bekliyor, sonra da konuşmalardan bitkin düşmüş telefon kabinine birlikte giriyorduk. Annemle babam telefon konuşmalarında aceleci davranırlardı, evdeyken bile çene çalmakla fazla zaman harcamazlardı ve konuşmalarına kulak kabartınca, birbirlerini anlamak için yarım yamalak söylenmiş bir-iki cümlenin yettiği iki eski dostta benziyorlardı. Annem ahizeyi bana uzattığında, babam her defasında benimle daha uzun konuşurdu.

“Ee, dağlı genç,” derdi. “Nasıl gidiyor? Güzel tepelere tırmandın mı?”

“Henüz değil. Ama antrenman yapıyorum.”

“Aferin sana. Ee, arkadaşın nasıl?”

“İyi. Ama yakın zamanda yaylaya çıkacakmış, artık onu görmeyeceğim. Buradan bir saatlik uzaklıkta olacakmış.”

“Eh, bir saatlik yol uzak sayılmaz. Birlikte onu görmeye gidebiliriz, ne dersin?”

“Çok sevinirim. Sen ne zaman geliyorsun?”

“Ağustosta,” derdi babam ve bana veda etmeden önce de eklerdi: “Annemi benim için öp. Ona iyi bak, tamam mı? Kendisini yalnız hissetmesin.”

Ona bunun için söz verirken, asıl yalnızlık çekenin kendisi olduğunu düşünürdüm. Babamı, kamyonların gürültüsünün ardına kadar açılmış pencerelerden içeri dolduğu, Milano’daki bomboş evde hayal ederdim. Annem gayet iyiydi. Ormandaki

aynı patika yolu izleyerek Grana'ya dönerdik, o sırada karanlık çökmüş olurdu. Annem el fenerini yakar, ışığı ayaklarına tutardı. Gece onu hiç korkutmazdı. Beni bile sakinleştirecek kadar huzur dolu olurdu ve ben de kararsız ışığın aydınlattığı botlarının peşinden yürürken bir süre sonra annemin kısık bir sesle kendi kendine mırıldanır gibi şarkı söylediğini duyardım. Bildiğim bir şarkıysa, ben de alçak sesle ona eşlik ederdim. Trafiğin gürültüsünü, radyonun sesini ve gençlerin gülüşmelerini ardımızda bırakırdık. Yukarı tırmandıkça hava serinlemeye başlardı. Işıkları yanan pencereleri fark etmeden kısa bir süre önce, rüzgâr bacalardaki dumanı bize getirdiğinde, eve nerdeyse gelmiş olduğumuzu anlardım.

İkinci Bölüm

O yıl babamın bende ne gibi değişiklikler fark ettiğini bilmiyorum, ama artık beni de yanında götürmeye çoktan karar vermişti. Kısacık tatilinin tek bir ânını bile boşa harcamamaya kararlı bir halde ve gündelik rutinimizi hiçe sayarak bir cumartesi sabahı hurda Alfa'sıyla Milano'dan çıkageldi. Raptiyelerle duvara tutturduğu bir harita ve bir de kat edeceğimiz patikaları –generallerin fetih yolları gibi– bu haritanın üzerine işaretlemek niyetiyle bir gazlı kalem satın almıştı. Askerlikten kalma eski sırt çantası, bermuda kadife pantolonu ve Dolomitlere tırmanan dağcılarının giydiği kırmızı yüz kazağı, onun üniforması olacaktı. Annem sardunyalarıyla kitaplarının arasındaki sığınağına çekilerek bu işin dışında kalmayı tercih etti. Bruno çoktan yaylaya çıkmıştı ve ben de onunla gittiğimiz yerlere tek başıma gitmekten ve her an onun yokluğunu hissetmekten başka bir şey yapmadığımdan, bu yeniliği seve seve kabul ettim: Böylece babamın kendini dağlara vurma tarzını

öğrenmeye başladım; ondan alıp alacağım, eğitime en yakın şey de bu oldu.

Her sabah erkenden yola çıkar, Monte Rosa'nın eteklerindeki köy yollarının ayrımına kadar arabayla tırmanırdık. Buralar bizim kaldığımız yerden daha turistik, daha gözde yerlerdi; uykulu gözlerle peş peşe köylerden geçtiğimizi, bin dokuz yüzlü yılların başındaki dağ evi tarzında yapılmış otelleri, altmışlı yılların mimari anlayışını sergileyen çirkin binaları ve nehrin kıyısındaki karavan alanlarını geride bıraktığımızı görürdüm. O saatte, vadi hâlâ baştan sona bir gölgenin içinde ve çiy tanecikleri yüzünden nemli olurdu. Babam açık bulduğu ilk barda kahvesini içer, sonra da bir dağcının ihtişamıyla çantasını sırtına yüklerdi: Yürüyeceğimiz patika, bir kilisenin arkasında ya da küçük tahta bir köprüyü geçince başlar ve ormana girer girmez dikleşirdi. Tırmanmaya başlamadan önce son bir kez gözlerimi göğe çevirirdim. Güneşin ışıklarıyla çoktan aydınlanmış buz kütleleri başımızın üzerinde ıslıl ıslıl parlardı ve çıplak bacaklarım sabahın ayazıyla ürperirdi.

Patikada babam benim önden yürümemi isterdi. Gerektiğinde sözlerini duyabilmem ve nefesini işitmem için kendisi de hep bir adım arkamda olurdu. İzlemem gereken kurallar pek az ve gayet açıktı: Birincisi, bir ritim tutturmak ve onu hiç bozmamaktı; ikincisi, konuşmamak; üçüncüsü de bir yol ayrımına geldiğimizde hep tırmanış yolunu seçmekti. Sigara ve sürdürdüğü ofis yaşamı yüzünden o benden fazla soluk soluğa kalır ve durmadan uflayıp puflardı; buna rağmen en azından ilk bir saat boyunca soluklanmak, bir şeyler içmek ya da etrafı seyretmek için mola vermeye kalkışmazdı. Ormanın onun için büyüleyici bir tarafı yoktu. Grana'nın çevresinde yaptığımız gezintilerde bana ağaçları ve bitkileri gösteren, sanki her

biri farklı huylara sahip bireylermişçesine bana isimlerini ezberleten annem olurdu; babamın gözündeysen orman sadece bizi dağa ulaştıran ve başımız önümüzde, söze dökülmeyen bir yorgunluğun pençesinde tüm dikkatimizi adımlarımızın, ciğerlerimizin ve yüreğimizin temposuna kaptırarak yürüdüğümüz bir yoldan ibaretti. İnsan ve hayvanların asırlardır üzerinden geçerek pürüzsüzleştirdiği taşlar ayaklarımızın altında ezilirdi. Kimi zaman ormanın o köşesine kasvetli bir mezarlık havası veren tahtadan bir haç ya da üzerinde isim yazan bronzdan bir tabela ya da içinde küçük bir Meryem Ana heykeliyle birkaç çiçek buketi bulunan bir tür türbe yol üstünde karşımıza çıkardı. O an aramızdaki sessizlik başka bir manaya bürünür, tek yaptığımız oradan sakın ve dikkatli adımlarla geçmek olurdu.

Ancak ormanın sonuna varınca başımızı yerden kaldırdık. Sırtı buzlarla kaplı patika ayaklarımızın altında yumuşar ve güneşe çıktığımızda dağın tepesindeki تنها köyler görünmeye başlardı. Granadan bile daha beter olan bu köyler, kenarda köşede kalmış ahırları, suyu akmayan çeşmeleri ve ayakta kalmaya direnen küçük kiliseleri hariç tutulursa, terk edilmiş ya da neredeyse terk edilmiş yerlerdi. Evlerin yukarı ve alt kısmındaki toprak zemine asfalt dökülmüş, taşlar bir kenara yığılmıştı, ayrıca sulama ve gübreleme için kanallar açılmış, nehrin kıyı kesimlerini de köy halkı sebze ve meyve bahçesi yapmak için teraslamıştı. Babam bana onların yaptığı eserleri gösterir ve eski zamandaki dağ köylülerinden övgüyle söz ederdi. Ortaçağda Alplerin kuzeyinden gelen o insanlar hiç kimsenin yaklaşmaya yeltenemediği yükseklikteki bu yerleri ekip dikmeyi başarmışlar. Özel tekniklere, bunun yanında da soğuğa ve yoksunluklara karşı yüksek bir dirence sahiplermiş.

Artık, derdi babam, hiç kimse o insanların asırlar boyu becerdiği gibi, yiyecek ve ulaşım açısından dünyadan kopmuş bir halde kışın dağların tepesinde yaşayamaz.

Yıkık dökük evlere bakar ve içinde bir zamanlar yaşamış olan insanları hayal etmeye çalışırdım. Bir insanın bu denli çetin bir yaşamı neden seçmiş olabileceğini bir türlü aklımlı alımıyordu. Bunu babama sorduğumda, her zamanki gizemli havasıyla bana doğrudan bir yanıt vermek yerine bu sırrı kendi başıma çözebilmem için bana sadece bir takım ipuçları verdi.

“Bunu onların seçtiği söylenemez. Biri yaşamak için böyle yükseklerle çıkıyorsa bu, birilerinin ona aşağıda huzur vermediği anlamına gelir,” dedi.

“Aşağıdakiler kim?”

“Patronlar. Ordular. Rahipler. Amirler. Duruma göre değişir işte.”

Yanıtlarken ses tonu hiç de öyle ciddi değildi. Şimdi durmuş, çeşmenin suyuyla ensesini ıslatıyordu ve sabahın ilk saatlerine göre hayli neşeli görünüyordu. Saçlarındaki suları etrafa sıçratarak başını sallıyor, parmaklarıyla sakalını tarıyor ve bakışları tepelerde geziniyordu. Bizi bekleyen vadilerde görüştümüzü engelleyen bir şey yoktu, ama patikada bizden ileride olan birilerini er ya da geç fark ederdi. Bir avcının keskin gözlerine sahipti, ileride gördüğü kırmızı ya da sarı lekelerin bir sırt çantasının ya da bir rüzgârlığın rengi olduğunu hemen anlardı. Ne kadar uzağımızda olurlarsa o denli neşeli bir sesle bana onları işaret ederek, “Ne dersin Pietro, onları yakalayalım mı?” diye sorardı.

Ve ben de mesafeye aldırmadan, “Elbette,” diye karşılık verirdim.

O andan itibaren tırmanışımız bir takibe dönüşürdü. Kaslarımız cayır cayır yanarken, yorgunluk tanımayan enerjimi-

zin tamamını harcamaya koyulurduk. Issız yaylalardan, bize aldırış etmeyen inek sürülerinin, ayaklarımıza doğru hırlayan köpeklerin ve çıplak bacaklarıma batan ısırğan otlarının arasından geçerek ağustos çayırlarını tırmanırdık.

Patika, babamın zevkine göre fazlasıyla yumuşak bir hat çizmeye başladığında, “Dur,” diye seslenirdi. “Dümdüz git. Şuradan yukarı.”

Böylece eğim yeniden artar ve biz de avımıza tam orada, ardı ardına sıralanmış sarp tepelerin üzerinde yetişmiş olurduk. Bunlar, genellikle babamın yaşlarında ve onun gibi giyinmiş iki ya da üç erkek olurdu. Bu şekilde dağa çıkmanın başka zamanlara ait bir moda olduğu ve köhne yasalara itaat ettiği yolundaki düşüncemi teyit etmiş olurlardı bu halleriyle. Bize yol vermelerinde bile törensel bir eda vardı: Yana çekilip partikanın kenarında dururlar ve geçmemize izin verirlerdi. Hiç kuşkusuz bizi yukarıdan görmüş, direnmeyi denemiş ve onlara yetişmiş olmamızdan hiç memnun kalmamış olurlardı.

“Selam,” derdi içlerinden biri. “Delikanlı koşturuyor herhalde?”

“O önden gidiyor, ben arkasından takip ediyorum,” diye karşılık verirdi babam.

“İnsanın onunkiler gibi bacakları olacak ki...”

“Öyle tabii. Ama bir zamanlar bizimkiler de öyleydi.”

“Hah. Belki bir asır önce. En tepeye kadar çıkacak mısınız?”

“Becerebilirsek.”

Bir diğeri, “İyi şanslar,” diyerek muhabbetin sonunu getirirdi. Geldiğimiz gibi sessiz bir şekilde yanlarından uzaklaştık. Sevinip böbürlenmek olmazdı, ama kısa bir süre sonra, oradan epey uzaklaşmışken, omzumda bir el hissederdim, bana dokunan ve omzumu sıkın bir el, hepsi bu.

Annemin her zaman savunduğu gibi belki de her birimizin dağda sevdiği belli bir yükseklik kotası olduğu, kendisine benzeyen ve kişinin kendini iyi hissettiği bir yer olduğu doğrudur. Onunki hiç şüphesiz 1500 metre yükseklikteki, gölgesinde yabanmersinlerinin, ardıçların ve ormangülllerinin yetiştii, ge-yiklerin saklandığı karaçam ve köknar ormanlarıydı. Bense bu ormanlardan sonra gelen dağlık bölgelere daha düşkündüm: dağ çayırları, dereler, bataklık araziler, yüksek rakımda yetişen otlar, otlayan hayvanlar. Daha da yükseğe çıkıldığında bitki örtüsü kaybolur; yaz başına kadar karlar her şeyin üzerini örter ve kuvarstan damarlarla kaplı, sarı likenlerin ince ince işlendiği gri kayaların rengi doğaya hâkim olur. Babamın dünyası o noktada başlardı. Üç saatlik yürüyüşün ardından çayırlar ve ormanlar yerini kayalıklara, buzulların oyuklarına saklanmış göletlere, çığların tarla gibi sürdüğu kanyonlara, buz gibi soğuk su kaynaklarına bırakırdı. Dağ daha sarp, daha konuk sevmez ve katışıksız bir yere dönüşürdü: O seviyede babamın mutluluğuna diyecek olmazdı. Başka başka dağlara ve eski günlere döndükçe gençleşiyordu belki de. Adımları bile sanki hafıflıyor, yitirdiği çevikliğini yeniden kazanıyordu.

Ben aksine bitkin düşüyordum. Yorgunluk ve oksijen azlığı midemi bulandırırken, karnıma kramplar giriyordu. Bu halsizlikle her bir metre benim için ceza demekti. Babam bunu anlayacak durumda olmazdı, üç bin metreye doğru çıkarken dağ yolu belirsizleşir; kayalık yamaçlarda taş yığınlarından ve üzeri boyayla işaretlenmiş kayalıklardan başka bir şey kalmadığında, o nihayet konvoyun başına geçerdi. Nasıl olduğumu görmek için arkasına bile bakmazdı. Arada bir dönse de bunu, mineraller dünyasının birer bekçisi gibi yüksekteki bir kayanın ucundan bizi gözetleyen dağekeçilerini işaret ederek, “Şun-

lara bak!” demek için yapardı. Gözlerimi yukarı çevirdiğimde zirve bana hâlâ çok uzaktaymış gibi görünürdü. O sırada burnuma sadece buz tutmuş karların ve çakmaktaşlarının kokusu dolardı.

İşkencenin sonu genellikle beklenmedik bir anda geliverirdi. Son bir atılım daha yapar, sivri bir kayanın etrafından dolanır ve bir anda kendimi bir çakıl taşı yığının ya da üzerine yıldırım düşmüş bir demir haçın, babamın yerde yatan sırt çantasının veya önümde alabildiğine uzanan göğün karşısında bulurdum. Bunun sonucu da, mutluluktan havalara uçmaktan ziyade derin bir oh çekmek olurdu. Yukarıda bizim için bundan başka bir ödül olamazdı: Oranın ötesine çıkamayacak olmamız dışında, zirvenin bize sunabileceği öyle özel bir şey yoktu. Bir dere ya da köye ulaşmış olsam daha mutlu olurdum.

Dağın zirvesinde babam âdeta kendinden geçerd. Gömleğini ve atletini çıkarır, kuruması için haçın üzerine sererdi. Bedeninin üst kısmını çok nadiren böyle çıplak görürdüm ve o sırada, güneşten kızarmış kolları, güçlü ve beyaz omuzları, yeniden kıpkırmızı olmuş toz toprak içindeki boynu ve hiç çıkarmadığı altın kolyesiyle bedeni incinebilir bir şeye dönüşürdü. Manzarayı izleyerek peynir-ekmek yemek için yere otururduk. *Monte Rosa* [Pembe Dağ] bütün heybetiyle önümüzde dikilirken öyle yakın olurdu ki, dağdaki sığınakları, teleferik tellerini, suni gölleri, Margherita kulübesinden dönüşe geçen birbirine halatlarla bağlanmış uzun dağcı konvoyunu kolaylıkla seçebilirdik. O zaman babam şarap matarasının tıpasını açar, sabah saatlerinin yegâne sigarasını yakardı.

“Rengi pembe olduğu için Pembe Dağ dememişler,” derdi. “Adı, buz manasına gelen çok eski bir sözcükten geliyor. Buzlu dağ.”

Sonra bana her defasında dört bin metrenin üzerindeki tepeleri doğudan batıya en baştan sıralardı, çünkü oralara gitmeden önce onları tanımak ve uzun uzadıya arzulamak önemliydi: Mütevazı *Giordani* tepesi, ona yukarıdan bakan *Piramide Vincent*, sonra *Balmenhorn* ve onun tepesinde yükselen büyük ve sivri *Cristo delle Vette*, hatları görülemeyecek kadar yumuşak olan *Parrot*, ardından üç asi kız kardeşin, *Gniffetti*, *Zumstein* ve *Dufour*'un soylu zirveleri, doruk noktalarından birbirlerine bağlanan iki *Lyskamm*, yani “insan yiyenler” ve son olarak da alımlı kıvrımlarıyla *Castore*, huysuz *Polluce*, keskin hatlı *Roccia Nera* ve masum duruşlu *Breithornlar*. Bunlardan başka batıda tek başına yükselen bir put görünümündeki *Cervino* dağı vardı ve babam ona yaşlı teyzesiymiş gibi Gran Becca derdi. Yüzünü güneye, yani ovalık kesimlere doğru pek çevirmezdi: Oraya ağustos ayının yoğun sisi inmiş olurdu ve o gri katmanın altında bir yerlerde de Milano şehri alev alev yanardı.

“Her şey çok küçükmüş gibi görünüyor, öyle değil mi?” derdi ve ben ne demek istediğini anlamazdım. O görkemli manzaranın ne anlamda ona küçük görünebildiğini anlamıyordum. Yoksa ona başka şeyler, tepedeyken aklından geçen başka şeyler mi küçük görünüyordu, bilmiyorum. Ama hüznü hali uzun sürmezdi. Sigarası bittiğinde düşüncelerinin bataklığında çıkar, öteberiyi toplar, sonra da bana döner ve “Gidelim mi?” diye sorardı.

İniş yolunda yamaçtan aşağı freni patlamış araba gibi, savaş naraları ve Kızılderili çığlıkları atarak koşar, iki saatten az bir zamanda da ayaklarımızı bir köy çeşmesinin suyuna daldırmış olurduk.

Annemse Grana'da araştırmalarını bir hayli ilerletmişti. Onu sık sık Bruno'nun annesinin günlerini geçirdiği tarlada görü-

yordum. Başını ne zaman o yana çevirsen, başında sarı şapkasıyla patates-soğan toplamak için iki büküm olmuş o kemik torbası kadını görüyordun zaten. Hiç kimseyle iki çift laf etmezdi, zaten annem yanına gelene kadar da kimse ona yaklaşmazdı: Biri sebze bahçesinde, öteki yandaki kütüğün üzerine oturmuş, uzaktan bakınca sanki koyu bir sohbete dalmış gibiydiler.

Kendisine bu tuhaf kadından söz ettiğimizde babam, “Konuşması varmış demek,” dedi.

“Elbette var. Hayatım boyunca hiç dilsiz birini görmedim,” diye karşılık verdi annem.

“Tüh be,” dedi babam, ama annem espri kaldıracak durumda değildi. O yıl Bruno’nun orta birinci sınıfa geçemediğini öğrenmiş ve buna çok sinirlenmişti. Nisandan beri onu bir daha okula göndermemişlerdi. Besbelli, birileri bu işe müdahale etmeyecek olursa, çocuğun eğitim hayatı sona erecekti ve bu da tıpkı Milano’da olduğu gibi küçük bir dağ köyünde de annemi çileden çıkaracak şeylerdendi.

“Herkesi sürekli sen kurtaracak değilsin ki,” dedi babam.

“Seni de birileri kurtardı ama, değil mi?”

“Doğru. Ama sonra ben kendimi onlardan kurtarmak zorunda kaldım.”

“İyi de sen okudun. On bir yaşındayken kimse seni inekleri gütmeye zorlamadı. On bir yaşındaki bir çocuğun okula gitmesi gerekir.”

“Ben sadece burada durumun farklı olduğunu söylemek istiyorum. Neyse ki annesi babası başında.”

Annem “Evet, bu işin şanslı yanı,” diyerek meseleyi kapattı ve babam bunun üzerine bir daha ağzını açmadı. Babamın çocukluğundan neredeyse hiçbir zaman söz etmezlerdi, nadiren

de olsa konusu açıldığında ise babam başını iki yana sallar ve konu kendiliğinden kapanırdı.

Böylece Guglielmina ailesinin erkekleriyle ilişki kurmak için ben ve babam önden gönderildik. Yazın kaldıkları yayla, Grana'ya bir saat kadar mesafede, geniş vadiyi tırmanan patika boyunca dizilmiş grup halindeki üç kulübeden ibaretti. Onları uzaktan gördük, dağ yamacının yumuşakça kıvrıldığı, sonra da köyün içinden akan aynı dereye kadar sertçe alçalmaya geçtiği noktada, vadinin sağ tarafına öylece tünemişlerdi. Ben o dereyi şimdiden çok sevmiştim. Yeniden karşıma çıkmasına da sevinmiştim. Tam o noktada vadi, suyun kaynağına doğru üzeri devasa bir heyelanla kapatılmış daralıyor ve dereciklerin beslediği, üzeri eğreltiotlarıyla, çalılıklarla, ısırgan otlarıyla kaplı bir su havzasıyla son buluyordu. Ortasından geçerken patika çamura dönüyordu. Bataklığı geride bırakınca, nehrin içinden geçiliyor ve dağ kulübelerine doğru uzanan, güneşte kurumuş toprak yola çıkılıyordu. Akarsuyun üst tarafından itibaren bütün çayırlar çok bakımlıydı.

“Hey,” dedi Bruno. “Tam da vaktinde.”

“Kusura bakma. Babamla biraz zaman geçirmem gerekti.”

“Şuradaki adam senin baban mı? Ee nasıl biri?”

“Bilmem,” dedim. “İyi.”

Onun gibi konuşmaya başlamıştım. On beş gündür birbirimizi hiç görmemiştik ve şimdiden iki eski dost gibiydik. Babam da aynı samimiyetle ona merhaba dedi, hatta Bruno'nun dayısı bile bize fazlasıyla misafirperver davrandı: Kulübelerden birine koştu, elinde bir parça yöresel *Toma* peyniri, kurutulmuş keçi eti ve bir şişe şarapla dışarı çıktı, ne var ki yüzündeki ifade misafirperver tavırlarına hiç uymuyordu. Yüz hatlarına sinmiş kötü düşüncelerle dolu bir adam gibiydi. Kıl yumağını

andıran, karmakarışık, neredeyse beyazlamış bir sakalı, gür ve kırçillı bıyıkları, yay çizen çatık kaşlarının altında gök mavisi gözleri vardı. Babamın uzattığı eli onu şaşırtmıştı, tokalaşmakta kararsız kalmış, pek doğal davranamamıştı, ancak sonra şişenin mantarını açıp da bardaklara şarap doldururken özüne geri dönmüştü sanki.

Bruno'nun bana göstermek istediği şeyler vardı, böylece onları şarap bardaklarıyla baş başa bırakarak etrafı dolaşmaya çıktık. Bana durmadan sözünü ettiği yaylayı dikkatle gözlemledim. Etrafa geçmişten gelen soylu bir gelenek hâkimdi, yuvarlak taşların üst üste dizildiği duvarlarda, köşeli devasa kayalarda, el yapımı kare şeklindeki çatıların kirişlerinde bunu açıkça hissedebiliyordunuz, ayrıca sefaletin son perdesi gibi, her şeyin üzerine yağlı ve tozlu bir katman örtülmüştü. Kulübelerden en uzununu, içinde sineklerin vızıldadığı ve eşiğine kadar kurumuş hayvan pisliğinden geçilmeyen bir ahır olarak kullanılıyordu. Paçavralarla sarılıp sarmalanmış kırık pence-releri ve sac parçalarıyla yamanmış çatısıyla ikinci kulübede Luigi Guglielmina'yla ailesi kalıyordu. Üçüncüsü büyük bir mahzendi ve Bruno yattığı odayı göstermek yerine bana orayı gezdirdi. Grana'daki evlerine de beni hiçbir zaman davet etmemişti.

“Mandıracılığı öğreniyorum,” dedi.

“Yani?”

“*Toma* peyniri yapmayı yani. Gel.”

Mahzeni görünce ağzım açık kaldı. İçerisi serindi ve güneş almıyordu, burası gerçekten de yaylanın yegâne temiz yeri-ydi. Karaçamdan yapılmış kalın raflar yeni yıkanmıştı, tuzlu suda bekletilerek üstü nemli kabuk bağlamış olan *Toma* peynirlerini bu raflara diziyorlardı. Parlak ve yusuvarlak peynirler öy-

lesine özenle sıralanmışlardı ki, gören onların bir yarışma için sergilendiğini sanırdı.

“Onları sen mi yaptın?” diye sordum.

“Hayır, hayır. Ben şimdilik onları sadece çeviriyorum. Çok güzeller, değil mi?”

“Onları çevirmek de ne demek?”

“Haftada bir kez onları altüst yapıp üzerlerine tuz serpiyorum. Sonra her şeyi yıkayıp burayı düzenli tutuyorum.”

“Çok güzeller,” dedim.

Buna karşılık dışarıda plastik kovalar, yarısı çürümüş tahta yığınları, gaz varilinden bozma bir soba, sulama için kullanılan bir banyo küveti ortalığa saçılmıştı ve yerlerde patates kabuklarıyla köpeklerin sıyırdığı kemik parçaları vardı. Söz konusu olan sadece eşyalara karşı kayıtsızlık değildi; bu aynı zamanda eşyaları âdeta kaderlerine terk etmekten ve onları hor kullanmaktan duyulan bir çeşit zevkti; aynı durumu Granada da fark etmeye başlamıştım. Sanki buraların kaderi böyle çizilmişti ve eşyalara bakım yapmak anlamsız bir yorgunluk sayılıyordu.

Babamla Bruno’nun dayısını ikinci bardaklarını içerken bir yandan da yaylacılığın ekonomisi üzerine koyu bir sohbete dalmışken bulduk. Bu konuyu kesinlikle, başkalarının hayatlarını diğer her şeyden daha fazla merak eden babam açmıştı: Kaç hayvanları vardı, yaylada kaç hektar toprağa sahiptiler, günde kaç litre süt alıyorlardı, ne kadarından peynir elde ediliyordu. Luigi Guglielmina işin erbabı bir adamla bu konuları konuşmaktan memnundu; mevcut fiyatlar ve hayvan yetiştiricilerine dayatılan tuhaf kurallar yüzünden bu işin artık bir manası kalmadığını ve bütün bunları sadece sevdiği için yaptığını babama kanıtlamak istercesine gür bir sesle hesap kitap yapıyordu.

Sonunda, “Ben öldükten sonra buralar on seneye kalmaz, yeniden ormana döner. İşte o vakit değme keyiflerine,” dedi.

Babam, “Çocuklarınız bu işi sevmiyorlar mı?” diye sordu.

“Hah! Kızlarından ter damlayacak diye ödleri kopuyor.”

Onu o şekilde konuşurken görmekten ziyade, beni en çok geleceğe dair kehanetleri etkilemişti. Yemyeşil çayırılarıyla böyle bir yaylanın eskiden bir orman olduğunu hiç düşünmemiştim, ne de günün birinde yeniden bir ormana dönüşebileceğini. Yaylaya serpiştirilmişçesine otlayan ineklere baktım ve fundalıklar halinde etrafı kaplamaya başlayan çalıların, bugün var olan her şeyin izini yutarak büyüyüp serpildiğini hayal etmeye çalıştım. Su kanallarını, taş duvarları, patika yolları ve nihayet evleri...

Bu arada Bruno dışarıdaki sobada ateş yakmıştı. Kimsenin ona bir şey söylemesini beklemeden, küvetin yanına gitti ve bir tencerenin içine su doldurdu, sonra eline bir bıçak alarak patates soymaya başladı. Yapmayı bildiği bir dolu şey vardı: Makarnayı pişirdi ve haşlanmış patateslerle birlikte *Toma* peynirlerini, kurutulmuş keçi etini ve bir şişe şarabı masanın üzerine koydu. O sırada, yirmi beş yaşlarındaki iriyarı iki kuzeni de birer birer ortaya çıkarak bizimle birlikte sofraya oturdular, başlarını kaldırmadan yemeklerini yediler ve sadece bir an için yüzümüze baktıktan sonra kalkıp yatmaya gittiler. Bruno’nun dayısı uzaklaşmalarını izledi ve bir dudağını bükerek yüzünü buruşturmasına bakılırsa, onları bütünüyle küçümsediği yüzünden açıkça okunuyordu.

Babam böyle şeylere aldırmazdı. Yemeğin sonunda sırtını geriye doğru çekerek bir güzel gerindi, ellerini ensesinde birleştirdi ve bir gösterinin keyfini çıkarmak istercesine gözlerini gökyüzüne çevirdi. Üstelik tam da öyle söyledi: “Ne gösteri

ama!” Tatilinin neredeyse sonuna gelmişti ve şimdiden dağlara özlemle bakmaya başlamıştı. O yıl artık bazılarının zirvesine çıkamayacaktı. İrili ufaklı taş yığınları, sırtlarında engebeli kayalıkları, tepelerinde boynuzları, aşınmış geniş oyukları ve engebeli yollarıyla başımızın üzerinde daha bir sürü dağ vardı. Top ateşine tutulmuşçasına, ufalanmış kalıntıları her an yıkılmayı bekleyen harap olmuş heybetli kaleleri andırıyorlardı ve bu halleriyle babamın gözünde ancak bir gösteri sayılabilirlerdi.

“Bu dağların isimleri nedir?” diye sordu. Bütün gününü duvarda asılı duran haritanın karşısında geçirdiğinden bunun tuhaf bir soru olduğunu düşündüm.

Bruno’nun dayısı yağmur yağıp yağmayacağına bakar gibi bakışlarını yukarı çevirdi ve gönülsüz bir edayla, “Grenon,” dedi.

“Hangisi Grenon?”

“Bu işte. Biz Grana dağı deriz.”

“Şu tepelerin tamamı mı?”

“Öyle tabii. Burada tepelere ayrıca bir isim vermeyiz. Bu, bütün bölgenin adı.” Yiyip içtikten sonra sanki ayakaltında olmamızdan sıkılmaya başlamıştı.

Babam, “Oraya hiç çıktınız mı?” diye ısrarla sordu. “Yani en tepeye, demek istiyorum.”

“Gençliğimde. Babamla birlikte oraya avlanmaya giderdik.”

“Peki, buzullarına kadar ulaştınız mı?”

Bruno’nun dayısı, “Yok,” dedi. “Fırsatım olmadı. Ama çok isterdim.”

Babam, “Ben yarın çıkmak istiyorum,” dedi. “Oğluma biraz kar göstereyim diyorum. Bir sakıncası yoksa, sizinkini de götürmek isterim.”

Nihayet dilinin altındaki baklayı çıkarmıştı. Luigi Guglielmina bir an için babamın kimden söz ettiğini anlamaya çalıştı.

Benimki mi? Sonra yanımda duran Bruno'yu hatırladı: Biz o sırada, o yıl doğmuş olan köpek yavrularından biriyle oynuyorduk, ama konuşmalarının tek kelimesini bile kaçırmıyorduk.

Yeğenine, “İster misin?” diye sordu.

“Evet, isterim,” dedi Bruno.

Dayısı alnını kırıştırdı. “Evet”ten çok “hayır” demeye alışkındı. Ama belki de bu yabancı tarafından köşeye sıkıştırılmış gibi hissetti ya da kim bilir belki de delikanlının haline acıdı.

“İyi o zaman, git,” dedi. Sonra şişenin ağzını kapattı ve olduğundan farklı görünmeye daha fazla katlanamayan biri gibi yerinden kalktı.

Buzullar babamın dağcı kimliğinden çok, içindeki bilimin-sanını büyüleyordu. Fizik ve kimya alanındaki çalışmalarını, mitolojiyi hatırlatıyordu ona. Ertesi gün Mezzalama barınağından tırmanışa geçtiğimizde, bize efsaneyi andıran bir hikâyeye anlattı. Patikada ilerlerken Bruno'yla bana “Buz, dağların bizim için sakladığı geçmiş kışların belleğidir,” dedi. “Belli bir yüksekliğin üzerinde tüm yaşanmışlıklar gizlidir ve biz geçmişteki bir kış vakti ne yaşandığını bilmek istiyorsak, oraya gitmemiz gerekir.”

“Buna *karların hiç eksilmediği yükseklik* denir,” diye açıkladı. “Orada yaz mevsimi kışın yağan onca karı eritmeyi başaramaz. Karın bir kısmı sonbahara kadar dayanır ve ardından gelen kış eski karların üzerini tazeleriyle kaplar. Böylece alttakiler korunmuş olur. Alt kısımdaki karlar giderek buza dönüşür. Tıpkı bir ağaç kütüğündeki iç içe geçmiş halkalar gibi, buzulun gelişmesi de katmanlar halinde olur ve biz bir buzulun yaşını ancak bu katmanları sayarak söyleyebiliriz. Ne var ki dağın zirvesindeki bir buzulun hiç kıvıldamadan durması da olanaksızdır. Hareket eder. Sürekli aşağı doğru kayar.”

“Neden?” diye sordum.

“Sence neden?”

Bruno, “Ağır olduğu için,” dedi.

“Aynen öyle,” diye onayladı babam. “Buz ağırdır ve üzerinde bulunduğu kayalar da kaygandır. Böylece kayması kolaylaşır. Yavaş yavaş ama hiç durmadan kayar. Kendisi için fazlasıyla sıcak olan bir yüksekliğe varıncaya kadar dağdan aşağı kaymaya devam eder. Bu yüksekliğe *aşınma yüksekliği* denir. Şu aşağı tarafı görüyor musunuz?”

Kumdan yapılmış gibi görünen buzlu bir yamaçta yürüyorduk. Patikadan çok daha aşağıda bir buzul çıkıntısı ve taşlık bir alan göze çarpıyordu. Bu alanın üzerindeki derecikler, uzaktan metali andıran, buz tutmuş, donuk renkli bir gölette birikiyordu.

Babam, “Şu aşağıda gördüğünüz sular...” dedi. “Onları sakın bu kış yağan karların suyu sanmayın. Onlar dağların kim bilir kaç zamandır sakladığı karların sularıdır. Belki de yüz yıl önceki bir kıştan kalmadır.”

“Yüz yıl mı? Sahiden mi?” diye sordu Bruno.

“Belki daha da fazladır. Bunu hesaplamak zordur. Eğimi ve sürtünmeyi tam olarak bilmek gerekir. Bir deneme yapılır.”

“Nasıl?”

“Aa, bu çok basittir. Şu yukarıdaki yarıkları görüyor musun? Yarın oraya çıkalım ve yarığın içine bir bozuk para atalım, sonra da ırmağın kenarına oturup paranın gelmesini bekleyelim.”

Babam güldü. Bruno da yarıkları ve buzulun dil gibi uzanan çıkıntısını incelemeye koyuldu, bu fikir karşısında büsbütün büyülenmiş görünüyordu. Ben geçmiş kışlara o kadar ilgi duymuyordum. Önceki gezilerimizde tırmanışımızın son

bulduğu yükseklikte olduğumuzu ve birazdan ötesine geçeceğimizi içten içe hissedebiliyordum. Üstelik zamanlamamız da alışılmışın dışındaydı: Öğleden sonra birkaç yağmur damlasına maruz kalmıştık, şimdi de havanın kararmasıyla sislerin içine giriyorduk. Buzul yamacının sonunda iki katlı ahşap bir yapıyla karşılaşmak çok şaşırtıcı oldu. Bunu bize mazotla çalışan bir jeneratörün atık gazları müjdelemişti. Bir de hiç anlamadığım bir dil konuşan insan sesleri: Girişteki, baştan sona krampon delikleriyle kaplı olan tahta platformun üstü sırt çantaları ve halatlarla, kuruması için etrafa asılmış kazaklar ve pantolonlarla, bir de ayaklarında bağcıkları çözülmüş botları ve ellerinde havlularıyla dolaşan dağcılarla doluydu.

Barınak o akşam kalabalıktı. Kimse açıkta bırakılmıyordu, ama bu gidişle insanların sıraların ve masaların üzerinde uyuması gerekecekti. Bruno'yla ben bu kafilenin açık ara en gençleriydik: Sofraya ilk oturanların arasındaydık ve sırada bekleyenlere yer vermek için yemekten sonra, aynı yatağı paylaşacağımız üst kattaki odaya çıkmak için hemen masadan kalktık. Yukarıda iki kat battaniyenin altında tepeden tırnağa giyinik vaziyette uzun süre uykumuzun gelmesini bekledik. Pencereden yıldızları ya da vadinin sonundaki ışıltıları değil, sigara içmek için dışarı çıkanların parmaklarının arasındaki kor alevleri görüyorduk sadece. Alt kattakilerin seslerini dinliyorduk: Akşam yemeğinden sonra ertesi gün yapacaklarını planlıyorlar, havanın belirsizliğinden konuşuyorlar ya da barınaklarda geçirdikleri başka gecelerden ve eski maceralarından söz ediyorlardı. Bir litre şarap ısmarlayan babamın sesi ara sıra kulağıma çalınıyor ve diğerlerinin sesine karışıyordu. Keşfedecek zirvesi kalmadığından buzullara iki çocukla gelmiş bir adam olarak ünlenmişti ve üstlendiği bu görev onu gurur-

landırıyordu. Venedik lehçesiyle belden aşağı espriler yaptığı kendi yöresinden insanlarla karşılaşmıştı. Utangaç biri olduğumdan, onun adına utanıyordum.

Bruno, “Baban bu işlerden anlıyor belli ki?” dedi.

“Evet, anlar,” dedim.

“Bunları sana da öğretmesi ne iyi.”

“Neden, seninki öğretmiyor mu?”

“Bilmem. Her zaman onun canını sıkıyormuşum gibi bir hali vardır.”

Babamın konuşkanlığına diyecek yoktu, ama karşısındakini dinlemek konusunda o kadar iyi değildi. Ne de bana bakmak konusunda, oysa yüzüme bir baksa nasıl olduğumu şıp diye anlayacaktı: Yemeğimi zar zor yemiştim, aç kalsam bundan iyiydi çünkü şimdi mide bulantısından ölüyordum. Mutfaktan gelen çorba kokusu durumu daha da güçleştiriyordu. Midemi yatıştırmak için derin derin nefes alıyordum ki Bruno durumu fark etti: “İyi değil misin?”

“Çok değil.”

“Babanı çağırmamı ister misin?”

“Yok, yok. Şimdi geçer.”

Karnımı ellerimle ısıtmaya çalışıyordum. O sırada yatağında olmayı ve sobanın karşısında oturan annemin varlığını yanımda hissetmeyi her şeyden çok isterdim. Barınağın işletmecisi saat onda dışarı çıkma yasağının başladığını ilan edinceye kadar sessizce bekledik, jeneratörler de kapatıldı ve barınağa bir ölüm sessizliği çöktü, derken bir yatak bulmak için üst kata çıkan adamların el fenerlerinin ışıkları görüldü. Nefesi berbat şekilde anason likörü kokan babam da ne durumda olduğumuzu görmek için yanımıza uğradı: Ben gözlerimi sıkıca yumdum ve uyuyormuş gibi yaptım.

Ertesi sabah gün doğmadan barınaktan ayrıldık. Artık kalın sis tabakası ayaklarımızın altındaki vadileri dolduruyordu ve gün ağardıkça yıldızlar bir bir kaybolurken sedef rengine bürünen gökyüzü berraklaşıyordu. şafağın skmesi an meselesiydi: En uzak zirvelere yönelen dağcılar yola ıkalkalı epey oluyordu, gecenin bir vaktinde hazırlandıklarını işitmiştik ve şimdi çok yükseklerde, birbirlerine halatlarla bağlanmış halde gözümüze çarpan o birkaç dağcının, beyazlığın ortasındaki insan minyatrlerinden farkı yoktu.

Babam kiralamış olduğu kramponlarımızı bizim için kancaladı ve nde kendisi, arkasında Bruno, onun arkasında da ben olmak üzere beşer metre aralıklarla bizi halatla birbirimize bağladı. Rzgrlığının üzerinden halatı üst üste çevirerek koşum takımı gibi göğsüne geçirdi, uzun zamandır o düğümleri atmadığından giyinmesi uzun sürmüş ve ortaya kaba saba bir iş çıkarmıştı. Barınağı son terk eden biz olduk: Yrmemiz gereken taşlık bir bölüm vardı ve ayağımızdaki kramponlar taşlara çarpıyor, durmadan birbirine takılıyordu, ayrıca halat yüzünden rahat yryemiyordum ve o kadar yük yüklenmiş halimle kendimi aptal gibi hissediyordum. Ama karın üzerine çıktığımda bu his birdenbire değişti. Buzla ilk tanışmamdan şunları hatırlıyorum: bacaklarımda aniden ortaya çıkan bir çeviklik, sert karları delip geçen elik tırnaklar ve kramponlarımızın yerleri kusursuz tutuşu.

Aslında oldukça iyi uyanmıştım, ama kısa bir süre sonra barınağın sıcaklığı dağılıp kaybolunca, midemdeki bulantı yükselmeye başladı. Babam nde, kafilayı çeke çeke götürüyordu. Acele ettiğini görebiliyordum. Sadece kısa bir gezinti yapmak istediğini iddia etmesine rağmen ben onun şu ya da

bu zirveye tırmanmak ve bizimle birlikte dorukların birinde bitivererek dağcılarını şaşırtmak için gizliden gizliye bir ümit beslediğini hissediyordum. Ama ben güçlkle ilerliyordum. Her adımmda bir el sanki midemi yerinden söküyordu. Soluklanmak için durduğumda Bruno'yla aramdaki halat gerilerek onu da duraklamaya zorluyor, sonunda gerilim, bana ters ters bakmak için arkasına dönen babama kadar ulaşyordu.

“Ne var?” diye soruyordu. Mız mızlandığını sanıyordu. “Hadi, hızlanalım,” diyordu.

Güneşin çıkmasıyla birlikte yan tarafımızdaki buzların üzerinde üç kara gölge belirdi. O anda karların açık mavi tonu kayboldu ve yerini göz kamaştıran bir beyazlık aldı, karlar da neredeyse aynı anda kramponlarımızın altından çekilmeye başladı. Aşağıda uzanan bulutlar sabahın sıcaklığıyla şiştikçe şişiyordu, hatta kısa süre içerisinde, tıpkı önceki gün olduğu gibi göğe yükseleceklerini anlayabiliyordum. Bir yerlere ulaşma düşüncesi bana giderek daha gerçekdışı geliyordu, ne var ki babam bunu kabul edecek ve kolay vazgeçecek biri değildi, aksine ilerlemeyi aklına koymuştu bir kere. Yolun belli bir noktasında karşımıza bir yarık çıktı, mesafeyi gözüyle ölçtü ve onu kararlı bir adımla aştı, sonra da baltasını karların içine sapladı ve Bruno'yu güvenceye almak için halatı baltanın sapına birkaç kez doladı.

Yaptığımız şeye karşı hiç heyecan duymuyordum artık. Ne şafak, ne buzul, ne etrafımızdaki sıradağların zirveleri, ne de bizi yeryüzünden ayıran bulutlar; baş döndüren bu güzellik bana bir şey ifade etmiyordu. Tek istediğim birinin gelip bana daha ne kadar yürümemiz gerektiğini söylemesiydi. Yarığın kenarına geldiğimde, önümde giden Bruno aşağı bakmak için eğilmişti. Babam ona derin bir nefes almasını ve zıplaması-

nı söyledi. Sıramın gelmesini beklerken etrafıma bakındım: Aşağıımızda bir tarafta, dağın eğimi iyice artıyor, bıçak gibi bir buzul kütlesi dik bir yamaçta ikiye ayrılıyordu; sabah terk ettiğimiz barınaksa, parçalanmış, dökülmüş, bir kenarda yığılmış blokların enkazının ötesinde, sislerin arasında çakılı duruyordu. Bir daha oraya geri dönemeyecekmişiz gibi bir hisse kapıldım ve çaresizliğime bir umut ararcasına Bruno'ya baktığımda onun çoktan yarığın karşı tarafına geçmiş olduğunu gördüm. Sıçrayışından dolayı babam bir eliyle sırtına vurarak onu kutluyordu. Ben bunu asla yapamazdım, karşıya geçmemin imkânı yoktu: Midem daha fazlasını kaldıramadı ve kahvaltıda yediklerimi karların üzerine kustum. Böylece bendeki dağ tutması bir sır olmaktan çıktı.

Babam korkuya kapıldı. Panikle, yeniden yarığın üzerinden atlayarak ve üçümüzü birbirimize bağlayan halatı birbirine dolaştırarak yardımına koştu. Korkusu beni şaşırttı, çünkü bana kızacağını sanmıştım, fakat bizi yukarılara çıkararak göze almış olduğu tehlikenin farkında değildim o sırada: On bir yaşındaydık ve dağcı ekipmanlarına üstünkörü donanmış halde kötü hava koşullarının ve inadının peşinden buzların üzerinde sürükleniyorduk. Dağ tutmasının tek tedavisinin rakımı düşürmek olduğunu biliyordu ve bunu yapmakta hiç tereddüt etmedi. Halat düzenini benim önde yürüyeceğim ve kendimi kötü hissettiğimde durabileceğim şekilde değiştirdi: Midem bomboştı, ama arada bir gelen spazmlarla öğürüyor ve artık sadece safra çıkarıyordum.

Kısa bir süre sonra sislerin içine girdik. Halatın sonundaki yerinden babam, "Nasılsın? Başın dönüyor mu?" diye sordu.

"Pek değil."

"Miden nasıl?"

“Biraz daha iyi,” diye yanıtladım, oysa kendimi büsbütün halsiz hissediyordum.

“Tut,” dedi Bruno. Buz parçasına dönüştürünceye kadar elinde sıkıldığı bir avuç karı bana uzattı. Ben de alıp buz parçasını emmeye çalıştım. Kısmen bu sayede, kısmen de rakımın düşmesiyle rahatlamamdan dolayı midem yatışmaya başladı

1984 yılının bir Ağustos sabahıydı ve benim o yaza dair son anım şu: Ertesi gün Bruno yaylaya, babam da Milano’ya geri dönecekti. Ama o anda –bir daha hiç olmayacakmış gibi– istesek de istemesek de bizi birbirimize bağlayan bir halatla üçümüz birlikte buzların üzerindeydik.

Kramponlarımla durmadan tökezliyor, doğru düzgün yürüyemiyordum. Bruno hemen arkamdaydı ve bir dakika sonra, karlarda çıkardığımız ayak seslerinin üzerinde, onun *oha, oha, oha* diyen seslenişini duymaya başladım. İnekleri ahıra yönlendirirken çıkardığı sesleri çıkarıyordu. *Hey, hey, hey. Oha, oha, oha.* Artık ayakta duramadığımdan beni barınağa götürmek için böyle seslenmeye başlamıştı. Onun bu ezgilerine teslim oldum ve bir ritim tutturması için ayaklarımı ona bıraktım, böylece benim bir şey düşmem gerekmeyecekti.

“Yarıktan aşağı baktın mı bari?” diye bana sordu. “Canına yandığımın uçuşumu, ne kadar da derindi!”

Karşılık vermedim. Onları orada bir baba-oğul gibi yan yana ve sevinç içinde gördüğüm o an gözlerimin önünden gitmiyordu. Şimdi sisler ve karlar önümde beyaz bir duvar oluşturunuyordu ve ben sadece düşmemek için çabalıyordum. Bruno başka bir şey söylemedi ve aynı ezgileri tekrarlamaya koyuldu.

Üçüncü Bölüm

Kış, o yıllarda benim için hasretin mevsimi oldu. Babam kayakçılardan oldum olası nefret eder, onlara karışmayı asla istemezdi: Motorlu bir kablonun kuyruğuna takılıp, buldozerlerin düzleştirdiği bir yamaç boyunca ter dökmeksizin çıktıkları dağdan kaya kaya inme oyununu gönül kırıcı bulurdu. Güruh halinde geldikleri ve arkalarında harabelerden başka bir şey bırakmadıkları için onları küçümserdi. Yazın, kimi zaman, yalnız bir telesiyej direğine ya da sefil bir pistte öylece duran bir iş makinesi paletine veya yüksek bir rakımda kaderine terk edilmiş yıkık dökük bir kayak merkezinden geride kalanlara, bir mezbelenin ortasındaki beton kütesinin üzerinde paslanmış duran bir makaraya rastlardık.

Babamın şakası yoktu, “Buraya bir dinamit yerleştirmek lazım,” diye söylenirdi.

Noel zamanı televizyonda kayak tatilleri hakkında çıkan haberleri de aynı ruh haliyle izlerdi. Binlerce şehirli Alplerin

vadilerini istila eder, aynı tesislerin önünde uzun kuyruklar oluşturur ve bizim yamaçlardan aşağı fişek gibi inerlerdi, bu görüntülere daha fazla katlanamayan babam da kendini Milano'daki evimize hapsederdi. Annem, bir keresinde babama bir pazar günü beni sırf Grana'yı bir de karlarla kaplıyken göreyim diye köye gezmeye götürmesini önerdiğinde babam sertçe, "Olmaz", diye karşılık verdi. "Bu haldeyken orası hiç hoşuna gitmez." Kışın dağ, insanlara uygun bir yer değildi ve rahat bırakılmalıydı. Babamın tırmanış ve iniş ya da aşağıda insana azap veren şeylerden yükseklerle kaçış felsefesinde, insanın hafıflediği huzurlu günleri, ciddiyetle, çalışmakla, düzlükte yaşamakla ve karamsarlıkla geçen bir dönemin izlemesi gerekiyordu.

Ve şimdi ben de, yıllar boyu nedenini kesinlikle anlamaksızın babamın çektiği sancının, yani dağlara özlem duymanın ne demek olduğunu biliyordum. Ve şimdi ben de bir cadde-nin sonunda karşıma çıkıveren Grigna'nın heybetli görüntüsüne hayran kalabiliyordum. Cai el kitapçığının sayfalarını bir günlük gibi tekrar tekrar okuyor, demode üslubunu âdeta kana kana içiyor ve kitapçığın ayak izlerini takip ettiğimi hayal ediyordum: "dik ve çimenli yamaçları tırmanıp Alpler'in ihmal edilmiş bir noktasına varıp", "sonra oradan, taşlık ve karla kaplı alanları kat ederek", "ve sonra belirgin bir çöküntünün yakınlarındaki zirveye ulaşarak" Bu arada da rengi solan bacaklarım yara bere izlerinden kurtuluyor ve ısırgan otlarının kaşıntısını, yalınayak içinden geçtiği suların dondurucu soğuşunu, güneşli bir günün ardından serin çarşıların arasındaki rahatlığını unutuyordu. Kışın şehirdeki hiçbir şey beni oradaki kadar güçlü etkilemiyordu. Şehre onu gözümde belirsiz ve solgun kılan bir filtrenin arkasından bakıyordum; günde iki kez

içinden geçilmesi gereken, insan ve araçların oluşturduğu bir sis bulutu sadece; pencereden dışarıdaki caddeye baktığımda, Granada geçirdiğim günler, sahiden de yaşandı mı diye kendime soracak kadar uzak görünüyordu bana. O günleri ben mi uydurmuştum ya da hayal mi görmüştüm? Ama balkonun bir köşesine düşen parlak gün ışığını, trafik şeritlerinin arasında yeşeren biçare filizleri ve ilkbaharın Milano'ya kadar geldiğini fark ettiğimde, özlemim bekleyişe dönüştü. Bir an önce dağa gitme zamanı gelsin istiyordum.

Tıpkı benim gibi Bruno da aynı heyecanla o günü bekliyordu. Ne var ki ben gidiyor ve dönüyordum, o ise kalıyordu ve oraya varmamızın üzerinden daha bir saat bile geçmeden beni çağırmaya geldiğine bakılırsa, o da gözünü yola dikip bizi bekliyordu herhalde. Avludan içeri, "Berio!" diye bağırırdı. Bana bu ismi takmıştı. Selam sabah etmeden, sanki daha dün birbirimizden ayrılmışız gibi, "Çık, hadi," derdi. Haksız da sayılmazdı: Geçen aylar aniden silinip gider ve dostluğumuz hiç bitmeyecek bir yazı yaşıyormuş gibi gelirdi.

Bu arada Bruno benden daha çabuk büyüyordu. Üstü başı her zaman ahır pisliği olduğundan içeri girmeyi istemezdi. Verandada beni bekler ve beşik gibi sallandığı için hiçbirimizin yaslanmaya yeltenemediği, bugün yarın aşağı düşeceğine kesin gözüyle baktığımız korkuluklara yaslanırdı. Oraya kadar onu birileri takip etti mi diye dönüp dönüp arkasına bakardı: Ne de olsa ineklerini bırakıp kaçmıştı ve beni kitaplarımın arasından çıkararak, anlatıp da büyüsünü bozmak istemediği mace-ralara götürüyordu.

Botlarımı bağlarken, "Nereye gidiyoruz?" diye sorardım.

Yeni yeni takındığı ve belki dayısına karşılık verirken bile

büründüğü aynı alaycı tavırla, “Dağa,” demekle yetinir, gülümserdi. Tek yapmam gereken ona güvenmekti. Annem de bana güveniyordu ve sık sık içinin rahat olduğunu, çünkü benim kötü bir şey yapmayacağımı bildiğini söylüyordu. Pervasızca ya da aptalca değil de, “kötü” bir şey, hani sanki hayatta başıma gelebilecek başka türlü felaketleri kastediyormuş gibi. Giderayak bize yasaklar getirmeye ya da tembihte bulunmaya gerek duymazdı.

Bruno’yla dağa gitmenin tepelerde gezinmekle hiçbir ilgisi yoktu. Evet, bir patika yolu tutar, ormana girer, yarım saat boyunca koşturarak tırmanırdık ama sonra sadece onun bildiği bir noktada, herkesin basıp geçtiği toprak yoldan ayrılır, başka yollara sapardık. Bir dere yatağından ya da sık ağaçlı bir köknar ormanının içinden geçerdik. Yönünü bulması benim için baştan sona bir gizemdi. Benim sadece bir heyelanın kıyısı ya da uçuruma bakan sarp bir kayalık gördüğüm yerde o, geçitleri işaret eden içindeki haritayı izleyerek hızlı hızlı yürürdü. Ama tam en sonuna geldiğimizde, iki yamuk çam ağacının arasında, kayalıklar, üzerine tırmanabileceğimiz bir yarığı gözlerimizin önüne serer ve önceden göze görünmeyen bir çıkıntı sayesinde kolayca öte tarafa geçebilirdik. Bu yolların bazısı da kazma vurularak açılmıştı. Buraların kimler tarafından kullanıldığını sorduğumda bana, “Madenciler” ya da “Ormancılar tarafından,” diye karşılık verir, benim hiçbir şekilde anlayamadığım birtakım işaretleri eliyle gösterirdi. Çalı çırpının istilasına uğramış, köhne bir teleferik hattı. Üzerinde hâlâ kapkara yanık izleri bulunan toprak ve hemen altında, bir zamanlar bir kömür madeninin olduğu daha kuru bir katman. Orman, Bruno’nun bana ölü bir dilin sembolleri gibi tercüme ettiği, sağa sola saçılmış böyle oyuklar, tepecikler ve taş toprak

yığınlarıyla doluydu. O işaretlerin yanı sıra, kitapların soyut dilini dağda elimle dokunduğum şeylerin somut diliyle değiştirmek zorundaymışım gibi bana İtalyancadan daha uygun bulduğum bir lehçeyi de öğretiyordu. Karaçam: *Brenga*. Ladin ağacı: *Pezza*. Fıstık çamı: *Arula*. Yağmurdan korunmak için altına sığındığımız kaya parçası bir *barma* idi. Bir çakıl taşına *berio* deniyordu, yani Pietro ve o da bendim, yeni adımı da çok sevmiştim. Her ırmak önünde bir vadi açıyordu, işte bu yüzden ona *valey* deniyordu; ayrıca her vadinin de karşılıklı iki kenarı vardı ve köylerle tarlaların uzandığı güneş alan kısma *aderet*, ormana ve vahşi hayvanlara kalan gölgedeki nemli kısma ise *envers* deniyordu. İkisi arasında bizim tercih ettiğimiz, bu karşı kısımdı.

Orada bizi kimse rahatsız etmiyordu ve biz dilediğimiz gibi hazine avına çıkabiliyorduk. Sahiden de, Grana'nın etrafındaki ormanlarda madenler vardı: Girişine çakılan tahta perdelerle kapatılmış bazı galeriler bizden önceki hazine avcıları tarafından zorlanmıştı. Bruno'ya göre, çok eski zamanlarda dağın her köşesinde damar araya araya burada altın bulmuşlardı, ama hepsini alıp götürmüş olmaları mümkün değildi, bu yüzden bir kısmı hâlâ içerde kalmış olmalıydı. Böylece biz de birkaç metre sonra kocaman bir boşluğa dönüşen ve daha ileride de göz gözü görmeyen labirentlere dönüşerek derinleşen karanlık tünellere dalıyorduk. Tavanları öylesine basıktı ki ayakta güçlkle dik durabiliyorduk. Duvarlarından boylu boyunca damlayan sular her an bir çatlaktan yol bulup üzerimize boşalacakmış hissi veriyordu: Bunun tehlikeli olduğunu bildiğim gibi annemin güvenine ihanet ettiğimi de biliyordum, çünkü böyle kapanların içinde avlanmanın hiçbir mantığı yoktu ve bunu yaparken keyfimi büsbütün kaçıran bir suçluluk hissi

duyuyordum. Bruno gibi olmayı ve başımı dik tutarak cezama razı gelmek pahasına, vicdanıma dilediğim gibi başkaldırabilme cesaretine sahip olmayı isterdim. Oysa ben bir kaçak gibi itaatsizlik ediyor, kaypakça davranıyor ve bundan da utanç duyuyordum. Bunları, ayaklarım suların içinde sıırıslam olmuşken düşünüyordum. Altını asla bulamadık, galeriler er ya da geç bir göçükle kapanmış oluyor ya da içerisi yolumuzu bulmamızı imkânsız hale getirecek kadar karanlığa gömülüyordu, bu durumda da bize geri dönmekten başka çare kalmıyordu.

Hayal kırıklığımızı dönüş yolunda harabeleri yağmalayarak telafi ediyorduk. Elde hangi malzemeler varsa onlarla yapılmış, yerden yüksek inlere benzeyen, ormanda karşılaştığımız çoban kulübeleri mesela. Bruno onları sanki ilk kez benimle görüyormuş gibi yapıyordu. Artık vahşi yaşama karışmış bu kulübelerin her birini o ezbere biliyordu bence, ama bir kapıyı sanki ilk kez oluyormuşçasına omuz atarak açmanın zevki başkaydı. İçeride bulduğumuz ezilmiş bir tası ya da bir orağın körelmiş bıçağını çok değerli eşyalar olduğunu hayal ederek aşırıyor ve sonra köyde birbirimizden ayrılmadan önce ganimetleri aramızda paylaşıyorduk.

Akşam annem bana nereye gittiğimizi sorardı.

Omuzlarımı silkerek, “Hiç, oraya buraya,” diye yanıtlardım. Sobanın karşısında bu sözlerim annemi pek tatmin etmezdi.

“Güzel şeyler gördün mü?”

“Yani, evet anne, işte orman falan.”

Beni kaybediyormuşçasına hüznünlü gözlerle bakardı yüzüme. İki insan arasındaki sessizliğin gerçekten de bütün felaketlerin başlangıcı olduğuna inanıyordu.

“Senin iyi olduğunu bilmek bana yetiyor,” der ve beni suskunluğumla baş başa bırakarak, üstelemekten vazgeçerdi.

Grana’da verdiği öteki mücadeleye katı bir tutum sergiliyordu. En başından beri Bruno’nun eğitimi kendi meselesi gibi yüreğinin ta içinde yer etmişti, ama tek başına hiçbir şey yapamayacağını biliyordu, bu yüzden Bruno’nun ailesindeki kadınlarla bir ittifak oluşturmak zorundaydı. Annesinin bu konuda bir yardım olmayacağını anlamıştı, dolayısıyla bütün dikkatini yengesinin üzerine çevirmişti. Annemin çalışma şekli böyleydi: Kapıları çalarak, eşikten içeri bir adımını atarak, yengesi Bruno’yu kışın okula göndermeye ve yazları da ödevlerini bizim evde yapmasına razı oluncaya kadar nazik ve inatçı tavrını sürdürerek görevini yapardı. Bu onun için tam bir zaferdi. Bruno’nun dayısının bu konuda ne söylemiş olabileceğini bilmiyorum, belki de yaylada haberi duyunca hepimize sayıp sayıştırmıştı. Belki de aslında ailede hiç kimse bu çocuğu o kadar da önemsemiyordu.

Orman, nehir ve gökyüzü dışarıda bizi beklerken, mutfakta Bruno’yla tarih ve coğrafya konularını tekrar ederek geçirdiğimiz uzun saatleri böyle hatırlıyorum. Onu haftanın üç günü bize yolluyorlar ve Bruno da o günlerde evimize eli yüzü yıkanmış, üstü başı tertemiz geliyordu. Annem ona yüksek sesle benim kitaplarımdan –Stevenson, Verne, Twain, London– okutur, dersten sonra da çayırlardayken okuma çalışmalarına devam etmesi için kitapları ona verirdi. Bruno romanları seviyordu, ama dilbilgisiyle başı dertteydi, âdeta krize giriyordu, onun için bu tıpkı yabancı bir dili öğrenmek gibiydi. İtalyancanın kurallarına takılıp düğüm olduğunu, bir sözcüğü yanlış yazdığını ya da bir fiili dilek-istek kipinde çekerken kekelediğini gördüğümde onun yerine kendimi küçük düşmüş

hissediyor, içten içe anneme kızılıyordum. Onu böylesine zorlamamızda haklı bir taraf göremiyordum. Buna karşılık Bruno ne itiraz ediyor ne de yakınıyordu. Annemin onu ne kadar önemsedığını anlıyordu, belki de hayatı boyunca hiç kimsenin gözünde kendisini bu denli değerli hissetmediğinden öğrenmek için inat ediyordu.

Yaz boyunca bizimle yürüyüşe çıkmasına nadiren izin veriliyordu ve böyle günler onun için bayramlardan farksızdı: Gittiğimiz yerler, ders çalışmasının karşılığında babamın bizi götürdüğü bir tepe ya da annemin öğle yemeği için üzerine örtü serdiği bir çayırdan ibaretti. Böyle zamanlarda Bruno'nun bir değişime uğradığını daha iyi görüyordum. Yaradılışı gereği ele avuca sığmaz biriyken, ailemizin kurallarına ve ritüellerine ayak uyduruyordu. Benimleyken zaten bir yetişkin gibi davrandığı halde, annemle babamın yanında yaşı mutlulukla küçülüyor, annemin onu beslemesine, giydirmesine, yüzünü okşamasına izin veriyordu; babama ise hayranlık derecesinde bir saygı duyuyordu. Bunu babamı patikada takip ederkenki halinde, bize bir şey anlattığında onu sessizce dinlerkenki duruşunda görebiliyordum. Bunlar bir aile yaşamında olağan şeylerdi, ama Bruno böyle şeyleri daha önce hiç yaşamamıştı ve bunları ona bir hediye gibi verebildiğim için bir yanımda gururla doluyordu. Bazen de gözümde takılan babam oluyordu; aralarındaki sessiz bir anlaşmayı yakalıyor, Bruno'nun babamın gözünde iyi bir evlat olabileceği hissine kapılıyordum; benden daha akıllı değildi belki ama bir anlamda daha doğru kişiydi. Akli sorularla doluydu ve ona bunları hiç korkmadan soruyordu. Babamla samimiyet kurmasını sağlayan bir özgüvene ve nereye giderse onu arkasından takip edebilecek bacaklara sahipti. Ama zihnime üşüşen bu düşünceleri benim için bir utanç kaynağıymışçasına derhal kafamdan atmaya çalışırdım.

Sonunda Bruno sınavlardan “ortalama” not alarak ortaokulun birinci, ikinci, hatta üçüncü sınıfını bile geride bıraktı. Bu durum evinde öyle bir şaşkınlık yaratmıştı ki, bu haberi bize vermek için yengesi zaman geçirmeden Milano’daki evimize telefon etti. Ne tuhaf bir kelime, diye düşündüm, acaba onu kim seçmişti ve acaba ne anlama geliyordu. Çünkü Bruno’nun ortalama denebilecek hiçbir tarafı yoktu. Öte yandan annem çok sevinmişti ve Grana’ya dönüşümüzde ona ödül olarak tah-ta oymacılığı için bir keski takımı götürdü. Sonra da onun için başka ne yapabilirim diye kendi kendine sormaya başladı.

1987 yazı geldiğinde biz de on dört yaşına basmıştık. Bir ay boyunca kendimizi nehirde sistematik bir keşfe adadık. Fakat öyle kıyılarının yukarisından ya da orman patikalarının ne-hirle bulunduğu noktalardan değil, bizzat nehrin içinde, sulara bata çıka, taşların birinden ötekine atlayarak. O yıllarda varsa bile, nehrin azgın sularında yürüyerek yapılan keşif sporunun varlığından habersizdik, ayrıca biz Grana köprüsünden yukarı, vadiden yukarı doğru ilerleyerek olması gerekenin aksini yapı-yorduk. Köyün biraz yukarisında, sık ağaçlarla kaplı gölgeli kı-yılarında suların sakince aktığı dar ve uzun bir boğazdan nehre giriyorduk. Böceklerin, dibe batmış karmakarışık dalların ve biz geçerken sağa sola kaçışan yaşlı ve tedirgin alabalıkların istilasını altında olan büyük gölcükler vardı. Daha yukarıday-sa, akıntıyı coşturan ve suları yatağında zıplatarak çağlayana dönüştüren eğim bizim için sorun oluyordu. Tırmanmamızı olanaksız kılan böyle yerlerde, azgın suları bir halat parçası-nın yardımıyla ya da devrilmiş bir kütüğü suya atıp merdiven görevi görmesi için onu nehirdeki kayalıkların arasına sıkıştırarak geçiyorduk. Kimi zaman küçük bir şelaleyle baş etme-miz bile saatler alıyordu. Ama giriştiğimiz çabanın en güzel

tarafı da buydu. Geçit noktalarındaki sorunları tek tek çözüp hepsini birleştikten sonra, yaz sonundaki muhteşem bir günde bütün nehri baştan sona kat etmeyi planlıyorduk.

Ne var ki ilk olarak nehrin çıkış yerini bulmamız gerekiyordu. Ağustosun ortalarına doğru Bruno'nun dayısına ait toprakların ötesine geçmiştik artık. Burada yaylacıların sularını tedarik ettiği büyük bir ırmak kolu ile bu çatallaşmadan hemen sonra, ancak birkaç tahta parçasından ibaret olan sarsak bir köprüden başka bir şey yoktu; o noktadan itibaren nehir daralıyor ve bizim için herhangi bir zorluk içermiyordu. Ormanın gitgide seyreldesinden artık iki bin metreye ulaşmakta olduğumuzu anlamıştım. Kızılağaçlar ve huş ağaçları kıyılardan kaybolurken diğer bütün ağaçlar da yerlerini karaçamlara bırakıyor ve başımızın üzerinde Luigi Guglielmino'nun adına *Grenon* dediği o kayalıklar dünyası açılıyordu. Bu noktada akarsu yatağı alışıldık görüntüsünü –suların aşındırmasıyla biçimlenmiş kalıbını– yitiriyor ve sadece bir çakıl taşı yığının dönüşüyordu. Sular kelimenin tam anlamıyla ayaklarımızın altından kaybolup gitmişti. Buradaki taşların, bir ardıç ağacının yamru yumru köklerinin arasından dışarı sızıyordu sadece.

Benim hayal etmiş olduğum su kaynağı böyle değildi, dünya başıma yıkıldı. Beni birkaç adım geriden takip eden Bruno'ya döndüm. Bütün bir öğlenden sonrayı kendi kendine ve düşüncelere dalmış bir halde geçirmişti. O, bu ruh halindeyken, ben sessizce yürümekten ve bu durumun geçmesini dilemekten başka bir şey yapamıyordum.

Ama kaynağı görür görmez birden dikkat kesildi. "Bekle," dedi. Susmam için bana bir işaret yaptı ve dinlemeye koyuldu. Sonra eliyle kulağını gösterdi ve ayaklarımızın altındaki çakıl taşlarına baktı.

Bütün bir yaz olduğu gibi hava o gün durağan değildi. Nemli taşların üzerinde serin bir rüzgâr esiyor ve solgun bitkilerin arasından geçerken tüy gibi tohumları öbek öbek savurarak yaprakları sallıyordu. Bu rüzgârla birlikte iyice kulak verdiğimde bir fokurdama sesi duydum. Güneşin ışıklarıyla yıkanan suların şıkırtısından farklı, daha derin ve boğuk bir sestti. Çakıl taşlarının altından geliyormuş gibiydi. Ne olduğunu anladım ve biraz daha yukarı tırmanarak onu takip etmeye, sesini duyduğum ama göremediğim suyu çubukla yeraltı suyu arayan biri gibi kovalamaya başladım. Ne bulacağımızı en başından beri bilen Bruno, ilerleyişime ses çıkarmadı.

Bulduğumuz şey, Grenon'un eteklerindeki bir havzanın içine gizlenmiş bir göldü. İki yüz ya da üç yüz metrelik genişliğiyle benim dağlarda gördüklerimin en büyüğüydü ve daire biçimdeydi. Dağ göllerinin güzel tarafı, orada bir gölün varlığından habersizsen tırmanırken hiç öyle bir şeyle karşılaşacağını tahmin etmemen ve son adımını atıp da bir çıkıntının yüksekliğini aşana kadar onları hiç görmemendir, ama o son adımı attığın anda gözlerinin önüne bambaşka bir manzara serilir. Havzanın güneşe bakan kıyıları boydan boya taşlıktı ve bakışlarını yavaş yavaş gölgelere doğru kaydırdıkça önce söğüt ağaçları ve orman gülleri, ardından da yine orman geliyordu. Havzanın tam ortasında da bu göl vardı işte. Onu izlerken, nasıl oluştuğunu anlayabiliyordum. Bruno'nun dayısının çıktığı yaylanın aşağısından görülen eski bir heyelan, baraj kurarcasına vadinin önüne set çekmişti. İşte bu heyelan sayesinde oluşan göl, buzulların erimesiyle gelen suları içinde topluyordu; aynı sular aşağı doğru inerken taşların arasından süzülerek tekrar yüzeye çıkıyor ve bizim nehrimizi oluşturuyordu. Bu şekilde doğmasını sevmiştim, bana göre bu büyük bir nehre yakışan bir kaynaktı.

“Bu gölün adı ne?” diye sordum.

“Ben nereden bileyim,” diye karşılık verdi Bruno. “Grenon’dur, buradaki her şeyin adı böyle.”

Önceki ruh haline geri dönmüştü. Çayırıların üzerine oturdum ve ben de yanında ayakta bekledim. Göle bakmak birbirimize bakmaktan daha kolaydı: Birkaç metre ötemizde sular-
dan küçük bir adacığa benzer bir kütle yükseliyordu ve insanın bakışlarını bir şeyle meşgul etmesi için pek uygundu.

Bir süre sonra bana, “Seninkiler dayımla konuşmuşlar,” dedi. “Bunu biliyor muydun?”

“Hayır,” diyerek yalan söyledim.

“Tuhaf. Zaten ben de bir şey anlamadım.”

“Neyi?”

“Aranızdaki sırları.”

“Annemler dayınla ne konuşmuşlar ki?”

“Beni.”

Bunun üzerine gidip yanına oturdum. Anlattıkları beni hiç şaşırtmadı. Annemle babam uzun süredir aralarında bu konuyu tartışıyorlardı ve ben eylülde Bruno’yu bizimle birlikte Milano’ya götürme niyetlerini önceki gün Luigi Guglielmina’ya açtıklarını anlamak için kapı dinlemek zorunda kalmamıştım. Onu Milano’ya götüreceklerdi. Evimizde misafir edecek ve bir liseye yazdıracaklardı. Teknik liseye ya da meslek okuluna, hangisini tercih ederse. Bir yıllık bir deneme süresi öngörüyorlardı: Bruno rahat etmezse bundan vazgeçebilecek ve yaz geldiğinde de Grana’ya geri dönebilecekti; ama tabii onun liseden mezun oluncaya kadar yanımızda kalmasından memnun olacaklardı. O noktada kararı Bruno verecekti, hayatına istediği gibi yön vermekte özgürdü.

Bruno’nun anlattıklarında annemin sesini duyabiliyordum. *Onu yanımıza alacağız. Hayatına dair. Dilediği gibi.*

“Dayın buna asla razı olmayacaktır,” dedim.

“Aksine, kabul edecektir,” dedi Bruno. “Neden biliyor musun?”

“Neden?”

“Para için.”

Bir parmağıyla toprakta çukur açıp bir çakıl taşı aldı ve sonra da ekledi: “Bu işin parasını ödeyecek biri var mı yok mu? İşte dayımı ilgilendiren tek konu bu. Seninkiler bütün masrafları üstleneceklerini söylemişler. Yatak, yemek, okul, daha ne varsa. Bu onun için bir yatırım demek.”

“Peki yengen ne diyor?”

“Onun için sorun değil.”

“Peki ya annen?”

Bruno ufladı. Çakıl taşını suya fırlattı. Suyu düştüğünde ses çıkaramayacak kadar küçük bir taşıtı bu. “Annem ne desin. Her zamanki gibi. Kocaman bir hiç.”

Kıyıdaki kayalıkların üzerinde kurumuş bir çamur katmanı vardı. Bir karış yüksekliğindeki bu siyah kabuktan, göl sularının ilkbaharda nereye kadar yükseldiği anlaşılıyordu. Şimdi onu besleyen buzullar kanalların içinde gri lekelerle dönüşmüştü ve yaz devam edecek olsaydı ne var ne yok her şey eriyip giderdi. Karlar olmasaydı, kim bilir bu göl neye benzerdi.

“Peki, sen?”

“Ben ne?”

“Hoşuna gider mi?”

“Milano’ya gelmek mi?” dedi Bruno. “Nereden bileyim. Dünden beri hayal etmeye çalışıyorum, biliyor musun? Ama olmuyor, bunun nasıl bir şey olduğunu bile bilmiyorum.”

Sustuk kaldık. Ben bunun nasıl bir şey olduğunu bildiğimden, bu fikre karşı çıkmak için hiçbir şeyi hayal etmeye ihtiyacım yoktu. Bruno, Milano’dan nefret edecekti ve tıpkı fiilleri öğrenmesi için yengesinin onu yıkayıp, giydirip bize

göndermesi gibi Milano da onu mahvedecekti. Annemle babamın onu bambaşka birine dönüştürmek için bunca şeyi neden yaptıklarını bir türlü anlamıyordum. Hayatının sonuna kadar inekleri otlatmasında ne kötülük görüyorlardı ki? Ama ben o sırada bunun son derece bencilce bir düşünce olduğunun, çünkü aslında Bruno'nun kendisiyle, istekleriyle, geleceğiyle değil, yalnızca onu yine eskisi gibi kullanma arzumu ilgili olduğunun farkında değildim. Tek bildiğim yazlarımı, arkadaşımı ve dağımı eskisi gibi yaşamaya devam etmek istediğimdi. Orada hiçbir şeyin, yıkık dökük harabelerin ya da yol kenarlarındaki gübre yığınlarının bile asla değişmemesini ümit ediyordum. Bruno'nun da, harabelerin de gübrelerin de aynı kalmasını, zamanda donup beni beklemesini istiyordum sadece.

“Belki bunu onlara söylemelisin,” diye atıldım.

“Neyi?”

“Milano'ya gelmek istemediğini. Burada kalmak istediğini.”

Bruno yüzüme bakmak için başını çevirdi. Kaşlarını kaldırdı. Benden böyle bir öneri gelmesini beklememişti belli ki. Belki kendisi de aynı şeyi düşünüyordu ama bu düşüncenin benden gelmiş olmasından rahatsız olmuştu. “Sen kafayı mı yedin?” dedi. “Ben burada daha fazla kalamam. Hayatım boyunca bir aşağı bir yukarı bu dağlarda gezip durdum zaten.”

Sonra ayağa kalktı ve oracıkta, az önce oturduğumuz çayırın ortasında iki elini ağzının etrafına kapatarak bağırdı: “Hey! Beni duyuyor musun? Ben, Bruno! Buradan çekip gidiyorum!”

Gölün karşı kıyısından, Grenon'un yamaçları, bu haykırışın yankısını bize geri getirdi. Çakıl taşlarının yuvarlandığını işittik. Haykırışı, o sırada dağ eteğini tırmanmakta olan dağ keçilerini rahatsız etmişti.

Onları bana gösteren Bruno oldu. Onları neredeyse görünmez kılan kayaların ortasından geçiyorlardı, ama bir buzulu geçtiklerinde onları sayabildim. Beş keçiden oluşan küçük bir sürüydü. Lekeyi andıran karların arasından tek sıra halinde yukarı tırmanıyorlardı, uçurumun kıyısına gelince sanki gitmeden son bir kez bize bakmak için bir an orada durdular. Sonra birer birer öteki yamaçtan aşağı indiler.

O yazın dört bin metrelik zirvesi *Castore* olacaktı. Artık iyice antrenmanlı olduğumuzdan sezonu güzel bir şekilde kapatmak için babam ve ben yılda bir kez Monte Rosa üzerindeki o zirvelerden birine tırmanıyorduk. Buzullara tırmanmaktan vazgeçmediğim gibi tırmanırken yaşadığım sıkıntıları çekmeye de devam ediyordum: O şekilde mide rahatsızlıkları çekmeye ve bu rahatsızlıkların tıpkı şafakla birlikte uyanmalarımız veya barınakların dondurma yöntemiyle kurutulmuş yiyecekleri ya da yüksek rakımdaki kargaların gaklamaları gibi o dünyanın bir parçası olduğu fikrine alışmıştım sadece. İşin macerayla uzaktan yakından bir ilgisi kalmamıştı, sadece dağa çıkıyorduk işte. Bir adımın peşinden ötekini atmak ve zirveye kadar ruhuna varıncaya dek kusmak tam bir felaketti. Bunu yapmaktan nefret ediyordum ve her defasında o beyaz çölden bile nefret ederken buluyordum kendimi. Yine de her defasında yeni bir cesaret denemesi gibi dört binlik zirvelerimle gurur duyuyordum. Babamın siyah keçeli kalemi 1985'te *Vincent*'e ulaşmıştı, 1986'da da *Gnifetti*'ye. Bu zirveleri birer tırmanış antrenmanı olarak görüyordu. Bir doktordan bilgi almıştı ve bendeki dağ tutmasının büyüdüğümde geçeceğinden emindi, böylece üç ya da dört yıl içinde *Lyskamm*'ı ya da *Dufour* kayalıklarını geçmek gibi ciddi işlere kalkışabilecektik.

Ancak *Castore* hakkında en çok, hatta uzun uçurumundan bile daha fazla, babamla birlikte bir sığınakta geceleyişimizi hatırlıyorum. Üzerinde bir tabak makarna ve yarım litre şarap bulunan bir masanın etrafında, yorgunluktan ve güneşten kızarmış suratlarıyla sohbet eden dağcılar. Ertesi günün düşüncesi salonda bir çeşit anılar toplantısı oluşturuyordu. Babam karşımda ziyaretçi defterinin sayfalarını çeviriyordu, herhangi bir barınakta okumayı en sevdiği şeydi bu. Almancayı iyi konuşur, Fransızca'yı da anlardı ve arada bir bana Alp Dağları'nın dillerinde yazılmış bir pasajı tercüme ederdi. Defterde, otuz yıl sonra zirveye geri dönmüş biri Tanrı'ya şükrediyordu. Bir başkası, artık hayatta olmayan bir dostunun eksikliğini duyuyordu. Bu yazılar onun kalbine dokunmuştu, öyle ki arada bir eline kalemini alıyor ve ortak günlüğe kendinden bir şeyler katıyordu.

Şarap sürahisini doldurmak için masadan kalktığında, göz ucuyla yazdıklarını okudum. Sıkışık ve gergin bir el yazısı vardı, bilmeyenlerin yazdıklarını deşifre etmesi kolay değildi. Okudum: *On dört yaşındaki oğlum Pietro ile buradayım. Takım liderliğinin sonlarına gelmiş olmalıyım, çünkü yakında o beni yukarı çekecek. Şehre dönmeyi canım pek istemiyor, ama bu günlerin anısını tıpkı güzel bir sığınak gibi yanımda götüreceğim.* İmza: Giovanni Guasti.

Duygulanacağım ya da gururlanacağım yerde bu sözler sinirime dokunmuştu. Benim içimdeki gerçekle örtüşmeyen yalan yanlış bir şeyler, duygusal, basmakalıp bir dağ söylemi içeriyordu. Madem yukarısı bir cennetti, o halde neden orada yaşamıyorduk? Neden orada doğmuş ve büyümüş bir çocuğu dağlardan koparıp götürüyorduk? Madem şehir bu kadar iğrenç bir yerdi, neden onu bizimle şehirde yaşamaya zorluyorduk? Babama işte tam da bunu sormayı isterdim. Anneme de soracaklarım vardı. Bir başkasının hayatı için neyin iyi oldu-

ğunu bildiğinizden nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz? Belki de o ne yapması gerektiğini sizden daha iyi biliyordur, nasıl oluyor da bu konuda en ufak bir şüphe duymuyorsunuz?

Ama babam masaya döndüğünde gayet neşeliydi. Bu onun hayattaki kırk beşinci yılının ağustos ayında bir cuma günü, tatilinin de sondan üçüncü günüydü ve hayattaki tek oğluy-la birlikte, dağda bir barınakta bulunuyordu. Yanında ikinci bir bardak daha getirmişti ve onu benim için yarısına kadar şarapla doldurdu. Belki de hayalinde, artık büyümeye başladığıma ve dağ tutması derdinden kurtulduğuma göre, biz de baba-oğul olarak başka bir şeye dönüşecektik. Deftere yazmış olduğu gibi, birbirine halatlarla bağlı tırmanma arkadaşları. İçki arkadaşları. Belki de bizi sahiden böyle hayal ediyordu; birkaç yıla kalmadan 3500 metre yükseklikte bir masanın başına oturmuş kırmızı şaraplarımızı içer ve patika haritalarını incelerken, üstelik aramızda hiçbir sır olmadan.

“Miden ne durumda?” diye sordu.

“Gayet iyi.”

“Peki ya bacakların?”

“Onlar çok iyi.”

“Mükemmel. O halde yarın çok eğleneceğiz.”

Babam bardağını havaya kaldırdı. Ben de aynısını yaptım, şarabın tadına baktım ve bundan hoşlandığımı hissettim. Şarabı mideme yuvarlarken, yanımızda oturan adam kahkaha-larla güldü ve Almanca bir şeyler söyleyip, sanki koca adamlar ailesine az önce dahil olmuşum da bana aramıza hoş geldin diyormuş gibi sırtıma dostça vurdu.

Ertesi akşam birer buzul gazisi olarak Grana'ya geri döndük. Babam önü açılmış gömleği, bir omzunda asılı sırt çantası ve ayakları su topladığından aksayan yürüyüşüyle, ben de kurt

gibi acıkmış halimle... Kurt gibi acıkmıştım çünkü yüksek rakımdan aşağı iner inmez midem, iki günden beri boş olduğunu fark edivermişti. Annemse sıcak banyoyu ve akşam yemeğini hazır etmiş bizi bekliyordu. Birazdan hikâye faslı başlayacak ve babam, benim mide bulantısından dolayı ancak hayal meyal hatırlayabildiğim tüm manzaraları, yarıkların içindeki buzulların renklerini, kuzey cephelerdeki baş döndürücü kayalıkları, doruklardaki karların güzelliğini tarif etmeye çalışacaktı. Ben genellikle susardım. Babamın asla razı gelmediği bir şeyi, yani yukarıda hissedilenleri evde kalana aktarabilmenin olanaksız olduğunu çoktan öğrenmiştim.

Fakat o akşam hikâye faslına geçemedik. Tam banyo yapmak üzereydim ki, evin avlusunda bağırıp çağıran bir erkek sesi duydum. Pencereye koşup perdeyi açtım: Ellerini kollarını sallayan bir adam gördüm, anlamadığım bir sürü sözcüğü avaz avaz haykırıyordu. Dışarıda sadece babam vardı. Çoraplarını verandaya asmış, ağrıyan ayaklarını yalaktaki buz gibi suyla yıkamakla meşguldü, böylece bu yabancıнын karşısına çıkmak için yalağın kenarından ayağa kalktı.

O an onun suyunun kullanılmasına kızıp öfkeden deliye dönmüş bir çiftçi olduğunu düşündüm. Grana'da orali olmayanlarla dalaşmak için her türden bahaneyi kullanırlardı. Yerlileri tanımak kolaydı: Hepsinin hal ve hareketleri aynıydı ve hepsi de alınlarıyla elmacıkkemiklerinin arasından aynı mavilikte iki gözün fırladığı sert hatlara sahipti. Bu adam babamdan daha ufak tefekti, tabii vücuduyla büsbütün orantısız olan kaslı kollarını ve kocaman ellerini saymazsak. Ve onlarla babamın gömleğinin iki yakasını alttan kavradı. Babamı havaya kaldırmak ister gibiydi.

Babam kollarını iki yana açtı, onu arkadan görüyordum ve o sırada sakın ol, sakın ol dediğini hayal ettim. Adam berbat

dişlerini göstererek bir şeyler fısıldadı. Yüzü de berbattı, nede-nini bilmiyordum, çünkü o zamanlar şarabın insan yüzünü şekilden şekle soktuğunu bilemeyecek kadar küçüktüm. Yüzünü tıpkı Luigi Guglielmino gibi buruşturunca ona ne kadar çok benzediğini fark ettim. Babam sakın bir edayla elini kolunu sallamaya başladı. O sırada ona bir şey açıklamaya çalıştığını anlamıştım ve babamı gayet iyi tanıdığımdan bunun itiraz kabul etmeyen bir açıklama olduğunu biliyordum. Benim her zaman yaptığım gibi, adam bakışlarını yere indirdi. Bir an için sanki yeniden düşünmesi gerekmişti, ama elleri hâlâ babamın yakasındaydı. Babam sanki, “Güzel, şimdi her şey aydınlandı mı? Pekâlâ, ne yapacağız?” der gibi avuçlarını yukarı çevirdi. Onu çıplak ayaklarıyla böyle bir durumda görmenin komik bir tarafı vardı. Baldırlarının üstünde bir hat gibi uzanan çorap izleri, keşif pantolonunun açıkta bıraktığı kısmı, yani dizlerinin hemen altını şerit gibi çepeçevre saran kızarmış deriyi solgun ayak bileklerinden gözle görünür biçimde ayırmaktaydı. İşte kısa bir süre önce buzulların üzerinde kasları alev alev yanmış, eğitilmiş, kendinden emin, başkalarına ne yapacağını söylemeye alışkın bir şehirli, kaba saba bir ayyaşla pazarlık etmeye çalışıyordu.

Derken adam meselenin yeterince uzadığına karar verdi. Ve bir anda, üstelik hiç belli etmeden geriye çektiği sağ elini yumruk yaptı ve babamın şakağına indirdi. Gerçek bir yumruğu hayatımda ilk kez görüyordum. El eklemlerinin babamın elmacikkemiğinde, sopayla vurulmuşçasına çıkardığı sesi ben ta banyodan duymuştum. Babam geri geri iki adım attı, sendeledi, yere düşmemeyi başardı. Ne var ki hemen sonra kolları iki yanına düştü, omuzları bir parça kamburlaştı. Bu çok üzgün bir adamın iki büklüm olmuş sırtıydı. Öteki çekip gitmeden önce yine bir şeyler söyledi, bir tehdit ya da bir

vaat ve sonunda adamı Guglielmina'ların evine doğru ilerlerken gördüm ki buna hiç şaşırmadım. O kısa çatışma sırasında onun kim olduğunu anlamıştım.

Hakkını aramaya gelmişti. Yanlış adama çattığından haberi yoktu. Ama sonuçta bir şey değişmiyordu: O yumruk annemin aklını başına getirmek için, babamın suratına indirilmişti. Onun idealist tutumuna ve belki de kibrine bir miktar gerçekçilik ilave etmek için. Ertesi gün Bruno'yla babası ortalıktan kayboldular, babamınsa sol gözü şişerek morardı. Fakat akşam arabasına binip Milano'ya giderken, zoruna giden şeyin bu olay olduğunu hiç sanmıyorum.

Ertesi hafta bizim Grana'daki son haftamızdı. Bruno'nun yengesi mahcup, tedirgin ve belki en çok da bizim gibi dürüst kiracıları kaçırmaktan endişeli bir halde annemle konuşmaya geldi. Annem onu sakinleştirdi. Şimdiden hasarın nasıl azaltılacağını, aramızda güçbela kurulan ilişkiyi nasıl kurtaracağını düşünüyordu.

Benim için sonu gelmeyen bir hafta olmuştu. Yağmur hiç durmadan yağıyordu: Kalın bir tabaka halindeki alçak bulutlar dağları gizliyor, arada bir dağıldıklarında da üç bin metredeki ilk karları gözler önüne seriyordu. Hiç kimseden izin almadan, bildiğim patikalardan birini izleyerek dağlara çıkmayı ve karlara basmayı ne çok isterdim. Ama gördüklerimi yeniden düşünerek ve hissettiklerim yüzünden suçluluk duyarak köyde kaldım, sonra pazar günü evi kapattık ve biz de oradan ayrıldık.

Dördüncü Bölüm

Birkaç yıl sonra yumruğumu indirecek cesareti kendimde buluncaya kadar o yumruk aklımdan hiç çıkmadı. İndirdiğim yumruksa aslında bir dizi yumruğun ilkiydi ve daha sonra vadede çok daha sertlerini atacaktım, ama asi yaşlarımın tıpkı benim için önemli olan diğer her şey gibi dağlarda başlamış olması bana şimdi gayet yerinde geliyor. Aslında incir çekirdeğini doldurmayacak bir durumdu: On altı yaşındaydım ve bir gün babam beni çadırda uyuyacağımız bir kamp macerasına götürmeye karar verdi. Askeri malzemeler satan bir pazar tezgâhından eski püskü ve hantal bir çadır satın almıştı. Aklında bu çadırı küçük bir gölün kıyısına kurmak, orman muhafızlarına yakalanmadan şöyle birkaç alabalık avlamak, hava kararınca bir ateş yakıp üzerinde balıkları pişirmek ve sonra da, kim bilir, belki ateşin karşısında şarkılar söyleyerek, belki içki içerek geç saatlere kadar açık havada oturmak vardı.

Babam o zamana kadar kamp yapmaya dair herhangi bir heves göstermemişti, bu yüzden bu işin altında benim için

planlanmış başka bir şey olduğundan şüpheleniyordum. Son zamanlarda bir köşeye sinmiş, aile hayatımızı acımasız bir gözle seyre dalmıştım. Annemle babamın kök salmış alışkanlıkları, babamın saman alevi gibi çabucak parlamaları, annemin onları bir yangına dönüşmeden bin bir numarayla söndürmeye çalışması, çare olarak başvurduklarını bile artık fark edemedikleri küçük zorbalıkları ve kurnazlıkları. Babam duygusal, otoriter ve hoşgörüsüz biriydi; annemse güçlü, sakın ve korumacı. Ötekinin de kendi rolünü oynayacağını bilerek hep aynı rolü üstlenmenin güven verici bir tarafı vardı onlar için: Aralarındaki tartışmalar pek ciddi sayılmazdı, daha çok her defasında sonunu önceden kestirebildiğim birer performanstı ve sonunda ben de kendimi hep aynı kafesin içinde buluyor, bir an önce oradan kaçma arzusuna kapılıyordum. Ama bunu bir türlü onlara söyleyememiştım: Ağzımdan tek bir söz çıkmamış, bir şeylere yüksek sesle bir kez bile itiraz etmemiştim ve işte o kahrolası çadır da tam olarak bunun için, yani beni *konuşturmak* için bir anda böyle ortaya çıkmıştı sanırım.

Öğle yemeğinden sonra babam malzemeleri mutfağa serdi ve aramızda bölüşmek üzere yükleri ikiye ayırdı. Sadece kazıklarla çubuklar on kilo geliyordu. Üstüne uyku tulumları, rüzgârlıklar, kazaklar, yiyecekler: Sırt çantaları çoktan tıka basa dolmuştu. Babam diz çökmüş, yerde çantaların kayışlarını gevşetmeye, sonra da ittirmeye, çektirmeye, bastırmaya başladı, kütle ve hacimle bir savaş halindeydi âdeta, bense öğle sıcağında onca yükün altında şimdiden terlediğimi hissediyordum. Ancak bana dayanılmaz gelen yükün ağırlığı değildi. Babamın ya da ikisinin birlikte hayalini kurduğu o kamp sahnesi –kamp ateşi, gölet, alabalıklar, yıldızlarla kaplı gökyüzü, bütün o yakınlaşma– bunaltıyordu beni.

“Baba,” dedim, “gel vazgeçelim.”

Sırt çantasının içine pürdikkat bir şey sokuşturmaya çalışırken, “Dur, dur, bekle,” dedi.

“Yok, yani gerçekten söylüyorum, bir işe yaramayacak.”

Babam durdu ve gözlerini bana dikti. Verdiği mücadelenin etkisiyle yüzünde öfkeli bir ifade vardı ve bana bakıp yüzünü buruşturmasıyla kendimi bir başka düşman çanta gibi, kapanmamak için direnen bir başka asi kayış gibi hissettim.

Omuz silkтім.

Babama göre benim susmam onun konuşabileceği anlamına geliyordu. Alnındaki kırışıklar kayboldu ve “Belki bazı şeyleri çıkarmamız iyi olacak. Bana yardım eder misin, ne dersin?” dedi.

“Hayır,” diye karşılık verdim. “Canım gerçekten istemiyor.”

“İstemediğin şey ne, çadır mı?”

“Çadır, göl, ne varsa hepsi.”

“Nasıl, ne varsa hepsi?”

“Canım istemiyor. Gelmeyeceğim.”

Ona bundan daha sert bir yumruk indiremezdim. Onunla dağa gitmeyi reddetmek: Bu kaçınılmazdı, er ya da geç bir gün olacaktı ve onun da bunu bilmesi gerekirdi. Ama bazen düşünüyorum da, onun bir babası olmadığından hiç bu türden hücumlarda bulunmamıştı ve bu yüzden de böyle bir başkaldırıya maruz kaldığında ne yapacağını bilemiyordu. Fazlasıyla yaralanmıştı. Bana başka sorular sorabilir, bu da benim söyleyeceklerimi dinlemesi bakımından iyi bir fırsat olabilirdi, ama besbelli böyle durumlarda âciz kalıyor ya da beni dinlemeye gerek görmüyor veya bunu düşünemeyecek kadar incinmiş hissediyordu kendini. Sırt çantalarını, çadırı ve uyku tulumlarını orada öylece bıraktı ve bir başına yürüyüşe çıktı. Benim için bu bir kurtuluştı.

Bruno'nun payına bambaşka bir kader düşmüştü; o şimdi babasıyla birlikte inşaatlarda çalışıyordu. Onu neredeyse hiç görmüyordum. Dağların tepesinde barınak inşaatlarında amelilik yapıyordu ve hafta içi uyumak için bile dağda kalıyorlardı. Ona cuma ya da cumartesi günleri Grana'da değil, vadinin aşağısındaki barlarda rastlıyordum. Dağa çıkma zorunluluğundan kurtulduğuma göre artık istediğim gibi geçirebileceğim bol bol zamanım vardı ve babam dağlara çıkarken ben de yaşıtlarımı aramaya aşağılara iniyordum. Yazlıkçıların dostluğunu kazanmak için bunu üç ya da dört kez yapmam yetti: Öğleden sonralarımı tenis kortundaki bankların ve cebimde bir şey ısmarlamak için tek kuruşumun olmadığını kimselere fark ettirmeden bar masalarının arasında geçiriyordum. Gevezelikleri dinliyor, kızlara bakıyor, arada bir de gözlerimi dağlara çeviriyordum. Çayırıları ve minicik beyaz lekeleri andıran kireç sıvalı dağ kulübelerini uzaktan kolayca seçebiliyordum. Yerini köknarların koyu yeşiline bırakan karaçamların göz alıcı yeşilini, beri taraflarını, gerisini. Tatilci gençlerle paylaşabileceğim ortak pek az şey olduğunu biliyordum, ama kendimi izole etme içgüdümle mücadele etmek, biraz başkalarıyla olmayı denemek ve neler olacağını görmek istiyordum.

Saat yediye doğru bara işçiler, tuğla ustaları ve hayvan yetiştiricileri geliyordu. Toz toprak içinde, kirece ya da talaşa bulanmış halde kamyonetlerinden ve ciplerinden iniyorlar ve her biri bedeninden emin, sanki ağır bir yükü tek başına kaldırmaları gerekiyormuşçasına daha çocukken öğrendikleri o çalımli edayla yürüyorlardı. Sonra bar tezgâhının etrafına doluşarak, işten güçten yakınmaya, sayıp sövmeye, garson kızlarla şakalaşmaya ve sırayla ortaya içkileri sipariş etmeye başlıyorlardı.

Bruno da aralarındaydı. Gördüğüm kadarıyla kas yapmıştı ve gömleğinin kollarını yukarı sıvadığına bakılırsa onları sergilemekten de keyif alıyordu. Üzerinde tam teknil bir şapka koleksiyonuyla kot pantolonunun arka cebinden taşan bir para cüzdanı vardı. Bu beni diğer her şeyden fazla etkilemişti: Zira para kazanmak benim için hâlâ çok uzak bir hayaldi. İçki ısmarlama sırası ona geldiğinde, diğerlerini taklit ederek birkaç buruşuk banknotla, üstelik hiç saymadan hesabı ödüyordu.

Ama bir aralık, yine aynı dalgınlıkla gözlerini bar tezgâhından bana doğru çeviriyordu. Gözlerinin benimkilerle buluşacağından gayet emindi. Hafifçe öne uzattığı çenesiyle bana bir işaret yapıyor, ben de bir elimin parmaklarımı havaya kaldırarak ona karşılık veriyordum. Bir saniye kadar birbirimize bakıyorduk. Hepsi o kadar. Hiç kimse bunu fark etmiyor, akşam boyunca da aynı şey bir daha hiç tekrarlanmıyordu; bense bu selamın ne anlama geldiğini doğru anladığımdan pek emin değildim. Bana şöyle diyor olabilirdi: Seni hatırlıyorum ve öz-lüyorum. Ya da: Sadece iki yıl geçti, ama bana bir ömür kadar uzun geldi, sence de öyle değil mi? Ve belki de: Hey, Berio, bu insanların arasında senin ne işin var? Bruno'nun babalarımızın arasında geçen münakaşa hakkında ne düşündüğünü bilmiyordum. Yaşananlara üzülmüş müydü yoksa şu anki bakış açısıyla baktığında bütün bu hikâye ona da bana olduğu gibi çok uzak ve gerçekdışı mı geliyordu? Haline bakılırsa pek mutsuz görünmüyordu. Öte yandan belki de mutsuz görünen bendim.

Babası her zamanki nahoş sesi ve hızlıca boşalan kadehiyle içkiciler grubunun arasındaydı. Bruno'yla orada bulunan diğer arkadaşlarından biriymiş gibi konuşuyordu. O adamdan hoşlanmıyordum, ama baba oğulun bu ortamdaki hallerine

gipta ediyordum: Aralarında gözle görünür hiçbir şey yoktu, daha kaba saba ya da nazik bir ses tonu yoktu; ortada sıkıntı, samimiyet ya da çekince belirten bir tavır da yoktu ve bunu bil-meyen biri onların baba-oğul olduğunu tahmin bile edemezdi.

Bu vadideki bütün gençlerin yazı barda ziyan ettiği söylene-mezdi. Sonraki günlerde birileri beni nehrin ötesindeki bir bölgeye, mevcut manzarada meteorlar kadar tuhaf kaçacak de-vasa taş kütlelerini bağrında saklayan bir çam ormanına götür-dü. Zamanın sisleri arasında buzullar onları yavaş yavaş oraya kadar sürüklemiş olmalıydı. Sonra toprak, yapraklar, yosunlar üzerlerini kaplamış ve hem çevrelerinde hem de üzerlerinde çam ağaçları yükselmişti, ancak bazıları gün yüzüne çıkmış, üzerleri tel fırçalarla temizlenmiş, hatta bir de isim verilerek kutsanmışlardı. Bu gençler, kayalara tırmanmanın mümkün olan her yolunu bulmak için birbirlerine meydan okuyor; ha-lat ve çivi olmadan, kayalıkların yerden bir metre yükseklikteki kısımlarından dur durak bilmeksizin yukarı çıkmaya çalışıyor, sonra da yumuşak orman bitkilerinin üzerine düşüyorlardı. İçlerinden güçlü kuvvetli olan iki-üçünü seyretmesi bile çok zevkliydi: Jimnastikçi kadar çevik vücutları ve manyezitten bembeyaz olmuş, soyulmuş elleriyle bu oyunu şehirden dağa taşımışlardı. İsteyene de seve seve öğretiyorlardı, böylece ben de denemek istediğimi söyledim. Tırmanışa çabucak adapte olduğumu hissettim. Ne de olsa hiçbir şey bilmeden Bruno'yla birlikte her çeşit kayaya tırmanmıştım, gerçi babam ellerimi kullanmamı gerektirecek bir maceraya atılmamam konusunda beni hep uyarmıştı. Belki de bu yüzden bu işte başarılı olmam gerektiğine karar verdim.

Günbatımında eğlenmeye gelenlerle arkadaş grubu iyice genişliyordu. Kimi ateş yakıyor, kimi içmek ve tüttürmek için

bir şeyler getiriyordu. Ateşin etrafında oturuyor ve o sırada bir şarap şişesi elden ele dolaştırılırken, benim için bütünüyle yeni sayılan ve beni şenlik ateşinin öte tarafındaki kızlar kadar büyüleyen konuşmalara kulak veriyordum. Bütün bir yazı Yosemite Vadisi'nin kayalık cephelerinin kenarında kamp kurup yarı çıplak halde tırmanışlar yaparak modern bir serbest tırmanış tekniğini geliştirmiş Californialı hippileri ya da Provençe kayalıklarında antrenman yapan, uzun saçlı, çevik adımlı Fransız tırmanışçıları, bunların denizden *Mont Blanc*'ın sivri kayalıklarına doğru ilerlerken babam gibi eski kafalı dağcılarını nasıl küçük gördüklerini öğrendim. Kaya tırmanışı bir arada olmanın hazzı demekti, özgür olmak ve deneyler yapmak demekti; işte bu yüzden nehir kıyısında duran iki metre yüksekliğindeki bir taş sekiz bin metreyle eşdeğerdi ve bunun zorluklara tapınmakla ya da zirveleri fethetmekle alakası yoktu. Dinliyordum ve bu arada ormana karanlık çöküyordu. Çam ağaçlarının çarpık gövdeleri, reçinenin sert kokusu ve alevlerin ışığını yansıtan beyaz kayalıklar burayı Monte Rosadakilerden çok daha sıcak ve samimi bir barınak haline getiriyordu. Daha sonra alkolün etkisiyle dengesi şaşmış biri, ağzında sigarasıyla bir geçiş denemesi daha yapmaya kalkışır; bir başkası yanındaki kızla birlikte ortamdan uzaklaşırdı.

Ormanda aramızdaki farklılıkları pek anlayamıyordum; bir başka ortamda daha belirgin olabilecekken, belki de ormanda göze çarpmıyorlardı. Hepsi Milanolu, Cenovalı, Torinolu zengin çocuklardı. O kadar zengin olmayanları vadinin üst tarafında, kayak pistlerinin kenarına aceleyle yapılmış evlerde otururken, daha zengin olanları gözden uzak bölgelerde, her bir taşın ve her bir arduazın alınıp tek tek numaralandırıldığı, sonra da bir mimarın tasarımına göre tekrar birleştirildiği tarihi dağ evlerinde oturuyorlardı. Bir akşam içki getirmeye giden

bir arkadaşına eşlik ettiğim sırada bu evlerden birinin içine tesadüfen ben de girmiş oldum. Dışarıdan bakıldığında bir kütük ambarını andırıyordu, içeri girdiğindeyse insan kendini bir antikacının ya da bir koleksiyoncunun evinde; bir sanat kitabı, tablo, mobilya ve heykel sergisinin ortasında buluyordu. Tabii şişeler de: Arkadaşım bir dolabı açtı ve ikimiz de birer sırt çantasını içkiyle doldurduk.

“Şaraplarını yürüttüğümüz için baban kızmasın sakın?” diye sordum.

“Babam mı!” diye karşılık verdi, sanki sözcüğün kendisi bile kulağına komik gelmişti. Babasının küçük mahzenini boşalttık ve koşarak ormana döndük.

Bu arada benim babam bana hâlâ kırgındı. Dağa tek başına gider olmuştu, şafakla birlikte kalkıyor ve biz daha uyanmadan yola koyuluyordu. Bazen o evde yokken gizlice yol haritasına bakıyor, yeni fetihlerini kontrol ediyordum. Vadinin her defasında göz ardı ettiğimiz bir kısmını keşfe koyulmuştu; göz ardı etmiştik, çünkü aşağıdan bakınca bile orada hiçbir şey olmadığını anlayabiliyorduk: ne bir köy, ne su, ne bir barınak ne de göz alıcı zirveler, sadece iki bin metrelik dimdik bir dağın çorak yamaçları ve göz alabildiğine uzanan kayalıklar. Oraya, hayal kırıklığının yangınını söndürmeye ya da ruh haline yaraşır bir manzara aramaya gittiğini sanıyorum. Onunla gitmem için beni bir daha asla davet etmemişti. Onun bakış açısına göre karşısına çıkıp bunu istemesi gereken bendim: Mademki ona *hayır* diyebilme cesaretini göstermiştim, *affedersin* ve *lütfen* demek de bana düşüyordu.

Derken, ağustos ortasındaki iki günlük mutluluğumuzun, yani buzulların vakti geldi ve ben onu kramponları, bir silah gibi keskin olan baltayı, aldığı darbelerle berelenmiş matarayı

hazırlarken gördüm. Kötü sonlanan bir dağcılık macerasının son kazazedesiymiş, otuzlu yıllarda dağlara körü körüne hücum ederken Alplerin kuzey cephesinde topluca ölüme giden dağcı askerlerden biriymiş gibi bir hali vardı.

O sabah annem bana, “Konuş onunla,” dedi. “Bak ne kadar üzgün.”

“İyi de benimle konuşması gereken o değil mi?”

“O yapamıyor, sen yap.”

“Yapamadığı şey ne?”

“Hadi ama ne olduğunu gayet iyi biliyorsun. Sadece gidip onunla gelip gelemeyeceğini sormanı bekliyor.”

Bunu biliyordum, ama yapmadım. Odama gittim ve kısa bir süre sonra pencereden ağır adımları ve ağzına kadar metal malzemelerle dolu sırt çantasıyla uzaklaşan babamı seyrettim. Buzula tek başına gidilmezdi ve o akşam onu küçük düşürecek bir araştırma yapacaktı. Barınakta mutlaka böyle biri olurdu: Masaları gezer, konuşmalara bir parça kulak kabartır, muhabbete katılır ve sonunda, hiç kimsenin bir yabancıyı kendi halatına bağlamaktan memnun olmayacağını bile bile ertesi gün için takıma katılmayı önerirdi. O anda bunun babam için kursuz bir ceza olduğunu düşündüm.

O yaz ben de kendi cezamı çektim. Kayalarda yaptığım onca antrenmandan sonra iki arkadaşım ile birlikte aşınmış kayaların üzerindeki ilk gerçek tırmanışımı yapmaya gittim. Biri şu Cenovalı şarapçı çocuktu, koleksiyoncunun oğlu, grubumuzun en güçlü kuvvetlilerinden biri; öteki de onun bir arkadaşıydı ve tırmanmaya birkaç ay önce başlamıştı, ne çok hevesi vardı ne de yeteneği, belki de sadece Cenovalı'nın peşine takılıp gelmişti. Tırmanacağımız kaya duvarı yola o kadar yakındı ki,

başlangıç noktasına varmak için bir çayırın içinden yürümemiz yeterliydi; ayrıca yamacın öyle geniş bir çıkıntısı vardı ki büyükbaş hayvanlar yağmurdan ya da güneşten korunmak için hemen altına sığınyordu. Ayakkabılarımızı hayvanların arasında değiştirdik, sonra Cenovalı bana bir emniyet kemeriyle kilitli karabina verdi ve bizi halatın iki ucuna, kendisini de ortaya bağladı, ardından sözü fazla uzatmaksızın öteki çocuğa dönerek dikkatli olmasını söyledi ve yola koyuldu.

Öyle yumuşak ve hafif adımlarla tırmanıyordu ki, hiç ağırlığı yokmuş ve yaptığı hareketleri zahmetsizce yapıyormuş gibi görünüyordu. Tutunmak için yüzeydeki çıkıntıları eliyle yoklamaya bile gerek duymadan dosdoğru ilerliyordu: Arada bir emniyet kemerinden bir çift-karabinalı perlon çıkarıyor, onu rotayı işaret eden halkalı sikkelerden birine takıyor ve halatı karabinanın içinden geçiriyordu; sonra elini manyezit poşetine daldırıyor, parmaklarına üflüyor ve zahmetsizce tırmanmaya devam ediyordu. Tavırları baştan sona zarafet içeriyordu. Zarafet, incelik, hafiflik... Ondan ne pahasına olursa olsun öğrenmeyi istediğim erdemler bunlardı işte.

Arkadaşındaysa bunlardan biri bile yoktu. Mola yerine vardığında, Cenovalı, aramızda birkaç metre mesafe bırakarak birlikte ilerlememiz için seslendiğinden tırmanırken onun her hareketini yakından izliyordum. Böylece halatı her çekişimde bu arkadaşı tepemde buluyor, ayakkabıları başıma degecek diye her defasında oyalanmak zorunda kalıyordum, o bekleyişlerde başımı arkada bıraktığım dünyaya çeviriyordum: Ağustos ayının sararmış tarlalarını, güneşte ıslıl ıslıl parlayan nehri, otoyolda ilerleyen minicik araçları görüyordum. Boşluk hissi içimi ürpertmiyordu. Yerden uzakta, havada olmak kendimi iyi hissetmemi sağlıyordu ve tırmanma hareketleri bedenime doğal geliyordu, bu hareketler kas ya da ciğer değil, konsantrasyon istiyordu.

Yol arkadaşımrsa kollarını fazlaca, ayaklarını ise pek az kullanıyordu. Yapıştığı kayayla tek vücut oluyor, böylece yüzeydeki çıkıntıları eliyle yoklamak zorunda kalıyor ve bulamadığında da perlona sımsıkı tutunmakta sakınca görmüyordu.

Bir anlık yanılığa düşerek ona, “Böyle yapmamalısın,” deyiverdim. Oysa dilediğini yapması için onu rahat bırakmam gerekirdi.

Sıkkın bir ifadeyle yüzüme baktı ve şöyle dedi: “Sen ne istiyorsun? Sürekli aşağıdasın diye beni geçmek mi istiyorsun?”

O andan itibaren düşmanı olmuştum. Molada ötekine döndü, “Pietro’nun acelesi var, bunu yarış sandı galiba,” dedi. Şöyle demedim: Arkadaşın sikkelere tutunan hilebazın teki. Bunu söylemekle her ikisini de karşıma alacağımı biliyordum. O andan itibaren onunla aramdaki mesafeyi korudum, ama o eline geçen her fırsatta beni iğnelemeyi sürdürdü. Arada bir espri yapıyordu ve benim rekabetçi tavrım günün alay konusu olup çıkmıştı. Şakanın merkezinde, onların peşinden giden ve aşağıda kalan ben vardım, onların da beni aşağıda tutmak, beni silkeleyip atmak için tekmelemeleri gerekiyordu. Koleksiyoncunun oğlu gülüyordu. Peşlerinden nihayet ben de son mola yerine vardığımda, bana, “Doğrusu sağlam ilerliyorsun. Öncülük etmek ister misin?” diye sordu.

“Olur,” dedim. Aslında tek istediğim bu işin bir an önce bitmesi ve beni rahat bırakmalarıydı. Zaten emniyet altındaydım ve bütün güvenlik şeritleri yanımdaydı, aramızdaki yer değişimi için olağan manevraları bile yapmamız gerekmiyordu, böylece başımı yukarı kaldırdım, bir çatlağın içine çakılmış çiviye gördüm ve ilerledim.

Başının üzerinde bir halat varsa, yolu bulmak kolaydır, ama halat altından geçiyorsa, o zaman durum başka olur. İlk karabinayı astığım çivi, halkası eskimiş bir çiviydi, kaya duvarı

boyunca parlayan elik çivilerden biri değildi. Buna aldırış etmemeye karar verdim ve çatlak boyunca ilerledim, çünkü gayet iyi tırmanıyordum. Ne var ki biraz sonra çatlak daralmaya başladı ve kısa bir süre sonra da avuçlarımdın arasında yok olup gitti. Şimdi başımın üzerinde simsiyah ve nemli bir çatı vardı ve onu nasıl aşacağıma dair aklıma bir şey gelmiyordu.

“Ne tarafa gideyim?” diye seslendim.

Cenovalı, “Ben buradan bir şey göremiyorum,” diye karşılık verdi. “Sikkeler var mı?”

Hayır, bir tane bile sikke yoktu. Kayadaki atlağın ucuna sıkıca tutundum ve görmek için bulunduğum taraftan diğer tarafa doğru bedenimi sarkıttım. O zaman yanlış rotayı izlediğimi fark ettim: elik iviler dizisi zirveye ulaşmak için o çatıyı çevreleyerek, yanlamasına üst taraftan, benim birkaç metre sağımdan ilerlemekteydiler.

“Rotayı karıştırmışım!” diye bağırdım.

“Yapma ya!” diye bağırarak karşılık verdi Cenovalı. “Peki, bulunduğun yerden oraya geçebilir misin?”

“Hayır, yüzey çok kaygan.”

“O zaman aşağı dönmen gerekiyor.” Göremiyordum, ama altımda çok eğlendiklerini, gülüşüklerini işitiyordum.

İyi de ben daha önce hiç iniş yapmamıştım. Tırmanıp aştığım atlağa şimdi yukarıdan bakınca bu iş gözüme olanaksızmış gibi göründü. Daha da sıkı tutunma ihtiyacıyla birlikte, o paslı demir sikkenin de dört ya da beş metre uzağımda olduğunu fark ettim. Bir bacağım titremeye başladı, dizimden başlayıp topuğuma kadar uzanan zapt edilmez bir titremeydi. Ayağım söz dinlemez olmuştu. Ellerim de terliyor ve kayanın her an ellerimin arasından kayıp gideceğini sanıyordum.

“Düşüyorum,” diye haykırdım. “Tutunun!”

Sonra aşığı kaydım. On metrelik bir uçuş, öyle çok önemli bir şey değildir, ama düşmesini bilmek gerekir: Kendini kayanın çeperinden dışa doğru itmeli ve düşüşün sonunda bacaklarıyla darbeyi yumuşatmalısın. Ama bana kimse bunu öğretmediğinden, ben kayaya tutunma çabasıyla derimi sıyıra sıyıra doğruca aşığı indim. Dibe indiğimde de kasıklarımda feci bir ağrı hissettim. Ama hissettiğim bu öteki ağrı bana şanslı olduğumu söylüyordu, demek ki biri halatı bloke etmişti. Artık gülüşmüyorlardı.

Kısa bir süre sonra kayanın zirvesine ulaştık ve yeniden çayırın içinde olmak o anda tuhaf geldi. Uçurumun bir adım ötesinde soluklanırken, karşımızda otlayan inekler, neredeyse bir mezbeleyi andıran meralar, havlayan bir köpek.. Yere oturduk. Korkmuştum, acı çekiyordum, her yanımda kan revan içindeydi ve sanırım arkadaşlarım da suçluluk duygusuna kapılmıştı, çünkü içlerinden biri bana, “İyi olduğuna emin misin?” diye sordu.

“Tabii ki.”

“Bir sigara ister misin?”

“Teşekkür ederim.”

Bunun paylaşacağımız son şey olmasına karar verdim. Çayıra uzanıp göğre bakarak sigaramı içtim. Bu arada bana bir şeyler daha söylediler, ama o noktadan sonra artık onları dinlemez olmuştum.

Her yaz olduğu gibi hava ayın sonuna doğru yine değişmişti. Yağmur yağıyordu ve hava soğumuştı; dağlar bu kez de insanın içinde vadiye inme ve eylül sıcaklığını doyasıya yaşama arzusunu uyandırıyor. Babam yine gitmişti. Annem de yeniden sobayı yakmaya başlamıştı. Havanın izin verdiği kısa aralıklarda, ormanda odun toplamaya gidiyor, tek hamlede kolayca kırılan

karaçam dallarını aşığı çekiyordum. Grana'da oldum olası key-fim yerindeydi, ama bu kez ben de şehre dönmek için sabır-sızlanıyordum. Keşfedecek pek çok şey, aranıp bulunacak bir sürü insan varmış ve yakın gelecek hayatıma önemli yenilikler katacaktım gibi hissediyordum; o son günleri pek çok manada son günlerim olduğunu bilerek yaşıyordum, tıpkı dağın çoktan geride kalmış bir hatırası gibi geliyorlardı bana. Böyle olması hoşuma gidiyordu: Ben ve annem yine baş başaydık, mutfakta çıtırdayan ateş, sabahın ilk saatlerindeki serinlik, kitap okuyarak geçirdiğimiz zamanlar ve ormanda başıboş gezintiler. Granada üzerine tırmanabileceğin kayalıklar yoktu, ama ben kulübelerin duvarlarında gayet güzel tırmanış antrenmanları yapabileceğimi keşfetmiştim. Kulübelerin köşelerinden inip çıkıyor, bunu yaparken de hiç işin kolayına kaçmıyor ve parmak uçlarımla sadece küçük girinti-çıkıntılara tutunmayı deniyordum. Köydeki bütün viranelere bu şekilde tırmanmış olmalıyım.

Bir pazar günü gökyüzü yeniden pırıl pırıldı. Kapı çalındığında biz kahvaltı ediyorduk. Gelen Bruno'ydu. Verandada öylece duruyordu, yüzünde bir tebessüm vardı.

"Hey, Berio!" dedi. "Dağa geliyor musun?"

Sözü dolandırmadan bana o baharda dayısının sürüye keçi satın almak gibi bir düşünceye kapıldığını anlattı. Onları yaylanın karşısındaki dağda vahşi yaşama bırakıyormuş ve akşamları da dürbünle hepsinin yerli yerinde olduğunu, gözünün önünden ayrılmadıklarını kontrol etmekten başka bir şey yapmıyormuş. Ne var ki son günlerde bulundukları yaylaya kar yağınca dayısı onları bir daha bulamamış. Ya bir kayanın oyuğuna gizlenmiş ya da belki bir grup dağkeçisinin peşine takılarak kaçmışlarmış. Bruno bütün bunları sanki dayısının çürük yatırımlarından bir diğeriymiş gibi anlatıyordu.

Artık bir motosikleti vardı, bu plakasız köhne demir yığınıyla karaçamların alçak dallarından sakınarak ve çamurlara bulanarak yaylaya kadar gittik. Bruno'nun sırtına yaslanarak oturmak hoşuma gidiyordu, ayrıca onun da bu durumdan rahatsızlık duymadığını hissediyordum. Sonra dayısının çayırlarından geçen dümdüz bir patika yolda uzun bir gezintiye çıktık: Bu taşlı ve cılız otlarla kaplı yol baştan sona keçi pislikleriyle doluydu. Onları izleyerek ormangülllerinin ve kayalık yamaçların uzandığı, ayrıca kurumaya yüz tutmuş bir derenin de aktığı bir kıyıya vardık. Derken kar başladı.

O âna kadar dağlarda tek bir mevsim bilirdim. Temmuzun başındaki kısacık yaz ilkbahara benzerdi, ağustosun sonu da sonbahara. Ama kıştan hiç haberim yoktu. Küçükken, şehre dönüş zamanı yaklaştığında Bruno'yla sık sık bundan söz ederdik, hüzünlenirdim ve bütün bir yılı Bruno'yla birlikte dağda geçirsem nasıl olacağını hayal ederdim.

“Sen burada kışın nasıl olduğunu bilmezsin tabii,” derdi. “Sadece kar olur.”

“Görmeyi çok isterdim,” diye karşılık verirdim.

Ve işte şimdi tam karşımda duruyordu. Üç bin metre yükseklikteki yarların buz tutmuş karı değildi bu, taze kardı, yumuşacıktı, ayakkabılarının içine doluyor, ayaklarını ıslatıyordu, ayaklarını çekince ayak izinde ezilmiş ağustos çiçeklerini bulmak tuhaftı. Anca ayak bileğine geliyordu, ama o kadarı bile patikadaki her bir izi silmeye yetiyordu. Fundalıkları, çukurları ve taşları beyaz örtüsüyle kaplıyordu, bu nedenle her adım bir tuzağı gizliyor olabilirdi, üstelik ben karda yürümesini bile bilmiyordum. Bruno'nun peşine takılmış, onun ayak izlerini takip ediyordum sadece. Tıpkı bir zamanlar olduğu gibi, ona hangi içgüdünün ya da hatıranın yol gösterdiğini anlamıyordum. Sadece onu izliyordum.

Yamacın öteki tarafına bakan bir tepeye vardık ve rüzgârın yön değiştirmesiyle birlikte çingirakların sesi kulağımıza kadar geldi. Keçiler, hemen aşağıdaki ilk kayalığın altına sığınmışlardı. Aşağı inmemiz zor olmadı: Keçiler karların ulaşmadığı açıklıklarda üçlü-dörtlü gruplar halinde birbirlerine sokulmuş, yavrular annelerinin etrafına dizilmişti. Bruno onları saydı ve bir tanesinin bile eksik olmadığını gördü. Söz dinlemek konusunda ineklerden epey gerideydiler, dağda geçirdikleri bir yaz boyunca iyice yabanileşmişlerdi ve geldiğimiz yoldan onları gerisingeri yukarı çıkarırken, Bruno onları bir arada tutmak için bağırarak zorunda kalıyordu; başını alıp gitmeye kalkışanlara kartopu fırlatıyor, dayısına ve onun dâhiyane fikirlerine sövüp saydırıyordu. Derken tepeye kadar çıktık ve sonra karların içinde, bu defa karmakarışık ve pek gürültülü bir kor-tej eşliğinde yeniden aşağı indik.

Ayaklarımızın altında otları hissettiğimizde vakit öğlen olmalıydı. Göz açıp kapayınca kadar kıştan yaza çıkmıştık. Açlıktan karınları sırtlarına yapışan keçiler çayırların içinde kayboldular. Bizse sonraki yolu koşarak kat ettik, acelemiz olduğundan değil, sadece dağdan bayır aşağı başka nasıl ineceğimizi bilmiyorduk ve iniş yolu her zaman aklımızı başımızdan almıştı.

Motosikletin yanına vardığımızda, Bruno, “Seni tırmanırken gördüm. Çok iyiydin,” dedi.

“Bu yaz başladım.”

“Ee, sevdin mi bari?”

“Çok.”

“Nehirdeki oyun kadar çok mu?”

Gülmeye başladım. “Yok,” dedim. “O kadar çok değil.”

“Bu yaz ben de bir duvar ördüm.”

“Nerede?”

“Dağda, bir ahırda. Yıkılmak üzereydi, yeni baştan duvar örmemiz gerekti o yüzden. Ama yol yoktu oraya işte, motosikletle bir aşağı bir yukarı gidip geldim. Eskiden olduğu gibi kazma kürekle çalışmak zorunda kaldık.”

“Sevdin mi bu işi peki?”

Biraz düşündükten sonra, “Evet,” dedi. “İş sevdim. O şekilde duvar örmek çok zor ama.”

Hoşuna gitmeyen başka şeyler varmış, ama bana bunların ne olduğunu söylemedi, ben de sormadım. Ne babasıyla arasının nasıl olduğunu, ne kaç para kazandığını, ne bir sevgilisi ya da gelece dair planlarının olup olmadığını ne de aramızda geçen mesele hakkında ne düşündüğünü sordum. O da bana sormadı. Nasıl olduğumu, annemle babamın nasıl olduklarını da sormadı ve ben de ona, annem iyi, babam her zamanki gibi bana öfkeli diye, karşılık vermedim. Hatta bu yaz işlerin biraz değiştiğini, yeni arkadaşlar bulduğumu sanırken yanıldığımı, tek bir gecede iki kız öptüğümü de söylemedim.

Bunun yerine ona Grana'ya yürüyerek gideceğimi söyledim.

“Emin misin?”

“Elbette, zaten yarın buradan ayrılıyorum, yürüsem iyi olur.”

“Haklısın. O zaman hoşça kal.”

Bu benim yaz sonu ritüelimdi: Dağa veda etmek için tek başıma son bir gezinti. Bruno'nun motoruna yerleşmesini ve birkaç denemeden sonra bir patlama sesiyle onu çalıştırmasını ve egzozundan çıkan simsiyah dumanı izledim. Bir motosiklet sürücüsü olarak kendine özgü bir tarzı vardı. Bana veda etmek için bir elini kaldırdı ve gaza yüklendi. Artık bana bakmıyor olsa da ben de elimi sallayarak selamına karşılık verdim.

O sırada bunu bilemezdim, ama biz uzun yıllar boyunca birbirimizi görmeyecektik. Ertesi yıl on yedi yaşında olacak-

tım ve Grana'ya sadece birkaç günlüğüne gelecek, sonra da oraya gitmeyi tamamen bırakacaktım. Gelecek beni o çocukluk dağından uzaklaştırıyordu; bu hem hüznü, hem güzel hem de kaçınılmaz bir şeydi ve bunu artık iyice biliyordum: Bruno ve motosikleti ormanda gözden kaybolduklarında, dönüp indiğimiz tepeye baktım ve oradan ayrılmadan önce karların içinde uzayıp giden ayak izlerimizi seyretmek için bir süre daha orada öylece durdum.

İkinci Kısım

Uzlaşma Evi

Beşinci Bölüm

Babam öldüğünde altmış iki yaşındaydı, bense otuz bir. Doğduğumda babamın benim şu anda olduğum yaşta olduğunu ancak cenazesinde fark edebildim. Ama benim otuz bir yaşımın onunkiyle benzerliği yok denecek kadar azdı: Ben evli değildim, fabrikaya girmemiştim, çocuğum yoktu ve bana göre hayatım yarı yarıya bir yetişkinle bir delikanlının hayatı gibiydi. Bir stüdyo dairede tek başıma yaşıyordum ve bu karşılamakta zorlandığım bir lükstü. Hayatımı belgeselci olarak kazanmak isterdim, ama kirayı ödeyebilmek için her türden işi kabul ediyordum. Ben de göç etmiştim; belli ki annemle babamdan, insanın gençliğinin belli bir noktasında, doğup büyüdüğü yere veda etmesi, olgunlaşmak için başka bir yere gitmesi gerektiği fikrini miras almıştım; böylece ben de yirmi üç yaşında askerliğini yeni bitirmiş bir genç olarak bir kızın peşinden Torino'ya gittim. Kızla olan hikâyemiz devam etmedi, ama şehirle olan etti. Kemer altlarındaki eski kafelerde ve

yorgun nehirlerin kıyısında huzuru bulmam pek uzun sürmedi. O zamanlar Hemingway okur, yeni karşılaşmalara, iş tekliflerine ve olasılıklara kendimi açık tutmaya çalışarak, cebimde tek kuruş olmadan boş boş dolaşırdım; bu gezici şölenin dekorundaysa dağlar yer alırdı, bir daha hiç gidememiş olsam da evden her çıkışında ufukta onları görmek bana nimet gibi gelirdi.

İşte şimdi beni babamdan, yüz yirmi kilometre boyunca uzanan buğday ve pirinç tarlaları ayırıyordu. Öyle uzak sayılmazdı, ama bu mesafeyi kat etmek için istek duymak gerekirdi. Birkaç yıl önce –üstelik matematikte her zaman en yüksek notları almış olan ben– üniversiteyi bırakarak, onunkine benzer bir geleceğim olacağına inanan babamı son kez büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştım. Babam hayatımı bir çırpıda buruşturup bir kenara attığımı söylemişti, bense ona bunu yapanın asıl kendisi olduğunu söyledim. Askeri birliğimden eve izinli gelip gittiğim o bir sene boyunca hiç konuşmadık, izinden birliğe dönerken veda bile etmiyorduk birbirimize. Kendi yoluma gitmem ve ondan uzakta başka bir hayat keşfedebilmem her ikimiz için de hayırlı oldu; ondan uzaklaştığım andan itibaren aramızdaki mesafeyi kapatmak için ikimiz de bir şey yapmadık.

Annemle durum başkaydı. Telefonda az konuştuğumdan, bana mektup yazma düşüncesine kapıldı. Derken benim de ona karşılık verdiğimi keşfetti. Akşamları masanın başına geçerek elime kâğıdı kalemi almak ve ona yaşadıklarımı anlatmak hoşuma gidiyordu. Bir sinema okuluna kayıt yaptırmaya karar verdiğimi ona söylemem de mektupla oldu. Torino'daki ilk arkadaşlarımı orada edindim. Belgeseller beni büyülüyordu, gözlem yapmaya ve insanları dinlemeye bir eğilimim olduğunu

hissediyordum, o yüzden annemin mektuplarında bana, *Evet, sen bu konuda her zaman çok becerikliydin*, diye karşılık vermesi içimi rahatlatıyordu. Bunu bir mesleğe dönüştürebilmemin çok uzun bir zaman gerektirdiğini biliyordum, ama annem beni en başından beri hep yüreklendirdi. Yıllarca bana para yolladı, ben de karşılığında ona yaptığım her şeyi, üzerinde çalıştığım mekân ve insan portrelerini, şehirde keşfettiklerimi, hiç kimsenin izlemediği ama benim gururlandığım kısa filmlerimi gönderdim. Yeni yeni şekillenmekte olan yaşantımı seviyordum. Bana mutlu olup olmadığımı sorduğunda ona da böyle söylüyordum. Öteki sorularına –kızlarla ilgili meselelere– karşılık vermektense kaçınıyordum, çünkü kadınlarla ilişkilerim asla bir aydan uzun sürmüyordu ve işler ciddiye biner binmez ortalıktan sıvışıyordum.

Ya sen? diye yazıyordum.

Ben iyiyim, ama baban çok çalışıyor, bu da sağlığını bozuyor, diye karşılık veriyordu annem. Bana kendinden çok babamı anlatırdı. Fabrika krizdeydi ve babam, otuz yıllık kariyerinin ardından her şeye boş verip emekliliğini bekleyeceği yerde çabasını iki katına çıkarmıştı. Arabasıyla bir tesisten ötekine yüzlerce kilometrelik yolu direksiyon sallayarak tek başına kat ediyor, akşam eve bitkin bir halde dönüyor ve sofradan kalkar kalkmaz yatağa devriliyordu. Doğru düzgün uyumuyor, geceleri yatağından kalkıp yeniden çalışmaya koyuluyordu, zaten aklını meşgul eden düşünceler de onu uyutmuyordu, ama anneme göre zihnini yoran düşünceler yalnızca fabrikanın durumuyla ilgili de değildir. *Huzursuzluğu her zaman vardı, ama her geçen gün hastalık halini alıyor artık*. İş yüzünden tedirgindi, yaklaşmakta olan yaşlılık yüzünden tedirgindi, soğuk algınlığına yakalandı diye annem için, hatta benim için

tedirginlik duyuyordu. Başımın deritte olduğu düşüncesiyle olmadık bir saatte yatağında sıçrayarak uyanıyordu. Sonra annemden, uyandırmak pahasına da olsa beni aramasını istiyordu; annem onu birkaç saat daha beklemesi için ikna ediyor ve babamı sakinleştirmeye, uyutmaya çalışıyordu. Bedeni çoktan beri sinyaller vermiyor da değildi tabii, ama o başka türlüünü, evhamlanmadan yaşamayı bilmiyordu: Onu sakin olmaya zorlamak tıpkı dağda temiz havanın keyfini çıkararak ve kimseyle yarışa girişmeden *daha yavaş* yürümeye zorlamak gibiydi.

Kısmen tanıdığım, bildiğim bir insandı o, ama kısmen de annemin mektuplarında keşfettiğim başka biriydi. Ve ben bu ötekini merak ediyordum. Örtbas etme çabasına düştüğü bazı şaşkınlık anları, gözümünden kaçmayan o kırılgan halleri geliverdi aklıma. Bir kayadan aşağı sarktığımda, pantolonumun kemerinden beni tutuverme içgüdüleriyle harekete geçişi. Buzulların üzerindeyken hastalandığımda onun benden daha çok endişeye kapılması. Belki de babamın diğer yüzü hep orada, yanı başımdaydı ve ilki ne denli zorlu olursa olsun, şimdi düşünüyorum da diğerini hiç fark etmemiştim, böylece onunla mesafeyi kapamak için gelecekte ikinci bir girişimde bulunmam gerektiğini ya da bulunabileceğimi düşünmeye başladım.

Derken o gelecek, bütün olasılıklarıyla birlikte yok olup gitti. 2004 yılının bir mart akşamı annem, babamın karayolundayken kalp krizi geçirdiğini söylemek için aradı. Onu çevre yolundaki bir dinlenme alanında bulmuşlardı. Bir kazaya yol açmamış, hatta her şeyi kusursuzca halletmeyi başarmıştı: Dörtlü flaşörleri yakmış, frene basmış ve sanki bir tekerleği patlamış ya da benzini bitmiş gibi yolun kenarına yanaşmıştı. Oysa onu yarı yolda bırakan kalbiydi. Çok fazla kilometre

yapmış, ama bakıma yok denecek kadar az girmişti: Babam göğsünde feci bir sancı hissetmiş ve sorunun ne olduğunu zamanında anlamış olmalıydı. Park alanında kontağı kapatmıştı. Emniyet kemerini bile çözmemişti. Onu orada öylece otururken bulmuşlar, tıpkı yarıştan çekilmiş bir yarış pilotu gibi, elleri hâlâ direksiyonun üzerinde ve herkes yanından sollayıp geçiyor... Öyle biri için trajikomik bir son.

O ilkbaharda birkaç haftalığına annemin yanına, Milano'ya döndüm. İlgilenilmesi gereken meselelerin yanı sıra bir süre annemin yanında kalma ihtiyacı hissettim. Cenaze karmaşasının ardından gelen sakin günlerde biraz da şaşırarak babamın ölümünde bile bizi düşündüğünü fark ettik. Çekmecesinde banka hesaplarını ve ayrıca annemle benim malvarlığında söz sahibi olabilmemiz için gerekli her şeyi tek tek not ettiği bir talimatlar listesi bulduk. Tek vârisi biz olduğumuz için ayrıca vasiyet hazırlamaya gerek duymamıştı. Sadece aynı listeye Milano'daki evin yarısını anneme bıraktığını yazmış, benim için de *–Pietro'nun sahip olmasını istediğim–* “Grana'daki arazi” ibaresini düşmüştü. Ne bir başlık ne de bir veda, her şey buz gibi, duygusuz ve resmî.

Bu vasiyetten annemin neredeyse hiç haberi yoktu. Her insan doğal olarak annesiyle babasının başlarına gelen her şeyi aralarında paylaştıklarını sanır, özellikle de yaşlanmaya başladıklarında; oysa ben evden ayrıldıktan sonra onların pek çok açıdan ayrı hayatlar yaşadıklarını ilk kez o günlerde anlar olmuştum. Babam işine gidip geliyor ve sık sık seyahat ediyordu. Annemse emekli olmuştu, yabancılar için bir dispanserde gönüllü hemşirelik yapıyor, doğuma hazırlık kurslarına yardım ediyor ve günün büyük bir kısmını babamla değil, arka-

daşlarıyla geçiriyordu. Tek bildiği, babamın önceki yıl üç-beş kuruşa dağda bir parça toprak satın aldığıydı. Babam o parayı harcamak için annemden izin almamış, ne de onu aldığı yeri göstermeye götürmüştü –uzun bir süreden beri yürüyüşlere birlikte gitmez olmuşlardı– ve annem de bunu babam için şahsi bir mesele olarak kabul ettiğinden üzerinde durmamıştı.

Babamın belgelerinin arasında bana pek bir yardımı dokunmayan bir satış sözleşmesiyle bir kadastro haritası buldum. Biçimsiz bir arsanın ortasında dört metreye yedi metrelik tarım amaçlı bir yapı vardı. Harita, bu yapının nerede bulunduğunu anlamak için fazlasıyla küçüktü ve benim alıştığım haritalardan fazlasıyla farklıydı: Rakımları ya da patikaları değil, sadece parsellenmiş arsaları gösteriyordu, ayrıca haritaya baktığımda etrafında orman mı, çayır mı yoksa başka bir şey mi var, onu bile anlamıyordum.

Annem, “Bunun yerini Bruno biliyordur,” dedi.

“Bruno mu?”

“Her zaman birlikte dolaşmaya çıkıyorlardı.”

“Onunla yeniden görüştüğünüzü bilmiyordum.”

“Görüşтік elbette. Grana’da olup da onu görmemek, sence de biraz zor değil mi?”

Aslında nasıl olduğunu, beni hatırlayıp hatırlamadığını, aradan geçen yıllar boyunca benim onu düşündüğüm kadar onun da beni düşünüp düşünmediğini sormak isteğim halde, sadece, “Ee ne yapıyormuş, peki?” dedim. Ne de olsa artık tek bir soruyla bir başka sorunun yanıtını öğrenen yetişkinler gibi soru sormayı öğrenmiştim.

“Duvarcılık,” diye karşılık verdi annem.

“Oradan hiç ayrılmamış mı?”

“Bruno mu? Nereye gitmesini bekliyorsun ki? Grana’da değişen çok bir şey yok, göreceksin.”

Annemin sözüne güvenip güvenemeyeceğimi bilmiyordum, çünkü bu arada ben değişmiştim. Bir yetişkin olarak, çocukken sevdiğin bir yer gözüne farklı görünebilir, seni hayal kırıklığına uğratabilir; ya da sana artık çok değiştiğini hissettirebilir ki bu yüzden derin bir üzüntüye kapılabilirsin. Nasıl olacağını görmek için içimde hiçbir istek yoktu. Ama beni bekleyen bir mülk vardı ve merakıma yenik düştüm: Böylece nisanın sonunda babamın arabasıyla tek başıma gittim oraya. Akşam saatleriydi ve vadiyi çıkarken sadece farların aydınlattığı boşluğu görebiliyordum. Bu durumda bile bir dolu şeyin değiştiğini fark ediyordum: Otoyolun onarılmış ve genişletilmiş olması, yamaçlardaki güvenlik ağıları, devrilmiş kütük yığınları gözüme çarpmıştı. Kimileri Tirolo'dakilere benzer villalar yaptırmıştı, kimileri de nehirdeki kumları ve çakıl taşlarını çıkararak, bir zamanlar taşların ve ağaçların arasından kendine yol çizerek akan nehrin kıyısına bunları da kullanarak beton setler çekmişti. Öteki ışıksız evler ve sezon geçtiği için ya da daimi olarak kapatılmış oteller, bir köşede atıl bekleyen buldozerler ve kolları toprağa saplanmış iş makineleri köylere, tıpkı iflas yüzünden yarısında terk edilmiş şantiyeler gibi bir endüstriyel çöküş izlenimi veriyordu.

Karşılaştığım manzaraya içten içe üzülürken, başka bir şey dikkatimi çekti ve yukarı bakmak için başımı arabanın ön camına doğru uzattım. Karanlık gökyüzündeki beyaz şekillerden bir tür ışık yayılıyordu. Daha dikkatli bakınca bunların bulut olmadığını anlamak için bir anlığına dikkat kesilmem yetti: Bunlar zirveleri hâlâ karla kaplı olan dağlardı. Nisan ayında olduğumuza göre bunu beklemem gerekirdi. Oysa şehirde doludizgin bahar yaşanıyordu ve yükseğe çıktıkça mevsimlerin

geri gitmesine bir türlü alışamamıştım. Kar, vadinin sefaletine karşılık içime su serpti.

Daha o anda babamın tipik bir hareketini tekrarladığımı fark ettim. Araba kullanırken, öne eğilerek gözlerini gökyüzüne çevirdiğini acaba kaç kez görmüştüm? Geçerken, havayı kontrol etmek ya da bir dağın eğimini incelemek veya sadece heybetli duruşunu hayranlıkla izlemek için. Elleriyle direksiyonu üst tarafından kavrar, şakağını da üzerine yaslardı. Böylece aynı şeyi bir kez daha, bu sefer daha dikkat ederek ve yanında oturan karısı, arka koltukta oturan oğluyla vadiye henüz giriş yaptıktan sonra ailesi için kalacak iyi bir yer arayan babamın kırk yaşındaki halini gözümün önüne getirerek yaptım. Oğlumun arka koltukta uyuduğunu hayal ettim. Karım bana köyleri ve evleri gösteriyor, ben de onu dinlermiş gibi yapıyordum. Sonra o yüzünü öteki tarafa çevirirken ben hemen başımı öne doğru uzatıyor, yüksek tepelerin karşı konulmaz çağrısına uyarak gözlerimi yukarı çeviriyordum. Duruşları ne denli heybetli ve göz korkutucuysa o denli hoşuma gidiyorlardı. Tepedeki kar vaatlerin en güzeline eşdeğerdi. Evet, belki o dağın tepesinde bizim için iyi bir yer vardı.

Grana'ya çıkan yol asfaltlanmıştı ama geri kalanı konusunda annem haklıydı, hiçbir şey değişmemiş gibiydi. Kireç duvarlı harabeler yerli yerinde duruyordu, tıpkı ahırlar, ambarlar ve gübre yığınları gibi. Arabayı hatırladığım yere bıraktım ve karanlık köyden içeri yürüyerek girdim; adımlarımı yalaktan gelen su sesinin rehberliğine bıraktım, karanlıkta merdivenleri, evin kapısını, kilitte asılı duran büyük demir anahtarı buldum. İçerde beni eski rutubet ve duman kokusu karşıladı. Mutfaktaki sobanın kapağını açınca içindeki köz yığınının hâlâ akkor halinde olduğunu gördüm, hemen yan tarafta du-

ran kuru odun parçasını içine attım ve sonra yeniden tutuşuncaya kadar ateşe üfledim.

Babamın saçma sapan karışımları bile her zamanki yerinde duruyordu. Genellikle bir şişe beyaz *Grappa* likörü satın alır, sonra dağlardan topladığı böğürtlenlerin, çamfıstıklarının ve otların hoş kokusuyla onu daha küçük kavanozların içinde çeşnilendirirdi. Rasgele bir kavanoz aldım ve içimi ısıtmak için bir bardağa iki parmak *Grappa* koydum. Belki de içindeki yılan otundan dolayı tadı fazlasıyla acıydı, böylece elimde bardak, sobanın başına oturdum, bir sigara sardım ve eski mutfağımızda sigaramı tütürürken, etrafa bakarak anıların su yüzüne çıkmasını bekledim.

Annem son yirmi yılda iyi bir iş çıkarmıştı: Nereye baksam oraya bir evi sıcacık bir yuvaya dönüştürmeye kararlı bir kadın elinin değdiğini görüyordum. Annem tahta kaşıkları ve bakır tencereleri her zaman çok sever, dışarının görüntüsünü engelliyor diye perdelerden rahatsız olurdu. En sevdiği penceresinin denizliğine içinde kuru çiçekler bulunan bir sürahiyle her zaman dinlediği küçük radyosunu ve bir de Bruno'yla benim bir karaçamın kütüğü üzerinde sırt sırta verip ellerimizi göğsümüzde bağlamış vaziyette otururken sert bir ifadeyle poz verdiğimiz, büyük olasılıkla dayısının yaylasında çekilmiş bir fotoğrafımızı koymuştu. Ne zaman ve kim tarafından çekildiğini hatırlamıyordum, ama ikimiz de aynı kıyafetleri giymiş ve aynı komik pozu vermiştik, kim görse bizi kardeş sanırdı. Bence de güzel bir fotoğraftı. Sigaramı bitirip izmariti sobanın içine attım. Boşalan bardağımı yeniden doldurmak için tam yerimden kalktığım sırada babamın, hâlâ raptiyelerle duvarda asılı duran, fakat hatırladığım halinden hayli farklı görünen haritasını gördüm.

Haritayı daha iyi incelemek için yanına sokuldum. Daha ilk andaki hissiyatım, önceki haritanın –yani vadideki patikalarını gösteren haritanın– bir romana benzeyen bambaşka bir şeye dönüştüğü oldu. Hatta bunun bir biyografiye benzediği bile söylenebilirdi: Yirmi yıllık yürüyüşlerin sonrasında babamın kalemıyla işaretlenmemiş tek bir zirve, tek bir yayla, tek bir sığınak kalmamıştı ve kat ettiği yolların örgüsü, bir başkası için haritayı okunmaz kılacak kadar karmaşık bir örümcek ağına benziyordu. Ancak artık haritada kullandığı tek renk siyah değildi. Kimi zaman kırmızı, kimi zaman da yeşil kalemle çizilmiş hatlar da siyah çizgilere eşlik ediyordu. Her ne kadar siyah kalem sıklıkla tek başına uzun kıvrımlar çiziyor olsa da, sonra yine siyah, kırmızı ve yeşil çizgiler birlikte ilerliyorlardı. Burada kesinlikle bir şifre olmalıydı, gizemin ne olduğunu anlamak için haritanın başından ayrılamadım.

Biraz düşündükten sonra bu, babamın bana çocukken sorduğu bilmecelerden biri gibi geldi. Bardağımı doldurmaya gittim ve sonra yine haritayı incelemeye koyuldum. Karşımda üniversite sıralarında öğrenmiş olduğuma benzer bir şifre problemi olsaydı, işe en sık ve en seyrek ilerleyen çizgileri aramakla başladım: En sık olan tek başına siyah çizgilerdi, en seyregi de üç rengin birlikte ilerledikleriydi. Bana yol gösteren bu üç renk oldu, çünkü ben, babam ve Bruno’nun bir seferinde buzulda takılıp kaldığımız noktayı çok iyi hatırlıyordum. Siyah kalem yola devam ederken, kırmızı ve yeşil kalemle çizilen hatlar tam da bu noktada kesiliyordu: Böylelikle babamın tırmanışın kalanını sonradan tek başına tamamladığını anlamış oldum. Siyah kalem doğal olarak babamdı. Kırmızı, dört bin metrelik dağ zirvelerimize eşlik ediyordu ki bu da benden başkası olamazdı. Yeşile gelince, o hiç şüphesiz Bruno’ydu. Annem bana

ikisinin birlikte yürüyüşe çıktıklarını söylemişti. Siyah ve yeşil renkle çizilmiş rotaların oldukça fazla olduğunu, hatta siyahla kırmızının bir arada olduğu rotalardan da daha çok olduğunu gördüm ve ne yalan söyleyeyim bir parça kıskançlık duydum. Ama babamın aradan geçen yıllar boyunca dağa bir başına gitmediğini görünce de bir o kadar mutlu oldum. Derken, dolambaçlı bir şekilde de olsa, duvarda asılı olan bu haritanın benim için bir mesaj olabileceği geldi aklıma.

Geç saatte eski odama çekildim, ama öyle soğuktu ki geceyi orada geçirmem mümkün değildi. Yatağın şiltesini alıp mutfağa taşdım ve üzerine de uyku tulumunu serdim. *Grap-pa* bardağım ile tütünüm hemen yanı başımdaydı. Işığı söndürmeden önce sobanın içini bir güzel doldurdum ve uzunca bir süre uykuya dalamadan, karanlıkta yanan odunların sesini dinledim.

Ertesi sabah Bruno erkenden beni almaya geldi. O artık benim hiç tanımadığım bir adamdı, ama iyi tanıdığım o küçük çocuğu hâlâ içinde bir yerde barındırıyordu.

“Ateş için teşekkür ederim,” dedim.

“Lafı bile olmaz,” dedi.

Verandada elimi sıktı ve son iki ayda alışmak zorunda kaldığım, ama artık pek kulak da asmadığım o geleneksel cümlelerden birini söyledi. Bunlar iki eski arkadaşın ihtiyaç duyacağı sözler değildi ama ben ve Bruno şimdi ne sayılıyorduk, bilmiyorum. Kupkuru, pürüzlü ve nasır bağlamış sağ eliyle elimi sıkması bana daha içten gibi geldi, ama elinde tarif edemediğim başka bir tuhafılık daha vardı. Huzursuzluğumu hemen anladı ve bana göstermek için elini havaya kaldırdı: Bu, işaret ve ortaparmağının son eklem kemikleri eksik olan bir inşaatçı eli idi.

“Gördün mü?” dedi. “Bir keresinde dedemin çiftesiyle saçma sapan bir iş yaptım. Bir tilkiye ateş edeyim derken, bom, parmaklarımı kopardım.”

“Elinde mi patladı?”

“Tam olarak değil. Tetik arızası.”

“Vah, vah,” dedim. “Kim bilir canın ne çok yanmıştır.”

Hayatta daha büyük ne acılar var, dercesine omuz silkti Bruno. Çeneme baktı ve “Sakallarını tıraş etmiyor musun hiç?” diye sordu.

Sakalımı sıvazlayarak, “On yıl oluyor,” dedim.

“Bir keresinde ben de uzatmaya kalkıştım. Ne var ki o sıralar bir kız arkadaşım vardı, anlarsın işte.”

“Sakaldan hoşlanmıyor muydu?”

“Aynen öyle. Ama sana yakışmış, babana benzemişsin.”

Bunu söylerken tebessüm etti. Aramızdaki buzları eritmeye çalıştığımızdan, bu sözün manasına aldırış etmemeye çalıştım ve bir tebessümle karşılık verdim. Sonra kapıyı çektim ve birlikte yola koyulduk.

Vadinin havası ilkbahar bulutlarıyla basık ve hayli kapalıydı. Sanki yağmur henüz dinmiş de her an yeniden yağmaya başlayacakmış gibiydi. Duman bile bacalardan yükselemiyor, ıslak çatıların üzerine doğru kayarak olukların içinde birikiyordu. O puslu havada köyün dışına çıkar çıkmaz, sanki oradan ayrıldığımdan beri hiç kimse tek bir kiremidi bile yerinden oynatmamış gibi, her bir barakayı, kümesleri ve odunlukları eskisi gibi yerli yerinde bulmuştum. Vadinin sonundaki evleri geçtikten kısa bir süre sonra asıl tepetaklak olan şeyi gördüm: Aşağıdaki nehrin çakıl taşlı yatağı benim hatırladığımdan en az iki kat daha genişti. Kısa bir süre önce devasa bir pulluk tarafından tersyüz edilmişti sanki. Karların eridiği o mevsim-

de bile nehir, ona kansız kalmış gibi bir görüntü katan geniş taşlık arazilerin arasında akıyordu.

“Gördün mü?” dedi Bruno.

“Ne oldu böyle?”

“2000’de sel oldu ya hani, hatırlamıyor musun yoksa? Aşağısını öyle bir sel bastı ki, bizi helikopterle kurtarmak zorunda kaldılar.”

Aşağı tarafta hâlâ çalışan bir kepçe vardı. 2000 senesinde ben neredeydim? Bedenen ve ruhen her şeyden öyle uzaktım ki, Granadaki sel felaketinden bile haberim olmamıştı. Nehrin içi dağlardan aşağı sürüklenerek gelen kütükler, kirişler, beton parçaları ve her çeşit hurda parçasıyla ağzına kadar doluydu hâlâ. Kıvrım yaptığı yerlerde erozyona uğramış kıyıları, bir parça toprak arayışıyla parmaklarını dışarı çıkaran ağaç köklerini gözler önüne seriyordu. Bir zamanki çakıl taşlı ırmağımızın haline çok acıdım.

Ama biraz daha yukarıdaki değirmenin yakınında, suların aşındırdığı, bembeyaz ve tekerleği andıran yusuvarlık, kocaman bir taşı fark edince morali düzeldi.

“Bunu da sel suları mı getirdi?” diye sordum.

“Ah, hayır,” dedi Bruno. “Onu daha önceden ben atmıştım aşağıya.”

“Ne zaman?”

“On sekizinci doğum günümü kutlamak için.”

“Peki, nasıl becerdin bunu?”

“Arabanın krikosuyla.”

Gülümsemeden edemedim. Bruno’nun elinde krikoyla değirmene girdiğini ve kısa bir süre sonra değirmen taşıyla kapıdan çıkarak onu yuvarlamaya başladığını hayal ettim. O sırada orada olmayı çok istedim.

“Güzel oldu mu bari?”

“Çok güzeldi.”

Bruno da gülümsedi. Sonra birlikte benim arsaya doğru yola koyulduk.

Eskisinden çok daha ağır adımlarla tırmandık, çünkü formumu bütünüyle kaybettiğim gibi önceki gece de içkiyi fazla kaçırmıştım. Kıyı boyunca çayırları alabildiğine kum ve çakıl taşı yığınının dönüştürmüş sel suları yüzünden vadinin hali içler acısıydı, Bruno sık sık arkasına dönüp onu çok geriden takip etmeme şaşıyor ve durup beni beklemek zorunda kalıyordu. Nefesim kesildikçe gelen öksürüklerin arasında ona, “Sen git, beni bekleme istersen. Ben sana yetişirim,” dedim.

Sanki önemli bir görevi üstlenmiş de onu layıkıyla yerine getirmek zorundaymışçasına, “Yok, olmaz,” dedi.

Dayısının yaylası da bu felaketten nasibini almıştı: Yakınından geçerken, kırışlerinin yaslandığı duvar kaykılarak çatısı yıkılmış eski dağ evini gördüm. Yoğun bir kar yağışının burayı yerle bir etmesi işten bile değildi. Ters dönmüş su teknesi ahırın dışında paslanmayı bekliyordu ve kapılar menteşelerinden sökülmüş, duvara gelişigüzel yaslanmıştı. Luigi Guglielmina'nın kehaneti gibi, çayırların her köşesinde karaçam fideleri göze çarpıyordu. Kim bilir buraya kaç yıl emek vermişti ve şimdi kendisi ne haldeydi... Bunu Bruno'ya sormamın tam sırasıydı, ama adımlarını hiç kesmediğinden vadiyi hızlıca tırmandık ve tek söz etmeden yola devam ettik.

Çamurlu sular dağ evlerinin öte tarafına daha da beter zarar vermişti. Bir zamanlar yaz sıcağında ineklerin otlamak için çıktıkları dağın yukarı kısmında, büyük bir arazi parçasını yağmur alıp götürmüştü. Heyelan, ağaçları ve büyük kütle-

leri beraberinde sürüklemiş, onları dört sene sonra bile hâlâ yerinde sabit duramayan bir döküntü yığınının dönüştürmüştü. Bruno suskunluğunu sürdürüyordu. Botlarını çamurların içine daldırarak, bir taşın üstünden diğerine zıplayarak ya da devrilmiş ağaç kütüklerinin üzerinde dengesini bozmadan yürümeye çalışarak ilerliyor, arkasına hiç bakmıyordu. Ona yetişmek için koşmak zoruna kaldım. Heyelanın izlerini arkamızda bırakır bırakmaz nihayet kendimizi ormanın kucağında bulduk ve Bruno da sesine yeniden kavuştu.

“Eskiden de az insan geçerci buradan,” dedi. “Artık ortada bir patika kalmadığından, galiba yalnızca ben geçer oldum.”

“Buraya sık sık geliyor musun?”

“Evet, akşamları.”

“Akşamları mı?”

“İşten sonra canım biraz dolaşmak istediğinde. Karanlık çökerse diye yanımda kafa feneri getiriyorum.”

“İşe bak, millet bara gider, sen...”

“Bara gittim ben de. Ama artık yeter, orman daha iyi.”

Sonra o yasak soruyu sordum, hani babamla dolaşırken asla sorulmayacak olan soruyu: “Daha çok var mı?”

“Hayır, hayır. Birazdan karları göreceğiz.”

Kayalıkların gölgesinde onu, üzerine yağın yağmurla âdeta lapaya dönüşmüş eski karı çoktan fark etmiştim. Ama daha yükseklerde, başımı yukarı kaldırdığımda kayalıkların üzerindeki beyaz benekleri gördüm, Grenon’un her köşesine sere serpe yayılıyordu. Kuzey cephesi hâlâ alabildiğine kıştı. Karlar dağın çizgilerini ve şeklini negatif bir film karesi gibi takip ediyordu; güneşin değdiği yerde kayalıklar siyah, yaşamını gölgelerde sürdüren karlar bembeyazdı: Gölün kıyısına vardığımızda aklımdan tam da böyle geçiyordu işte. İlk seferinde olduğu gibi göl yine birdenbire gözlerimin önüne serilivermişti.

“Burayı hatırlıyor musun?” diye sordu Bruno.

“Hiç hatırlamaz olur muyum.”

“Yazdan çok farklı, öyle değil mi?”

“Öyle.”

Nisan ayında gölümüzün üzeri hâlâ, tıpkı porselen yüzeylerdeki gibi açık mavi çatlaklarla damarlı ve mat beyaz renkte, incecik bir buz tabakasıyla kaplıydı. Çatlaklar ne bir geometrik şekil oluşturuyor ne de anlam yüklenebilecek bir hat çiziyordu. Suların itme hareketiyle yüzeyde havaya kalkmış buzdan plakalar vardı ve güneşte kalan kıyılarda da daha koyu bir gölge şimdiden göze çarpmaya başlamıştı, bu yazın başlangıcını işaret ediyordu.

Gözlerimiz göl havzasını çepeçevre tararken iki farklı mevsimi aynı anda izler gibiydik. Bir yanda çıplak kayalar, öbek öbek ardıçlar, orman gülleri ve yer yer heybetli gövdeleriyle karaçamlar, öte yanda orman ve kar. Bir çığın izleri Grenon’un tepelerinden aşağılara kadar iniyor ve gölün içinde son buluyordu. Bruno yönünü hemen o tarafa çevirdi: Kıyıyı arkamızda bırakarak, karların üzerinde, ayaklarınızın altında zaman zaman çatırdayarak kırılan buzların kabuk tuttuğu yamacı tırmanmaya başladık. Kırılınca kasıklarımıza kadar içine gömülüyorduk. Her yanlış adım bizim için yeniden yüzeye çıkmanın zorluğu demekti ve Bruno ilk molayı verinceye kadar bu şekilde yarım saat bata çıka yürümemiz gerekti. Bruno karların içinde yükselen alçak bir taş duvar buldu, bir bacağını aşırarak üzerine çıktı ve ayaklarını duvara çarparak botlarını temizledi. Bense ayaklarımın ıslanmış olmasına bile aldırmadan duvara oturuverdim. Dayanacak gücüm kalmamıştı. Bir an evvel sobamın başına oturmak, bir şeyler yemek ve hemen uyumak istiyordum.

“İşte geldik,” dedi.

“Nereye?”

“Ne demek, nereye? Evine, işte.”

Ancak o zaman etrafıma bakındım. Kar her şeyin şeklini değiştirmiş olmasına rağmen, bulunduğumuz yerde yamacın bir tür ormanlık teras oluşturduğu anlaşılıyordu. Yüzeyi pürüzsüz, yüksek ve olağanüstü beyazlıktaki bir kaya duvarı, göle bakan bu platonun tam üzerinde bulunuyordu. Karların içinden taş ve kaya parçalarından yapılmış üç duvar parçası yükseliyordu; benim üzerinde oturduğum da aynı beyaz kayalardan yapılmış duvarlardan biriydi. Öndeki uzun diğer ikisi kısa olan bu duvarlar, tıpkı kadaastro haritasında belirtildiği gibi dört metreye yedi metre genişliğindeydi: Diğerlerinin yaslandığı ve onlara malzeme sağlamış olan dördüncüsünü de kaya duvarının kendisi oluşturuyordu. Yıkılmış olan çatıdan geriye kalan hiçbir iz yoktu. Ancak karların altındaki harabenin içinde, nasıl olduyorsa, molozların arasında kendine yol bulmuş küçük bir fıstık çamı büyümeyi becermişti, dahası yüksekliği duvarın boyuna ulaşıyordu. Bir kaya duvarı, kar, köşeli taşlardan oluşan bir yığın ve bir çam ağacı: İşte bana kalan miras.

“Buraya geldiğimizde eylöldü,” dedi Bruno. “Baban hemen şöyle dedi: İşte burası. Pek çok yer görmüştük, ben epey bir zamandır arsa bakmaya giderken ona eşlik ediyordum, ama burası daha ilk görüşte hoşuna gitti.”

“Bu geçen sene mi oldu?”

“Hayır, hayır. Üç sene oluyor. Sonra sahiplerini aradım ve onları ikna etmeye uğraştım. Buralarda hiç kimse hiçbir şeyini satmaz. Bir harabeyi hayatları boyunca ellerinde tutarlar da, başkasının işine yarayacak diye onu satmaya razı gelmezler.”

“Peki, babam ne yapmak istiyordu?”

“Sanırım ev yapacaktı.”

“Ev mi?”

“Evet.”

“Babam hayatı boyunca evlerden nefret etmiştir.”

“Demek ki fikrini değiştirmiş.”

Bu arada yağmur yağmaya başlamıştı: Elimin üstünde bir damla hissettim ve bunun karla karışık yağmur olduğunu gördüm. Gökyüzü bile kışla bahar arasında kararsız görünüyordu. Bulutlar, dağları gözden saklamış ve etraftaki diğer şeyleri boşlukta asılı bırakmıştı, ama böylesi bir sabah vakti bile buranın güzelliği gözümünden kaçmıyordu. İnsana huzur değil, güç ve bir parça da elem telkin eden kasvetli, hoyrat bir güzellik. Kış güzelliği.

“Buranın bir adı var mı?” diye sordum.

“Var sanırım. Anneme göre bir zamanlar buraya *barma drola* diyorlarmış. Bu konularda hiç yanılmaz, bütün isimleri hatırlar.”

“*Barma*, şuradaki kaya mı yani?”

“Ta kendisi.”

“Peki, *drola*?”

“*Tuhaf* demek.”

“Rengi bu denli beyaz olduğu için mi tuhaf?”

“Sanırım öyle.”

“Tuhaf kaya,” dedim, kulağa nasıl geldiğini anlamak için.

Bir süre etrafıma bakınarak ve bu mirasın ne manaya geldiğini düşünerek orada öylece oturdum. Ömrü boyunca evlerden kaçmış olan babam, bu tepede bir ev yapma arzusuna kapılmıştı. Bunu hayata geçirememişti gerçi ama ölümünün yaklaştığını tahmin ettiğinden burayı bana bırakmayı düşünmüştü. Kim bilir benden ne istiyordu.

Bruno, “Ben yaza hazırım,” dedi.

“Ne için hazırsın?”

“Ne için olacak, çalışmak için.”

Ben hâlâ soran gözlerle ona baktığımdan, şöyle açıkladı: “Baban evin planını istediği şekilde çizdi. İnşaatı ben yapayım diye de bana söz verdirdi. Tam şurada, şimdi senin oturduğun yerde oturuyordu söylerken.”

O günlerde gün yüzüne çıkan sırların ardı arkası kesilmiyordu. Patika rotaları haritası, siyah çizgilere eşlik eden kırmızı ve yeşil çizgiler: Bruno’nun bana henüz anlatmadığı daha bir sürü hikâye olduğunu düşündüm. Ev konusuna gelince, madem babam her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünmüştü, onun isteklerine karşı çıkmak için neden görmüyordum, biri dışında.

“İyi de benim hiç param yok,” dedim. Elime geçenleri korkunç banka borçlarımı kapatmak için kullanmıştım. Hesapta hâlâ biraz para vardı ama ne o kadarı bir ev yaptırmaya yeterdi ne de içimden o parayı böyle bir işe harcamak geliyordu. Gerçekleştirilmesi gecikmiş uzun bir arzular listesi vardı önümde.

Bruno başıyla sessizce onayladı. Böyle bir itirazda bulunacağımı bekliyordu belli ki. “Malzemeyi alsak yeter,” dedi. “Onu da epey ucuza kapatabileceğimizi sanıyorum.”

“İyi de senin paranı kim ödeyecek?”

“Sen beni düşünme. Bu, para kazanmak için yapılacak bir iş değil.”

Ne demek istediğini bana açıklamadı ve tam bunu ona soracağım anda, şöyle devam etti: “Tabii bana yardım edecek birinin olması büyük kolaylık. Yanımda bir işçiyle üç-dört ayda bitirebilirim. Ne diyorsun, sen buna var mısın?”

Aşağıda, düzlük bir yerde olsak kahkahalarla gülerdim.

Elimden bir iş gelmediğini, ona hiçbir yardımımın dokunmayacağını söyledim. Oysa iki bin metre yükseklikte ve buzlarla kaplı bir gölün karşısında, karların içindeki bir duvarın üzerinde oturuyordum. İçimde bir kaçınılmazlık duygusu belirmeye başladı: Hiç bilmediğim nedenlerle babam beni buraya getirmişti; karşımdaki adamla bu harabelerin üzerinde çalışmam için, çığların hırpaladığı o platoya, o tuhaf kayanın dibine... Kendi kendime, tamam baba, dedim, hadi bana yeni bir bilmece daha sor, bakalım benim için ne hazırlamışsın. Öğreneceğim daha ne kaldı, görelim.

“Üç-dört ay mı?” diye sordum.

“Tabii canım. Bu sadece bir ev olacak.”

“Peki, işe ne zaman başlamak istiyorsun?”

“Karlar erir erimez,” diye karşılık verdi Bruno. Sonra duvardan aşağı atladı ve bana planlarını açıklamaya koyuldu.

Altıncı Bölüm

O yıl karlar erken eridi. Haziran ayının başında, tam buzların çözülme mevsiminde Grana'ya geri döndüm; eriyen kar suları nehri kabartıp vadinin her yerini kaplıyor, bu sırada da benim daha önce hiç görmediğim geçici şelaleler ve dereler oluştuyordu. Dağlarda eriyen karları ayaklarımın altında hissedebiliyordum gibi ve sular bin metre aşağıda bile toprağı yosun gibi yumuşatıyordu. Her gün durmadan yağan yağmuru ise dikkate almamaya karar vermiştik: Bir pazartesi sabahı şafak vakti Bruno'nun evinden bir kazma, bir kürek, büyükçe bir balta, bir motorlu testereyle yarım bidon mazot alarak yüklerimizi sırtımıza yükledik ve artık adına Tuhaf Kaya demeye başladığımız benim araziye tırmandık. Bruno'nun yükü benden ağır olmasına rağmen, on beş dakikada bir durup soluklanan ben oluyordum. Çantamı sırtımdan indirip toprağı oturuyor –yani babamın bana bir zamanlar “yapılmaması gereken hatalar” diye öğrettiğı her şeyi yapıyor– ve orada kalbimin

atışları yavaşlarken, gözlerimizi birbirimizden kaçıarak sessizce bekliyorduk.

Yukarılarda kar yerini çamura ve çürümüş otlara bıraktığından harabenin ne vaziyette olduğunu biraz daha iyi anlayabiliyordum. İkimizin bile birlikte yerinden kımıldatamadığımız köşeli taşlar sayesinde duvarlar bir metre yüksekliğe kadar sağlam görünüyordu, ama bir metreden sonrası felaketti; yıkılmadan önce çatıyı tutan kirişlerin kaykılmasıyla birlikte uzun duvar da dışarıya doğru eğilmişti; yüksekliği bir adam boyuna ulaşan kısa duvarlar inişli çıkışlı son taş sırasıyla baştan sona yamuktu. Bruno, duvarları neredeyse temeline kadar yıkmamız gerektiğini söyledi. Yamuk duvarları düzeltmekle zaman harcamak faydasızdı: En iyisi hepsini yıkmak ve yeni baştan yapmaktı.

Ama öncelikle şantiyeyi hazırlamak gerekiyordu. Harabeden içeri girip moloz yığınlarını dışarı çıkarmaya başladığımızda saat sabahın onuydu. Molozların büyük kısmı, bir zamanlar çatıyı örten ahşap pergolalardan, buna ek olarak da giriş katıyla birinci katın arasındaki eski yer döşemelerinin tahtalarında oluşuyordu; bütün bu çürümüş tahta yığının ortasında, hâlâ duvarların içinde sıkışmış ya da toprağa çakılı halde duran, altı ya da yedi metre uzunluğundaki kirişler bulunuyordu. Bazıları suların etkisine direnç göstermişti ve Bruno onların yeniden kullanılıp kullanılamayacağını anlamaya çalıştı. Çürümüş tahtalar yakılacak odun olarak parçalanıp kenara ayrılırken, sağlam olanları dışarı çıkarmak ve iki eğimli plakanın üzerinde duvardan aşağı yuvarlayarak kurtarmak için epey uğraştık.

Parmakları parçalandığından Bruno solaklara göre olan motorlu testereyi kullanmayı öğrenmişti. Kütüğü bir ayağıyla

sertçe yere bastırıyor ve testerenin ucuyla botunun tabanına degecek kadar yakın bir noktada çalışırken, arkasında bir talaş bulutu kaldırıyordu. Havaya yanmış odunun hoş kokusu yayılmıştı. Kesilen parça yere düşünce ben de bir kenarda istiflemek için gidip parçayı alıyordum.

Çabucak yorulдум. Bacaklarımanın yorulmasına alışkındım da kollarımanın yorulmasına henüz alışmamıştım. Öğlen olduğunda toz ve talaşa batmış vaziyette harabeden dışarı çıktık. Büyük kaya duvarının dibinde bir yıldan beri boylu boyunca yatan, kurumaya bırakılmış dört sağlam karaçam kütüğü vardı: Zamanı geldiğinde yeni çatının kirişleri olacaktı, ama şimdilik onlardan birini koltuk niyetine kullandım.

“Şimdiden yorulдум,” dedim. “Üstelik daha başlamadık bile.”

“Çoktan başladık,” dedi Bruno.

“Sırf molozları temizlemek bir hafta sürer. Duvarları yıkıp etrafı temizlemek falan da var.”

“Olabilir. Göreceğiz.”

Bu arada taşları dizerek bir ocak yapmış, tahta parçalarıyla küçük bir ateş yakmıştı. Ter içinde olsam da ateşin karşısında kurumak hoşuma gitmiyor değildi. Ceplerimi karıştırdım, tütünümü buldum ve hemen kendime bir sigara sardım. Bir tane de ona sarıp uzattığımda bana, “Hiç beceremiyorum, ama madem bana da sardın, deneyeyim bari,” dedi.

Sigarasını yakmamla öksürüğe tutulması bir oldu. Alışkın olmadığı belliydi.

“Başlayalı çok oldu mu?” diye sordu.

“Burada başlamıştım, yaz mevsimiydi. Demek ki on altı, on yedi yaşında olmalıydım.”

“Sahiden mi? Seni içerken hiç görmedim.”

“Çünkü gizli gizli içiyordum. Kimseye yakalanmamak için ormana gidiyordum. Ya da evin damına çıkıyordum.”

“Kimden saklanıyordun peki? Annenden mi?”

“Bilmem. Saklanıyordum işte.”

Bruno sustalı çakısıyla yontarak iki dal parçasının uçlarını sivriltti. Sonra sırt çantasından bir parça sosıs çıkardı, halka halka doğradıktan sonra da parçaları şişlere geçirdi ve kızarması için ateşin üzerine bıraktı. Sonra çantasından bir somun esmer ekmek çıkardı ve kocaman iki dilim keserek birini bana verdi.

Şöyle söyledi: “Bak, ne kadar sürerse sürsün. Bu işte ilerisini fazla düşünmemelisin yoksa delirirsin.”

“Peki, neyi düşünmeliyim?”

“Bugünü. Bak ne güzel bir gün.”

Etrafıma bakındım. Böyle bir şey söylemek için gerçekten iyi niyetli olmak gerekirdi. Dağda rüzgârın eksik olmadığı ilkbaharın ilerleyen günlerinden biriydi. Küme halindeki bulutlar güneşin üzerini kaplayarak ilerliyordu; kış mevsimi gitmemek için direniyormuşçasına hava hâlâ soğuktu. Aşağı tarafta göl, rüzgârın kırıştırdığı siyah satenden bir kumaşı andırıyordu. Hayır, hayır, kırıştırmanın aksine rüzgâr kumaşın katlarını düzelten buz tutmuş bir el gibiydi. Bu bende bir parça ısınmak için ellerimi ateşe doğru uzatma ve hiç çekmeden öylece üzerinde tutma isteği uyandırdı.

Öğleden sonra molozları dışarı taşımayı sürdürdük ve deren harabenin temeline kadar indik; orada da binanın türünü açıkça gösteren bir yer döşemesine rastladık. Bir tarafta, uzun duvarın tam kenarında hayvan yemlikleri bulduk; odanın tam ortasıdaysa dışkıyı tahliye görevi görmüş olan küçük bir kanal vardı. Döşemeler, hayvanların burun ve toynaklarının

uzun yıllar boyunca sürtüne sürtüne yüzeyini pürüzsüz hale getirdiği üç parmak kalınlığında döşeme tahtalarıydı. Bruno bunları temizleyip, başka bir şey yapmak için kullanabileceğimizi söyledi ve hepsini kazmasıyla kanırta kanırta yerlerinden çıkarmaya başladı. O sırada yerde bir şey gördüm, eğilip aldım: Bu, hayvan boynuzuna benzer, pürüzsüz ahşaptan yapılmış, ortası delikli bir koniydi.

Onu Bruno'ya gösterdiğimde, bana, "Bunu orak taşıyla birlikte kullanıyorlardı," dedi.

"Orak taşı mı?"

"Evet, orakları bilemeye yarıyor. Adına da bir şey deniyordu ama kim bilir neydi. Anneme sorsam bilir. Sanırım, bir nehir taşı."

"Nehir mi?"

Her sorusuna yanıt bekleyen küçük bir çocuk gibi hissediyordum kendimi. Ama bu sorularım karşısında Bruno sonsuz sabır gösteriyordu: Boynuzu elimden aldı ve vücudunun yan tarafına yasladı. Sonra da bana, "Orak taşı, siyah diyebileceğimiz kadar koyu renkte yuvarlak ve pürüzsüz bir taştır. İşe yaraması için ıslatılması gerekir. İşte içinde bir parça suyla beraber bunu kemerine takarsın ve otları biçerken arada bir taşı ıslatabilir, orağını bileyebilirsin, işte hepsi bu."

Başının üzerinde bir hilal çizerken koluyla hayli geniş ve yumuşak bir hareket yaptı. Bilemekte olduğu hayali orağı gayet net görebilmiştim. Eskiden çok sevdiğimiz oyunlardan birini oynamakta olduğumuzu da ancak o zaman fark edebildim: Nasıl olmuştu da bunu daha önce düşünmemiştim, hiç bilmiyorum; oysa önceden buna benzer pek çok yıkıntının içinde birlikte oyun oynamıştık. Yıkık dökük duvarlardaki deliklerden içeri girerdik. Ayaklarımızın altında tahterevalli

gibi sallanan kalasların üzerinde dengede durarak yürümeye çalışırdık. Oralandaki hurda parçalarını çalar, elimize hazineler geçmiş gibi yapardık. Bunu yıllarca yapmıştık.

Böylece, giriştiğimiz işe farklı bir gözle bakmaya başladım. O âna kadar orada babam için bulunduğuma inanmıştım: Arzusunu yerine getirmek, hatalarımı telafi etmek için. Fakat o anda, hayali orağı bilemekte olan Bruno'yu izlerken, elime geçen bu miras geçmişin bir tazminatı ya da yarım kalan dostluğumuz için ikinci bir fırsat gibi göründü. Babamın bana vermek istediği armağan bu muydu? Bruno boynuzla son bir kez bakıp onu yakılacak odun parçalarının arasına fırlattı. Bense günün birinde işime yarayacağını düşünerek odun yığınınına koştum ve boynuzu bularak bir kenara ayırdım.

Viranenin içinde boy atmış olan fıstık çamına da aynı özeni gösterdim. Saat beşte, artık başka bir iş yapamayacak kadar yorulduğumda, küçük çam fidanının çevresini çapalamaya koyuldum ve onu köküyle birlikte yerinden çıkarmayı başardım. Molozların arasında, ılık almakta zorlanarak büyüdüğü için fidanın gövdesi yamuk ve cılızdı. Açıkta kalan kökleri ona can çektiği izlenimi veriyordu, bir an evvel onu az ötede bir yere dikmek için var gücümle çalıştım. Göl manzarasının en güzel görüldüğü noktada, platonun kıyısında ona bir çukur kazdım ve içine yerleştirdim, sonra da köklerini toprakla örtterek ayağımla sıkıca bastırdım. Ama fidanı kendi haline bıraktığımda, hiç alışık olmadığı rüzgâr onu sağa sola sallamaya başladı. Uzun zamandır taşların korumasında olup da şimdi bir anda havanın merhametine kalan bu ağaç, o zaman gözümle hayli kırılğan göründü.

“Ne dersin, becerebilecek mi?”

“Hah,” dedi Bruno. “Garip bir bitki bu. Hiç olmayacak bir

yerde büyüyecek kadar güçlü, ama başka bir yere koyduğunda zayıf ve çaresiz.”

“Bunu daha önce denedin mi?”

“Birkaç kez.”

“E sonuç?”

“Kötü.”

Eski bir hikâyeyi yeniden hatırladığında yaptığı gibi gözlerini yere dikti. Şöyle söyledi: “Dayım evin önünde bir fıstık çamı istiyordu. Nedenini bilmiyorum, belki de ona şans getireceğine inanıyordu. Belli ki buna ihtiyacı vardı. O zamanlar beni her yıl gidip bir fıstık çamı fidanı bulmam için dağa yolları. Ama getirdiğim fidan her defasında ineklerin ayakları altında ezilirdi, bir süre sonra biz de bu işten vazgeçtik.”

“Siz bu ağaca ne diyorsunuz?”

“Fıstık çamına mı? Küçük sunak.”

“Ah, tabii ya. Peki, sahiden de şans getiriyor mu?”

“Öyle diyorlar. Buna inanıyorsan, getirir zaten.”

Şans getirsin ya da getirmesin, ben bu fidana gözüm gibi bakacaktım. Gövdesinin hemen yanına sağlam bir kazık çaktım ve fidanı bir sicimle kazığa sıkıca bağladım. Sonra da ona can suyu vermek için bir su şişesine su doldurmaya göle gittim. Geri döndüğümde Bruno’nun uzun duvarın dibine bir tür platform yapmış olduğunu gördüm. Eski çatıdan kalma iki kirişi yere yatırmış, üzerlerine de sağlam diye ayırdığı birkaç kalası çivilemişti. Sonra sırt çantasından ince bir sicim ve Grana’da tarlalardaki saman balyalarının üzerlerini örtmek için kullandıkları su geçirmez bir örtü aldı. Örtünün iki köşesini tahta kazıklarla kayadaki bir oyuga, diğer ikisini de toprağa çaktı, böylece altına sırt çantasını ve malzemelerini yerleştirebileceği bir barınak elde etmiş oldu.

“Bunlar burada mı kalacak?”

“Sadece onlar değil, ben de burada kalacağım.”

“Ne demek, burada kalacağım?”

“Burada uyuyacağım demek.”

“Burada mı uyuyacaksın?”

Bu defa sabrı taşmıştı. Ters ters karşılık verdi: “Her gün mesainin dört saatini yolda harcayamam, değil mi? Bir inşaat ustası pazartesiden cumartesiye kadar şantiyede kalır. İşçi öteberisiyle gider gelir. Bu iş böyle yapılır.”

Kurmuş olduğu karargâhına baktım. Sırt çantasının neden bu kadar dolu olduğunu şimdi daha iyi anlıyordum.

“Yani dört ay boyunca burada yerde mi uyuyacaksın?”

“Üç ay, dört ay, ne kadar gerekirse. Yaz kapıda. Cumartesi köye inip yatağımda uyurum.”

“Bu durumda benim de burada kalmam gerekmiyor mu?”

“Belki daha sonra. Yukarı taşınması gereken daha bir sürü malzeme var. Bir ödünç katır buldum.”

Bruno bizi bekleyen işleri uzun uzadıya düşünmüştü. Ben doğaçlama yapıyordum, o ise sistemliydi. İşin her aşaması için benim üstleneceğim görevleri ve kendi üzerine düşenleri zamanlayıp programlamıştı. Hazırlamış olduğu malzemenin yerini ve ertesi gün ona ne getirmem gerektiğini bana açıkladı. Annesi katırı nasıl yükleyeceğimi bana gösterecekti.

Şöyle dedi: “Seni sabah saat dokuz gibi bekliyorum. Akşam da altıda paydos edersin. Böylesi senin için de uygunsa tabii.”

“Elbette uygun.”

“Ne dersin, üstesinden gelebilecek misin?”

“Elbette.”

“Güzel. O halde yarın görüşürüz.”

Saate baktım: Altı buçuktu. Bruno bir havluyla bir parça

sabun aldı ve bildiği bir yerde yıkanmak için dağa doğru yürüdü. Harabeyi dikkatle inceledim, şimdiki hali de sabah onu bulduğumuzdan farksızdı, sadece içi bomboştu ve dışındaysa dağ gibi bir tahta yığını vardı. İlk iş günü için bunun hiç de fena olmadığını düşündüm. Sonra çantamı sırtıma astım, küçük fidanıma veda ettim ve Grana'ya doğru yürüdüm.

O haziran ayında öteki saatlerden daha çok sevdiğim bir saat vardı ve o da tam olarak tek başıma köye indiğim saatti. Sabahları durum başkaydı: Acele ediyordum, katır sözümü dinlemiyordu ve tek düşüncem bir an önce oraya varmaktı. Oysa akşamları koşturmak için bir neden yoktu. Vadinin üstünde hâlâ yerini koruyan güneşle birlikte saat altı, yedi gibi yola düşüyordum; saat ona kadar ışıgım vardı ve evde bekleyenim yoktu. Bende düşünecek hal bırakmayan bir yorgunlukla ve göz kulak olmaya gerek duymaksızın peşimden gelen katırla birlikte sakın sakın yürüyordum. Gölün kıyısından heyelan bölgesine kadar ormangülleri dağın kıvrımlarını çiçeklendiriyordu. Guglielminalıların yaylasında, ıssız dağ evlerinin etrafındaki terk edilmiş çayırarda hoplayıp zıplarken bir anda yoluma çıkan dağkeçileri, önce kulaklarını havaya dikip endişeli gözlerle bana bakıyor, sonra da polis görmüş hırsız gibi ormana kaçıyorlardı. Bazen bir sigara içmek için orada duruyordum. Katır otlarken, ben de bir zamanlar Bruno'yla fotoğrafımızın çekildiği karaçam kütüğüne oturuyordum. Yaylayı ve insana ait şeylerin viraneliğiyle ilkbaharın coşkusu arasındaki tuhaf ikilemi düşünüp duruyordum: Kaderine terk edilmiş üç dağ evinin duvarları tıpkı yaşlı bedenler gibi kamburlaşır, üzerlerinde biriken kışın ağırlığıyla çatıları çökmeye yüz tutarken, tomurcuklanan çiçekler ve filizlenen otlar her yeri çepeçevre kaplıyordu.

Bruno'nun o saatte ne yaptığını düşünmek hoşuma giderdi. Ateşini yakmış mıydı yoksa dağda tek başına yürüyüşe mi çıkmıştı ya da hava kararınca kadar çalışmaya devam mı ediyordu? Pek çok açıdan bugünkü yetişkinlik hali beni şaşırtıyordu. Babasının tıpatıp aynısı gibi birine değilse de, en azından karşımda kuzenlerine benzeyen ya da bir zamanlar barda, yanında gördüğüm öteki inşaat işçileri gibi birini bulmayı beklerdim. Oysa onun o insanlarla hiç alakası yoktu. Hayatının bir aşamasında insanlarla görüşmekten vazgeçerek dünyada kendine bir ait köşe bulmuş ve bulduğu köşeye çekilmiş biri izlenimi uyandırıyor. Bana annesini hatırlatıyordu, o günlerde sabahları katırı yüklerken annesini sıkça görüyordum. Bana eyeri nasıl takacağımı, aletleri ya da kalasları, döşemeleri katırın yan taraflarına nasıl sıkıca yerleştireceğimi ve yürümeyi reddederse onu nasıl dehleyeceğimi açıklıyordu. Ama benim Grana'ya geri dönmüş olmam konusunda tek söz etmemişti, ne de oğluyla birlikte yaptığımız iş konusunda. Küçüklüğümden beri bu kadın bana, bizim hayatlarımızla hiç ilgilenmeyen, kendi dünyasında mutlu ve diğer herkesin mevsimler gibi yanından geçip gittiği biri gibi gelmişti. İçinde bambaşka duygular saklıyor muydu acaba?

Nehir boyunca patikada ilerler ve hava neredeyse karardığında Grana'ya varırdım, katırı evin önüne bağlar, sobayı yakar, üzerine de bir tencere dolusu su koyardım. Bir şişe şarap açabilirdim, tabii alıp bir köşede bulundurmayı akıl etmişsem. Kilerde sadece makarna ve acil durumlar için de birkaç kutu konserve vardı. İlk iki kadehten sonra kendimi ölü gibi yorgun hissederdim. Bazen makarnayı tencereye atar, o pişerken de uykuya dalarım, sonra gecenin bir yarısı uyandığımda sobayı sönmüş, şişeyi yarı yarıya içilmiş ve akşam yemeğimi de tence-

renin dibinde lapaya dönmüş halde bulurdum. Böyle zamanlarda bir fasulye konserveyi açar, tabağa döküp ısıtmadan öylece kaşıklardım. Sonra masanın altındaki şilteye uzanır, uyku tulumumun içine girer, hemen derin bir uykuya daldardım.

Annem haziranın sonuna doğru yanında bir arkadaşıyla çıkageldi. Arkadaşları yaz boyunca dönüşümlü olarak yanında kalıyordu, gerçi annem bana göre hiç de teskin edilmeyi bekleyen bir dula benzemiyordu. Yine de yanında birilerinin olmasından memnun olduğunu bana kendi ağzıyla söylemişti ki ben de öteki kadınlarla arasında söze dökülmeyen bir sırdaşlık olduğunu sezebiliyordum: Benim yanımda pek konuşmaz, bakışarak anlaşırlardı. Onları bana sözcüklerden daha değerli görünen bir içtenlikle bizim eski evi paylaşırken izliyordum. Babamın kasvetli cenaze töreninden sonra onun yalnızlığını, dünyanın geri kalanıyla kendisi arasındaki bitmek bilmez çekişmesini uzun uzadıya düşünmüştüm: Yokluğunu hissedecek tek bir arkadaşı olmadan arabasında ölmüştü. Oysa annemde, arkadaşlarıyla ilişkilerini zenginleştirerek, onlara tıpkı balkonundaki çiçekler gibi özen göstererek geçirilen uzun bir yaşamın meyvelerini görüyordum. Acaba bu sonradan öğrenilebilecek bir yetenek mi yoksa doğuştan mı, diye kendi kendime soruyordum. Acaba bunu öğrenmek için hâlâ bir şansım var mıydı benim de?

Böylece dağdan aşağıya indiğimde, evde benimle yakından ilgilenen iki kadın, hazırlanmış bir sofraya ve temiz bir yatağa buluyordum: Konserve fasulyeler ve uyku tulumu devri artık kapanmıştı. Akşam yemeğinden sonra annemle mutfakta baş başa kalıp sohbet ediyorduk. Annemle konuşmak bana zor gelmiyordu, hatta bir keresinde ona sanki yıllar öncesine geri dönmüş gibiyiz, dedim, ama sonradan ikimizin de o gecelere

dair farklı anılarımız olduğunu keşfettim. Onunkilerde ben her zaman suskundum. Kapısını başkalarının aralaması olanaksız ve içinden nadiren öyküler anlattığım kendime ait bir dünyaya çekilmiş olarak hatırlıyordu beni. Şimdi eline geçmişi telafi etme fırsatı geçtiğine de sevinliyordu.

Tuhaf kayada ben ve Bruno evin duvarlarını çıkmaya başlamıştık. İnşaat işçiliği deneyimlerinden heyecan duyan anneme Bruno'yla ne şekilde çalıştığımızı noktasına virgülüne kadar anlatıyordum: Her duvar, içini daha küçük taşlarla doldurduğumuz bir boşluğun birbirinden ayırdığı paralel iki sıra taştan oluşuyordu. Zaman zaman yanlamasına yerleştirilen irice bir taş da onları birleştiriyordu. Çimento da kullanıyorduk ama olabildiğince az, çünkü çimentoyu yukarı yirmi beşer kiloluk çuvallarla taşımak zorundaydım, yani ekolojik nedenlerle değil. Çimentoyu gölün kumuyla karıştırıyor, bu karışımı dışarıdan asla görülmeyecek ya da olabildiğince görülmeyecek şekilde taşların arasına döküyorduk. Bu uğurda günlerce göl ile tuhaf kaya arasında mekik dokumuştum. Katırın heybesini doldurmaya gittiğim karşı kıyıda küçük bir kumsal vardı. Evi ayakta tutanın bu kumsaldan alınmış kumlar olduğunu bilmek hoşuma gidiyordu.

Annem beni can kulağıyla dinliyordu, ama işin marangozluk tarafı onun pek ilgisini çekmiyordu.

“Bruno'yla nasıl gidiyor?” diye sordu.

“Tuhaf. Bazen onu uzun zamandır tanıdığım hissine kapılıyorum, ama düşününce onun hakkında neredeyse hiçbir şey bilmiyorum.”

“Tuhaf olan nedir?”

“Benimle konuşma şekli. Fazlasıyla nazik konuşuyor benimle. Hatta nezaketten daha çok sevgi gösteriyor bana.

Onun böyle olduğunu hiç hatırlamıyordum. Anlayamadığım bir şeyler varmış gibi geliyor.”

Sobaya bir odun attım. Canım sigara içmek istiyordu. Ama annemin yanında içmekten çekiniyordum, aslında bu saçma sapan sırrı ona açmak istediğim halde bir türlü yapamıyordum. Onun yerine bardağıma iki parmak kadar *Grappa* likörü koymaya gittim. Nedense yanında *Grappa* içmekten çekinmiyordum.

Oturmak için yanına geri döndüğümde annem, “Biliyor musun, bütün bu yıllar boyunca Bruno bize çok yakın oldu. Bir dönem her gece bize gelir olmuştu. Baban ona sık sık yardım etti.”

“Ne konuda yardım etti?”

“Öyle pratik bir konuda değil, nasıl söyleyeyim? Evet, bazen ona borç para da vermiş olabilir, ama söylemek istediğim bu değil. Bruno bir ara babasıyla kavga etti. Onunla bir daha çalışmak istemedi, sanırım onu yıllardır görmüyor. Bu sebeple bir tavsiyeye gereksinim duyduğunda, geldiği yer burasıydı. Babanın söylediği her şeye çok güveniyordu.”

“Bunu bilmiyordum.

“Bu arada bana hep seni sorup durdu, nasıl olduğunu, neler yaptığını falan. Ben de mektuplarında bana yazdığın şeyleri ona anlatırdım. Ona senden havadisler vermekten asla vazgeçmedim.”

Bir kez daha tekrarladım: “Bunu bilmiyordum.”

Çekip giden birine neler olduğunu, kalanların onsuz yaşamaya devam ettiklerini yeni yeni öğreniyordum. Bruno’nun yirmi, yirmi beş yaşındayken onların yanında geçirdiği akşamları, benim yerimde, babamla konuşanın o olduğunu hayal ettim. Kalmış olsaydım, belki bu ya hiç olmayacaktı ya da belki o anları hep birlikte paylaşmış olacaktık; orada olmadığım için kıskançlıktan çok pişmanlık duyuyordum. Ne olduğunu

bile hatırlamadığım bir dolu fuzuli işle meşgulken, çok önemli şeyleri kaçırmışım gibi hissediyordum.

Duvarları bitirdik, sıra çatıyı örmeye geldi. Bruno'nun sipariş ettiği, onun istediği biçimde bükülerek hazırlanmış sekiz adet çelik bağlantı ayağıyla uzunluğu bir karışı bulan onlarca çelik dübel ve vidayı almaya köydeki demirciye gittiğimde, temmuz ayı çoktan gelip çatmıştı. Tüm malzemeyle birlikte küçük motorlu jeneratörü, onu besleyecek mazotu ve benim eski tırmanış malzemelerini katıra yükledim. Yeniden yukarı çıktığımda daha önce hiç çıkmadığım kayalığın tepesinde buldum kendimi. Yukarıda karaçamlar vardı. Kendimi en büyük çamlardan birinin gövdesine çift halatla bağlayarak sağlama aldım ve bir silah gibi kuşandığım elektrikli matkabımla birlikte kayalığın yarısına kadar aşağı sarktım: Böylelikle günü Bruno'nun bana aşağıdan yağdırdığı emirlerle jeneratörün homurtusu ve kayayı delerken matkabın çıkardığı acı çığlıklar arasında geçirdim.

Her çelik ayak için dört vida gerekiyordu. Sekiz ayak olduğuna göre bu otuz iki delik demektir. Bruno'ya göre bu sayılar işin baştan sona en can alıcı noktasıydı, çünkü kışın kayalıkların üzerindeki karlar sürekli aşağı döküleceğinden sarsıntılara dayanıklı bir çatı inşa etmek gerekiyordu ve bunun için uzun uzadıya hesap yapmıştı. Talimatlarına kulak vererek pek çok kez halatta kendimi çeke çeke yukarı tırmandım, çapasını biraz öteye taşıdım, kayayı delmek için yeniden aşağı indim; akşam sekize doğru yaklaşık dört metre yükseklikteki bütün bağlantı ayakları aynı hizada ve birbirine eşit mesafelerle yerlerine tutturulmuştu.

Günlerimiz artık, ekipmanlarla birlikte sabahları çantama sokuşturduğum bir şişe birayla sona eriyordu. Bira içmek için

külden ve kzden kararmış ocağın karşısında oturduk. Oysa ben bembeyazdım: Matkapla çalışmaktan her tarafım toz için-deydi ve ellerim sızlıyordu. Bakışlarımı yukarı çevirdiğimde, taş duvarın üzerindeki elik ayakların akşam güneşinde ışıl ışıl parladığınđ gördüm. Bruno'nun bu işi bana teslim etme kara-rından gurur duydum.

"Karlarla ilgili en büyük sorun, ne kadar yağacağınđ, ağır-lığının ne kadar olabileceğini asla tahmin edememen," dedi. "Taşıma kapasitesi için bazı hesaplamalar mevcut, ama her şeyi iki katına çıkarmak daha iyi olacak."

"Hangi hesaplamalar?"

"şey, bir metreküp su on kental, yani bin kilo ağırlığında-dır, doğru değıl mi? İçinde ne kadar hava barındırdığına bağılı olarak karın ağırlığı da üç ile yedi kental arasında değışebilir. Bu yüzden bir çatı, eğer üzerindeki iki metrelik kara direnmek zorunda kalırsa, taşıma kapasitesinin on dört kental olarak hesaplanması gerekecektir. Ben bunu iki katına çıkartıyorum."

"Pardon ama, eskiden nasıl yapıyorlardı?"

"Bir zamanlar evin her tarafına payanda vuruyorlardı. Son-baharda, çekip gitmeden önce. Evin iini destek direkleriyle dolduruyorlardı. Bir keresinde seninle kısa, kalın kütükler bulmuştuk hani, hatırlıyor musun? Ama görülüyor ki bir kış onlar bile işe yaramamış ya da kim bilir belki de koymayı unutmuşlardır."

Taş duvarın en tepesine baktım. Karların yukarıda birikti-ğini, koparak aşağı yuvarlandığını hayal etmeye çalıştım. Çarpıcı bir sahneydi.

"Baban bu tür şeylerden konuşmayı pek severdi," dedi Bruno.

"Ya, yle mi?"

"Bir kalasın genişliğı ne kadar olmalıdır, aralarında ne

kadar mesafe bırakmak gerekir, ne tür ağaç kullanmak daha iyidir. Çam hiç olmaz, çünkü yumuşak bir ağaçtır. Karaçam biraz daha serttir. Ne söylersem söyleyeyim asla ona yeterli gelmezdi, her zaman her şeyin nedenini, nasıldığını bilmek isterdi. Mesele birinin gölgede, diğerinin güneşin altında yetişiyor olmasıdır; ağacı sert kılan güneştir, gölge ve su onun yumuşak olmasına neden olur ki, böyle ağaçlar kalas için uygun değildir.

“Evet, onun bunlardan hoşlandığına eminim.”

“Bir de kitap satın almıştı. Ona, kitabı boş ver Gianni, gidelim işinin ehli, yaşlı bir ustaya soralım, derdim. Bir kere-sinde onu benim ustabaşına götürmüştüm. Oraya elimizdeki projeyle gitmiştik ve babanın da yanında her şeyi kaydettiği bir defter vardı. Bana kalırsa sonra yine gidip kitaptan sağla-masını yaptı, çünkü bilirsin ya, insanlara pek güvenmezdi.”

“Hayır, bilmiyorum,” dedim. “Sanırım öyleydi.”

Cenazesinden bu yana babamın adını hiç duymamıştım. Onu Bruno’nun ağzından duymak beni memnun etmişti, ger-çi bazen bana iki farklı insanı tanıyormuşuz gibi geliyordu.

“Yarın kirişleri yukarı çeker miyiz?” diye sordum.

“Öncelikle onları doğru ölçülerde kesmek gerekir. Ve de destek ayaklarının şekline göre iskeleti oluşturmak. Onları yukarı çıkarmak için katıra ihtiyacımız olacak, bakalım nasıl halledeceğiz.”

“Uzun mu sürer diyorsun yani?”

“Bilmiyorum. Her şeyin bir sırası var, değil mi? Şimdi sıra birada.”

“Tamam. Şimdi bira zamanı.”

Bu arada eski formuma kavuşuyordum. Her sabah aynı yolu kat ettiğim bir ayın sonunda, eski gücüm de yerine gelme-

ye başlamıştı. Patika boyunca kırlardaki otlar her gün biraz daha sık, nehirdeki sular daha sakin, karaçamların yeşili daha yoğun gibi geliyordu bana ve ormanın dokusunda kendini hissettiren temmuzun gelişi sanki çalkantılı bir gençliğin de sonuna benziyordu. Üstelik bu, çocukken benim de buraya geldiğim dönemdi. Dağın manzarası, bana daha tanıdık gelen görüntüsüne yeniden bürünüyordu; yukarıda mevsimlerin hiç değişmediğini, sonsuz bir yazın benim dönüşümü beklediğini düşündüğüm zamanlardaki görüntüsüne... Grana'da ahırlarını düzenleyen, traktörleriyle öteberi taşıyan çiftçilere rastlıyordum. Birkaç güne kadar hayvan sürülerini götürecekler ve vadinin aşağı tarafı yeniden kalabalıklaşacaktı.

Yukarılara ise artık kimse çıkmazdı. Gölün etrafında, her zaman gidip geldiğim yola pek uzak sayılmayacak iki harabe daha vardı. Isırganların kuşattığı ilki, benimkinin ilkbaharda bulduğum halinden farklı değildi. Ne var ki çatısının sadece bir kısmı yıkılmıştı ve içeri göz attığımda karşılaştığım, aynı hüznü manzaraydı: Sahibi onu terk ederken fazlasıyla sefil olan hayatının intikamını almak istemiş ya da sonraki ziyaretçileri boş yere orada değerli bir şeyler aramışçasına yegâne odacığın hunharca eziyet görmüştü. İçeride bir masa, topal bir tabure, döküntülerin arasına fırlatılıp atılmış çanak çömlek ve hâlâ iyi durumda olduğunu sandığım, yeni bir sarsıntıyla her şey yıkıntı altında kalmadan önce de gelip almaya niyetlendiğim bir soba duruyordu. İkinci harabeyse çok daha eski ve çok daha karmaşık bir yapının geriye kalan hatırasıydı sadece: İlki bir asırdan daha geçkin olmazdı, bu diğeryse en azından üç asırlıktı. Ahırdan bozma sıradan bir yapı değildi; dışarıdaki taş merdivenleri, sağlam ve gizemli kirişleriyle, neredeyse küçük bir köyü andıracak kadar büyük bir dağ eviydi; kirişle-

re gizemli diyorum, çünkü o ebattaki kirislerin yapılabileceği ağaçlar yüzlerce metre aşağıda yetişiyordu ve onları yukarı nasıl taşıdıklarını hayal bile edemiyordum. Evlerin içinde, yağmurların ıslattığı, hâlâ ayakta duran duvarlardan başka hiçbir şey yoktu. Aşına olduğum kulübelere kıyasla bu harabeler, bir çöküş döneminde tükenişe sürüklenmiş, sonunda da yıkılıp gitmiş soylu bir medeniyeti anlatır gibiydi.

Tırmanırken gölün kıyısında bir dakika durmak hoşuma gidiyordu. Suları okşamak için eğiliyor, sıcaklığını elimle kontrol ediyordum. Grenon'un doruklarını aydınlatan güneş henüz göl havzasına erişmemişti ve göl de içinde artık karanlık barındırmayan ama henüz ağarmamış bir gökyüzü gibi, geceye özgü çehresini koruyordu. Dağdan ne sebeple uzaklaşmış olduğumu hiç hatırlamıyordum, ne de onu artık sevmediğim zamanlarda sevdiğim şeyin ne olduğunu hatırlayabiliyordum, ama her sabah yukarı tırmanırken yavaş yavaş barışıyormuşuz gibi hissediyordum.

Temmuz ayının o günlerinde tuhaf kayanın tepesi bir kereste fabrikasına benziyordu. Henüz beyazlığını yitirmemiş ve buram buram reçine kokan iki metrelik köknar ağacından kalaslarla ahşap levhalardan farklı denkler yapmıştım ve şimdi yayla üst üste yığılı kerestelerle kaplıydı. Otuz derecelik bir açıyla çelik ayaklara sabitlenmiş ve yarı belinden uzun bir karaman gövdesine yaslanan sekiz adet kalas, kaya duvarıyla uzun duvarın arasında havada asılı duruyordu. Artık bir çatı iskeleti olduğundan evi hayal edebiliyordum: Kapısını batıya, iki büyük penceresini yani gözlerini de kuzeye, göle doğru çevirmişti. Bruno çekiç ve keskiyle taşları şekillendirmek için günlerce uğraşarak pencereleri kemerli yapmak istemişti. İçeride birer penceresi olan iki oda olacaktı. İki katlı eski harabeden –altı ahır, üstü ev– biz, daha yüksek ve ferah, tek katlı bir ev elde

edecektik. Bazen içeri giren ışığı hayal etmeye çalışıyordum, oysa bu benim hayal gücümün çok ötesinde bir şeydi.

Gelir gelmez ocaktaki korları harlıyor, içine birkaç kuru dal atıyordum, sonra da çaydanlığa su dolduruyor ve ateşin üzerine koyuyordum. Çantamdan taze ekmekle bir domates çıkarıyordum; Bruno'nun annesi onları 1300 metre yükseklikte mucizevi bir şekilde yetiştirmeyi başarıyordu. Kahve bulmak için kulübeye göz atıyor, içeride buruşuk haldeki uyku tulumuyla, eriyerek masanın üzerine yapışmış bir mum artığı ve yarı açık vaziyette duran bir kitapla karşılaşıyordum. Kapağına bakar ve Conrad ismini okuyunca gülümserdim. Annemin verdiği bütün okul eğitiminden geriye, Bruno'ya, deniz konulu romanlara olan tutkusu kalmıştı.

Ateşin kokusu burnuna gelince evden dışarı çıkardı. Çatı için ahşap plakaları ölçmek ve kesmek için içerde duruyordu. Haftanın geçip gitmesiyle görüntüsü daha vahşi oluyordu ve olur da zaman hissimi yitirirsem haftanın hangi gününde olduğumuzu onun uzayan sakalından anlıyordum. Sabah saat dokuzda onu çoktan işbaşı yapmış ve içinden çıkmakta zorlandığı düşüncelere dalmışken yakalıyordum.

“Ah,” diyordu, “demek buradasın.”

Elini havaya kaldırır, bana yarım yamalak bir selam verir, sonra da benimle kahvaltı etmeye gelirdi. Ekmekten bir parça koparır, bıçağıyla domatesten bir dilim keserdi. Gözünü şantiyeye dikerek ve bizi bekleyen işleri düşünerek domatesini tuzlamadan öylece ısıra ısıra yerdi.

Yedinci Bölüm

Geri dönüşün ve uzlaşmanın mevsimindeydik, yaz ayları kendi mecrasında akıp giderken sık sık bu iki sözcüğü düşünüyordum. Bir akşam annem bana kendisini, babamı ve dağılgilendiren bir hikâye anlattı, babamla nasıl tanıştıklarının ve sonunda nasıl evlendiklerinin hikâyesini... Bu bir anlamda ailemizin kuruluşunun ve doğal olarak benim de dünyaya gelişimin öyküsü olduğu için, bunu böylesine gecikmeli olarak öğrenmek tuhaftı. Gerçi çocukken bu tür öyküler için fazlasıyla küçüktüm, sonrasındaysa dinlemeyi ben istememiştim: Aile hatıralarını duymamak için yirmi yaşındayken kulaklarımı tıkkardım ve o akşam da ilk tepkim buna karşı çıkmak oldu. Yine de bir yanımla, bilmediğim şeylere karşı ilgi duyuyordum. Annemi dinlerken, pencereden dışarıya, akşamın saat dokuzunun yarı gölgeli aydınlığı içerisindeki vadinin karşı yakasına bakıyordum. Vadinin o tarafı, karaçam ağaçlarından oluşan

gür bir ormanla kaplıydı ve hiç açıklığı, boşluğu olmayan bu orman nehre doğru kararlılıkla iniyordu. Ormanı sadece daha parlak bir çentikle uzun bir hendek kesiyordu ve gözümün takıldığı yer de işte orasıydı.

Ayrıca, annem anlatırken içimde farklı bir duygu oluşmaya başladı. İyi de ben bu hikâyeyi zaten biliyorum, diye düşündüm. Anlatılanları kendimce bildiğim doğrudu. Yıllar yılı ona ait parçaları biriktirmiştım, tıpkı bir kitabın yırtılmış sayfalarını elinde tutan ve her defasında farklı biçimde bir araya getirerek onu değişik şekillerde binlerce kez okumuş biri gibiydim. Fotoğraflar görmüş, konuşmalara kulak kabartmıştım. Annemle babamı izlemiş, tavırlarını gözlemlemiştim. Hangi konuların onları bir anda susmaya, hangilerinin kavgaya zorladığını ve geçmişe ait hangi isimlerin onları hüznlendirmeye ya da heyecanlandırma gücüne sahip olduğunu biliyordum. Hikâyenin bütün parçaları avuçlarımın arasındaydı ama bir türlü hepsini doğru şekilde bir araya getirememiştim.

Bir süre daha dışarı baktıktan sonra, karşı tepelerin eteklerinde bekleyen dişi geyikleri gördüm. Hendeğin içinde bir su damarı olmalıydı, her akşam karanlık çökmeden önce su içmek için ormandan çıkageliyorlardı. O mesafeden su görünmüyordu, ama dişi geyikler bana orada su olduğunu söylüyordu. Tek hat üzerinde bir aşağı bir yukarı gidip geliyorlardı; ben de gözlerim karanlıktan bir şey seçemez oluncaya kadar onları izlemeye devam ettim.

Hikâye şöyle: Ellili yıllarda babam, annemin abisi Piero dayımla yakın arkadaşmış. İkisi de 1942 yılında doğmuşlar ve annemden beş yaş büyükler. Köy papazının onları götürdüğü bir yaz kampında çocukken tanışmışlar. Yazın bir ayını Dolo-

mitler'de geçirirlermiş. Çadırdaki uyur, ormanda oyunlar oynar, dağa tırmanmayı ve başlarının çaresine bakmayı öğrenirlermiş, zaten onları yakın arkadaş kılan şey de bu hayatın kendisiymiş. Bunu ben de anlayabilirmişim, öyle değil mi? dedi annem. Evet, onları hayal etmekte zorlanmıyordum.

Piero okulda çok başarılı bir öğrenciymiş, babamınsa daha güçlü olan yanı bacakları ve karakteriymiş. Aslında tam da öyle denmeyebilirmiş: Bazı durumlarda ikisinin arasında en kırılganı babamken, aynı zamanda da en hayalperesti ve en haşarıymış. Etrafındaki herkese neşe saçarmış ve biraz bu yüzden biraz da yetimhanede yaşadığından kısa sürede evin çocuğu olup çıkıvermiş. Anneme göre o diğerlerinden daha çok koşmaya ve yorulmaya gereksinim duyan, fazlasıyla enerjik bir çocukmuş. Yetim olması, o dönemde kimseye tuhaf gelmiyormuş. Savaş sonrasında sıkça rastlanan bir durummuş, tıpkı savaşta ölen, kaybolan ya da nereye göç ettiği bilinmeyen bir akrabanın çocuğunu eve almak kadar doğalmış. Çiftlikte istemediğin kadar yer ve iş varmış.

Babam aslında kalacak yere muhtaç falan değilmiş. Eksikliğini duyduğu şey başının üzerinde bir çatı olmasından ziyade bir aileymiş. Böylece on altı ya da on yedi yaşında cumartesi-pazar günleri ve sonra yazın her günü ekinlerin hasadında, bağ bozumunda, otların yolunmasında ve ağaç kesiminde hep orada bulunur olmuş. Ders çalışmayı severmiş. Ama açık havadaki hayatı da çok seviyormuş. Annem bana onunla Piero'nun bilmem kaç yüz kilo üzümü ayaklarıyla ezmek için nasıl bahse girdiklerini, toy delikanlılar olarak şarabı nasıl keşfettiklerini ve körkütük sarhoş olup mahzende gizlenmiş halde nasıl yakalandıklarını anlattı. Buna benzer hikâyeler sonu gelmeyecek kadar çok, dedi, ama asıl istediği benim için bir şeyin açıklık

kazanmasıydı: Bu ilişki tesadüfen doğmuş ve gelişmiş değildi. Ardında kararlı bir irade vardı. Dağdaki papaz, dedemin arkadaşmış ve yıllarca kızılı oğlanlı pek çok çocuğu dağda kampa götürmüş, işte oradayken babamın onlara ne denli bağlandığını dikkatle izlemiş. Dedem de bu yetim çocuğu evine almak için rıza göstermiş. Bu aynı zamanda ona iyi bir gelecek temin etmeye de yarayacakmış.

Piero bana benzermiş, annem öyle söyledi. Sessiz ve düşünceli. Ona başkalarını anlama yetisi veren bir duyarlılığa sahipmiş, ama bu aynı zamanda kendisinden daha güçlü karakterdekiler karşısında bir parça savunmasız kalmasına yol açarmış. Üniversiteye kaydolma yaşı geldiğinde, seçiminde bir an olsun tereddüt etmemiş ve uzun zamandan beri hayalini kurduğu, her şeyden çok istediği tıp fakültesine kaydolmuş. Başarılı bir doktor olacaktı, dedi annem. Bunun için gereken dinleme yeteneğine ve şefkate sahipmiş. Oysa babamın çekim alanına insanlardan çok maddi dünya giriyormuş: toprak, ateş, hava ve su; dünyadaki bütün maddelerin içine ellerini daldırmaktan ve nasıl oluştuklarını keşfetme düşüncesinden hoşlanıyormuş. Evet, düşününce, bu iş tamı tamına babamı tarif ediyordu. Ben de onu böyle hatırlıyordum; her bir kum taneciğinin, her bir buz kristalinin büyüüne kapılır, insanlarsa hiç aldırış etmezdi. On dokuz yaşında, kimya okumak için yüreğini saran ateşi hayal edebiliyordum.

Bu arada kendi başlarına dağa çıkmaya da başlamışlar. Hazirandan eylüle kadar neredeyse her cumartesi otobüsle Trento'ya ya da Belluno'ya gidiyor, sonra da otostopla vadilere çıkıyorlarmış. Geceyi çayırlarda ya da ahırlarda geçirirlermiş. Hiç paraları yokmuş. Ama o zamanlar dağa giden hiç kimse-

nin parası yoktu, dedi annem: Alpler fakirlerin macerası, onlar gibi çocukların gözünde Kuzey Kutbu ya da Pasifik Okyanusu demekti. İkisinin arasında, haritalara çalışan ve yeni macera planları yapan babammış. Piero daha temkinli, aynı zamanda da daha inatçıymış. İkna olması zaman almış, ama bir kez ikna olduktan sonra çıktığı yolu asla yarıda bırakmamış, dolayısıyla işler tersine gittiğinde yıkılmaya müsait olan babam gibi biri için dayım ideal bir yol arkadaşımış.

Ta ki hayatlarında karşılarına çıkan o keskin dönemece kadar. Kimya fakültesi, tıp fakültesinden daha kısa sürdüğünden üniversiteden ilk önce babam mezun olmuş ve '67 senesinde askere gitmiş. Dağ Topçuları Birliği'ne alınıp, Büyük Savaş'ın katır patikalarında ağır silahları ve havan toplarını oradan oraya sürükleyip durmuş. Üniversiteden mezun olduğu için astsubay ya da onun deyişiyle *katır çavuşu* rütbesi almaya hak kazanmış: O dönem karargâhta pek bulunmamış, bütün bir yılı birliğiyle birlikte o vadiden bu vadiye dolaşarak geçirmiş. Böyle bir yaşam tarzının hiç de fena olmadığını keşfetmiş. Döndüğünde askere ilk gittiğindeki o delikanlı halinden de, günlerini kitaplara boğulmuş ders çalışarak geçiren Piero'dan da daha yaşlı görünüyormuş. İlk kez daha sert, daha gerçek bir yaşamı tatmış ve bundan da zevk almış. *Grappa*'yla sarhoş olmanın dışında, karlar altındaki vadileri ve uzun yürüyüşleri deneyimlemiş. İzne geldiği günlerde Piero'ya karlardan başka bir şey anlatmamış. Karların şeklinden, değişken yapısından, kendine özgü bir dilleri olduğundan söz eder dururmuş. Genç bir kimyager olarak fazlasıyla eğilimli olduğu böylesi bir coşku patlaması döneminde, babam yeni bir elemente âşık olmuş. Kışın dağların bambaşka bir dünya olduğunu ve mutlaka bir gün oraya birlikte gitmeleri gerektiğini söylüyormuş.

Böylece '68 yılının Noel'inde, terhis olduktan kısa bir süre sonra babam ve Piero ilk kış mevsimlerinin açılışını yapmışlar. Kayakları ve altlarına taktıkları fok derilerini başkalarından ödünç almışlar. Böylece en iyi bildikleri yerlere gitmek için yollara düşmüşler, ne var ki o mevsimde yıldızların altında uyumaları olanaksız olduğundan dağda kalacakları yere para ödemeleri gerekiyormuş. Babam fazlasıyla antrenmanlıymış, dayımsa daha az, çünkü bütün bir yılı mezuniyet tezini yazmakla geçirmiş. Ancak o da yeni keşiflere heyecan duymuyor değilmiş. Yemek yemek ve uyumak için parayı bulup buluşturmuşlar ama dağ rehberine verecek paraları olmadığından kendi yöntemleriyle tırmanmak zorunda kalmışlar. Babama göre, tırmanış için zaten bütün mesele bacaklarmış, iniş sorun değilmiş, bir şekilde inmek mümkünmüş. Kendilerine özgü bir stil bile oluşturmuşlar yavaş yavaş. Ta ki, mart ayında Sassolungo'nun boynuzu andıran sarp tepesine yönelinceye ve kendilerini öğleden sonra güneşinin altında bir yamacı baştan sona geçerken buluncaya kadar.

Annemin kim bilir kaç kere dinlemek zorunda kaldığı ve şimdi de bana anlattığı sahneyi gözümün önüne getirebiliyordum. Babam biraz daha önde ilerliyormuş, bir ayağıyla yere basmak için kayaklarından birini çıkarmış ki o anda yerin ayaklarının altından çekildiğini hissetmiş. Tıpkı bir dalganın geri çekilirken kumların üzerinde çıkardığı hışırtıya benzer bir ses duymuş. Ve nitekim üzerinden henüz geçtikleri yamaç, boylu boyunca aşağıya doğru kaymaya başlamış. Başlangıçta inanılmaz yavaş ilerliyormuş: Babam bir metre kadar aşağı yuvarlanmış, yana doğru atılıp bir kayaya tutunmayı başardığı sırada, kayaklarından tekinin de aşağı doğru kayıp gitmekte

olduğunu görmüş. Tıpkı yamacın en kaygan ve dik ucunda duran Pietro gibi. Onu en son dengesini kaybederek yüzüko-
yun düştüğü yerden gözlerini yukarı çevirmiş ve çaresizce elle-
riyle bir şeye tutunmaya çabalarken görmüş. Sonra büyük bir
hızla inen yoğun kar yığınının altında kalmış Piero. Yamaçlar,
toz bulutu halinde aşağı inen kışın kuru karlarıyla değil, kar-
topu gibi yuvarlanarak inen ilkbaharın nemli karlarıyla kaplı-
mış. Bir engele çarpıncaya kadar üst üste binerek yuvarlanan
karlar, Piero'yu ezmeden, ama doğruca içine alarak aşağı yu-
varlanmaya devam etmiş ve meydana gelen çığ ancak iki yüz
metre aşağıda, yamacın nihayet düzleştiği bölgede durmuş.

Babam tehlikenin sona ermesini beklemeden koşarak aşağı
inmiş, ama arkadaşını bulamamış. Kar şimdi bir kaya kadar
sertmiş. Yuvarlana yuvarlana hacim kazanmış ve sımsıkı bir
kütleye dönüşmüş. Çığlıklar atarak ve hareket eden bir şey-
lerin olup olmadığını görmek için her yanına bakarak çığın
üzerinde dolaşmış babam. Az önceki hareketliliğinin üzerin-
den daha bir dakika geçmemiş olsa da kar yeniden dingin
haline bürünmüş. Babam sonraki aylarda şöyle anlatıyormuş:
Uykusundan uyandırılmış ve güçlü bir hırlamayla üzerindeki
sıkıntıyı atmak için silkelenmiş, sonra da daha rahat bir yerde
dinlenmeye çekilerek yeniden uykuya dalmış devasa bir hay-
van gibiydi. Dağa hiçbir şey olmamıştı.

Nadiren karşılaşılıyor olsa da tek ümit, Piero'nun içerde
nefes alabilmesi için kendisine bir hava kabarcığı oluştura-
bilmiş olmasıymış. Bu arada babamın yanında kazma ya da
kürek yokmuş, bu nedenle de alınabilecek en mantıklı kararı
almış: Geceyi geçirdikleri barınağa doğru inmeye başlamış, ne
var ki oradan biraz daha aşağıda kendini bütünüyle yumuşak
karların içinde bulmuş. Yeniden yukarı tırmanmış, tek kalan
kayağını ayağına geçirmiş ve kısa aralıklarla kayarak, elinden

geldiği kadar çabalayarak düşe kalka aşağı inmeyi başarmış, böylesi her adımında karlara saplanmaktan daha iyiymiş. Öğleden sonraya doğru barınağa varmış ve yardım istemiş. Çığın düştüğü yere hava kararmaya başladığında ulaşabilmişler ancak, dayımı da ertesi sabah bir metre çığın altında, boğulmuş vaziyette bulmuşlar.

Daha ilk anda, hatanın babamda olduğu konusunda herkes hemfikir olmuş. Suçu ondan başka kimin üzerine atabilirlermiş ki? Onun ve Piero'nun kışı hafife aldıklarına dair ortada iki kanıt varmış: Yeterince donanımlı değillermiş ve dağa çıkmayı seçtikleri zaman yanlışmış. Kar, kısa bir süre önce yağmışmış. Bir yamacı geçmek için hava fazlasıyla sıcakmış. Aralarında en deneyimli babammış ve onun da bütün bunları bilmesi, dolayısıyla bu işe hiç kalkışmaması, daha en başında geri dönmesi gerekirmiş. Büyükbabam onun bu düşüncesizliklerini affedilmez hatalar olarak görmüş ve öfkesi zamanla geçeceği yerde giderek daha da derinlere kök salmış. Evin kapısını babamın yüzüne kapatmamış, ama onu görmekten de artık memnuniyet duymuyor ve geldiğinde yüzünün ifadesi değişiyormuş. Derken onunla aynı odada bulunmamaya başlamış. Bir sene sonra, oğlunun hatırası için yapılan birinci ölüm yıldönümü ayininde de kilisenin öteki ucunda, babamdan uzak bir yere oturmak için çabalamış. Bir süre sonra da babam teslim olmuş ve onu rahatsız etmeye son vermiş.

Hikâyenin tam bu kısmında sahneye annem girer. Seyirci konumunda da olsa annem aslında her zaman olayların içinde bulunmuştu. Başlarda sadece abisinin arkadaşı olarak görmüş olmasına rağmen babamı çok uzun zamandır tanıyordu. Sonra annem büyüdükçe, babam onun da arkadaşı olmuştu. Birlikte şarkılar söylemiş, yürüyüşler yapmışlar, bağ bozumlarında de-

falarca yan yana gelmişlerdi, öyle ki kazadan sonra konuşmak için buluşur olmuşlardı. Annemin anlattıklarına göre, o günlerde babam derin bir bunalımdaymış ve annem bunu doğru bulmuyormuş. Bütün suçu onun üzerine yıkmak ve onu yalnız bırakmak anneme göre hiç de âdil değilmiş. Evlenmeden yaklaşık bir sene kadar önce birlikte olmaya başlamışlar. Düğün daveti bütün aile tarafından reddedilmiş. Böylece yanlarında aileden kimse olmadan, dağda bir başlarına evlenmişler ve doğruca Milano'ya giderek yepyeni bir hayata başlamışlar. Yeni evleri, yeni işleri, yeni arkadaşları ve yeni dağlarıyla... Bu yeni yaşamlarında ben de vardım: Üstelik, dedi annem, ben diğer her şeyin varlığını perçinleyen, onlar için her şeyden daha yeni bir şeymişim. Aileden gelme eski ismimle ben...

Hepsi buydu. Annem hikâyesini bitirdiğinde, aklıma buzullar geldi. Babamın bana onlardan söz edişi. Geçmişine geri dönen biri değildi babam, ne de hüznü günlere zihninde yolculuk etmeyi severdi, ama bazı zamanlar dağda, hiçbir arkadaşının ölmediği o bakir dağlarda bile buzullara bakar ve zihninde bazı resimler yüzeye çıkardı. Şöyle derdi: Yaz mevsimi karları erittiği gibi anıları da silip süpürüyor, ama buzullar uzak kışların karıdır ve zihinlerden silinmek istemeyen bir kışın hatırasıdır. O zamanlar sözünü ettiği şeyin ne olduğunu ancak şimdi anlıyordum. Aslında iki farklı babam olduğunu biliyordum: İlki yirmi yıl boyunca şehirde birlikte yaşadığım ve on yıl boyunca aramızdaki köprüleri attığım bir yabancıydı; ikinci ise dağdaki babamdı, sadece şöyle bir gördüğüm ve ne olursa olsun daha iyi tanıdığım, patikalarda arkamdan yürüyen, buzullara tutkun adamdı. Ve bu diğer babam bana yeniden inşa etmem için bir harabe bırakmıştı. Bu durumda ben de ilkini unutmaya ve diğerini hatırlamak için bu işi tamamlamaya karar verdim.

Sekizinci Bölüm

Ağustosta evin çatısını bitirmiştik. Bir sac levha ile bir yalıtkanın ayırdığı iki kat plakadan oluşuyordu çatı. Dış kısmı, üst üste yerleştirilmiş ve suyun kolayca akmasını sağlayan oluklu karaçam plakalarından, iç kısmı köknar ağacındandı: Karaçam evi yağmurdan koruyacak, köknar da sıcak tutacaktı. Tavan penceresi için çatıda delik açmamaya karar vermiştik. Bir yaz günü öğle saatinde bile bunun yokluğu içeriyi yeterince loş kılacaktı. Kuzeye bakan pencereler doğrudan ışık almıyordu, ama dışarı bakınca karşımda, gölün ötesinde yükselen dağın neredeyse bembeyaz parladığını görebiliyordum. Çıkıntılı kayalıkları ve taş duvarları günün o saatinde göz kamaştırıcıydı. Pencerelerden giren ışık, tıpkı bir ayna gibi oradan içeri yansıyor: Cepheleri tersine inşa edilmiş bir evin ışık düzeneği böyle işliyordu.

Güneşin altındaki o dağa dikkatlice bakmak için düzlüğe çıktım. Sonra gökyüzünü kaplayan bizim Grenon dağına

çevirdim yüzümü. Canım o anda zirvesine kadar çıkmak ve yukarıdan bu çıkıntılı kayanın nasıl görüldüğüne bakmak istedi. İki aydan beri her gün tepemde duruyordu ve ben bir gün olsun böyle bir şeyi düşünmemiştim: İçimde bu arzuyu tetikleyenin bacaklarım ve de yaz güneşi olduğunu sanıyorum. Bacaklarım eski gücüne kavuşmuş, âdeta seğiriyor, yaz mevsimi de beni yukarılara çekiyordu.

Bruno, sabır gerektiren bir işle uğraşmakta olduğu çatıdan aşağı indi. Yağışlı günlerde yağmur sularının evin içine sızması için kurşundan bir sacı çatıyla kaya duvarının arasına sabitlemesi gerekiyordu. Sacın duvardaki her bir girintiyi ve çıkıntıyı izleyip yerine iyi oturabilmesi için de onu çekiçle uygun şekilde biçimlendirmek zorundaydı. Kurşun sac yumuşaktı ve itinayla çalışıldığında en sonunda neredeyse kayaya mihlanmış gibi görünüyordu, hatta bizzat kayaya ait mat renkte bir damar gibiydi. Böylece çatı ve kaya duvarı tek vücut olmuştu âdeta.

Bruno'ya Grenon'a giden patikayı sordum, o da bana yamacın içinden geçerek gölün üst tarafına giden yolu işaret etti. Yol, gür kızılâğaçların içinde kayboluyor, nemli bir alandan geçiyor ve ileride otların bürüdüğü tümseklerin arasında yeniden ortaya çıkıyordu. Şu arkada, dedi, hani uçurumu andıran bir yer var ya, aslında arkasında bir başka havzayı, bizimkinden daha küçük olan bir gölü saklıyor. Söylediğine göre gölden itibaren her taraf baştan sona kayalıktı. Tırmanmak için doğru düzgün bir patika yoktu, belki üst üste dizilmiş taşların işaret ettiği bir yol ya da bir keçi yolu vardı, ama yine de, dedi, üzeri kar tabakasıyla kaplı yüksek tepenin doruklarındaki bir çukuru işaret ederek, gözünü karlardan ayırmazsan yolu şaşırırmazsın. Şu gördüğün tepeye tırmanıp devamında zirveye ulaşınca kadar yolu izlemek hiç zor olmaz.

“Oraya bir gezinti yapmak hoşuma gider,” dedim. “Belki cumartesi ya da pazar sabahı, güneş de olursa.”

“Bence şimdi git,” dedi Bruno. “Ben işleri tek başıma hallederim.”

“Emin misin?”

“Elbette. İzin günü. Git hadi, git.”

Yukarıdaki göl bizimkinden tamamen farklıydı. Son ufak tefek fıstık çamlarıyla karaçamlar ve salkım söğütlerle kızılgaçlar yamaç boyunca yavaş yavaş kayboluyor ve uçurumun öte tarafında yüksek dağın esintisi kendini hemen belli ediyordu. Çevresini cılız otların ve yabanmersini çalılarının dört koldan sardığı göl, aslında yeşilimtırak bir su birikintisiydi. Yirmi kadar keçi bir harabenin yakınlarında otlamaktaydı ve beni neredeyse görmezden gelmişlerdi. Patika tam olarak orada, gelip geçen sığırların açtığı sahte düzlüklerin arasında, tek tük otların yerini yassı taş yığınlarına bıraktığı o noktada son buluyordu. Dağın doruklarındaki kar tabakasını olduğu gibi görüyor ve babamın kurallarını anımsıyordum; böylece karla aramda hayali bir hat çizdim ve yola koyuldum. Onun bana, buradan dümdüz yukarı devam et, diyen sesini kulaklarımda duyuyordum.

Orman seviyesinden yükseklerde dolaşmayalı çok zaman oluyordu. Buraya daha önce yalnız başıma hiç gelmemiştim: Ama iyice öğrenmiş olmalıydım ki, kayalıkların üzerinde hareket etmek konusunda kendimi gayet rahat hissediyordum. Daha yukarıda, üst üste yığılmış taş yığını görüyordum ve beni daha büyük ve sağlam taşları tercih etmem, oynak olanlarından kendimi sakınmam konusunda yönlendiren kalbimin sesine kulak vererek bir taştan ötekine atlaya zıplaya oraya

doğru ilerliyordum. Toprak ya da otlarla kaplı bir zemin gibi adımlarımı içine çekmeyen, aksine kendi gücünü bacaklarıma aktaran ve ilerlemem için bedenime çeviklik kazandıran kayalıklarda bir tür esneklik fark ettim. Böylece, bir adımımı bir taşın üzerine atıp da ağırlığımı öne vererek yukarı yöneldiğimde, diğer adımım çok daha ileride bir noktaya gidebiliyordu: Sonunda kendimi taşların üzerinde koşup zıplarken buldum, öyle ki bacaklarımı yönetmekten vazgeçtiğimi ve onları kendi haline bıraktığımı fark ettim. Bacaklarıma güvenebileceğimi, asla yanılmayacaklarını hissediyordum. Babamı ve onun yükseklerdeki meraları aşip da kayalıklar dünyasına girdiğimizde gözlerinde beliren sevinci anımsadım. Şimdi bedenimi saran sevincin aynısıydı belki de.

Küçük karlı alana vardığımda koşmaktan nefesim kesilmişti. Ağustos karlarını avuçlarımda hissetmek için durdum. Buz tutmuş kumlu kar tabakası öylesine sertti ki onu tırnaklarımla kazımak zorunda kaldım, sonra bir avuç kar aldım ve serinlemek için onu yüzümde, boynumda gezdirdim. Dudaklarım uyuşuncaya kadar emdim ve sonra kayalıkların bir cephesinin ötekiyle buluştuğu zirveye doğru uzanan son etabı da tırmandım. Böylece Grenon'un güneş gören diğer cephesinden aşağıdaki manzara gözlerimin önüne seriliverdi: Ayaklarımdan altındayken, ileride bir şerit halinde ilerleyen kayalıklardan sonra, uzun bir çayır öbek halinde toplanmış dağ evlerine ve ineklerin nokta gibi görüldüğü bir meraya kadar yumuşak kıvrımlar çizerek ilerliyordu. Birdenbire bin metre daha aşağı inmişim ya da aniden mevsim değiştirmişim gibi geldi. Karşımda yaz güneşi, hayvanların canlı sesleri; arkamda, başımı çevirip baktığımdaysa, ıslak kayalar ve öbek öbek karlar yüzünden kapalı ve kasvetli bir sonbahar. Aşağıdaki iki göl, perspektif yüzünden birbirinin iki-

zi gibi duruyordu. Gözlerim Bruno'yla birlikte inşa etmekte olduğumuz evi aradı, fakat belki ben çok yüksekte olduğumdan, belki de ev kendisini iyi kamufle ettiğinden, onu yapımındaki malzemelerin kaynağı olan dağdan ayırt edemedim.

Adam boyundaki küçük taş yığınları birkaç metre aşağıda, yamaçtaki derin bir oyuk boyunca peş peşe sıralanmıştı. Ne var ki canım hâlâ tırmanmak istiyordu ve önümde herhangi bir engel göremiyordum, böylece kayaçların çıkıntılarına tutuna tutuna ilerlemeye karar verdim. Uzun yıllar sonra ellerimi kayaların üzerine yerleştirdim, ayaklarımla tutunacağım destekleri seçtim ve kendimi yukarı çektim. Bu bir başlangıç tırmanışı olsa da, o eski hareketler bütün dikkatimi vermemi gerektiriyordu. Her defasında elimi ve ayağımı nereye koyacağımı, gücümü değil dengemi kullanmayı ve hafiflemeye çalışmayı yeniden düşünmek zorundaydım. Zaman kavramımı çabucak kaybettim. Ne etrafımdaki dağlar ne de altımda uzanan birbirine yabancı o iki dünya umurumdaydı: Sadece gözlerimin önündeki kayalıklar, ellerim ve ayaklarım vardı. Daha ötesine tırmanamayacağımı anladığım o noktaya varıncaya kadar tırmandım ve zirveye ulaştığımı da işte o zaman fark ettim.

Ya şimdi? diye düşündüm. Dağın en tepesinde bir taş yığını vardı. Bu ilkel yapının ötesinde, buzullarıyla birlikte gökyüzüne karışan Monte Rosa belirmişti. Belki de bunu kutlamak için yanımda bir şişe bira getirmem gerekirdi, ama ne bir sevinç duyuyordum ne de bir rahatlama: Bir sigara içimlik süre boyunca orada kalmaya, babamın dağını selamlamaya ve sonra da aşağı dönmeye karar verdim.

O zirvelerin her birinin ismini hâlâ ezbere biliyordum. Sigaramı içerken onları seyrettim; doğudan batıya her birinin ismi tek tek zihnimde yankılanıyordu. Kendi kendime kaç

metre yüksekteyim diye soruyordum, çünkü midemde herhangi bir rahatsızlık hissetmeden üç bin metrenin üzerine çıkmış gibiydim, bir işaret ya da rakam görmek ümidiyle etrafıma bakındım. Taş yığınlarının arasına çakılmış metal bir kutu olduğunu gördüm. İçinde ne olduğunu biliyordum. Kapağını açtım ve sulara karşı tam bir koruma sağlayamamış olan bir naylon poşete sarılı bir defter buldum. Çizgili sayfalar ıslanıp kurumuş bir kâğıdın dokusuna sahipti. Nadir gezginlerin bir düşüncelerini ya da bezen sadece isim ve tarih yazmakta kullandıkları birkaç tane de kalem vardı poşetin içinde. Gezginlerin sonuncusu bir hafta kadar önce gelmişti. Sayfaları çevirdiğimde bu çorak, yamru yumru ve patikaları olmayan dağa, evime gölgesini düşüren ve neredeyse benim diyebileceğim bu dağa yılda on kişinin bile çıkmadığını, dolayısıyla defterdeki tarihlerin de epeyce eskilere gittiğini gördüm. Deftere yazılmış farklı farklı isimleri ve düşülmüş önemsiz notları okudum. Görünüşe bakılırsa, onca zorluğu aştıktan sonra hissettiği şeyi yazmak için kimse birkaç şairane ya da manevi banallikten başka bir şey bulamamıştı. İnsanoğlunun haline bir parça acıyarak defterin sayfalarını sondan başa doğru çevirdim ve aradığım şeyin ne olduğunu ancak onu bulduğumda anladım: Ağustos 1997'ye ait iki satır. El yazısını hemen tanıdım. Yansıttığı ruhu da. Şöyle yazıyordu: *Grana'dan 3 saat 58 dakikada tırmandım. Hâlâ zindeyim! Giovanni Guasti.*

Babamın sözlerine uzun uzadıya baktım. Suyla dağılan mürekkebine, iki cümleinin sonuna attığı neredeyse okunmayan imzasına. Bir adamın sıkça karalamaya alışkın olduğu türde bir imzaydı bu, tastamam bir isim değildi, sadece gözü kapalı yapılan bir hareketin sonucuydu. O gün keyfinin yerinde olduğuna dair her şey o ünlem işaretinde gizliydi. Tek

başınaydı ya da defterden öyle olduğu anlaşılıyordu, böylece ben de onun kayalığa tek başına tırmandığını ve sonunda en tepeye ulaştığını hayal ettim, tıpkı benim yaptığım gibi. Gözünü saatinden ayırmadığına ve tam o anda koşturmaya başladığına emindim. Ne pahasına olursa olsun tırmanışı dört saatten daha az zamanda tamamlamak istemişti. Tepede keyifle oturuyor, bacaklarıyla gururlanıyor ve ışıklar saçan dağını yeniden görmekten memnuniyet duyuyordu. Alıp saklamak için aklımdan bu sayfayı koparmak geçti, sonra tıpkı zirveden bir taş alıp aşağı götürmek gibi, bunun kutsal bir emaneti çalmaktan farksız olacağını düşündüm. Defteri naylon poşetin içine koydum, ağzını sıkıca bağladıktan sonra kutuya yerleştirdim ve orada bıraktım.

Sonraki haftalarda babama ait daha başka mesajlar da buldum. Onun patika haritasının üzerinde çalışıyor, sonra daha önemsiz tepelerde, aşağıdaki vadinin o unutulmuş tepelerinde babamı aramaya gidiyordum. Ağustos ortasına, Azize Meryem Yortusu'na yakın günlerde Monte Rosa'daki ipli tırmanış konvoyları buzulları işaret ediyordu ve dünyanın dört bir tarafından gelen dağcılar dağlardaki konaklama tesislerini hıncahınç doldururken, ben gittiğim yerlerde tek tük, babamın yaşında ya da belki ondan daha geçkin birkaç kişi dışında kimseye rastlamıyordum. Yanlarından geçerken onu görür gibi oluyordum. Onlara da oğullarını görmüş gibi geliyordu sanırım, çünkü yaklaştığımı görünce, "Açılın, gençlere yol verin!" diyerek kenara çekiliyorlardı. Durup konuşacak olduğumda adamların memnun olduklarını gördüm, böylece konuşmak için yanlarında durmaya başladım. Kimi zaman bir lokmayı paylaşmak için sohbeti fırsat sayıyorduk. Söylediklerine göre

otuz, kırk hatta elli yıldan beri hep aynı dağlara gelip duruyorlar ve tıpkı benim yaptığım gibi onlar da dağcılarının göz ardı ettiği, her şeyin ilk günkü gibi yerli yerinde kalmayı sürdürdükü ıssız geniş vadileri tercih ediyorlardı.

Beyaz bıyıkları olan bir adam bana, bunun hayatını yeni baştan düşünmenin bir yolu olduğunu anlattı. Yılda bir kez eskiden beri bildiği aynı patikayı tırmanırken, hatıraların arasına dalar ve kendi anılarına doğru yeni bir yolculuğa çıkarmış. Babam gibi o da taşradan geliyormuş, ama onunki Novara ile Vercelli arasındaki pirinç bölgesiymiş. Doğduğu evden, tarlaların hizasında yükselen Monte Rosa'yı görmüş ve çocukluğundan başlayarak kendisine hep suyun oradan geldiği anlatılmış: İçme suyu, nehirlerin suyu, pirinç tarlalarına basılan su, kısacası kullandıkları bütün sular oradan geliyormuş ve buzul ufukta parlamaya devam ettikçe kuraklık sorunu yaşanmazmış. Birkaç yıl önce dul kalmış ve eşini çok özlüyormuş. Saçsız başında güneş lekeleri ve bir de konuşurken doldurduğu bir piposu vardı. Bir ara durdu ve çantasından çıkardığı *Grappa* şişesinden küçük bir şekerin üzerine birkaç damla döktü ve bana uzattı.

“Bunun sayesinde tren gibi gidersin,” dedi. Ve kısa bir an bekledikten sonra: “Hey gidi, hatırlamak için dağ gibisi yoktur,” diye ekledi. Bunu ben de öğrenmeye başlıyordum.

Dorukta bazen çarpık bir haç buluyor, ama bazen ona bile rastlamıyordum. Kaçma zahmetine bile girmeyen dağkeçilerine rahatsızlık veriyordum. Erkek olanları varlığımdan duydukları rahatsızlığı huysuz sesler çıkarak belli ediyordu; dişileri ve daha küçük olanları da geride durup kendilerini güvenceye alıyorlardı. Şansım varsa metal kutu, haçın altında ya da taşların arasında gizlenmiş olurdu.

O defterlerin hepsinde babamın imzası vardı. Kısa ve öz,

gelişigüzel karalanmış şeyler. Sadece şu üç kelimeyi bulmak için on yıl geriye gitmem gerekmişti örneğin: *Bu da tamam. Giovanni Guasti*. Bir keresinde kendini tamamen zinde ve bir şeylerden etkilenmiş hissediyor olmalıydı ki şöyle yazmıştı: *Dağkeçileri, kartallar, taze kar. Tıpkı yaşamın ikinci baharı gibi. Giovanni Guasti*. Bir başkasında şöyle diyordu: *Doruklara kadar kalın bir sis. Eski şarkılar. Sis içinde muhteşem bir manzara*. O eski şarkıların hepsini biliyordum ve onun yanında olup onunla sislerin içinde şarkı söylemeyi çok isterdim. Ve bir yıl kadar önce bırakmış olduğu bir mesajda bulduğum ise melankolik bir damar taşıyordu: *Çok zaman sonra buraya yeniden döndüm. Artık kimseyi görmeden, bir daha vadiye inmek zorunda kalmadan hep birlikte burada kalsak ne güzel olurdu*.

Kimle hep birlikte? diye kendi kendime sordum. Peki, ben neredeydim o gün? Acaba kalbinin zayıfladığını mı hissetmeye başlamıştı ya da başına ne gelmişti de bu sözleri yazmıştı? *Bir daha vadiye inmek zorunda kalmadan*. Ona dünyadan uzakta yaşayabileceği, kuş uçmaz kervan geçmez yükseklerde bir evin hayalini kurduran da yine aynı duyguydu. Defteri aldığım yere bırakmadan önce tarihleri ve cümleleri bir not defterine kaydediyordum. Kendimden hiçbir şey katmıyordum.

Belki de ben ve Bruno sahiden de babamın kurguladığı bir hayalin içinde yaşıyorduk. Yaşantımıza verdiğimiz bir mola sırasında bulmuştuk birbirimizi: Bir dönemin sonunu belirten ve bir diğerrinin de başlangıcı olan bir mola... Ama bunun böyle olduğunu ancak sonradan kavrayacaktık. Altımızda daireler çizerek uçan şahinleri ve mağaraların eşiğinde nöbet tutan tarla farelerini bizim kaya damdan bakınca görebiliyorduk. Ara sıra gölün kıyısında bir-iki balıkçı, yürüyüş yapan

birkaç kişi gözümüze çarpıyordu, ama onlar bizi görmek için başlarını kaldırmıyor, biz de onlara selam vermek için aşağı inmiyorduk. Ağustos ayının öğleden sonralarında yüzmek için çekip gitmelerini beklerdik. Göl suyu buz gibiydi ve biz de kim suyun içinde daha çok kalacak yarışı yapardık, sonra da kanın damarlarımızda yeniden akmaya başladığını hissedinceye kadar kırlarda koşmaya giderdik. Yem olarak ucuna çekirge takarak ara sıra bir şeyler tutabildiğim, sadece uzun bir sopayla bir sicimden ibaret bir oltamız bile vardı. Böyle zamanlarda akşam yemeğinde ateşte pişmiş alabalıkla kırmızı şarap olurdu. Hava kararınca kadar o ateşin karşısında içmeye devam ederdik.

Artık ben de geceleri yukarıda uyuyordum. İnşaat halindeki evde pencerenin altına kıvrılıyordum. İlk seferinde, uyku tulumumdan yıldızları seyrederek ve rüzgârın sesini dinleyerek uzun saatler geçirdim. Öteki tarafa dönüyordum ve karanlıkta, hani gözlerin kapalıyken biri elini alnına doğru uzatır da onu görmez ama varlığını hissedersin ya, işte ben de görmesem bile manyetik bir güce ya da bir yerçekimi kuvvetine sahipmişçesine kayalığın varlığını hissediyordum. Dağın içine oyulmuş bir mağarada uyuduğum hissine kapılıyordum.

Bruno gibi kısa zamanda medeniyetten uzaklaşıp oldum: Haftada bir kez içimden gelmese de alışveriş yapmak için köye iniyordum ve birkaç saatlik yürüyüşün hemen ardından kendimi yeniden arabaların arasında bulunca afallayıp kalıyordum. Dükkân sahipleri bana yoldan geçen bir turistmişim gibi, belki hani görmeye alışkın olduklarından daha eksantrik bir turistmişim gibi davranıyorlardı ve ben de böyle olmasından memnundum. Yeniden patıkaya çıktığımda rahatladığımı hissediyordum. Ekmeği, sebzeyi, salamı, peyniri, şarabı katıra

yüklüyor, sonra kışına bir şaplak indiriyordum, böylece artık ezbere bildiği yolu kendi başına yürümesi için onu kırlara bırakıyordum. Belki sahiden de yukarıda sonsuza dek kalabilirdik ve hiç kimse de yokluğumuzu asla fark etmezdi.

Ağustosun sonunda yağmurlar başladı. O günleri de çok iyi anımsıyordum. Bunlar dağa sonbaharı taşıyan günlerdir, öyle ki sonrasında güneş yeniden açtığına artık önceki kadar sıcaklık vermediği gibi ışığı solar, gölgeler daha da uzar. Dağların tepelerini yutan, ağır aksak ilerleyen biçimsiz bulut kümeleri bir zamanlar bana ayrılık zamanının geldiğini söylerler ve ben de yaz neden kısacık sürüyor, daha yeni gelmemiş miydi, böyle çabucak çekip gitmesi mümkün mü, diye itiraz ederdim.

Tuhaf kayada yağmur çayırlardaki otların belini büküyor, gölün yüzeyine nokta nokta yağıyordu. Çatımızın üzerinde çalan trampetin sesi ateşin çatırtısına karışıyordu. Evin bir odasını köknar ağacıyla kapladığımız o günlerde, benim harabeden kurtardığım sobayla ısıniyorduk. Onu kaya duvarına yaslamıştık. Sobanın arkasındaki kayaç yavaş yavaş ılınıyor ve ısıyı odaya yayıyordu; döşediğimiz köknar ağacı da ısının içerde kalmasını sağlayacaktı. Ama bu sadece ileriye dönük bir düşünceydi: Kapılar ve pencereler olmadığından rüzgâr ensemize ensemize esiyor ve yağmur da kalasların arasındaki boşluklardan yan yan içeri serpiştiriyordu, yine de günlük işimiz bittiğinde eski viraneden çıkan tahtalarla beslediğimiz sobanın ateşini seyrederek evde rahatça oturmak güzeldi.

Bir akşam Bruno bana aklındaki plandan söz etti. Dayısının yayladaki çiftliğini satın almak istiyordu. Uzun zamandır para biriktiriyordu söylediğine göre. Kötü anılarından kurtulmaya dünden razı olan kuzenleri ona bir fiyat teklif etmişlerdi

ve Bruno da depozito için neyi varsa satıp savmış, kalanı için de bankadan kredi çekmeye karar vermişti. Tuhaf kayada geçirdiği aylar onun için bir ön deneme olmuştu: Girişeceği işin üstesinden gelebileceğini artık biliyordu. Her şey yolunda giderse, gelecek yazı da aynı işi yaparak geçirecekti: Dağdaki kulübeleri elden geçirmeyi, birkaç büyükbaş hayvan satın almayı ve birkaç yıla kalmadan yayladaki çiftliği faaliyete geçirmeyi istiyordu.

“Güzel plan,” dedim.

“İnek fiyatları artık can yakmıyor,” dedi Bruno.

“Peki ya, randımanları?”

“Pek yok. Ama bu önemli değil. Para için olsaydı, inşaat ustalığına devam ederdim.”

“İnşaatta çalışmayı sevmiyor musun artık?”

“Seviyorum elbette. Ama onun geçici bir iş olduğunu en başından beri biliyorum. Evet, elimden geliyor gelmesine de ben bunun için doğmamışım.”

“Ee, sen ne yapmak için doğmuşsun peki?”

“Dağlı olmak için.”

Bunu söylerken ciddileşti. Bana atalarından söz ettiği zamanlarda bile ağzından bu sözcüğü pek az duymuştum. Issız ormanlardan, tarlalardan geçerken ve hayatı boyunca keşfe çıktığı yıkık dökük evlerde tanıştığı dağın eski sahipleri. Oraları terk etmek ona bir zamanlar kaçınılmaz geliyordu; kendisi için gördüğü yegâne kader, bir zamanlar bu vadide yaşayan herkesinkiyle aynıydı. Gözlerini çalılardan ve viranelerden başka hiçbir şeyin olmadığı yukarılara değil, paranın ve işin olduğu aşağılara çevirmek. Son zamanlarında, yaylada dayısının artık hiçbir şeyi tamir etmez olduğunu anlattı bana. Bir sandalye kırılacak olsa onu sobada yakıyormuş. Otlakta yaba-

ni ot göre, onu sökmek için yere eğilmiyormuş. Oraların adını andığında babası sayıp sövmeye başlıyor, inekleri zevk için kurşuna dizebileceğinden söz ediyormuş ve her şeyin yanıp yıkılacak olma düşüncesi onda acımasız bir sevinç uyandırıyor.

Ne var ki Bruno tamamen farklı şeyler hissediyordu. Babasından, dayısından ve kuzenlerinden öylesine farklıydı ki sonunda kime benzediğini ve dağın kendisini çağıran sesinin nereden geldiğini anlamıştı.

“Annenden,” dedim. Önceden bildiğim bir şey değildi: O anda gelmişti aklıma.

“Evet,” dedi Bruno. “Annemle ben tıpatıp aynıyız.”

Sözlerini tartmak istercesine konuşmasına kısa bir ara verdi ve sonra devam etti: “Ne var ki o bir kadın. Ben başımı alıp yaşamaya ormana gidecek olsam kimse bana bir şey diyemez. Ama bunu bir kadın yapacak olsa, onun cadı olduğunu söylerler. Ağzımı bıçak açmasa ne çıkar? Sadece konuşmayan bir adam olurum. Oysa hiç konuşmayan bir kadın, yarı deli sayılmak zorundadır.”

Bu doğrudu, hepimiz onu öyle sanmıştık. Ben bile onunla hiçbir zaman iki kelimeden fazla konuşmamıştım. Şimdi bile, yukarı çıkarmam için bana biraz patates, biraz domates versin diye Grana’ya uğradığımda bile... Belki beli biraz daha bükülmüştü ve eskiye göre daha zayıflamıştı ama hali tavrı her zamanki gibiydi, çocukluğumda onu tepedeki sebze bahçesinde gördüğüm günlerdeki kadar tuhaftı.

Bruno şöyle söyledi: “Annem kadın değil de erkek olsaydı, o zaman elbette istediği hayatı yaşardı. Bana göre evlilik ona göre bir şey değildi. En azından babam gibi biriyle. Tek şansı ondan kurtulmak oldu.”

“Nasıl yaptı bunu?”

“Çenesini sımsıkı kapatarak. Ve yukarıda tavuklarıyla kalarak. Böyle birinden çok fazla şey talep edemezsin, er ya da geç onu rahat bırakırsın.”

“Bunları sana o mu söyledi?”

“Hayır. Belki de evet, yani bir şekilde. Bana söylemiş olmasının bir önemi yok, böyle olduğunu ben kendi kendime idrak ettim.”

Bruno’nun haklı olduğunu biliyordum. Kendi ebeveynlerimle ilgili benzer durumları ben de kendi kendime fark etmiştim. *Tek şansı ondan kurtulmak oldu*, diyen sesi zihnimde yankılanmaya başladı ve aynı şeyin annemin başına gelip gelmediğini kendi kendime sordum. Onu tanıdığım kadarıyla, pekâlâ olmuş olabilirdi. Belki tam olarak bir şans değil de, rahat bir nefes almak gibiydi. Babam her zaman hayatı zorlaştıran bir adam olmuştu. Buyurgan ve yorucu. Bir aradayken bile sadece kendisi vardı: Karakteri gereği, kendi hayatlarımın tamamen onun çekim alanında olmasını şart koşardı.

Bir süre sonra, Bruno bana sordu: “Ya sen?”

“Ben ne?”

“Şimdi ne yapacaksın?”

“Ha, ben uzaklara gideceğim sanırım. Becerebilirim.”

“Nereye?”

“Belki Asya’ya. Henüz bilmiyorum.”

Seyahat etme arzumdan ona daha önce söz etmiştim. Bunun için kenarda köşede tek kuruşum olmamasından bıkmıştım artık: Son yıllarda iki yakamı bir araya getirme çabası içinde bütün enerjimi tüketmiştim. Dünyayı dolaşma özgürlüğü dışında, sahip olmadığım hiçbir şeye özlem duymuyordum. Şimdiyse babamdan kalan küçük mirasla hesapları yoluna

koymuştum ve kendim için evden uzakta bir şeyler istiyordum. Canım uçağa binmek ve hiçbir şeyi önceden düşünmeden birkaç aylığına uzaklaşmak, anlatacak hikâyeler bulup bulamayacağımı görmek istiyordu. Bunu hiç yapmamıştım.

“Böyle yola çıkmak güzel bir şey olmalı,” dedi Bruno.

“Gelmek ister misin?” diye sordum. Yarı şaka, yarı ciddi. İşin bitmiş olmasına üzülüyordum. Birinin yanında kendimi bu denli iyi hissetmek daha önce hiç başıma gelmiş bir şey değildi.

“Yok, bana göre değil,” dedi. “Sen gidip gelersin, bense kalan. Her zaman böyle oldu, değil mi?”

Eylülde kullanılabilir hale geldiğinde, evin içi şöyleydi: Bir odası ahşap, öteki taş kaplamaydı. İçinde bir soba, bir masa, iki tahta tabure, bir tahta sandık ve bir erzak dolabı bulunan ahşap oda daha büyük ve daha sıcaktı. Benim bulup elden geçirdiğim, zımpara kâğıdıyla temizlediğim bu eşyaların çoğu etraftaki viranelerden geliyordu, diğerlerini ise Bruno önceki viraneden kalma döşeme tahtalarını kullanarak yapmıştı. Çatının altında, kaya duvarının hemen kenarında merdivenle çıkılan bir asma kat vardı ve burası evin hem en sıcak hem de kuytu yeri; masa ise oturduğumuzda dışarıyı görecektir şekilde pencerenin tam önüne konmuştu. Taş oda küçük ve serindi, onu hem kiler, hem atölye hem de depo olarak kullanmayı düşünüyorduk. Kullandığımız aletleri ve elimizde kalan keresteleri oraya koyduk. Banyo yoktu, ne musluktan su akıyordu ne de elektrik vardı, ama pencerelerde kalın camlarımız ve asma kilidi olmayan, sağlam mandallı bir giriş kapımız vardı. Sadece taş odanın kapısı kilitliydi. Bu kilit de içerideki inşaat malzemelerimizin çalınmasına karşı bir önlemdi, ama

kışın birinin yolu oraya düşer de zor durumda kalırsa diye ahşap odanın kapısı tıpkı barınaklarda olduğu gibi açıktı. Evin çevresindeki çayırlar şimdi bir evin bahçesi kadar temizdi; yakılacak odunlar bir gölgeliğin altında kupkuru duruyordu ve benim boynu bükük, küçük fıstık çamım onu ektiğim zamanki halinden ne daha sağlıklı ne de daha sağlam görünerek yüzünü göle çevirmiş öylece duruyordu.

Son gün annemi almaya Grana'ya gittim. Çocukluğumdan beri kullandığı meşin botlarını bağladı: Ondan başka botu hiç olmamıştı. Tırmanmakta zorlanacağını düşünmüştüm, oysa mola vermek için bir kez bile durmadan, onun temposuna ayak uydurarak yavaş yavaş yukarı kadar tırmandık, peşinden adımlarını takip ederek ilerlerken onun nasıl yürüdüğünü görebiliyordum. İki saatten uzun bir süre boyunca adımları o yavaş ama sabit temposunu korudu. Dengesini kaybettiğini ya da ayağının kaydığını görmek hiç olmayacak bir şeydi sanki.

Bruno'yla birlikte yaptığımız ev onu çok mutlu etti. Havanın pırıl pırıl olduğu, derelerde suların hayli azaldığı, çayırlardaki otların sarardığı ve havanın artık ağustos ayındaki kadar ılık olmadığı bir eylül günüydü. Bruno sobayı yakmıştı, pencerenin önünde bir fincan çay içmenin keyfi bir başkaydı. Annem pencereleri severdi, böylece ben ve Bruno köye indirecek malzemeyi hazırlarken, o da uzun süre oturup pencereden dışarıyı seyretti. Daha sonra onun düzlüğe çıktığını ve geçmişin anılarını canlandırmak için alıcı gözlerle etrafı incelediğini gördüm: gölü, kayaları, Grenon'un doruklarını, evin görünümünü. Bir gün önce çekiç ve keski yardımıyla kaya duvarının üzerine kazıdığım yazıyı uzun uzadıya inceledi. Üzerinden siyah boyayla geçtiğim yazı şöyle diyordu:

EN GÜZEL SİĞINAK BELLEĞİN SİĞINAĞIDIR

Sonra birlikte şarkı söyleyelim diye bize seslendi. Bu, dağlara tutkun biri öldüğünde söylenen, bu kişinin öteki dünyada da yürümesine izin vermesi için Tanrı'ya yakarılan bir şarkıydı. Bruno da ben de biliyorduk sözlerini. Bence her şey olması gerektiği gibiydi. Söylenecek tek bir şey eksikti, bunu önceden düşünmüştüm ve annemin de duyacağı şekilde o sırada söylemeye karar verdim, böylece sözlerimi hatırlayacak bir tanık olacaktı: Bruno'ya bu evin sadece benim değil, bizim evimiz olmasını istediğimi söyledim. Benim ve onun. İkimizin. Burayı ikimize bıraktığı için babamın arzusunun da bu yönde olduğundan emindim ve evi birlikte inşa ettiğimiz için ben de özellikle böyle olmasını arzu ediyordum. Bu andan itibaren, dedim, ben nasıl kendi evim sayıyorsam sen de burayı aynı şekilde evin bil.

“Emin misin?” dedi.

“Eminim.”

“Tamam o zaman,” dedi. “Teşekkür ederim.”

Sonra sobadan közleri çıkarıp dışarı attı. Ben evin kapısını kapattım, katırın yularını tuttum ve anneme yolu göstermesini söyledim, böylece onun temposuyla dördümüz Grana'ya doğru yola çıktık.

Üçüncü Kısım

Bir Dostun Kışı

Dokuzuncu Bölüm

Daha sonraları bana sekiz dağın öyküsünü anlatan, yaşlı bir Nepalli oldu. Yüklendiği tavukları Everest'teki bir vadiden yukarı, turistler için körili tavuğa dönüşecekleri bir barınağa doğru taşıyordu: Sırtında, bir düzine kadar bölmeye ayrılmış bir kafes vardı ve bölmelerin her birindeki canlı tavuklar yay-gara koparıp duruyordu. Daha önce hiç böyle tuhaf bir zımbırtı görmemiştim. Yabancıların damak zevkine hitap eden çikolata, bisküvi, süt tozu, bira, viski ve kola şişeleriyle dolu küfelerin Nepal patikalarında yol aldığını görmüştüm ama portatif kümesle hiç karşılaşmamıştım. Bir fotoğrafını çekip çekemeyeceğimi sorduğumda adam küfeyi bir duvarın üzerine bıraktı, yükünü desteklediği kumaş kemeri alnından çıkardı ve tavuklarının yanında gülümseyerek poz verdi.

Sonra soluğu normale dönerken, biraz lafladık. Benim daha önceden görmüş olduğum bir bölgeden geliyordu, bunu duyunca çok şaşırdı. Benim alelade bir gezgin olmadığımı

anladı, hatta birkaç Nepalce cümleyi bile yan yana getirebiliyordum, işte o zaman Himalaya'ya duyduğum bunca ilginin nereden geldiğini sordu. Bu soruya bir yanıtlım vardı: Ona eteklerinde büyüdüğüm, çok bağlı olduğum bir dağ olduğunu ve dünyanın en güzel, en uzak dağlarını görme arzusunun oradan kaynaklandığı söyledim.

“Ya,” dedi. “Anladım. Yani sen sekiz dağı gezmeye çıktın.”

“Sekiz dağ mı?”

Adam eline geçirdiği küçük bir sopayla yere bir çember çizdi. Şeklin kusursuzluğuna bakılırsa, elinin bu şekli çizmeye yatkın olduğu açıkça görülüyordu. Sonra çemberin içine önce bir çap, sonra da onu dik kesen bir ikincisini çizdi, ardından bu ikisinin açığortaylarından geçen üçüncü ve dördüncüsünü çizdi. Böylece sekiz parmaklı bir çark elde etti. Benim böyle bir şekil çizmem gerekseydi ilk önce yere bir artı çizerdim, diye düşündüm, ama işe çemberden başlamak tipik bir Asyalı hareketiydi.

Bana, “Böyle bir şekli daha önce gördün mü?” diye sordu.

“Evet,” diye karşılık verdim. “*Mandalalarda*, yani enerji kaplanlarında.”

“Doğru,” dedi. “Biz dünyanın merkezinde Sumeru diye çok yüksek bir dağ olduğunu söyleriz. Sumeru’nun etrafında da sekiz dağ ve sekiz deniz bulunur. Bu, bizim için bütün dünya demektir.

Konuşurken, çarkın dışına, her parmağın bitimine küçük bir tepe çizdi ve sonra her bir tepenin arasına da bir dalga işareti... Sekiz dağ ve sekiz deniz. Son olarak da dairenin merkezine bir sekizgen oturttu ki bu Sumeru’nun karlarla kaplı tepesi olmalıydı. Çıkardığı işe bir an için şöyle bir baktı ve sanki aynı çizimi defalarca tekrarlamış da son zamanlarda eli bir parça

marifetini kaybetmişçesine başını iki yana salladı. Öyle de olsa sonunda sopasının ucuyla çemberin ortasını gösterdi ve sözlerini tamamladı: “Ve şöyle deriz: ‘Kim daha çok bilir? Sekiz dağı gezen mi yoksa Sumeru dağının zirvesine ulaşan mı?’”

Tavuk hamalı yüzüme baktı ve gülümsedi. Ben de aynını yaptım, çünkü bu öykü beni eğlendirmişti, dahası onu doğru anladığımı sanıyordum. Yerdeki şekli eliyle bozdu ama ben onu unutmayacağımı biliyordum. Tabii ya, dedim içimden, bunu Bruno’ya mutlaka anlatmalıyım.

O yıllarda benim dünyamın merkezinde birlikte yaptığımız ev bulunuyordu. Haziranla ekim arasında oraya uzun dönemler kalmaya gidiyor, ara sıra yanımda bazı arkadaşlarımı da götürüyordum ve onlar da kısa sürede eve âşık oluyorlardı, böylece şehirde eksikliğini duyduğum arkadaşlığa dağlarda sahip olmaya başlamıştım. Hafta içi yalnız yaşıyordum, okuyor, yazıyor, odun kesiyor ve eski patika yollarda dolaşıyordum. Yalnızlık benim için doğal bir durum haline gelmişti. Bütünüyle değilse de kısmen iyiydi. Yazın, cumartesi günleri yukarı çıkarak beni ziyarete gelen birileri mutlaka oluyordu; o günlerde evim münzevi bir ermişin kulübesi olmaktan çıkar, bir zamanlar babamla kaldığımız barınaklardan birine dönüşürdü. Masada şarap, köşede yanan soba, geç saatlere kadar sohbet eden dostlar... Dünyadan uzaklığımız bizi bir geceliğine de olsa birbirimizle kardeş kılırdı. Dağ barınakları, bu samimiyetin sıcaklığıyla ısınırdı ve bana öyle gelirdi ki, sobada yanan közler bir ziyaretten ötekine hiç bozulmadan yanmaya devam ederdi.

Bruno da tuhaf kayanın sıcaklığına kapılmıştı. Akşama doğru bir parça köy peyniri ve bir şişe şarapla patikada belirdi-

ğini görürdüm ya da karanlık iyice indikten sonra, gece vakti, iki bin metre yüksekte misafir kabul etmek gayet olağan bir şeymiş gibi kapımı çaldığını duyardım. Yanımda birileri varsa, masadaki sohbele memnuniyetle katılırdı. Sanki çok uzun yıllar suskun kalmış da anlatacakları içinde birikmiş gibi, hiç olmadığı kadar konuşkan olduğunu görüyordum onun. Granada evlerden, kitaplardan, orman gezintilerinden, sessiz düşüncelerden oluşan sınırlı bir dünyası vardı, ayrıca şantiyede geçen bir günün sonunda onu yıkanıp üstünü başını değiştirmeye, yorgunluğunu ve uyku ihtiyacını hiçe sayarak kendini göl kıyısına giden patıkaya vurmaya teşvik eden aceleciliğini anlayabiliyordum.

Bu arkadaşlarla dağa gidip orada hep birlikte yaşamayı tartışırdık sık sık. Bookchin okur, hayal kurardık ya da kurar gibi yapardık ve oradaki terk edilmiş köylerin birini kendi toplum düşüncemizi hayata geçirebileceğimiz ekolojik bir komüne dönüştürdüğümüzü düşlerdik. Sadece dağda gerçekleştirilebilirdi böyle bir şey. Bizi ancak orada rahat bırakırlardı. Alp-lerin etrafındaki benzer girişimlerden haberimiz vardı, hepsi kısa sürmüş ve sonları kötü bitmişti, ama bu bize tartışma malzemesi veriyor ve hayal kurmamıza asla engel olmuyordu. Yemek işini nasıl hallederiz? Elektriği nereden temin ederiz? Evleri nasıl inşa ederiz? Az bir para işimizi görür görmesine ama o parayı bile nereden buluruz? Çocuklarımızı hangi okula yollarız, tabii onları okula yollamayı istiyorsak? Her toplumun sabotajcısı, mülkiyetten ve iktidardan bile daha büyük bir düşman olan aile meselesini nasıl çözeriz?

Her akşam oynadığımız ütopya oyunumuzdu bu bizim. Kendi ideal köyünü sahiden de kurmakta olan Bruno bizimkini yıkma düşüncesiyle eğlenirdi. Şöyle diyordu: Çimentosuz

evler ayakta durmaz, gübre olmadan otlaklarda ot bile bitmez, ayrıca benzin olmadan kütükleri nasıl keseceğinizi de görmek isterim. Kışın ne yemeyi düşünüyorsunuz, yaşlılar gibi mısır lapası ve patates mi? Ve devam ediyordu: Buralara bir tek siz şehirliler *doğa* diyorsunuz. Ve bu, kafanızın içinde öylesine soyut bir şey ki, adı bile soyut. Biz burada parmağımızla gösterip adına mesela *orman, otlak, dere, kaya* falan diyoruz. Bizim kullandığımız, yararlandığımız şeyler bunlar. Kullanmıyor olsaydık, işimize yaramadığı için bir isim de vermezdik.

Onun böyle konuştuğunu işitmek hoşuma gidiyordu. Ayrıca bizim dünyanın farklı yerlerinden getirdiğimiz yeni fikirler karşısında, onun bütün bunları hayata geçirme gücüne sahip aramızdaki tek kişi olarak heyecanlandığını görmek de hoşuma gidiyordu. Bir yıl, gölü besleyen nehirlerin birinden elli metre uzunluğunda bir boru çekti, motorlu testereyle bir karaçam kütüğüne oyuk açtı ve evin önüne bir çeşme yaptı. Böylece içmek ve yıkanmak için suyumuz oldu, ama asıl amaç bu değildi: Çeşmenin aktığı yerin altına bir türbin yerleştirdi ki bu türbini özel olarak Almanya'dan getirtmiştim. Plastikten yapılmış, bir karış büyüklüğünde, yün eğirme çıkırığına benzer bir şeydi.

Bizim türbin tekerlek gibi dönmeye başladığında, "Hey! Berio, hatırlıyor musun?" dedi.

"Hiç unutmur muyum?"

Bu sistem bir aküyü şarj ediyordu ve biz de bu akünün sayesinde evde bütün gece bir radyoyla ampulü açık tutabiliyorduk. Türbin gece gündüz çalışıyordu, güneş panelleri ya da yel değirmenleri gibi hava durumuna bağlı değildi, masrafsızdı ve harcadığı bir şey yoktu. Kaynağı, Grenon'dan aşağı inerek göle dökülen ve dökülürken de akşamlarımıza ışık ve müzik vermek için bizim eve uğrayan suyd.

2007 yazında benimle birlikte yukarı gelen bir kız vardı. İsmi Lara'ydı. Sadece birkaç aydır birlikteydik. Başkalarına göre bir ilişkinin başlangıcıyken, biz artık sona gelmiştik: Kendimi geriye çekmeye, ondan kaçınmaya ve ortadan kaybolmaya başlamıştım, böylece durum fazla acıklı bir hal almadan ben-den vazgeçecekti. Bu benim açımdan denenip kanıtlanmış bir sistemdi ve o son günlerde Lara beni bunu sözlü olarak kabul etmeye zorladı. Bir geceyi çok üzgün geçirdi, sonra da kendini toparlamayı bildi.

Ancak o günlerimizin artık son günlerimiz olduğunu bir kere anladıktan sonra her şey gayet güzel geçti. Ev, göl, kayşatlar ve Grenon'un tepesindeki kayalıklar Lara'nın etraftaki patikalarda tek başına dolaşmaya çıkacak kadar hoşuna gidiyordu. Onun nasıl yürüdüğünü görmek beni şaşırtmıştı. Yukarılardaki gösterişsiz yaşama rahatça uyum sağlayan, güçlü bacaklara sahip bir kızdı. Onu tuhaf kayada, beraber yattığımız önceki iki ayda tanıdığımdan daha iyi tanımıştım: Söylediğine göre çocukluğunu soğuk suyla yıkanarak ve ateşin karşısında kuruyarak geçirmişti; yıllar önce eğitimine devam etmek için terk ettiği başka bir dağ bölgesinden geliyordu ve şimdi oraların dağlarını özlüyordu. Gerçi şehre taşınma tercihindan pişmanlık duyuyor da değildi. Torino'da sokaklarla, insanlarla, gecelerle, yapmış olduğu işlerle, yaşamış olduğu evlerle arasında bir aşk ilişkisi olduğunu hissediyordu: nihayetinde sona ermiş olsa da uzun ve güzel bir hikâye.

Ona bunu anladığımı söyledim. Benzer bir durum benim de başıma gelmişti. İçinde kınama ve pişmanlık barındıran hüznü dolu bir bakışla yüzünü bana çevirdi. Öğleden sonra

onu göle inerken gördüm, kıyıda çırılçıplak soyunduğunu, suya girdiğini ve kayalıklara benzeyen o kütleye kadar yüzdüğünü gördüm, bir an kendi kendime belki de onu kendimden çok çabuk uzaklaştırdığımı söyledim. Ama sonradan birileriyle birlikteyken nasıl olduğumu hatırladım ve bunu bir daha hiç aklıma getirmedim.

O akşam yemeğe Bruno'yu davet ettim. Kredi ve tadilat izinlerini almakta yaşanan gecikmelerden dolayı planlarının bir yıl kadar gerisindeydi, ama çiftlik binalarının restorasyonunu neredeyse bitirmişti. Aklında başka bir şey yoktu: Üç yıldan beri banka memurları ve belediye yöneticileriyle mücadele ediyor, yazın harcadığı parayı kazanmak için kışın iki işte birden çalışıyordu ve ona çıraklık yaptığım dönemde görmüş olduğum, neredeyse saplantıya vardırıan o koşulsuz odaklanma halindeydi. Bütün geceyi, bize yasalara uygun ahır planlarını, peynir yapılan yerleri, mayalanmış peynirlerin dinlendirilecekleri kilerleri, bakır ve çelik eşyaları, eski kulübelerdeki yıkanabilir fayansları anlatarak geçirdi. Bunlar benim ezbere bildiğim konuşmalardı ama Lara için öyle değildi, ayrıca Bruno bütün bunları anlatırken içinde kabaran şevki de Lara'ya yönlendiriyor gibiydi. Eski dostum Bruno beni güldürüyordu, çünkü onun bir kadını etkilemeye çalıştığını daha önce hiç görmemiştim: Her zamankinden daha zor sözcükler seçiyor, konuşurken elini kolunu abartılı bir şekilde sallıyor ve tepkisini ölçmek için göz ucuyla durmadan Lara'ya bakıyordu.

O gittikten sonra Lara'ya, "Senden hoşlanıyor," dedim.

"Bunu da nereden çıkarıyorsun?"

"Onu yirmi yıldır tanıyorum. En yakın arkadaşım."

"Hiç arkadaşın yok sanıyordum," dedi Lara. "Birini gördüğün anda kaçtığını falan sanıyordum."

Karşılık vermedim. Alaycılık başıma gelebilecek en hafif şeydi. Terk edilmenin bir yolu yordamı vardı ve Lara bunu biliyordu.

O sonbahar Bruno beni aradığında Torino'daydım ve bir iş için yola çıkmaya hazırlanıyordum. İlk kez Himalayalar'a gidiyordum ve içim içime sığmıyordu. Telefonda Bruno'nun sesini duymak beni bir parça şaşırtmıştı, şaşırtmıştı çünkü ilk olarak ikimizin de bu aygıtla arası iyi değildi, ikincisi de ben şimdiden kafaca çok uzaklardaydım.

Hemen konuya girdi: Lara onu ziyarete gelmişti. Lara mı? diye düşündüm. Dağda geçirdiğimiz o son günlerden sonra hiç görüşmemiştik. Şimdi oraya tek başına tırmanmış, yaylayı ziyaret etmek ve iş projeleri hakkında etraflıca bilgi almak istemişti. Bruno ona ilkbaharda çiftliği açacağını, aklında otuz kadar inek satın almak gibi bir düşüncesi olduğunu ve elde edeceği sütü başka mandıralara satmak yerine kendi sütüyle kendi peynirini yapmak istediğini ve bu iş için yanına mutlaka birilerini alması gerekeceğini anlatmıştı. Lara'nın ümitleri de tam bu noktada yeşeriyordu işte: Orayı seviyordu, kendisi de ineklerin arasında büyümüştü ve hemen bu işe talip olmuştu.

Bu durum Bruno'yu kısmen gururlandırmış, kısmen de endişelendirmişti. Bir kadının varlığını hesaba katmamıştı. Bana ne düşündüğümü sorduğunda ona şöyle söyledim: "Bence bu işin üstesinden pekâlâ gelebilir. Ne de olsa aklına koyduğunu yapan biri."

"Bunu ben de fark ettim," dedi Bruno.

"Ee o zaman, daha ne düşünüyorsun?"

"Benim anlamadığım, ikinizin arasında ne gibi bir şey olduğu."

"Ha," dedim. "Bilmem. Görüşmeyeli iki ay oldu sanırım."

“Kavga mı ettiniz?”

“Yok. Aramızda hiçbir şey yok, senin yanına gelirse ben de sevinirim.”

“Emin misin?”

“Kesinlikle. Sorun yok.”

“Tamam o zaman.”

Hoşça kal dedi ve bana iyi yolculuklar diledi. İşte bir eski zamane adamı, diye düşündüm: Yapacağı şeyi yapmadan önce kim telefon açıp da benden izin isterdi? Telefonu kapattığımda bundan sonra olacakları çoktan biliyordum. Onun adına sevindim. Ve tabii Lara adına da. Sonra Bruno’yu, Lara’yı ve daha kim varsa, hepsini aklımdan çıkardım ve Himalayalar için sırt çantamı hazırlamaya koyuldum.

Nepal’e ilk yolculuğum benim için zaman yolculuğu gibi oldu. Katmandu’ya bir günlük araba mesafesinde ve şehrin keşmekeşinden iki yüz kilometre kader uzakta, görülmeyen ama gürüldemesi duyulan nehri ve yamaçların güneşin altında yumuşadığı noktalarda, bin metre yüksekte kurulmuş köyle-riyle dar, yarılarla kaplı, ormanlık bir vadi başlıyordu. Dimdik yükselip alçalan katır yolları ve vadi yamaçlarını bıçak gibi kesen derelerin üzerindeki incecik halat köprüler bu yarıları birbirlerine bağlıyordu. Köylerin etrafında dağ, pirinç tarlaları için teraslanmıştı. Profilden bakınca, binlerce parçaya ayrılmış ve alçak kıraç duvarların çevrelediği yusuvarlak basamaklı bir merdiveni andırıyordu. Ekim ayı hasat mevsimi demekti ve yukarılara tırmanırken ben de çalışan köylüleri izliyordum: Diz çökmüş haldeki kadınlar tarlalardaki ekinleri biçiyor, erkekler tahıllarla samanları birbirinden ayırmak için başakları harman yerinde dövüyorlardı. Örtülerin üzerinde pirinç ku-

rutuluyor, öncekilerden daha yaşlı kadınlar da bu piriñçleri özenle eliyordu. Çocuklara gelince, onlar da her yerdeydi. İkisini tıpkı oyun oynar gibi ellerindeki sopalarla ve attıkları çığlıklarla bir çift sıksa öküzü kışkırtarak tarlayı sürerken gördüğümde aklıma ilk karşılaştığımız gün Bruno'nun elinde tuttuğu sarı baston geldi. Nepal onun da hoşuna giderdi. Burada hâlâ tarlayı sürmek için tahta sabanlar, orakları bilemek için dere yataklarından toplanan taşlar kullanılıyor, mahsul-leri sırtlarına astıkları hasır küfelerde taşıyorlardı. Köylülerin ayaklarına her ne kadar spor ayakkabısı giydiklerini görüyor ve kulübelerinden radyo ve televizyon seslerinin geldiğini duyuyor olsam da orada bizde soyu tükenmiş olan capcanlı bir dağ medeniyetiyle karşı karşıya bulunduğumu hissediyordum. Patika boyunca bir tane bile yıkık dökük eve rastlamadım.

Dört İtalyan dağcıyla birlikte vadiden Annapura'ya doğru tırmanıyordum. Kameramla birlikte onlarla birkaç hafta boyunca aynı çadırı paylaşacaktım. Hayli yüksek ücret aldığım bir görevdeydim ve en başından beri bunun büyük bir şans olduğunu düşünmüştüm. Dağcılık hakkında bir belgesel çekecek olmanın ve zorlu koşullarda bir grup insanın başına neler geldiğini görmenin düşüncesi bile beni fazlasıyla heyecanlandırıyordu. Ancak kamp kuracağımız alana yaklaştıkça gözlemlediğim şeyler beni daha da büyülemişti. Keşif gezisinden sonra orada kalıp vadinin aşağılarında tek başıma dolaşmaya çoktan karar vermiştim.

Yürüyüşün ikinci gününde, vadinin sonunda Himalayaların zirveleri beliriverdi. Dünyanın başlangıcında dağların neye benzediklerini işte o zaman gördüm. Yaradılış sırasında ilk yontuldukları haliyle, zamanın zımparasının henüz pürüzlerini almadığı sivri ve keskin dağlar... Karları altı ya da yedi

bin metre yükseklikten vadiyi aydınlatıyorlardı. Şelaleler dimdik uçurumlardan aşağı son sürat dökülüyor, kaya duvarlarını oyarcasına üzerlerinden geçiyor ve köpükler çıkararak nehirde son bulan kırmızımtırak toprakları beraberinde yamaçlardan aşağı sürüklüyordu. Kulakları sağır eden bu gümbürtüye aldırış etmeyen buzullar ise her şeyi en tepeden seyretmekle meşguldü. O beyaz bıyıklı beyefendi bana suyun geldiği yer orasıdır, demişti. Bu dağa bolluğun ve bereketin tanrıçası adını verdiklerine göre bunu Nepalliler de biliyor olmalıydı. Patika boyunca nereye baksam her yerde su görüyordum: derelerde, çeşmelerde, kanallarda, kadınların çamaşır yıkadıkları yalaklarda... Bu suları, pirinç tarlalarının sel altında kalıp vadinin sayısız aynaya dönüştüğü ilkbaharda görmeyi çok isterdim.

Birlikte tırmandığım öteki dağcılar da bunları fark etmişler miydi bilmiyorum. Ama köyleri arkalarında bırakmak ve bir an evvel kazmalarıyla kramponlarını tepede parlayan buzullara saplamak için sabırsızlanıyorlardı. Ben hariç. Ben hamalların arasında yürüyor, böylece anlamadığım şeyleri onlara sorabiliyordum: Bostanlarda ne gibi sebzeler yetiştiriliyordu? Sobalarda hangi odunlar yakılıyordu? Patika boyunca gördüğümüz tapınaklar kime aitti? Ormanda köknar ve karaçam ağaçları yoktu, yalnızca adını hayatta bilemeyeceğim birtakım yamru yumru, tuhaf ağaçlar vardı ki biri çıkıp da bana onların ormangülleri olduğunu söylemese bunu asla tahmin edemezdim. Ormangülleri! Annemin en sevdiği bitki, çünkü ormangülleri yaz başlarında yalnızca birkaç günlüğüne açarak dağı pembe, eflatun ve mora boyardı; Nepal'deyse aynı bitki boyları beş ya da altı metreyi bulan, kara kabuklu gövdesi pul pul olup dökülen ve defne gibi yağlı yaprakları olan bir ağaç olup çıkıyordu. Ormanın son bulduğu yükseklerdeyse

söğüt ve ardıç ağaçları değil, bambu kamışları vardı. Bambu! diye düşündüm. Üç bin metrede bambu. Sağa sola dalgalanan bambu demetlerini omuzlarında taşıyarak yanımızdan geçip giden gençler vardı. Muson mevsimleri başladığında yağmur sularının kolayca akmasını sağlamak için, onları uzunlamasına kesip iki yarım parçayı sırayla biri içbükey diğeri dışbükey olacak şekilde yan yana dizerek köylerde evlere çatı yapıyorlardı. Duvarlar taştan örülmüş, çamurla sıvanmıştı. Evlerine dair her şeyi biliyordum zaten.

Hamallar o küçük tapınakların her birine bir çakıl taşı ya da ormandan topladıkları tomurcuklu bir dal bırakıyorlardı ve bana da aynısını yapmam için tavsiyede bulundular. Artık kutsal topraklara girmiş bulunuyorduk, bu yüzden o noktadan itibaren hayvan öldürmek de yemek de yasaktı. Evlerin çevresinde ne bir tavuk ne de çayırlarda otlayan bir keçi gördüm. Kayalıkların üzerinde gezinen başka türde yabani hayvanlar vardı; tüyleri yerlere kadar uzunuyordu, bana onların Himalayaların mavi koyunları olduğunu söylediler. Mavi koyunlara, bambuların arasında gözüme çarpan şebek benzeri maymunlara ve gökyüzünde akbabaların asap bozucu şekilde ağır ağır ilerleyen silüetlerine kucak açmış bir dağ... Buna rağmen kendimi evimdeymişim gibi hissediyordum. Ormanın sona erdiği, taştan ve ottan başka bir şeyin olmadığı bu yerde bile evimde gibiydim. Ait olduğum ve bana kendimi iyi hissettiren şey bu yükseklikti işte. Tam bunları düşünüyordum ki ayaklarım ilk karlara basıverdi.

Ertesi yıl, iki karaçamın arasına astığım ve baktığımda evin penceresinden görebildiğim, Nepal'e özgü, rengârenk bayrakları andıran bir dizi ibadet örtüsüyle Grana'ya döndüm. Koyu

mavi, beyaz, kırmızı, yeşil ve sarı renkteydiler –mavi ruhsallığı, beyaz havayı, kırmızı ateşi, yeşil suyu, sarı toprağı temsil ediyordu– ve ormanın gölgesinde göze çarpıyorlardı. Onları özellikle öğleden sonraları, Alplerin rüzgârıyla dost olmuş, ağaçların dallarıyla dans ederlerken gözlemliyordum. Kumaş parçaları Nepal’in bendeki yaşam dolu ve sıcak hatırasına benzerken, eski dağlarım gözüme hiç olmadıkları kadar ıssız görünüyordu. Yürüyüşe çıktığımdaysa, etrafta yıkık dökük harabelerden başka bir şey görmüyordum.

Buna rağmen Granada bazı yenilikler de vardı. Bruno ile Lara uzunca bir süredir birlikteydiler: Bu işin nasıl başladığını bana anlatmalarına gerek yoktu. Hayatlarına bir kadın girdiğinde kimi erkeğe olduğu gibi Bruno da gözüme eskisinden daha ciddi görünmüştü. Lara ise, geçmişten hatırladığım ve artık onda izine rastlamadığım o hayal kırıklığı hissiyle birlikte şehrin tozunu pasını da üzerinden silkeleyerek mutlu bir kadın olup çıkmıştı. Etrafta çınlayan bir kahkahası vardı ve cildi temiz havada yaşamaktan pembeleşmişti. Bruno ona bayılıyordu. İşte bu da arkadaşımın tanımadığım başka bir haliydi: O ilk akşam sofrada, onlara yolculuğumdan söz ederken, Bruno Lara’ya dokunmaktan, onu okşamaktan ve her fırsatta bir eliyle dizine ya da sırtına dokunmaktan vazgeçmiyordu, dahası benimle konuşurken bile onunla fiziksel temasını sürdürüyordu. Lara, eskiye göre daha az endişeli ve kendinden daha emin görünüyordu. Teskin olmak için tek bir el hareketi ve ağızdan çıkacak tek bir sözcük yeterliydi: İyi misin? İyiyim. Sahiden iyi misin? İyiyim dedim ya, işte hepsi buydu. İki sevgili, diye düşündüm: Sevgililerin dünyada var olmaları güzeldi, ama bir odanın içinde insana kendini hep fazlalıklmış gibi hissettiriyorlardı.

Kışın pek az kar yağmıştı, böylece Bruno yaylaya ya da kendi deyimiyle dağa haziranın ilk cumartesi günü çıkmaya karar verdi. O gün ben de ona yardım ettim. Hayvanların nakliyesi için tutulan bir kamyonun Grana meydanına boşaltılan, hepsi de gebe, süt vermeye hazır durumda yirmi sekiz tane inek satın almıştı Bruno. Hayvanlar yolculuk nedeniyle huysuzlanmışlardı, böğürerek ve birbirlerine sataşarak rampadan aşağı koşturdular. Eğer meydanda hazır bekleyen Bruno, annesi, Lara ve ben onları toparlayıp sakinleştirmeseydik kim bilir nerelere kaçarlardı. Kamyon meydandan ayrılıp yeniden yola koyuldu. Grana çobanları hanedanına ait iki siyah köpeklerle birlikte, önde *Ho, ho, ho! Hey, hey, hey!* diye seslenip duran Bruno, arkasından annesi ve Lara, en arkada da elini kolunu sallayarak ve manzaranın keyfini çıkararak peşlerinden giden ben, hep birlikte keçiyolunu tırmanmaya başladık. Köpekler işlerini kusursuzca yapmayı biliyorlardı, geride kalan inekleri tekrar sürüye katmak için gerek havlayarak gerek kaba etlerine dişlerini geçirerek sağa sola koşturuyorlardı. Köpeklerin hırlayıp havlamaları, ineklerin böğürmeleri ve çingiraklarının gürültüsü diğer bütün sesleri bastırırken, kendimi bir panayır karnavalına ya da bir diriliş ânına tanıklık eder gibi hissettim. Tıpkı yeniden yaşama dönen cansız bedeninin damarlarında doluşmaya başlayan kan gibi sürü de yıkık dökük kulübelerin, çalılıkların yer yer kesintiye uğrattığı alçak duvarların ve devrilmiş gri gövdeli karaçamların yanından geçerek vadiyi tırmanıyordu. Ormanın bir köşesinden bizi mutlaka gözetlemekte olan tilkiler ile yaban geyikleri de benim içimde hissettiğim bayram coşkısına kendilerince katılıyorlar mıydı acaba?

Tırmanışın bir noktasında Lara yanıma geldi. Baş başa konuşma fırsatımız henüz hiç olmamıştı, ama ikimiz de sanırım

eninde sonunda bunu yapmamız gerektiğini düşünüyorduk. Konuşmak için neden özellikle etrafımızı saran toz bulutunun içinde sözcükleri haykırmak zorunda kalacağımız bir anı seçtiğini bilmiyorum. Bana gülümsedi ve şöyle dedi: “Bir sene önce kimin aklına gelirdi, değil mi?”

Bir an için düşündüm, bir sene önce biz neredeydik? Ah, tabii ya, belki Torino’da bir barda. Ya da onun evinde, yatakta.

“Sen mutlu musun?” diye sordum.

“Çok,” dedi. Yeniden gülümsedi.

“O zaman ben de mutluyum,” dedim, aynı konuya bir daha geri dönmeyeceğimizi biliyordum.

O günlerde çayırarda karahindibalar çiçekleniyordu. Çiçekler sabah erkenden hep birlikte açılıyor, tıpkı güneşin çayırarda dalgalanması gibi o anda dağların üzeri sarının en parlak tonuna boyanıyordu. İnekler bu tatlı çiçeklerin tadına bayılıyorlardı: Öyle ki tepeye vardığımızda sanki önlerinde bir şölen sofrası varmış gibi çayıra dağılıvermişlerdi. Sonbaharda Bruno çayıra dadanan bütün çalıları kökünden sökmüş, ona yeniden güzel bir bahçe görünümünü kazandırmıştı.

“Çiti çekmeyecek misin?” diye sordu annesi.

“Yarın çekerim,” dedi Bruno. “Bugün izin verdim, bayram yapsınlar.”

“Çayırı mahvediyorlar,” diye çıkıştı kadın.

“Yok canım,” dedi Bruno. “Bir şeyi mahvettikleri yok, sen endişe etme.”

Annesi başını iki salladı. O gün, onu tanıdığım onca yıl boyunca söylediği sözcüklerden çok daha fazlasını söylerken duymuştum onu. Peşinden sürüklediği kaskatı bir bacakla topallayarak ama süratle tırmanmıştı yukarıya. Nasıl bu kadar zayıf olabildiğini anlayamıyordum: Bol kıyafetlerinin içinde

kayboluyor ve her şeyin doğru biçimde yapılması için her şeyi izliyor, her şeyi kontrol ediyor, tavsiyelerde bulunuyor ve tenkit ediyordu.

Üç kulübe de hayatın bir başka evresine geçmiş gibiydi. Taştan yapılmış duvarları ve çatılarıyla, modern bir tesiste olması gerektiği biçimde ustaca inşa edilmiş bir ev, bir ahır ve bir mahzen. Bruno mahzene girdi ve elinde bir şişe beyaz şarapla dışarı çıktığında aklıma uzun yıllar önce dayısının elinde şişeyle aynı mahzenden çıkışı geldi. Ev sahibi şimdi oydu. Üzerine oturabileceğimiz bir şey yoktu. Lara öğle yemeğini açık havada yemek için bir masa yapabileceğimizi söyledi, ama o an için kadehlerimizi dağa alırmakta olan ineklere bakarak ahır kapısının önünde, ayakta kaldırdık.

Onuncu Bölüm

Bruno inekleri eliyle sağmakta inat ediyordu. Ona göre bu, hiç yoktan ürküp huysuzlanan onlar gibi hassas hayvanlar için en uygun yöntemdi. Her birinden beş litre süt almak için beşer dakika harcıyordu ve bu da zaman açısından iyi idi, ama yine de saatte on iki inek ya da tüm sürüyü sağmak için iki buçuk saatlik bir emek demekti. Sabah vaktindeki sağma işi onu, dışarısı hâlâ karanlıkken sıcak yatağından çekip çıkarıyordu. Yaylada ne cumartesileri vardı ne de pazarları ve geç saatlere kadar uyuma ya da sevgilisine sarılarak çarşafın arasında kalma zevkinin ne olduğunu artık hatırlamıyordu. Her şeye rağmen bu ritüeli seviyordu ve onu başkalarının eline bırakmaya niyeti yoktu: Zihni uykunun rehabetinden kurtulma mücadelesi verirken, o geceyle gündüz arasındaki saatleri ahırın sıcaklığında geçiriyordu; inekleri sağmak ise, onlar çayırların kokusunu hissedinceye, kuşların şarkılarını işitip sabırsızlanmaya başlayıncaya kadar hepsini birer birer okşayarak uyan-dırmak gibiydi.

Lara saat yedide elinde bir fincan kahve ve birkaç bisküviyle onun yanına geliyordu. Sürüyü günde iki kez otlağa çıkarmak Lara'nın göreviydi. Bruno önceki gece boyunca üstü kaymak tutmuş olan yüz elli litre sütle birlikte o sabah sağdığı yüz elli litreyi de bir kazana boşaltıyordu. Sonra kazanın altında ateş yakıyor, sütün içine ekşitici ilave ediyordu ve saat dokuza doğru mayalanmış peynir tel süzgeçten geçirilip kalıplara dökülmeye hazır oluyordu. Toplam beş ya da altı tekerlek peynir çıkıyordu: Üç yüz litre süttten otuz kilodan fazla köy peyniri çıkmazdı.

Bu, Bruno için işin en gizemli evresiydi, çünkü sonucun nasıl çıkacağından asla emin olamazdı. Peynir tutacak mı, tutmayacak mı; tadı iyi mi olacak, kötü mü olacak; bu ona üzerinde hiçbir güce sahip olmadığı bir simyacılık faaliyeti gibi gelirdi: Tek bildiği, ineklere iyi davranmak ve her şeyi kendisine öğretildiği gibi yerine getirmektir. Sütün kaymağından tereyağı yapıyordu, sonra kazanı, bidonları, kovaları, çalıştığı yeri yıkıyor ve son olarak da pencereleri ardına kadar açıp hayvanların dışkısını hendeklere suyla akıtarak ahırını temizliyordu.

Bu sırada artık öğle vakti de gelmiş oluyordu. Bir şeyler atıştırıyor ve bir saatliğine kendini yatağa bırakıyordu, rüyasında otların büyümediğini ya da ineklerin artık süt vermediğini veya sütün kesilmediğini görüyor, derken buzağılar için bir çit ya da yağmur sularının bataklığa çevirdiği meraya bir kanal yapma düşüncesiyle yatağından fırlıyordu. Saat dörtte ikinci kez sağma işlemi için ineklerin ahıra götürülmesi gerekiyordu. Saat yedide Lara onları yeniden dışarı çıkarıyor ve hayvanların başında o duruyordu, bundan başka yapılacak bir iş kalmıyordu ve yaylada yaşam yavaşlıyor, akşamın dinginliğine kavuşuyordu.

Bruno tüm bunları bana işte o zaman anlatıyordu. Günbatımını beklerken bize eşlik eden yarım litrelik kırmızı şarabımızla dışarıda oturuyorduk. Dağın ters yamacındaki, bir zamanlar keçileri aramaya gittiğimiz cılız otlarla kaplı çayırlara bakıyorduk. Güneşin batmasıyla birlikte, hava sıcaklığını birkaç derece düşürmekte gecikmeyen hafif bir esinti vadinin aşağılarından çıkageliyor, beraberinde de yosunların, nemli toprağın, hatta belki de ormanın kıyısında gezinen bir yaban geyiğinin kokusunu bize taşıyordu. Köpeklerden biri –avcılık ve bekçilik görevini sanki aralarında sıraya koymuşçasına, her defasında iki köpekten sadece biri– yaban geyiğinin kokusunu alıyor ve peşine takılmak için merayı koşarak terk ediyordu. İnekler artık sakinleşmiş oluyordu. Çıngıraklarının sesini şimdi daha az duyuyorduk.

Bruno benimle birlikteyken pratik meseleleri düşünmek istemiyordu. Borçlardan, faturalardan, vergilerden, kredi taksitlerinden bana asla söz etmiyordu. Hayallerini ya da inekleri sağarken hissettiği fiziksel yakınlığı veya peynir mayasının gizemini anlatmayı tercih ediyordu.

“Peynir mayası, buzağının işkembesinden alınan bir parçadır,” diye açıkladı. “Düşün, annesinin sütünü hazmetmek için buzağıya gereken o işkembe parçasını biz alıyoruz ve peynir yapmak için kullanıyoruz. Doğru bir şey, değil mi? Ama aynı zamanda da çok korkunç. O işkembe parçası olmazsa peynir de olmaz.”

“Bunu kim bilir kim keşfetti,” dedim.

“Yabani insan.”

“Yabani insan mı?”

“Bize göre, eskiden ormanlarda yaşayan kadim insan. Uzun saçlı, sakallı, her yeri yapraklarla örtülü. Ara sıra köyleri gez-

meye çıkarmış ve insanlar ondan korkarmış, ama bize peynir mayasını kullanmayı öğrettiği için ona şükranlarını sunmak için yine de dışarıya yiyecek bırakırlarmış.”

“Ağaca benzeyen bir adam mı?”

“Biraz hayvana, biraz insana, biraz da ağaca.”

“Buranın lehçesiyle ona ne diyorsunuz peki?”

“*Omo servadzo.*”

Saat akşamın dokuzuna geliyordu. Meradaki inekler artık birer gölgeden farksızdı. Lara da yün pelerine sarınmış bir gölge gibiydi. Sürüye göz kulak olmak için hiç kımıldamadan ayakta duruyordu. İneklerden biri biraz uzaklaşacak olduğunda ona ismiyle sesleniyor ve başka bir talimata gereksinim duymayan köpek de onu yakalamak için yerinden fırlıyordu.

“Yabani kadın da var mı?” diye sordum.

Bruno zihninden geçeni okudu. “Çok akıllı,” dedi. “Ayrıca çok da güçlü, asla yorulmuyor. Beni üzen şeyin ne olduğunu bilmek ister misin? Onunla istediğim gibi birlikte olmak için zamanımın olmaması. Çok fazla iş var. Sabah dörtte kalkıyorum ve akşamları uykudan neredeyse başım tabağın içine düşüyor.”

“Aşk kışı beklesin,” dedim.

Bruno güldü. “Hakikaten öyle. Yaylacıların ilkbaharda doğduğu pek görülmez. Buzağılar gibi biz de dünyaya gözümüzü sonbaharda açıyoruz.”

Bu onun ağzından şimdiye kadar duyduğum ilk seks referansıydı. “Ee, ne zaman evleniyorsun?” diye sordum.

“Ah, bana kalsa hemen. Evlilikten söz ettirmeyen o. Ne kilisede, ne belediyede ne de başka bir yerde. Bunlar sizin şehirli fikirleriniz, anlayabilene aşk olsun.”

Şarabı bitiriyor, sonra da hava tamamen kararmadan ahıra gitmek için yerimizden kalkıyorduk. Lara çingirakların sesiyle

göreve çağrıldığını anlayınca bir anda ortaya çıkarak yanına koşan öteki köpeğin de yardımıyla sürüyü toparlıyordu. Ot-laktan yukarı tırmanan inekler aheste tavırlarıyla tek sıra olu-yor ve yalakta mola veriyordu. Gece için her biri ahırdaki ye-rini alıyor ve Bruno boyunlarındaki halkayı zincire bağlarken, ben de uyurken pisenmesin diye kuyruklarını biraz yüksekte gerili duran bir ipe bağlıyordum. Parmaklarımı hızlıca kıvrı-rak atmayı öğrendiğim bir düğüm şekli vardı. Ahırın kapısını kapatıyor ve inekler karanlıkta geviş getirmeye başlarken, biz de yemek yemeye gidiyorduk.

Daha sonra ben kafa fenerimin ışığıyla tuhaf kayaya dönü-yordum. Yaylada bana da yer vardı, üstelik Bruno da Lara da orada kalmam için her zaman ısrar ediyorlardı, ama içimdeki bir şey onlara iyi geceler dileyip patikadan göle doğru yola düşmeye zorluyordu beni. O küçük aileyle aramda doğru me-safeyi arıyordum sanki; onlara uzak durmam da mahremiyet-lerine olan saygımın ve kendimi korumanın bir yolu gibiydi.

Korumam gereken şeyse kendi kendimle baş başa kalabil-me gücümdü. Yalnızlığa alışmam, onu içinde huzur bulabildi-ğim bir sığınağa dönüştürmem ve rahat etmem zaman almıştı; buna karşılık onunla aramdaki ilişkinin zor bir ilişki oldu-ğunu da hissediyordum. Böylece, yalnızlıkla yeniden hemhal ol-mak için çekip eve gidiyordum. Gökyüzü kapalı değilse, kafa ışığını hemen söndürüyordum. İlk dördün fazındaki Ay ile yıldızlar karaçamların arasındaki patikayı bulmama yetiyordu. Orman uykudayken şırıldayarak, hiç durmadan akan dere ve kendi adımlarım dışında o saatte her şey sessiz ve kıpırtısızdı. Sessizliğin içinde nehrin sesi açıkça duyuluyordu; her dönüşü-nün, her çağlamasının sesini, bitki örtüsünün altında boğulan

ve taşlık yerlerde yavaş yavaş belirginleşen tonlamalarını ayırt edebiliyordum.

Tepede nehir de suskunlaşıyordu. Kayaların arasında kaybolduğu yer orasıydı ve yerin altından akmaya devam ediyordu. Çok daha kısık bir sesi, vadide esen rüzgârın sesini duymaya başlıyordum o zaman. Göl, gece vaktinde ortaya çıkan hareketli bir gökyüzüydü âdeta: Rüzgâr oluşturduğu küçük dalgaları bir kıyıdan ötekine ittiriyor, karanlık suların üzerinde kalın bir hat oluşturan yıldızların parıltıları yanıp sönerken, rüzgâr aniden yön değiştiriyordu. Manzarayı seyretmek için hareketsiz duruyordum. İnsanoğlunun henüz olmadığı zamanlarda dağdaki yaşamın sırrına ermiş gibi hissediyordum kendimi. Onu rahatsız etmiyordum, ben onun kucak açtığı bir misafirdim; onunla birlikteyken kendimi asla yalnız hissetmeyeceğimin bilincine işte yeniden varmıştım.

Temmuzun sonunda bir sabah Lara'yla birlikte köye indim. Ben bir süreliğine Torino'ya dönüyordum, Lara da altı haftalık dinlenme sürecini tamamlamış olan ilk mahsul peynirleri köye götürüyordu. Bruno bu iş için bir katır ayarlamıştı, ama yıllar önce yukarı çimento taşıdığım boz renkli erkek katır değildi bu, koyu ve sık tüyleri olan, daha ufak tefek ve yayla hayatına uyumlu bir dişiydi. Bruno vadiye yollanan ilk değerli yükünü, yani toplam altmış kiloluk on iki peynir tekerleğini hayvanın üzerine yerleştirebileceği tahtadan bir denk yapmıştı.

Bu hem onun için hem de bizim için tarihi bir andı. Dengi katırın sırtına sıkıca sabitledikten sonra Lara'ya bir öpücük verdi, hayvanın kıçına bir şaplak attı ve bana da eliyle bir selam verirken, "Berio, sen yolu biliyorsun," dedi. El salladı ve ahırını temizlemeye gitti. Şantiye günlerinde olduğu gibi, nakli-

yecilik yine onun görevi değildi. Dağ adamı dağda kalırdı, aşağı yukarı öteberi taşıma işini ise dağcının karısı yapardı. Dağ adamı kış gelip de yaylayı terk edinceye kadar aşağı inmezdi.

Ben önde, katırla Lara arkada, onların arkasında da Lara'nın peşinden ayrılmayan köpeklerden biri, tek sıra halinde patikaya dizildik. Başlarda katır, üzerindeki yüke alışması gerektiğinden kararsız adımlarla ilerliyordu. Sırtındaki yük hayvanın ön ayaklarının dengesini bozduğundan tırmanıştan çok bayır aşağı inerken daha dikkatli olmak ve dik yamaçlarda da boynundaki yuları sıkıca tutarak ona yardım etmek gerekiyordu. Çayırın sonundaysa patika nehrin içinden geçiyor ve yumuşuyordu. Bruno'yu uzun yıllar boyunca bir daha göremeyecek olduğum ve motosikletiyle gözden kaybolurken son kez arkasından baktığım yer tam burasıydı. O noktadan itibaren Lara ve ben yan yana yürüyebildik, köpek yabani hayvanların peşinden ormana girip çıkarken, katır da bir adım geriden bizi takip ediyordu. Arkamızdan gelen soluğu ve toynaklarının sesi huzur vericiydi.

“Sana öyle seslenirken ne demek istiyor?” diye sordu Lara.

“Nasıl öyle?”

“Berio diye.”

“Ha, sanırım bana bir şeyleri hatırlatmak istiyor. Bu ismi bana çocukken takmıştı.”

“Peki, neyi hatırlaman gerekiyor?”

“Bu yolu. Kaç kere inip çıktım, bir bilsen. Ağustos ayının her günü buraya gelirdim ve o da benimle birlikte kaçmak için sürüyü otlakta bırakırdı. Sonra da dayısından sağlam bir dayak verdi, ama hiç aldırılmazdı. Yirmi yıl önce. Ve şimdi onun peynirlerini aşağı indirmek için yine buradayız. Her şey çok değişti, ama bir yandan da hiçbir şey değişmedi aslında.

“En çok ne deðişti?”

“Mesela yayla. Ve de nehir. Bir zamanlar çok farklıydı. Biliyor musun, nehrin aşağılarında oyun oynardık.”

“Evet,” dedi Lara. “Nehir oyunu.”

Bir süre sessiz kaldım. Patikayı düşünürken, ilk kez babamla birlikte Bruno’nun dayısını görmeye gidişimizi hatırladım. Lara’yla birlikte aşağı inerken, babasının önünde yürüyen küçük bir oğlan çocuğunun geçmişten çıkageldiğini görür gibiy oldum. Babasının üzerinde kırmızı bir kazakla dağcı pantolonu vardı, adam körük gibi nefes alıyor, oğluna sesleniyordu. Ona , “Selam!” dediğimi hayal ettim. “Senin oğlan koşturuyor, ha!” Babam, yanında bir kız, bir köpek ve üzeri peynir tekerleriyle yüklü bir katırla gelecekten gelen bu adama durup selam verir miydi acaba?

“Bruno senin için biraz endişeleniyor,” dedi Lara.

“Benim için mi?”

“Senin hep yalnız olduğunu söylüyor. Keyfinin yerinde olmadığını düşünüyor.”

Gülmeye başladım. “Siz aranızda bunu mu konuşuyorsunuz?”

“Ara sıra.”

“Peki, sen ne düşünüyorsun?”

“Bilmem.”

Bir süre düşünceye daldı ve sonra bir başka yanıt daha verdi. “Bunun senin seçimin olduğunu. Er ya da geç yalnız olmaktan sıkılacaksın ve birini bulacaksın. Ama böyle yaşamayı sen seçtin, demek ki memnunsun.”

“Haklısın,” dedim.

Sonra, keyfini yerine getirmek için ekledim: “Asıl sen onun bana ne anlattığını biliyor musun? Sana evlenme teklif etmiş, ama sen hiç oralı olmamışsın.”

“Delirmiş mi?” diye gülerek karşılık verdi. “Hayatta olmaz!”

“Neden?”

“Dağdan inmek istemeyen biriyle kim evlenir? Orada bir başına kalıp peynir yapmak için elinde avucunda ne varsa harcamış biriyle?”

“Bu çok mu kötü?” diye sordum.

“Sen karar ver. Bir buçuk aydan beri çalışıyoruz ve işte sahip olduğumuz yegâne şey bu,” dedi ve eliyle arkamızı gösterdi.

Ciddiyete büründü. Kendisini endişelendiren şeyi düşünerek bir süre boyunca sessizliğini korudu. Yeniden konuştuğunda neredeyse köye varmıştık: “Yaptığımız işi çok seviyorum. Bütün gün yağmur yağsa bile inekleri otlatmak için yağmurun altında olmayı da. Bu beni sakinleştiriyor, etrafıma ve artık önemsiz olan şeylere iyimser gözlerle bakabildiğimi sanıyorum. Gözünü paraya dikmek aptallıktır. Ama şimdi başka bir hayat istemiyorum. Bunu istiyorum.”

Grana meydanında bir traktörle bir harç kamyonu arasında beyaz bir kamyonet duruyordu ve benim arabam da bir aydan beri oradaydı. İki işçi yolun kenarında bir çukur kazıyordu. Hiç tanımadığım bir adam da bizi bekliyordu: Elli yaşlarında, sıradan görünümlü biriydi ama hayvanların arasında geçen onca zamandan sonra, asıl tuhaf olan, arabalar, motorlar, asfalt yollar ve temiz giyimli insanlar görmektir.

Dengin üzerinden peynirleri indirmesi için Lara'ya yardım ettim, adam da peynirlerin dış kabuklarını eliyle tek tek kontrol etti, kokladı, içlerinde hava kabarcıklarının olup olmadığına bakmak için parmaklarını büküp eklem kemiklerini birkaç kez üzerlerinde tıklattı. Sonunda memnun göründü. Kamyonetinde bir terazi vardı ve peynir tekerlerini kucaklayarak terazide tarttı, ağırlıklarını bir deftere kaydetti ve ücretini de bir

makbuza yazarak Lara'ya uzattı. Kâğıdın üzerinde ilk kazançları yazılıydı. Lara rakamlara bakarken ben de göz ucuyla onu süzdüm, ama yüzünde herhangi bir tepki göremedim. Arabanın camından bana el salladı ve sonra katırla köpeği yanına alarak tekrar patikaya yöneldi, sonunda da ormanda gözden kayboldular ya da orman kendine ait canlılarmış gibi onları içine alıverdi.

Torino'da son on yıldır oturduğum daireyi boşalttım. Pek nadir kullandığım için durması artık manasız bir hal almıştı, ama oradan ayrılırken yine de bir parça hüznlendim. Şehrin benim için vaatlerle dolu olduğu hissine kapılarak, yaşamak için oraya gitmenin benim için ne anlam ifade ettiğini gayet iyi hatırlıyordum. Ben mi kendimi kandırmıştım yoksa sözünü tutamayan şehrin kendisi miydi bilmiyordum, ama doldurulması yıllar sürmüş bir evi bir günde boşaltmak, tek tek alıp içine yerleştirmiş olduğum eşyaları dışarı çıkarıp üst üste yığmak, nişan yüzüğünü parmağından çıkarıp yenilgiyi kabul etmek gibiydi.

Kısa süreli Torino ziyaretlerim için bir arkadaşım bana evinin bir odasını ucuz yollu kiraya veriyordu. Öteki kolileri de arabaya yükledim ve annemin Milano'daki evine götürdüm. Sislerin arasında Monte Rosa, karayolundan bir serap gibi karşıma dikilivermişti: Şehirdeki sıcaklık asfaltı eritiyordu ve kim bilir geçmişte işlediğim hangi suçun cezasını çeker gibi eşyalarımı bir yerden bir yere taşımak, binaların merdivenlerini inip çıkmak gözüme boş bir çaba gibi görünmeye başlamıştı.

O dönemde annem Grana'daydı, böylece gündüzleri çalıştığım yapım şirketlerini dolaşarak, akşamları da pencereden trafiği izleyip caddenin altında gömülü duran anemik nehri

hayal ederek eski evimizde tek başıma bir aydan fazla zaman geçirdim. Orada ne bana ait ne de kendimi ait hissettiğim bir şey vardı. Himalayalar hakkında, beni uzun süre her şeyden uzaklaştıracak bir belgesel dizisinin prodüksiyonunu üzerime almaya çalışıyordum. Doğru kişiyi buluncaya kadar boş yere bir sürü randevuyla uğraşmam gerekti; ama sonunda yolculuk masraflarımı karşılayacak bir ödenek aldım, az da olsa benim için yeterliydi.

Eylülde Grana'ya döndüğümde, hava hayli soğumuştı ve köydeki birkaç bacanın dumanı tütüyordu. Arabadan indiğimde üzerime kötü bir kokunun sinmiş olduğunu hissettim, patikanın ağzında durdum ve elimi yüzümü nehrin suyuyla güzelce yıkadım, ormanda da küçük, yeşil bir karaçam dalıyla ellerimi ovuşturdum. Bu benim her zaman uyguladığım bir ritüeldi, ama şehrin kokusunu tamamen üzerimden atmak için daha birkaç güne ihtiyacım olduğunu biliyordum.

Geniş vadideki çayırlar sararmaya yüz tutmuştu. Tahta köprü'nün ötesinde, Bruno'nun arazisindeki nehrin kıyısı sürüdeki hayvanların toynaklarıyla baştan sona çiğnenmişti: Oradan itibaren yukarı kısımda çayır son buluyordu, otlar sıfıra inmiş ve etrafa gübre saçılmıştı; fırtınaların kokusuyla huysuzlanan birkaç ineğin yağışlı günlerde eşindiği kısımlarda ise toprak hayli kabarmıştı. Ağır gübre kokusuna ve Bruno'nun kulübesinin bacasından tüten dumana karışan bu fırtına kokuları nefes aldıkça benim de içime doluyordu. Bruno o sırada peynir yapıyor olmalıydı, böylece yoluma devam etmeye ve onu başka bir zaman ziyaret etmeye karar verdim.

Ahırın yanından geçerken çingirakların sesini duydum ve patikanın gerisinde, otların tek tük kaldığı tepede hayvanları otlatan Lara'yı gördüm; elimi havaya kaldırarak ona selam

verdim, beni çok daha önceden fark etmiş olan Lara da kapalı duran şemsiyesini havaya kaldırarak selamıma karşılık verdi. İlk yağmur damlaları yere düşüyordu ve ben sıcaktan, huzursuz düşlerden bunaldığım gecelerin ardından artık yorgunluğa tamamen teslim olduğumu hissedebiliyordum: Tek isteğim bir an önce tuhaf kayaya ulaşmak ve sobamı yakıp uyumaktı. Yeniden canlanmam için dağın koynundaki inimde uzun bir uyku gibisi yoktu.

Evden pek az çıktığım üç gün boyunca sis bastırdı. Vadiden yükselen ve karaçam dallarının arasından geçerek benim ibadet örtülerimin renklerini solduran, sonra da tamamen yutarak ormanı çepeçevre saran bulutların hareketini izlemek için pencereden dışarıyı seyrediyorum. Evin içindeki alçak basınç sobanın ateşini söndürüyor, bir şeyler yazdığım ya da okuduğum sırada içeriyi dumana boğuyordu. Bu durumda ben de sislerin içine karışmak için dışarı çıkıyor, göle kadar inerek, tutulan bacaklarımı açıyordum. O görünmez düşme sesini çıkarmasına fırsat kalmadan hiçliğe karışan bir taşı göle fırlatıyor, etrafında yüzen meraklı balık sürülerini hayal ediyordum. Akşamları da, beni bekleyen yeni yılı düşleyerek bir İsviçre radyosunu dinliyordum. Büyük girişimlere yaraşır bir kuluçka evresiydi benim için.

Üçüncü gün kapı çalındı, gelen Bruno'ydu. Şöyle dedi: "Ah, demek döndüğün doğruymuş. Dağa geliyor musun?"

Etraf hâlâ bembeyaz olduğu için "Şimdi mi?" diye sordum. Öğle vakti gelmiş olmalıydı, ama günün herhangi bir saati de olabilirdi.

"Gel hadi, sana bir şey göstereceğim."

"İneklere bir şey mi oldu?"

"Bırak şimdi inekleri. Öldükleri falan yok."

Böylece büyük göle doğru uzanan patika boyunca yamacı tırmanmak üzere yola koyulduk. Bruno'nun uzun lastik çizimleri dizine kadar hayvan pisliğiyle kaplıydı, siste gübrelige düşen bir ineği pisiğin içinden çıkarmak zorunda kaldığını anlattı. Güldü. Koşar adımlarla tırmanıyordu, onu takip etmekte zorlanıyordum. Köpeklerden birini engerek yılanı sokmuştu, bunu yüksek ateş yüzünden suyun yanından ayrılmadığını ve durmandan su içtiğini görünce anlamıştı, hayvanı kontrol ettiğinde engereğin şişkin karnında açtığı delikleri görmüştü. Hayvan acınacak haldeki bedenini oradan oraya sürüklüyordu ve Lara onu doktora götürmek için katırın üzerine yerleştirmek üzereyken Bruno'nun annesi köpeğe süt içirmelerini söylemişti, ne su ne de yiyecek bir şey, sadece süt ve böylece köpek iyileşmişti, hatta yavaş yavaş eski gücüne kavuşmaya başlamıştı bile.

“Hayvanlarla birlikteyken her gün yeni bir şey öğreniyorsun,” dedi. Başını iki yana salladı ve yine adımlarının beni perişan eden temposuyla tırmanmaya koyuldu. Yokluğumdaki gelişmeler hakkında beni bilgilendirmek üzere, öteki göle varıncaya kadar bana ineklerden, süttten, gübreden, ottan bahsedip durdu. Gelecekte çiftliğe birkaç tavşan ve tavuk almayı düşünüyordu, ama önce güzel bir çit yapması şarttı, çünkü etrafta tilkiler geziniyordu. Ve bir de kartallar. İnsanın inanası gelmiyor ama, dedi, kümes hayvanları söz konusu olduğunda, kartal, tilkiden çok daha yırtıcı hayvan.

Torino'da ya da Milano'da işlerin nasıl gittiğini bana sormadı. Bir ay boyunca ne halt ettiğimi bilmek istemedi. Şehir diye bir şey asla var olmamışçasına, sanki benim oradan uzakta başka bir hayatım yokmuşçasına bana tilkilerden, kartallardan, tavşanlardan ve tavuklardan söz edip durdu: Dostluğumuz

sadece o dağda hüküm sürüyordu ve vadide, aşağılarda olan biten şey oranın kenarından köşesinden bile geçmemeliydi.

Küçük gölün kıyısında durmuş soluklanırken, “İşler nasıl gidiyor?” diye sordum.

Bruno omuzlarını silkti. “İyi,” dedi.

“Hesap kitap yolunda mı?”

Yüzünü buruşturdu. Bu tatsız meseleyi sadece gününü mahvetmek arzusuyla ortaya atmışım gibi yüzüme baktı. Sonra şöyle söyledi: “Hesap işleriyle Lara ilgileniyor. Hesapları tutmak için başta ben kolları sıvadım, ama bu işten anlamadığım belli oldu.”

Kalın sis tabakasının altında kayalıkları baştan sona tırmandık. Patika sona erdiğinden ikimiz de kendimize göre bir yol tutturmuştuk. Yolu gösteren taş yığınları siste yeterince görülmüyordu, onları neredeyse daha yolun başında kaybettik ve içgüdülerimize güvenerek daha çok eğimli yolu, yerdeki kayaların duruşunu izler olduk. Kör gözle tırmanıyorduk, ara sıra önümde ya da arkamda Bruno’nun adımlarına karışan taş seslerini duyuyor, silüetini fark ediyor ve böylece peşine takılıyordum. Birbirimizden çok uzaklaştığımızda, içimizden biri *hey?* diye sesleniyor, öteki de *hey!* diyerek karşılık veriyordu. Siste ilerleyen iki kayık gibi rotamızı birbirimize göre ayarlıyorduk.

Belli bir noktada ben ışığın değiştiğini fark edinceye kadar böyle devam etti. Şimdi önümdeki kayalıkların üzerinde gölgeler oynasıyordu. Başımı kaldırdım ve gittikçe azalan nemli esintide mavinin bir tonunu gördüm, birkaç adım sonra bu manzaranın dışına çıktım: Birdenbire kendimi güneşin ışıklarıyla etrafımdaki parlaklığa bakarken buldum, başımın üzerinde eylüle has gökyüzü ve ayaklarımın altında bembeyaz kalın

bulut kümeleri vardı. 2500 metrenin çok daha üzerindeydik. Battığı yerden sadece sırtları görünen takımadalar gibi o yükseklği aşan zirveler sayıca azdı.

Grenon'un zirvesine uzanan yolun ya da en azından normal yolun dışına çıktığımızı da gördüm: Ama tepenin sırtlarındaki yarı geçmeyi hedeflemek yerine önümde duran karşılıklı iki yamacın birbirine kavuştuğı tepeye doğru ilerlemeyi ve en azından bir deneme yapmayı düşündüm. Bunun zor olmadığını fark ettim. Tırmanırken, kahramanının adıyla birlikte İtalyan Dağcılık Kulübü'nün arşivlerine geçecek hayallerimin ilki içimde yeşeriverdi: *Grenon'un kuzeybatı tepesine tek başına ilk tırmanış, Pietro Guasti, 2008*. Ne var ki biraz daha yukarıda, hemen ilk düzlükte uzun yıllar öncesine ait dağda paslanmış konserve et ya da sardalye balığı kutuları buldum ve onları vadiye geri indirmeye gerek bile duymayan birileri tarafından orada bırakılmışlardı. Böylece bir kez daha birilerinin benden önce davrandığını öğrenmiş oldum.

Yukarı doğru giderek sarplaşan bir kanyon benim zirvemi normal yolun zirvesinden ayırıyordu. Bruno ise o yolu tercih etmişti ve yolun dikleştiğı yerde onun tamamen kendisine özgü bir tırmanış tekniğı geliştirmiş olduğunu gördüm: Ellerini yere koyup nereden destek alacağına içgüdüsel olarak karar vererek ve hiç ağırlığını vermeden elleriyle dizlerinin üzerinde hızlıca yukarı tırmanıyordu. Zemin ayaklarının ya da ellerinin altından ara sıra kayıyordu, ama oldukça ilerlemişti ve Bruno'nun geçmişinin hatırası olarak geride bıraktığı çakıl taşları küçük bir heyelan oluşturunuyordu. *Omo servadzo*, diye geçirdim içimden. Yukarı ondan önce çıktım ve böylece onun bu yeni tırmanış stilini zirveden izleme fırsatını yakaladım.

“Böyle tırmanmayı kimden öğrendin?” diye sordum.

“Dağkeçilerinden. Bir keresinde onları seyrettim, sonra da kendi kendime bunu ben de bir deneyeyim, dedim.”

“İşe yarıyor mu bari?”

“Eh. Üzerinde biraz daha çalışmam gerekiyor.”

“Bulutların içinden yukarı çıkacağımızı biliyor muydun?”

“Bunu ümit ediyordum.”

Bir zamanlar babamın sözcüklerini bulduğum taş yığınının üzerine oturduk. Güneşin ışıkları taşların her birinin köşesine vuruyor, üzerlerinde dans ediyor ve aynısını Bruno’nun yüzünde da yapıyordu: Şimdi gözlerinin etrafında yeni kırışıklıklar, elmacikkemiklerinin altında hatırlamadığım gölgeler, oyuklar vardı. İlk yaylacılık sezonu ağır geçmiş olmalıydı.

Ona çıkacağım yolculuktan söz etmek için o an bana doğru zaman gibi geldi. En az bir yıl uzaklara gitmek için ona Milano’da kendime sponsorlar bulduğumu söyledim. Nepal’in farklı bölgelerini dolaşmak ve dağlardaki yöre halkını anlatmak istiyordum: Himalayaların vadilerinde birbirinden farklı öyle çok topluluk yaşıyordu ki. Muson mevsimi biter bitmez, ekim ayında yola çıkacaktım. Param azdı ama orada çalışan, bana yardım edecek ve beni evinde ağırlayacak çok sayıda insan tanıyordum. Ona, Torino’daki evimi boşalttığımı, artık bir evim olmadığını ve olmasını da şimdilik istemediğimi, ayrıca Nepal’deki işlerim yolunda gidecek olursa orada daha uzun kalmayı planladığımı da laf arasında söyledim.

Bruno beni sessizce dinledi. Sözlerimi bitirdiğimde de söylediklerimin anlamını düşünürcesine bir süre daha sessizliğini korudu. Bakışları Monte Rosa’ya takılıp kalmıştı. Sonra durup bana, “Babanla geldiğimiz seferi hatırlıyor musun?” diye sordu.

“Hatırlamaz olur muyum hiç.”

“Bunu zaman zaman düşünüyorum, biliyor musun? O günlerin buzulları vadinin aşağısına kadar ulaşmış mıdır sen-ce?”

“Sanmam. Hemen hemen yolun yarısına kadar gelmişlerdir ancak.

“Bence de.”

Sonra sordu: “Himalayalar buraya biraz benziyor mu?”

“Hayır,” diye yanıtladım. “Hem de hiç.”

Ona bunun nedenini açıklamak zordu, ama yine de bunu denemek istiyordum ve şöyle devam ettim: “Roma ya da Atina’daki şu yıkık dökük tarihi anıtları bilir misin? Bugün sadece birkaç sütundan ibaret olan o antik tapınakları, bir zamanlar duvar olan yerdeki taşları. İşte Himalayalar hâlâ ayakta duran orijinal bir tapınak gibidir. Ömrün boyunca sadece kalıntılarını gördükten sonra bütün halde görebileceğin gerçek bir tapınak gibi.”

Bu şekilde konuştuğum için pişmanlık duydum. Bruno bulutların üzerindeki buzulları inceliyordu ve ben de gelecek aylarda onu böyle, sanki bu taş yığınının muhafızıymış gibi hatırlayacağımı düşündüm.

Derken ayağa kalktı. “Sütleri sağma vakti,” dedi. “Sen de aşağı iniyor musun?”

“Ben biraz daha burada kalayım diyorum,” diye karşılık verdim.

“İyi edersin. Zaten kimin canı aşağı inmek ister ki?”

Az önce tırmandığı küçük vadiye doğru ilerledi ve kayaların arasında gözden kayboldu. Birkaç dakika sonra onu oranın yüz metre kadar aşağısında yeniden gördüm. Aşağı kısımda, yamacın kuzey cephesinde birikmiş bir kar tabası vardı ve Bruno da oraya ulaşmak için kayaların arasından geçiverdi.

Derken o küçük kar birikintisinin sertliğini ayağıyla şöyle bir yokladı. Sonra dönüp bana baktı ve el salladı, ben de uzaktan görebilmesi için iki kolumu var gücümle havada sallayarak ona karşılık verdim. Bruno üzerlerine sıçrayıp bir anda hızlandığına göre karlar takır takır donmuş olmalıydı: Bruno, çiftlikte giydiği lastik çizmelerinin üzerinde kayarak ve dengesini bulmak için kollarını iki yana açarak geniş adımlarla aşağı indi ve sisler onu bir anda içine alıverdi.

On Birinci Bölüm

Anita sonbaharda doğdu, tıpkı dağdaki diğerleri gibi.

Ben orada değildim: Nepal’de sivil toplum örgütlerinin dünyasıyla bağlantıya geçmiş, onların birkaçıyla ortak işler yapıyordum. Okulların ya da hastanelerin inşa edildiği, tarıma veya kadın istihdamına yönelik projelerin hız kazandığı ve bazen de Tibetli sığınmacılar için mülteci kamplarının kurulduğu köylerde belgeseller çekiyordum. Katmandu’daki yöneticiler sadece kariyerlerini düşünen politikacıları. Oysa dağlarda, yaşlı hippilerden uluslararası sivil toplum örgütlerinde görevli öğrencilere, gönüllü hekimlerden bir keşif gezisinden ötekine koşarken durup inşaatlarda işçilik yapan dağcılara kadar her türden insana rastlıyordum. Aslında bu bile hırstan ve iktidar çatışmalarından bağışık bir topluluk değildi, ama en azından idealizmden yana eksikleri yoktu. Eh ben de bu idealistlerin arasında kendimi rahat hissediyordum.

Haziran ayında, kızıl renkli kayaların üzerine tünemiş küçük beyaz evleriyle, Tibet’in sınırındaki kurak bir yayla olan

Mustang'de bulunuyordum ki annemden Grana'ya henüz geldiğini ve Lara'nın beş buçuk aylık hamile olduğunu öğrendiğini bildiren bir mektup aldım. Annem, Lara'nın durumunu kendine görev bellemiştir. Yaz boyunca bana gelişmeler hakkında tıbbi bültenleri aratmayan raporlar yolladı: Haziranda Lara inekleri otlatırken ayak bileğini burkmuş ve günlerce topallayarak yürümüştü; temmuzda o bembeyaz teniyle açık havada otları kuruturken başına güneş geçmişti; ağustosta bacakları iyice şişmiş olduğu ve sırt ağrısı çektiği halde peynir tekerlerini haftada iki kez katırla köye indirmeye devam ediyordu. Annem ona dinlenmesini emrediyor, Lara bunun lafını bile ettirmiyordu. Bruno karısının yerine bir işçi almayı teklif ettiğinde Lara, bütün ineklerin de kendisi gibi hamile olduğunu ama hiçbirinin bunu mesele haline getirmediğini söyleyerek itiraz ediyordu; üstelik söylediğine göre onları bu denli sakin görmek kendisini de rahatlatıyordu.

Muson mevsiminin tam ortasında Katmandu'da bulunuyordum. Her öğleden sonra şehrin üzerine âdeta bir fırtınanın kırıbaşı iniyordu. O zaman şehrin bisiklet ve motosiklet trafiği duruyor, başıboş köpek sürüleri saçak altlarına sığınıyor, sokaklar çamur ve çöplük deryasına dönüşüyor ve ben de kırk dökük bir bilgisayarın karşısına geçip gazete haberlerini okumak için telefon bağlantısının olduğu bir yere kapanıyordum. Annem beni şaşırtıyordu. Aslında, ilk çocuğunu yaylada dünyaya getirmek üzere olan Lara'ya mı yoksa dağı yayan tırmanarak onu ziyarete giden ve aylık doktor kontrollerine giderken ona eşlik eden şu yetmiş yaşındaki diğer kadına, yani anne mi hayranlık duymam gerekirdi, bilemiyordum. Ağustos ayında yapılan ultrason sonucunda bebeğin kız olduğu kesinleşmişti. Lara bunun sonrasında bile, hareketlerini kısıtlayan

karnıyla sürünün önünde yürümekten âciz, bir ağacın altında oturup onları gözüyle takip ederek de olsa hayvanları otlağa götürmeye devam etti.

Derken, eylül ayının son pazarı, fırçalanıp parlatılmış tüyleri, boyunlarında nakışlı meşin tasmaları ve pırıl pırıl cıngıraklarıyla inekler, görkemli bir geçit töreni edasıyla vadiye indiler. Bruno hayvanları kış için kiraladığı ahıra yerleştirdi ve artık beklemekten başka bir işi kalmadı. Bruno dağ adamlarına yaraşır bir hesap yapmış olmalıydı, çünkü vadiye inmelerinden kısa bir süre sonra Lara, tıpkı bu da mevsimlik bir işmiş gibi doğum yaptı.

Annem haberi verdiği sırada nerede olduğumu hatırlıyorum: Katmandu'da tanıştığım bir kızla birlikte, Dolpo vadisinde, kızıl köknar ormanları ve küçük Budist tapınaklarıyla çevrili, bizim Alplerdeki göllere inanılmaz derecede benzeyen bir gölün kıyısındaydım. Kız, şehirdeki bir yetimhanede çalışıyordu ama o günlerde birlikte dağa çıkmak için kendimize birkaç gün izin vermiştik. 3500 metre yükseklikte, duvarları baştan sona açık mavi ahşap çıtalarla kaplı ve sobasız bir barınakta uyku tulumlarımızı birleştirmiş, içinde birbirimize sımsıkı sarılmıştık: Ben pencereden yıldızlı göğü ve köknarların tepesini seyrederken, o uyuyordu. Birdenbire ayın doğduğunu gördüm ve artık baba olan arkadaşım Bruno'yu düşünerek uzun saatler boyunca uyanık kaldım.

2010'da geri döndüğümde İtalya'yı grotesk bir ekonomik krizin içinde buldum. Bunu bana ilan eden de tasfiye ediliyormuş gibi görünen havalimanıyla Milan oldu: Kilometrelerce uzunluktaki iniş pistinde yalnızca dört uçak vardı ve boş mağazaların lüks vitrinleri çiğ çiğ parlıyordu. Klimanın don-

durucu soğuşunda bir temmuz akşamı beni şehir merkezine götüren trenden nereye baksam hafriyatlar, şantiyeler, havada asılı duran yüksek vinçler ve ufukta beliren acayip gökdelenler gördüm. Bütün gazetelerin ne diye paralar suyunu çekti diye haber yaptığını anlamıyordum, zira Torino'da olduğu gibi Milano'da da altın çağını yaşayan bir inşaat çılgınlığına tanık olmuştum. Eski arkadaşlarımı görmeye gitmek hastane koğuşlarında dolaşmak gibiydi: Uzun zamandır çalıştığım yapım şirketleri, reklam ajansları ve televizyon kanalları iflas yüzünden kapanıyor, arkadaşlarımla çoğu da boş boş evde oturuyordu. Kırk yaşında sıradan günlük işlere ya da emekli anne babalarından para almaya mecbur kalmışlardı. Ama dışarı baksana bir, dedi bana içlerinden biri, her yerden binalar fışkırıyor, görüyor musun? Peki kim hakkımız olanı bizden alıyor? Nereye gitsem, soluduğum havaya aynı hayal kırıklığı, aynı öfke ve aynı nesiller boyu haksızlığa uğramışlık duygusu hâkimdi. Yeniden yola çıkabilmemi sağlayacak biletimin cebimde olması içime su serpiyordu.

Birkaç gün sonra dağa giden bir otobüse bindim ve vadinin kıyısına gelince ikinci bir otobüse binip bir zamanlar annemle birlikte telefon etmek için gittiğimiz, ama şimdi kırmızı telefon kulübesinin yerinde artık yeller esen barın önünde indim. Her zaman yaptığım gibi patika boyunca yürüdüm. Eski katır yolu asfalt yolun dönemeçlerini keser kesmez viranelerin ve yaprakların arasında öylesine çabuk gözden kayboluyordu ki onu izlemek yerine ezbere bildiğim orman yoluna daldım. Ormanı arkamda bıraktığımda, kulenin yıkıntılarına yakın bir yerde bir cep telefonu alıcısının yükseldiğini ve aşağıdaki boğazda da betondan bir barajın nehrin akışını kestiğini gördüm. Bu küçük yapay göl, buzların erimesiyle çamur derya-

sına dönmüştü: Orada duran bir kepçe de çamurları gölden çıkarıp nehrin kıyısına boşaltıyor, paletlerinin açtığı yarıklar ve boşalttığı çamurlu kumlarla, Bruno'nun çocukken sığıp otlatıldığı çayırları harap ediyordu.

Derken, her zaman olduğu gibi, Grana'yı geride bıraktım ve her türden zehri de arkamda bırakmışım gibi hissettim. Bu, tıpkı Annapura'da kutsal vadiden içeri girmek gibiydi: Tek fark, burada her şeyin bozulmadan kalmasını sağlayan şeyin dini bir öğreti değil, sadece ihmal olmasıydı. Bir süre sonra, kim bilir kaç zaman önce inşaat kerestelerini kesmekte kullanılmış, iki hatlı bir demiryoluyla ve bir yük vagonu bulunduğu için çocukken Bruno'yla adına *kereste fabrikası* dediğimiz o düzlükte buldum kendimi. Hemen yanında, keresteleri yaylaya taşıyan bir teleferik vardı; teleferiğin çelik halatları bir köknar ağacına dolanmıştı ve şimdilerde ağaç bu halatları kendi kabuğuyla örtmüştü. Artık bir işe yaramadığı için benim çocukluk dağımı unutmuşlardı ve bu da bir anlamda onun şansıydı. Yüksek rakımda *bistare bistare* diye fısıldaşan Nepalli hamallar gibi adımlarımı yavaşlattım. Çabucak bitmesini istemiyordum. Her geri dönüşümde orası bana kendimi bulduğum, kendimle buluştuğum ve huzur duyduğum bir yer gibi geliyordu.

Yaylada beni öğle yemeğine bekliyorlardı. Bruno, Lara, çayırın ortasına serilmiş bir örtünün üzerinde oyun oynayan henüz bir yaşından küçük Anita ve ondan bir an olsun gözünü ayırmayan annem. Derken, "Anita bak, Pietro amca!" dedi ve birbirimize ısınmamız için onu kucağıma verdi. Küçük kız beni şüpheli gözlerle süzdü, ilginç gelen sakalımı çektiirdi, sonra ne anlama geldiğini anlamadığım bir ses çıkarıp yeni keşfine güldü. Annem yola çıkarken veda ettiğim o yaşlı

kadından farklı birine benziyordu. Sadece o da değil, yayla baştan sona hatırladığımdan çok daha canlıydı: Tavuklar, tavşanlar, katır, inekler, köpekler, üzerinde mısır unu bulamacı ile bir güvecin piştiği bir ateş ve dışarıda hazır bekleyen bir yemek sofrası vardı.

Beni gördüğüne çok sevinen Bruno, bana sımsıkı sarıldı. Bu tavır ikimiz için de son derece olağandışı olduğundan, o bana sarılırken ben de düşünmeden edemedim: Acaba ne değişti? Kollarımızı geri çektiğimizde, kırışıklıklarını, kırılan saçlarını, yaşı gereği hatlarına sinen ağırlığı görmeye çalışarak yüzüne dikkatle baktım. Onun da aynı izlerin bende aradığı hissine kapıldım. İkimiz de hâlâ aynı mıydık acaba? Sonra beni sofranın başköşesine oturttu ve geri dönüşüme kadeh kaldırmak için dört kadehi kırmızı şarapla doldurdu.

Şaraba ve kırmızı ete olan alışkanlığımı artık yitirmiş olduğumdan kısa sürede ikisi birden beni sarhoş etmişti. Aklıma geleni düşünmeden söylüyordum. Anita'nın uykusu gelmeye başlayıncaya kadar annemle Lara küçük kıza bakmak için sırayla yerlerinden kalkıp gittiler, sonra galiba aralarında bir bakışma ya da sessiz bir anlaşma oldu ki annem küçük kızı kucağına aldı ve pırpırlayarak yanımızdan ayrıldı. Hediye olarak yanımda bir demlik, fincanlar ve siyah çay getirmiştım, böylece yemekten sonra, tuzlu ve tereyağlı Tibet usulü çay hazırladım, gerçi dağdaki tereyağın tadı Tibet sığırının sütünden yapılma tereyağı kadar kuvvetli değildi. Karışımı hazırlarken, Tibet'te tereyağını her şekilde kullandıklarını anlattım: Aydınlatma için lambalarda yakıldığı, kadınların saçlarını yağlamak için sürüldüğü gibi, gökyüzü definlerinde de ölülerin kemikleri onunla bulamaç haline getiriliyordu.

“Ne?” dedi Bruno.

Ona, cesetleri yakmak için yaylalarda yeterince odun bulunmadığını açıkladım: Akbabalar ve diğer yırtıcı kuşlar etlerini yiyip bitirsin diye ölünün derisi yüzülüyor ve ceset bir tepenin üzerine bırakılıyordu. Birkaç gün sonra geri döndüklerinde orada sadece ölünün kemiklerini buluyorlardı. Kafatasıyla birlikte bütün iskelet dövülerek önce toz haline, sonra da tereyağı ve unla karıştırılarak hamur haline getiriliyor, bu kez de küçük kuşlara yem oluyordu.

“Çok korkunç,” dedi Lara.

“Neden?” diye sordu Bruno.

“Sen bunu gözünün önüne getirebiliyor musun? Yerde yatan bir ölü ve etlerini koparmaya gelen yırtıcı kuşlar.”

“İyi de, bir çukurda olmanın da bundan pek farkı yok,” dedim. “Her şekilde biri gelip etlerini yiyor.”

“Evet, ama en azından sen bunu görmüyorsun,” dedi Lara.

“Bence çok güzel bir şey,” dedi Bruno. “Kuşlara yem olmak.”

Öte yandan çayın tadı midesini bulandırmıştı, kendi çayıyla birlikte bizimkileri de döktü ve boşalan fincanlarımızı *Grap-pa* likörüyle doldurdu. Artık üçümüz de bir parça sarhoştuk. Kollarıyla Lara’nın omuzlarını sararken bana, “Ee, Himalayalı kızlar nasıl? Alplerin kızları kadar güzeller mi?” diye sordu.

İstemedenden ciddileştiğimi hissettim ve karşılık olarak ağzımın içinde bir şeyler geveledim.

“Budist rahibi falan olmaya kalkışmayacaksın, değil mi?” diye üsteledi Bruno.

Lara suskunluğumun ne anlama geldiğini anlamış olacak ki, benim yerime yanıtladı: “Yok, yok. Yalnızlığına ortak olan birileri mutlaka vardır.”

Bunun üzerine Bruno yüzüme baktı ve söylenenin doğru

olduğunu görünce güldü; benimse gözlerim içgüdüsel olarak annemi aradı, bizi duyamayacak kadar uzaktaydı.

Daha sonra, evlerin üst tarafındaki çayırlara hükmeden yapayalnız bir ağacın, yaşlı bir köknarın altında uzanmaya gittim. Ellerimi ensem altına koydum, gözlerim yarı kapalı yarı açık, kendimi uykunun kollarına bırakarak yattığım yerde dalların arasından Grenon'un doruklarını ve sivri kayalarını seyre daldım. O görüntü beni her defasında babama götürdü. Elimde olmadan, kendimi içinde bulduğum bu tuhaf aileyi onun kurmuş olduğunu düşündüm. Öğle yemeğinde hepimizi bir arada görecekti olsaydı kim bilir ne düşünürdü. Karısı, oğlu, dağdaki öteki oğlu, genç bir kadın ve bir kız bebek. Kardeş olsaydık, Bruno evin ilk çocuğu olurdu mutlaka, diye düşündüm. Ev inşa eden oydu. Evlerin, ailelerin ve ticari işletmelerin kurucusu; toprakları, hayvanları ve yavrusu olan ağabey. Bense vaktini boşa harcayan küçük kardeştim. Evlenmeyen, çocuk sahibi olmayan, aylarca haber yollamadan dünyayı dolaşmaya giden ve sonra bir bayram günü, üstelik tam da öğle yemeği saatinde çıkagelen küçük kardeş. Böyle olacağını kim bilebilirdi, ha baba? Ortaya çıkmasına alkolün de yardımcı olduğu bu tür hayallerle uykuya daldım.

O yaz birkaç haftayı onlarla geçirdim. Bu süre ne kendimi bir misafir gibi hissetmeme son verecek kadar çok ne de hiçbir şey yapmadan kendi kendime kalacak kadar azdı. İki yıllık yokluğum tuhaf kayada birden fazla iz bırakmıştı, öyle ki onu yeniden gördüğümde küçük sığınağımdan özür dilemek geldi içimden: Ayrıkotları onu dört koldan kuşatmaya başlamıştı, çatıdaki kalasların bazıları yerinden oynamış ve bağlantı yerlerinden çıkmıştı, giderken duvardan dışarı uzanan baca par-

çasını çıkarmayı unuttuğum için de kar bu parçayı kırmakla yetinmemiş, ayrıca evin içine de bir miktar hasar vermişti. Dağın evimi tekrar ele geçirip bünyesine katması ve bir taş yığınınan farksız olan eski haline geri döndürmesi için birkaç yıl yeter de artardı bile. Ben de böylece bakımını yapmak ve onu bir sonraki ayrılık saatime hazırlamak için kalan günlerimi evime adamaya karar verdim.

Bruno ve Lara'yla birlikteyken yokluğumda başka bir şeyin daha bozulmaya başlamış olduğunu fark ettim. Annemin orada olmadığı ve Anita'nın yatağına yatırıldığı zamanlarda, o mutlu mesut çiftlik, hesapların çıkmaza girdiği bir şirkete, benim sevgili dostlarım da kavgalı iki ortağa dönüşüyordu. Lara'nın tek konuştuğu konu buydu. Peynirden kazandıklarının kredi taksitlerini bile ödemeye yetmediğini söylüyordu. Ceplerinde tek kuruş kalmadan paralar geldiği gibi gidiyor, banka borçları da yerinde sayıyordu. Yazın yaylada yaşarken neredeyse kendi kendilerine yetebiliyorlardı; ancak ahır kirasını ve öteki masraflarını karşılamak durumunda kaldıkları kış aylarının üstesinden gelemiyorlardı. Yeniden kredi çekmek zorunda kalmışlardı. Eski borçlarını yenisiyle ödemek için.

Kendisi için yeni bir iş yükü demek olsa da, Lara o yaz kestirmeden gitmeyi düşünmüş ve benim de karşılaşmış olduğum toptancıyı aradan çıkararak peynirleri dükkânlara doğrudan satmaya karar vermişti. Haftanın iki günü kızını Grana'ya, anneme emanet ediyor ve teslimatları yapmak için arabayla yola çıkıyordu, bu arada da yayladaki işlerle Bruno tek başına ilgileniyordu; aslında bir yardımcı tutmaları gerekiyordu ama bu tekrar en başa dönmeleri anlamına geliyordu.

Lara bana bunları anlattıkça, her defasında Bruno bir süre sonra uflayıp pufluyordu. Bir akşam şöyle söyledi: "Konuyu de-

ğıştiremez miyiz? Pietro'yu doğru dürüst gördüğümüz yok, hazır bir araya gelmişiz, durmadan para konuşmak zorunda mıyız?"

Lara gücendi. "Pekâlâ, ne konuşalım?" dedi. "Ne bileyim, Tibet sığırlarını mı konuşalım? Ne dersin Pietro, acaba Tibet sığırı yetiştirme işine mi girişsek, sence bunu becerebilir miyiz?"

"Bak, bu da bir fikir," dedi Bruno.

"Onu duydun mu?" diye bana sordu Lara. "Kendisi dağın tepesinde yaşıyor ve biz sıradan ölümlülerin sorunları ona uğramıyor bile." Sonra ona döndü: "Ama nasıl oluyorsa bu derdi başımıza açan da sensin."

"Öyle," dedi Bruno. "Borçların hepsi benim, sen bunu sakın kendine dert etme."

Bu sözler üzerine Lara öfke saçan gözlerini ona çevirdi, birden ayağa kalktı ve arkasını dönüp gitti. Bruno ise ona verdiği ters cevap yüzünden anında pişmanlık duydu.

Yalnız kaldığımızda bana, "Haklı," dedi. "İyi de daha ne yapayım, daha fazla çalışmak elimden gelmiyor ki. Sürekli parayı düşünmenin bir şeyi çözdüğü yok, o halde başka şeyleri düşünmek daha doğru değil mi?"

"Ne kadar paraya ihtiyacınız var?" diye sordum.

"Boş ver. Söylersem korkarsın."

"Ben yardım edebilirim. Sezon sonuna kadar burada kalıp çalışabilirim."

"Teşekkürler, ama olmaz."

"Bunun için senden para mara da istemiyorum. Zevkle yaparım."

"Hayır," dedi Bruno, sert bir ifadeyle.

Oradan ayrılmamın yaklaştığı günlerde bir daha bu konuya hiç dönmedik. İçine kapanıp yalnızca bebeğiyle ilgilenen La-

ra'nın kırıgın ve endişeli olduğu yüzünden okunuyordu. Bruno hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Bense evin tamiri için gereken malzemeleri temin etmeye durmadan Grana'ya gidip geliyordum: Yıkılan dökülen yerleri sıvayla kapatmış, baca borusunun ağzını tıkamış, evin çevresindeki ayırkotlarını tek tek temizlemiştim. Eskilerinin birebir aynısı, köknar ağacından yeni keresteler kestirmiştim ve Bruno beni görmeye geldiği sırada, yeni keresteleri çatıya yerleştirmekle meşguldüm: Belki de birlikte dağa çıkmak niyetiyle gelmişti, ama beni çatıda görünce fikrini değiştirdi ve hemen yanıma çıktı.

Altı yıl önce birlikte yapmış olduğumuz bir işti bu. Kısa sürede eski ritmimizi yakaladık. Bruno eski kerestelerin üzerindeki çivileri söküyor, ben de onu aşağı çayıra atıyordum, sonra yenisini uzatıyordum ve o çiviye çakarken ben de yeni keresteyi sıkıca tutuyordum. Birbirimize bir şey söylememize gerek bile yoktu. Bir saat boyunca, hayatlarımıza hâlâ bir yön vermek zorunda olduğumuz ve bir duvar örmekten ya da bir tahtayı yerine oturtmaktan başka derdimizin olmadığı o yaz günlerine geri dönmüş gibiydik. Ama iş çok kısa sürede bitti. Çatı sonunda yeni gibi olmuştu, böylece ben de buz gibi suyun içinde soğuttuğum iki şişe birayı almak için çeşmeye gittim.

Rüzgârın parçaladığı, renkleri solmuş ibadet örtülerini o sabah indirmiş, sobada yakmıştım. Sonra da yenilerini asmıştım, ama bu defa onları iki ağacın gövdesine değil, Nepal'de gördüğüm *Stupa*'yı düşünerek kaya duvarından evin bir köşesine doğru uzatmıştım. Şimdi rüzgârda, babamın kitabesinin üzerinde, onu kutsarcasına dalgalanıyorlardı. Çatıya geri döndüğümde, Bruno durmuş örtüleri seyrediyordu.

“Üzerlerinde ne yazıyor?” diye sordu.

“Talih dileyen dualar,” dedim. “Bereket. Barış. Huzur.”

“Peki sen buna inanıyor musun?”

“Neye, talihe mi?”

“Yok, dualara.”

“Bilmem. Beni rahatlatıyorlar. Bu da başlı başına bir şey, öyle değil mi?”

“Evet, haklısın.”

Aklıma hemen bizim de bir uğurumuz olduğu geldi, ne vaziyette olduğunu görmek için başımı çevirdim. Küçük fıstık çamı, tıpkı onu ektiğim günkü kadar cılız ve yamuk, ama hâlâ hayattaydı. Yakında yedinci kışına girecekti. O da rüzgârda sallanıyordu ama ne barış ne de huzur yayıyordu etrafına, onunki daha çok inatlaşmaydı. Hayata sıkı sıkıya tutunma. Bunların Nepal’de bir erdem sayılmadığını düşündüm, belki de Alplerde öyleydi.

Biraları açtım. Birini Bruno’ya uzatırken ona, “Ee, baba olmak nasıl bir şey?” diye sordum.

“Nasıl bir şey mi?” dedi. “Valla bunu ben de bilmek isterdim.”

Gözlerini göğe çevirdi ve sonra şöyle söyledi: “Şimdilik kolay, onu kucağıma alıyorum ve bir tavşanı ya da bir kedi yavrusunu sever gibi okşuyorum. Bu kadarını yapmayı biliyorum, her zaman yaptığım bir şey. Zor olan, ona bir şeyler anlatmam gerektiğinde başıma gelecek.”

“Neden?”

“Ben ne biliyorum ki? Hayatta sadece bunu gördüm.”

Bunu dedi ve elinin bir hareketiyle, önümüzde uzanan gölü, ormanı, çayırları ve kayalıkların tümünü birden içine alan bir işaret yaptı. Onun oradan hiç uzaklaşıp uzaklaşmadığını bilmiyordum, ne de ne kadar süreliğine uzaklaştığını. Bunu bir yandan onu kırmamak, bir yandan da vereceği cevabın bir şey değiştirmeyeceğini bildiğim için ona asla sormamıştım.

Şöyle sürdürdü sözlerini: “Ben inek sağlamayı bilirim, peynir yapmayı bilirim, ağaç kesmeyi bilirim, ev yapmayı bilirim. Açlıktan ölecek olsam bir hayvanı vurup etini yemeyi de bilirim. Bunları bana daha küçük bir çocukken öğrettiler. Ama babalık yapmayı bana kim öğretti? Kendi babamın öğretmediği kesin. Beni rahat bırakması için sonunda onu dövmek zorunda kaldım; sana bundan hiç söz etmiş miydim?”

“Hayır,” dedim.

“Öyle oldu işte. Bütün gün inşaatta çalışıyordum, ondan çok daha güçlüydim. Onu bir daha hiç görmediğime göre canını fena yakmış olmalıyım. Zavallı adam.”

Yeniden gökyüzüne doğru baktı. Benim örtüleri dalgalandıran rüzgâr bulutları da sarp kayalıklarının ardına sürüklüyordu. “Anita’nın kız olmasından mutluyum ama, sadece sevmem gerekiyor, o kadar.”

Onu hiç bu kadar moralsiz görmemiştim. İşler hiç umduğu gibi gitmemişti. Çocukluk günlerimizde, onun bana mutlak ve çözümsüz görünen bir huzursuzluğa kapılarak bütün bir gün boyunca suskunluğunu koruduğunda yaşadığım aynı yetersizlik duygusuyla yine elimin kolumun bağlandığını hissediyordum. Eski dostu olarak onun moralini düzeltecek birkaç numara bilmeyi isterdim doğrusu.

Gitmeden önce aklıma sekiz dağın hikâyesi geldi ve bunu seveceğini düşündüm. Benim tavuk hamalının her sözcüğünü ve her hareketini hatırlamaya çalışarak bu hikâyeyi ona da anlattım. Çiviyle bir kalasın üzerine mandalayı bile çizdim.

Sonunda bana, “Bu durumda sekiz dağa giden sen, Sumeru dağına tırmanan da ben oluyorum, öyle mi?” diye sordu.

“Öyle görünüyor.”

“İyi işler yapan ikimizden hangisi peki?”

“Sensin,” diye karşılık verdim. Sadece onu cesaretlendirmek için değil, ama buna inandığım için. Bence bunu o da biliyordu.

Bruno bir şey söylemedi. Zihnine kazımak için şekle bir daha baktı. Sonra omzuma dostça dokundu ve çatıdan aşağı sıçradı.

Bunu hiçbir şekilde planlamadığım halde, ben de kendimi Nepal’de çocuklarla ilgilenirken buldum. Dağda değil, yayıldığı vadiyi aşan ve artık dünyadaki sayısız gecekondu kentlerinden birini andıran Katmandu’nun varoşunda. Şansını aramaya şehre inenlerin çocuklarıydı bunlar. Bazılarının ebeveynlerinden biri ya da ikisi birden ölmüştü, ama çoğunlukla anne ya da babaları bir barakada yaşıyor, o karınca deliklerinden birinde köle gibi çalışıyor ve çocuklarının sokakta büyümelerine göz yumuyorlardı. Dağda olsalar başlarına gelmeyecek bir kaderin kurbanı oluyordu bu çocuklar: Minik dilenciler, türlü pis işlere bulaşmış küçük çeteler ve üstü başı pislik içinde, şaşkın gözlerle çöplük karıştıran çocuklar tıpkı Budist tapınaklarının maymunları ve aç sokak köpekleri gibi şehir manzarasının bir parçasıydı.

Onlarla ilgilenmeye çalışan çeşitli örgütler vardı ve beraber olduğum kız da onların birinde çalışıyordu. Yollarda gördüklerim ve ondan duyduklarım sonucunda benim de el uzatıp bir işinden ucundan tutmaya başlamam kaçınılmazdı. İnsan dünyadaki yerini aklının ucundan geçmeyecek bir bölgede ve biçimlerde buluyor: Onca yer gezmiş, sonunda kendimi dağların eteklerinde kurulmuş büyük bir kentte ve annemle aynı işi yapan bir kadınla birlikte bulmuştum. Şehrin bizden çaldığı enerjiyi yeniden kazanmak için her fırsatta beraber dağlara kaçtığım kadındı bu aynı zamanda.

O patikalarda yürürken sık sık Bruno'yu düşünüyordum. Ormanlar ve nehirlerden ziyade, onu gördüğüm çocuklar düşürüyordu aklıma. Onun o çocukların yaşındaki halini, içinde tek başına oyunlar oynadığı harabeleri ve mahzene dönüştürülmüş yegâne okuluyla yıkık dökük köyünün acılarıyla iç içe büyüdüğü zamanları hatırlıyordum. Onun yeteneklerine sahip biri için Nepal'de yapacak çok şey vardı: Biz kitaplardan İngilizce ve aritmetik öğretiliyorduk, ama o göçmen çocuklarına belki de toprağı ekip dikmeyi, ahır kurmayı, keçi yetiştirmeyi göstermemiz gerekirdi, böylece zaman zaman Bruno'yu can çekişen yaylasından çekip oraya, yeni yaylacılar yetiştirmesi için yanıma sürüklediğimi düşlüyordum. Dünyanın bu köşesinde çok büyük işler yapabilirdik.

Gerçi bize kalacak olsa, dostluğumuzun özen ve ihtimama ihtiyacı yokmuş gibi yıllarca birbirimizden habersiz kalırdık. Birimizin haberini ötekine duyuran annemdi, ne de olsa birbiriyle konuşmayan erkeklerle yaşamaya alışkındı: Mektuplarında bana Anita'dan, karakterinin artık belli olmaya başladığından, vahşi ve korkusuz bir çocuk olarak büyüdüğünden söz ediyordu. Bu küçük kıza epeyce bağlanmıştı ve annesiyle babasının krizlerinin gitgide kötüleştiğini görmek onu telaşlandırılıyordu. Çok çalışıyorlar ve daha fazla çalışmanın yollarını bulmaya devam ediyorlardı; annem de en azından çocuğun bakımını olsun düşünmesinler diye Anita'yı sık sık yanına alarak Grana'daki kendi evine götürüyordu. Lara borçlardan bunalmıştı. Bruno ise içine kapanmış ve kendini işine vermişti. Annem o çok korktuğı şeyi açıkça söylemiyordu, ama söylemediklerini satır aralarında okumak hiç de zor değildi: O da ben de bu işin nasıl sonlanacağını anlamaya başlıyorduk.

Bir süre daha böyle devam ettiler. Derken 2013 yılının

sonbaharında Bruno iflasını ilan etti, çiftliği kapattı ve anah-tarlarını vergi memurlarına teslim etti; Lara da kızıyla birlik-te ailesinin yanına gitti. Gerçi anneme göre işler bunun tam aksi istikametinde gerçekleşmişti: Lara, Bruno’yu terk etmiş, o da iflasa boyun eğerek teslim olmuştu. Ama bir önemi yoktu. Bana bu havadisleri veren mektubun tonlamasına bakılırsa annem sadece üzgün değil, aynı zamanda panik içindeydi ve anladığım kadarıyla, bundan sonra Bruno’nun başına geleceklerden korkuyordu. *Her şeyini kaybetti, diye yazmıştı, ve tek başına kaldı. Sen bir şeyler yapamaz mısın?*

Nepal’de daha önce hiç yapmadığım şeyi yapmadan önce mektubu iki kez daha okudum: Bilgisayarın başından kalktım, telefon etmek istediğimi söyledim, kabinlerden birine girdim ve İtalya’nın kodunu, sonra da Bruno’nun telefon numarasını çevirdim. Katmandu’da insanların sürekli zaman öldürüyormuş gibi görüldüğü yerlerden biriydi. Dükkân sahibi mercimekli pilavını kaşıklamakla meşguldü, yanında oturan ihtiyar onu seyrediyordu ve iki çocuk da benim ne yaptığımı görmek için telefon kabinini gözetliyordu. Telefonun beşinci ya da altıncı çalışında Bruno’nun cevap vermeyeceğini düşünmeye başlamıştım: Onu iyi tanıyordum, telefonunu ormana fırlatmış ve artık kimseyle konuşmamaya karar vermiş olabilirdi. Fakat birdenbire önce bir tıkırtı, peşinden derin bir uğultu ve ardından da “Alo?” diyen yorgun bir ses geldi.

“Bruno!” diye bağırdım. “Benim, Pietro!”

İtalyanca bağırdığımı duyan çocuklar kahkahalara boğuldular. Ahizeyi kulağıma yapıştırdım. Uluslararası aramalardaki gecikme fazladan bir tereddüde daha yol açmıştı, derken Bruno konuştu: “Evet, ben de sensindir diye ümit ediyordum.”

Lara’yla olanlar hakkında konuşmak istemiyordu. Bunu

anlayabiliyordum. Ona nasıl olduğunu ve ne yapmayı düşündüğünü sordum.

“İyiyim,” diye yanıtladı. “Sadece yorgunum. Çiftliğimi elimden aldılar, biliyor muydun?”

“Evet. Peki, inekleri ne yaptın?”

“Hah, onları da verdim gitti.”

“Peki, ya Anita?”

“Anita Lara’yla birlikte, onun ailesinin yanında. Orada, kalacak bir yerleri var. Onlarla konuştum, iyilermiş.”

Sonra ekledi: “Sana bir şey sormak istiyordum.”

“Elbette, sor.”

“Tuhaf kayadaki evde kalabilir miyim diyecektim, çünkü şimdi nerede kalacağımı bilmiyorum.”

“Ama oraya gerçekten gitmek istiyor musun?”

“Canım kimseyi görmek istemiyor, bilirsin işte. Bir süre dağda başımı dinlerim.”

Tam olarak böyle dedi: *dağda*. Katmandu’daki bir telefon-da onun sesini duymak çok tuhaftı; boğuk, cızırtılı gelen bu sesi tanımakta zorlanıyordum, ama o anda anladım o olduğunu. Bruno’ydu, benim eski dostum.

“Elbette,” dedim. “Dilediğin kadar kal. Orası senin evin.”

“Teşekkür ederim.”

Ona söylemem gereken bir şey daha vardı, ama söylemesi zordu. Birbirimizden ne yardım istemeye ne de bunu birbirimize teklif etmeye alışkındık. Sözü uzun uzadıya evirip çevirmeden sordum: “Oraya gelmemi ister misin?”

Başka zaman olsa, Bruno daha sorduğum anda bana olduğum yerde kalmamı söylerdi. Bu defa sustu. Konuşmaya başladıysa, daha önce ondan hiç duymadığım bir ses tonuyla bana karşılık verdi. Kısmen ironik. Kısmen de süngüsü düşük.

“Yani, güzel olurdu.”

“O halde birkaç işi yoluna koyup hemen geliyorum, tamam mı?”

“Tamam.”

Ekim ayında günün ilerleyen bir saatiydi. Şehre karanlık çökerken, telefon etmek için bulunduğum yerden dışarı çıktım. Dünyanın o tarafında sokaklar aydınlatılmaz, gün batarken insanlar aceleyle evlerine koşarlar ve bir telaşla gecenin gelmekte olduğu hissedilir. Dışarıda köpekler, toz bulutları, motosikletler, yolun ortasına uzanmış trafiği aksatan bir inek, restoranlara ve otellerine giden turistler, sona ermekte olan bir yaz akşamı havası vardı. Oysa Granada kış başlıyordu, düşündüm de kışın orayı bir kez bile görmemiştim.

On İkinci Bölüm

Kasım ortalarında, kuraklık ve don yüzünden Grana vadisi kavrulmuştu. Bir yangın çayırları baştan sona yakmış da sonra sönmüş gibi, vadi kum, pişmiş toprak ve hardal rengine bürünmüştü. Ormanlar hâlâ yanmaya devam ediyordu: Dağların kıyısındaki karaçamların altın ve bronz renkli alevleri köknar ağaçlarının yeşil tepelerini aydınlatıyordu ve gözlerini göğe çevirdiğinde varlıkları insanın ruhunu ısıtıyordu. Oysa aşağı köye gölgeler hâkimdi. Güneş ışığı artık vadinin dibine erişemediğinden her adımda ayaklarımın altında kırağı tabakasıyla kaplı toprağın sertliğini hissediyordum. Tahta köprüden geçerken su içmek için eğildiğimde, sonbaharın benim deremin üzerine de sihirli değneğiyle dokunmakta olduğunu gördüm: Buz, kaydıraklar ve tüneller oluşturuyor, ıslak kayalar âdeta camlarla kaplıyor, kurumuş saçaklı otları birer heykele dönüştürerek içine hapsediyordu.

Bruno'nun yaylasına doğru çıkarken yolda bir grup avcıyla burun buruna geldim. Üzerlerinde kamuflaj desenli avcı

montları, boyunlarında da dürbünleri vardı ama tüfekleri yoktu. Oranın yerlisi değildiler sanki, ama belki sonbahar çehreleri de değiştiriyordu ve asıl davetsiz misafir bendim. Kendi lehçelerinde tartışıyorlardı ve beni fark ettikleri anda suspus olup beni göz ucuyla süzdüler ve görmezden gelerek yanımdan geçip gittiler. Kısa bir süre sonra da bu avcılarının nerede konuşlandığını anladım: Yaylanın üst tarafında, akşamları Bruno'yla oturduğumuz tahta bankın yakınında, sönmüş izmaritlerle buruşturulup atılmış bir sigara paketi gördüm. O çok özel gözlem noktasından ormanı incelemek için sabah erkenden yukarı çıkmış olmalıydılar. Bruno oradan ayrılırken her şeyi yerli yerinde bırakmıştı: Ahırın kapısını zincirlemiş, tahta panjurları kapatmış, odunları evin yan tarafına istiflemiş, duvar boyunca uzanan yalakları söküp ters çevirmişti. Artık kokusunu yitirmiş olan kuru gübreleri bile çoktan sararmış olan çayırlara saçmıştı. Bu haliyle bana göre kışa hazırlanmış bir yayladan farksızdı; buraya son defa ziyarete geldiğimde gördüğüm cıvılcıvılcı, yaşam dolu halini anımsamak için orada bir süre daha kaldım. Vadinin öteki yamacından yükselen bir haykırış o sırada sessizliğin ortasına düşüverdi. Bu sesi daha önce ancak birkaç sefer duymuştum, ama tek bir sefer duymuş olmak bile onu sonsuza dek hatırlamaya yeterliydi. Üreme mevsimi geçeli çok olsa da, aşk yüzünden husumete düştüğü rakiplerine korku salmaya çalışan bir erkek geyiğin var gücüyle ve boğazını yırtarcasına öfkesini kustuğu özel haykırışıydı bu. Ama belki de geyik sadece bir şeye kızmıştı ve daha ötesi yoktu. Tam o noktada, aslında avcılarının neyin peşinde olduklarını da anlamış oldum.

Kısa bir süre sonra yukarıda, göl kıyısında da benzer bir şey oldu. Güneş, Grenon'un burçlarında yavaş yavaş yükse-

lirken, güneye bakan kayalıkları öğlene doğru ılınırdı. Ama yamacın eteklerindeki sular o saatte bile gölgede kalıyordu: Suyun yüzeyinde bir buz tabakası oluşmuştu, koyu ve parlak bir hilal. Sopanın ucuyla dokunduğum anda incecik buz tabakası kırılıverdi. Dağılan parçalarından birini sudan çıkardım ve gözüme yaklaştırıp arkasından etrafa bakmak için tam havaya kaldırmıştım ki, çalışmaya başlayan bir motorlu testerenin sesini duydum. Motorun iki hamlesinden sonra ağacın gövdesine saplanan testerenin sesi. Nereden geldiğini anlamak için başımı yukarılara çevirdim. Yamacın ortalarında, tuhaf kayanın hemen üst tarafındaki terası andıran düzlükte boy vermiş küçük bir grup karaçam vardı: Sarı saçaklı diğerlerinin arasında bir ağacın çıplak ve gri gövdesi göze çarpıyordu. Ağacın gövdesinde iki kez gidip gelen motorlu testerenin sesini duydum. Etrafında tur atmaya yetecek kadar bir duraklama olduktan sonra da, metalin oduna saplanırkenki haykırışları yeniden yükseldi. Ölü karaçamın tepesindeki dallar sarsıldı. Ağacın yavaşça büküldüğünü, sonra düşerken kırılan dalların gürültüsüyle aniden devrildiğini gördüm.

O akşam Bruno bana, “Ne söylememi bekliyorsun Pietro, işler kötü gitti işte,” dedi ve bu meseleye dair söyleyecek başka bir şeyi kalmadığını anlatmak istercesine omuzlarını silkti. Sobanın üzerinde ısıttığı kahveyi içiyor ve pencereden dışarı bakıp, artık saat beş olmadan bastıran karanlığı seyrediyordu. Kuraklık yüzünden küçük değirmenimiz durduğu için evde mumla idare ediyorduk: İçerde hiç açılmamış iki paket mum, mısır unu poşetleriyle birlikte son mahsulden kalma birkaç teker peynir, çok sayıda teneke kutu, patates ve kolilerce şarap görmüştüm. Burası çabucak köye dönmeye niyetli birinin kileri

olamazdı. Telefon görüşmemizden bu yana geçen bir ay süresince Bruno kışlık stokunu yapmış ve kendince yasını tutmaya başlamıştı: Mandıracılık girişimi kötü gitmişti, Lara'yla ilişkisi kötü gitmişti; bütün bunlardan hem zaman hem de düşünce bakımından şimdiden çok uzak bir geçmişte kalmışlar gibi söz ediyordu, daha doğrusu söz etmekten kaçınıyordu. Hatırlamaktan çok her şeyi unutmak ister gibiydi.

Kasım ayının o günlerini kış için odun bulmakla geçirdik. Ölü bir ağaç bulma arayışıyla sabahdan yamacı inceliyorduk, ağacı bulunca da devirmek için üzerine çıkıyor, dallarını temizliyorduk, Bruno motorlu testereyle tepesini kesip yuvarlıyordu, sonra da onu var gücümüzle eve kadar sürüklemek için saatler harcıyorduk. Sağlam bir halatla bağlıyor, kol kuvvetiyle onu aşağı çekiyorduk. Eski kalasları ray gibi kullanarak orman yoluna kaydıraklar kurmuş, ağaç gövdesini elimizden kaçırma tehlikesiyle eğimin dikleştiği yerde kaydırağın iki yanını istiflenmiş dallarla çevirmiştik, ama er ya da geç mutlaka önüne bir engel çıkıyordu ve böyle durumlarda gövdeyi yeniden harekete geçirmek de bize düşüyordu. Bruno, onu kanırtıp bir yarım tur döndürmek için ormancı çapası gibi bir kazmayı elinde evirip çeviriyor, ağaç gövdesinin bir o kenarını bir bu kenarını deniyor, küfürler savuruyor, sonunda kazmayı bir yana fırlatarak motorlu testereye koşuyordu. Onun çalışma şekline, kullandığı her aletin dilinden anlamasına her zaman hayranlık duymuştum, ama şimdi o Bruno'dan eser yoktu: Motorlu testereyi öfkeyle çalıştırıyor, gaza yükleniyor, aleti boğuyor ve bazen de beklenmedik bir anda mazotu bitiyordu, işte o zaman onu da kaldırıp fırlatmak istiyordu canı. En sonunda ağaç gövdesini kütüklere ayırıyor, böylece mesele çözülmüş oluyordu; o dakikadan sonra onları eve kadar taşı-

mak için durmadan gidip gelmek bize düşüyordu. Ardından akşama kadar balyoz ve sivri köşeli demir takozlarla kütükleri parçalama girişiyorduk. Bruno balyozu indirdikçe demirin demirde çıkardığı çınlamalar dağda daha kuru, daha tiz, daha berbat bir sesle titreşirken, balyozu devraldığımda bu defa daha kararsız, daha detone bir tınıya bürünüyordu. Sonunda tek bir darbeye kütük ortadan ikiye ayrılıyor ve işi baltalarla bitiriyorduk.

Grenon'a henüz çok kar yağmamıştı. Bir kırağı tabakasından ibaret olan karlar da bizim kayaçları, bitki örtüsünü, kayaların girintilerini çıkıntılarını ayırt etmemizi sağlıyordu. Ancak ayın sonuna doğru bir soğuk hava dalgası geldi ve sıcaklık aniden düşerken göl bir gecede buz tuttu. Ertesi sabah görmeye, aşağı indim. Kıyıya yakın yerlerdeki buz tabakası, içinde hapsolmuş milyonlarca kabarcık yüzünden mat grimsi renkteydi ve bakışlarımı uzaklaştırdıkça daha parlak, daha koyu bir renge bürünüyordu. Soplanın ucuyla yüzeyine çizgi bile çizemiyordum, böylece tehlikeyi göze alıp üzerinde yürüdüğümde beni taşıdığını gördüm. Ama aniden gerisingeriye koşmama neden olan, gölün derinliklerden gelen gümbürtüyü duyduğumda henüz bir iki adım uzaklaşmıştım. Aynı sesi kendimi kıyıda güvenceye aldıktan sonra bir kez daha duydum: Yakından gelen bir davulun gümbürtüsü gibi titreşen, tok bir sest ve dakikada belki bir vuruşla, belki ondan da kısa aralıklarla ve çok sakın bir ritimle tekrarlanıyordu. Aşağıdan, buz tabakasına vuran sudan başka bir şey olamazdı bu. Anlaşılan, günün doğmasıyla birlikte buzun direnci gevşemişti ve sular da içine hapsoldükleri mezarı omuz darbeleriyle kırmak istiyordu.

Günbatımıyla birlikte bizim de sonu gelmeyen gecelerimiz başlıyordu. Karanlık çökmeden hemen önce vadinin sonun-

daki ufuk çizgisi birkaç dakikalığına kızarıyordu. Sonra biz yatmaya gidinceye kadar ışık hiç değişmiyordu: Saat altı, yedi, sekiz oluyordu ve biz, kitap okumak için adam başı birer mumumuz, parlayan alevler ve idareli içtiğimiz şarabımız eşliğinde sobanın karşısında sessizce saatler geçiriyorduk. Şarabı idareli içiyorduk, çünkü akşam yemeklerindeki tek eğlencemiz oydu. O günlerde patatesin her türlüünü pişirdim. Haşladım, kızarttım, közledim, kavurdum, fırında peynirli patates püresi bile yaptım Üstelik mum ışığında pişiriyor ve mumu tavaya yaklaştırarak pişip pişmediklerini anlamaya çalışıyordum. On dakikada tabağımızdakini silip süpürüyor ve uyumadan önceki sessiz iki üç saat bize kalıyordu. Gerçek şu ki, bir türlü olmayan –aslında ne olduğunu bile bilmediğim– birtakım şeylerin olmasını bekliyordum: Ben Nepal’den kalkıp arkadaşımın yardımına koşmuştum, ama o bana hiç ihtiyacı yokmuş gibi davranıyordu şimdi. Bir soru soracak olsam, peşinden gelecek olası bir sohbeti daha tomurcuklanmadan solduran muğlak yanıtlarla soruyu havada bırakıyordu. Bir saati ateşe bakarak geçirebiliyordu. Sadece ara sıra, artık hiç beklemediğim bir anda konuşuyordu: Ama o zaman da ya bir konuyu ortasından başlayarak anlatıyor ya da zihninden geçenleri yüksek sesle söylüyormuş gibi konuşuyordu.

Bir akşam bana şöyle bir şey söyledi: “Ben Milano’ya bir kez gittim.”

”Ya, öyle mi?” dedim.

“Ama çok zaman önceydi, sanırım yirmi yaşındaydım. Bir gün patronla kavga ettim ve işi bırakarak şantiyeyi terk ettim. Bütün gün yapacak işim olmadığı için kendi kendime, bari Milano gideyim, dedim. Arabaya atladığım gibi karayoluna çıktım, oraya vardığımda akşam olmuştu. Milano’da bira iç-

mek istiyordum. Önüme çıkan ilk bara girdim ve biramı içtim, sonra da geri döndüm.”

“Ee, nasıl buldun Milano’yu?”

“Ne bileyim. Aşırı kalabalık.”

Ve sonra ekledi: “Bir kez de denize gittim. Okuduğum onca kitaptan sonra, Cenova’ya gittim ve denizi ilk kez orada gördüm. Arabada bir battaniyem vardı, geceyi orada geçirdim. Nasıl olsa evde bekleyenim yoktu.”

“Peki, deniz nasıldı?”

“Büyük bir göl gibi.”

Ne kadarı gerçek ne kadarı hayal bilmediğim ve başı sonu olmayan sohbetlerimiz işte bu minvaldeydi. Tanıdığımız insanlar her zaman konuların dışında kalıyordu. Sadece bir keresinde damdan düşer gibi, “Ahırın karşısında oturduğumuz o akşamlar ne güzeldi, değil mi?” dedi.

O sırada okumakta olduğum kitabı elimden bıraktım ve ona, ”Evet, çok güzeldi,” diye karşılık verdim.

“Temmuz ayında gecenin gelişini, etrafa nasıl bir huzur çöktüğünü hatırlıyor musun? Ben en çok o saatleri severdim, bir de inekleri sağmak için hava hâlâ karanlıkken yatağımdan kalktığım saatleri. O ikisi uyuyor olurdu ve her şeyi korumam altına almışım gibi, ben olduğum için onlar huzur içinde uyuyabiliyorlarmış gibi hissederdim.”

Konuşmasını, “Ne kadar aptalca, değil mi? Ama böyle hissediyordum.”

“Ben burada bir aptallık görmüyorum.”

“Aptalca, çünkü kimse başkalarının sorumluluğunu üstlenemez. İnsanın kendi sorumluluğunu üstlenmesi bile başlı başına bir iş. İnsanoğlu, doğası gereği her zaman kendi başının çaresine bakabilir, ama kendine fazla güvenirse, sonu felaket olur.”

“Kendine çok güvenmek, aile kurmak anlamına mı geliyor?”

“Belki bazıları için öyledir.”

“O zaman, bu *bazılarının* çocuk sahibi bile olmamaları gerekiyor.”

“Aynen öyle,” dedi Bruno.

Aklından geçeni anlamaya çalışarak loş ışıktaki yüzüne baktım. Sobanın ışığında yüzünün bir yarısı sarımtırak, öteki tamamen karanlıktı.

“Sen neler söylüyorsun?” diye sordum, karşılık vermedi. Ben yokmuşum gibi ateşe bakıyordu.

Bana eşlik edecek sigaranın özlemiyle, içimde beni gecenin kollarına iten bir sabırsızlığın yükseldiğini hissettim. Gökyüzünde kayıp yıldızları arayarak ve kendi kendime oraya ne yapmaya geldiğimi sorarak dışarıda oyalandım, ta ki dişlerimin birbirine çarptığını hissedinceye kadar... Bunun üzerine sıcak, karanlık ve dumanla kaplı odaya geri döndüm. Bruno yerinden kımıldamamıştı. Sobanın karşısında ayaklarımı ısıttım, sonra da uyku tulumuma kapanmak için üst kata çıktım.

Ertesi sabah ondan önce kalktım. Gün ışığında canım onunla aynı odayı paylaşmak istemiyordu, böylece kahve faslını es geçerek doğruca dolaşmaya çıktım. Gölü görmeye indim ve gece boyunca yüzeyini tül gibi saran bir kırağı tabakasının rüzgârda uçtuğunu gördüm: Şiddetli bir esinti kırağıyı gölün yüzeyinden kaldırıyor, tozu dumana katan huzursuz ruhlar gibi göz açıp kapayıncaya kadar kaybolan küçük hortumlar oluşturunuyordu. Kırağının altındaki buz taş gibi, kapkara bir kütleli andırıyordu. Orada durmuş etrafı seyrederken vadide bir silah sesi yankılandı: Ses bir yamaçtan ötekine çarparak yankılandığı için aşağıdaki ormandan mı yoksa yukarıdaki sarp kayalıkların arasından mı geldiğini anlamak zordu. İç-

güdüsel olarak bir hareketlilik yakalamak için kayalıkları ve yamaçları gözlerimle hızlıca taradım.

Eve döndüğümde, Bruno'yla konuşmak için iki avcının gelmiş olduğunu gördüm. Modern ve dürbünlü tüfekleri vardı. Bir anda içlerinden biri sırt çantasını açtı ve içinden çıkardığı siyah poşeti Bruno'nun ayağının dibine bıraktı. Bu arada diğeri beni fark ederek başıyla selam verdi, ben de adamın bu samimi tavrını tanıdık başka bir şeye bağlayarak bu ikisinin kim olduğunu anladım; onlar Bruno'nun çiftliği satın aldığı kuzenleriydi. İkisini de yirmi beş yıldır görmüyordum. Bruno'yla hâlâ görüştüklerini ve onu orada nasıl bulabildiklerini bilmiyordum, ama kim bilir Granada benim hayal bile edemediğim ne çok şey vardı.

Onlar gittikten sonra siyah poşetten karnı deşilmiş, ölü bir dağkeçisi çıktı. Bruno onu ön ayaklarından bir köknarın dalına astığında, hayvanın dişi olduğunu gördüm. Sırtının ortasına kadar kalın siyah bir çizginin uzandığı, kış şartlarına uygun koyu renkte kürkü, cansız yüzünün ucunda sallanan zayıf bir boynu ve küçücük, tığ kadar ince boynuzları vardı. Sabahın soğukunda, karnındaki kesikten hâlâ buhar çıkıyordu.

Bruno bir bıçak almaya eve gitti ve işe koyulmadan önce onu özenle biletti. Sonra, sanki hayatı boyunca bundan başka bir iş yapmamış gibi kararlı ve iş bilir bir tavırla çalışmaya başladı: Hayvanın arka incik kemiklerinin çevresindeki deriye incecik bir kesik attı ve buradan başlayarak kesigi baldırlarının iç kısımlarına, oradan da aşağıya, iki kesigin birleştiği kasığına kadar uzattı. Yukarı döndü, incik kemiğinden bir parça deriyi ayırdı, bıçağı bıraktı ve iki eliyle o deri parçasını sıkıca tutup asılarak aşağı çekti, böylece önce bir baldırını sonra da ötekini çırılçıplak soydu. Postun altında, beyaz renkte sulu bir katman

vardı; bu, dağkeçisinin kışa sakladığı yağ tabakasıydı ve onun altında da pembe eti görünüyordu. Bruno yeniden eline aldığı bıçakla hayvanın göğsüne ve iki ön ayağına boylu boyunca birer kesik attı, sonra da şimdi sırtının ortasından sallanmakta olan postu yeniden kavradı ve sertçe aşağı çekti. Postu deriden ayırmak için bayağı bir güç gerekiyordu, ne var ki o gerekenden çok daha fazlasını uygulamış, orada onunla kalmaya başladığımdan beri duyduğu öfkeyi de içine katmıştı. Postu bir elbise gibi tek parça halinde çıkardı. Sonra sol eliyle hayvanın bir boynuzunu sıkıca tuttu ve bıçağın ucuyla boyun omurlarının arasını kurcalamaya başladı, derken kulağıma kırılma sonucu olduğu belli olan bir kütürtü sesi geldi. Bruno'nun, iç derisi toprağa, kürkü havaya dönük vaziyette çayıra serdiği postla birlikte hayvanın başı da boynundan ayrıldı.

Dağkeçisi şimdi çok daha ufak duruyordu. Derisi yüzülmüş ve kafası koparılmış haliyle bir dağkeçisinden çok, süpermarketlerin camlı buzdolaplarında asılı duran bir hayvan leşine benziyordu; et, kemik ve kıkırdaktan ibaret kalmıştı. Bruno, ellerini hayvanın göğüs kafesinden içeri soktu, ilk olarak yüreğini ve akciğerlerini çıkardı, sonra cesedi sırtüstü çevirdi. Omurga boyunca kasların damarlarını bulmak için parmaklarını kullandı, incecik bir çizikle önce onları ayırdı, sonra bıçağını saplayarak omurgayı boylu boyunca kesti. Şimdi ikiye ayrılan et koyu kırmızı bir renkteydi. İçinden koyu renkte ve kanlı, iki parça uzun fileto kesti. Bu arada onun iki kolu da baştan aşağı kana bulanmıştı, daha fazlasını kaldıracak gücüm kalmadığından onun kasaplık macerasını izlemeye son verdim. Sadece en sonunda, geriye pek bir şeyi kalmamış, ağacın dalında sallanan dağkeçisinin iskeletini gördüm. Bruno onu ağaçtan indirdi ve fırlattığı bu kemik yığınının yerde serili

duran posta bir bohça gibi sardı, sonra da gömmek ya da bir deliğin içinde saklamak üzere onu ormana götürdü.

Birkaç saat sonra ona, ben gidiyorum dedim. Masada bir gün önceki konuşmamıza kaldığımız yerden, ama bu kez daha doğrudan devam etmeyi denemiştim. Ona Anita'yla ilgili ne yapmayı düşündüğünü, Lara'yla bebek konusunda nasıl bir anlaşmaya vardıklarını ve Noel'de onları görmeye gidip gitmeyeceğini sormuştum.

“Noel'de gideceğimi sanmıyorum,” diye karşılık verdi.

“Peki, ne zaman gideceksin?”

“Bilmem, belki baharda.”

“Tabii ya, belki de yazın gidersin?”

“Söylesene, ne fark eder? Annesinin yanında kalması daha iyi değil mi? Yoksa onu buraya getirip benimle birlikte bu hayatı yaşamasını mı istiyorsun?”

Her zaman söylediği gibi yine *buraya* demişti: Vadinin eteklerinde onun dünyanın başka yerlerine ulaşmasını engelleyen görünmez bir sınır, sadece kendisi için örülmüş bir duvar varmışçasına...

“Belki de sen onun yanına gidersin,” dedim. “Belki de hayatını değiştirmesi gereken sensin.”

“Ben mi?” dedi Bruno. “Berio, sen benim kim olduğumu unuttun galiba?”

Hayır, gayet iyi hatırlıyordum. İnek çobanı, duvarcı ustası, mandıracı ve özellikle de babasının oğluydu o: Tıpkı babası gibi kızının hayatından kaybolup gidecekti. Önümde duran tabağa baktım. Bruno, bol soğan ve şarapla kavurduğu dağkeçisinin yüreğiyle ciğerinden leziz bir yahni pişirmişti, ama ben sadece şöyle bir tadına bakmıştım.

“Yemiyor musun?” diye acıyan gözlerle sordu.

“Bana ağır geldi,” diye yanıtladım.

Tabağı önümden iterken de ekledim: “Şimdi köye iniyorum. Halletmem gereken birtakım işler var. Yola çıkmadan önce belki gelir sana veda ederim.”

Bruno yüzüme bakmadan, “Tabii, tabii,” dedi. Buna o da inanmıyordu. Tabağımı aldı, kapıyı açtı ve artan yemeği, mideleri benimki kadar hassas olmayan kargalarla tilkiler için dışarı savurdu.

Aralık ayında Lara’yı ziyarete gitmeye karar verdim. Karın belli belirsiz yağdığı kayak mevsiminin başında, onların yaşadığı vadiyi tırmandım. Buranın manzarası da Grana’ninkinden çok farklı değildi, arabayla yolda ilerlerken bütün dağlar bir şekilde birbirine benziyor, diye düşündüm, bununla beraber orada, elbette bana kendimi ya da sevdiğim birini hatırlatacak hiçbir şey yoktu ve işte farkı yaratan şey de buydu. Bir yerin senin hikâyenin muhafaza etmesi. Her geri dönüşünde senin onu yeni baştan okuyabilmen. İnsanın hayatta ancak bir tane böyle dağı olabilirdi ve diğer bütün dağlar, ki buna Himalayalar da dahildi, onun yanında küçük birer tepe gibi kalırdı.

Vadinin başında küçük bir kayak merkezi vardı. Ekonomik kriz ve iklim değişikliği yüzünden gitgide ayakta kalmakta zorlanan hepi topu iki ya da üç tesisli bir yerdi. Lara burada, tesisin suni karlarla kaplı pistleri kadar sahte bir görüntüsü olan, Alplere özgü mimari tarzda inşa edilmiş ve hemen teleferiklerin hareket noktasında bulunan bir restoranda çalışıyordu. Beni kucaklamak için üzerinde garson önlüğü ve yüzünde yorgunluğunu gizlemeye yetmeyen bir gülümsemeyle yanıma koştu. Gençti Lara, yaşı otuzu biraz geçmişti ama bir süredir olgun bir kadın gibi yaşıyordu ve bu açıkça görülüyordu. Et-

rafta az sayıda kayakçı vardı, böylece bir iş arkadaşından izin istedi ve gelip yanıma oturdu.

Konuştugu sırada, bana Anita'nın bir resmini gösterdi: Kendisinden daha büyük siyah bir köpeğe sarılmış sarışın, minicik, güler yüzlü bir kız çocuğu. Onu yuvanın birinci sınıfına yazdırıldığını anlattı bana. Bazı kurallara uyması için onu ikna etmesi zor olmuştu, Anita başlarda yabani bir çocuk gibi davranmıştı: Ya biriyle kavga ediyor, ya bağırıp çağırıyor ya da bir köşeye oturup bütün bir gün boyunca hiç konuşmuyordu. Şimdiyse yavaş yavaş medenileşmeye başlamıştı. Lara güldü. Şöyle söyledi: "Ama en çok hoşuna giden şey de çiftliklere gittiğimiz zamanlar. Oralarda kendini evinde gibi hissediyor. Buzağılara ellerini yalatıyor, hayvanların dillerinin nasıl pütürlü olduğunu bilirsin, ama onun hiç korkusu yok. Keçilerle, atlarla da aynı samimiyet içinde. Bütün hayvanlarla arası çok iyi. Dilerim, bu yanı hiç değişmesin ve bu sevgiyi hiçbir zaman unutmasın."

Çayından bir yudum almak için durdu. Fincanı çevresindeki parmaklarının kıpkırmızı ve bütün tırnaklarının da yenmiş olduğunu gördüm.

Restoranda etrafına bakındı ve "On altı yaşındayken de burada çalışıyordum, biliyor musun? Bütün bir kış boyunca, cumartesi ve pazar günleri, arkadaşlarım kaymaya giderken. Ne sinir."

"Fena bir yer değil," dedim.

"Hayır, fena bir yer. Günün birinde buraya geri döneceğimi asla düşünmezdim. Ama ne derler bilirsin: Bazen iki adım ileri gitmek için, bir adım geri gitmek gerekir. Tabii bunu kabul edecek kadar tevazun varsa."

Şimdi Bruno'dan söz ediyordu. Konuya girdiğimiz anda Bruno hakkında çok sert konuşmaya başladı. "İki ya da üç yıl

önce,” dedi, “çiftliğin daha fazla ayakta kalamayacağı açıkça görünürken, başka çözüm yolları bulmak hâlâ mümkündü. İnekleri satar, çiftliği kiraya verirdik ve ikimiz de köyde bir iş arardık. Bruno’yu bir şantiyede, bir inek çiftliğinde hatta bir kayak pistinde hemen işe alırlardı. Ben de tezgâhtarlık ya da garsonluk yapabilirdim. Durumumuz düzelinceye kadar bunu tercih etmeye, normal bir hayat sürmeye hazırdım. Ne var ki Bruno bunun sözünü bile ettirmiyordu. Başka türlü hayatların ihtimalini bile aklı almıyordu.” Ve bir süre sonra Lara anlamıştı ki, ne kendisi, ne Anita ne de dağda hep birlikte kurmakta olduklarına inandıkları şey, bunların hiçbirisi, Bruno’nun dağından daha önemli olamazdı. Bunu anladığı gün, onunla olan hikâyesi de sona ermişti. Ertesi günden itibaren, kızıyla birlikte, oradan uzakta ve Bruno’nun olmadığı bir gelecek hayali kurmaya başlamıştı.

“Aşk kimi zaman yavaş yavaş tükenir, bazen de bir anda ölür, öyle değil mi?” dedi.

“Bilmem ki, ben aşktan hiç anlamam.”

“Ah, tabii ya, bunu unutmuşum.”

“Onu görmeye gittim. Şimdi tuhaf kayada kalıyor. Orada bir başına oturuyor, asla aşağı inmek istemiyor.”

“Biliyorum,” dedi Lara. “Son yaylacı.”

“Ona nasıl yardım edeceğimi bilmiyorum.”

“Boş ver. Yardım istemeyen birine yardım edemezsin. Bırak nerede kalmak istiyorsa orada kalsın.”

Bunu söyledikten sonra saatine baktı, sonra bar tezgâhının arkasındaki iş arkadaşıyla birbirlerine göz kırptılar ve işine dönmek için ayağa kalktı. Garson Lara. Yağmurun altında, hiç istifini bozmadan, kendinden emin, elinde siyah şemsiyesiyle inekleri otlattığı zamanlarını hatırladım.

“Anita’ya benden selam söyle,” dedim.

“Yirmi yaşına girmeden onu görmeye gel,” dedi ve sonra bana öncekinden daha sıkı sarıldı. O kucaklaşmada sözcüklerde olmayan bir şey vardı. Bir duygusallık ya da belki bir hasret. Kaskları, tulumları ve plastik kar ayakkabılarıyla uzaylıları çağrıştıran ilk kayakçılar öğle yemeğine gelirken, ben oradan ayrıldım.

Aralığın sonunda lapa lapa yağan kar aniden bastırdı. Noel’de Milano’ya bile kar yağıyordu. Öğle yemeğinden sonra pencereden dışarıyı, sayıları üçü beşi geçmeyen araçların korkarak ilerlediği ve bir tanesinin trafik ışıklarında patinaj yaparak kavşakta çakılıp kaldığı çocukluğumun caddesini seyrediyordum. Kartopu oynayan çocuklar vardı. Belki de hayatlarında daha önce hiç kar görmemiş olan Mısırlı çocuklar. Bundan dört gün sonra bir uçak beni yeniden Katmandu’ya götürecekti ama şimdi Nepal’i düşünmüyordum, aklım sadece Bruno’daydı. Bulunduğu yeri bilen tek kişinin ben olduğumu sanıyordum.

Annem yanıma, pencereye yaklaştı. Arkadaşlarını öğle yemeğine davet etmişti ve masadaki çakırkeyif kadınlar şimdi tatlıyı beklerken çene çalıyordu. Evde neşeli bir hava vardı. Annem her yıl olduğu gibi yazın Grana’da topladığı yosunlarla yine İsa’nın doğum sahnesini canlandırmıştı, masada kırmızı masa örtüsü, şampanya ve dostluk vardı. Tek başına ve hüzün içinde yaşlanmaya hiç niyeti yoktu.

“Bence bir kez daha denemelisin,” dedi.

“Biliyorum,” dedim. “Ama bir işe yarar mı, onu bilmiyorum.”

Pencereyi açtım ve elimi dışarı uzattım. Narin bir kar tanesinin avucuma konmasını bekledim: Islak ve hantaldı. Tenime değer değmez eridi, kim bilir iki bin metrede nasıl olurdu.

Böylece ertesi gün karayolundan arabaya zincir ve vadideki ilk dükkândan da kendime bir çift portatif çivili tabanlılık satın alarak Milano'dan Torino'ya uzanan araç kuyruğunun peşine takıldım. Hemen hemen hepsinin portbagajında kayakları vardı: Hafif geçen onca kışın ardından kayakçılar, yeniden açılan bir lunaparka koşturan çocuklar gibi, dağa akın ediyorlardı. Grana kavşağından sapan bir tane bile araba yoktu. Hiçbirini bir daha görmemem için birkaç dönemece daha ihtiyacım vardı, derken yol bir tepenin üzerinden kıvrıldı ve ben de eski dünyama kavuşmuş oldum.

Ahırların ve kütükten ambarların önünde karlar tepe gibi yükseliyordu. Traktörlerin üzeri, kulübelerin olukları, el arabalarının içi ve gübre yığınları karla kaplıydı. Harabeleri de gözlerden saklamak istercesine yutmuştu âdeta. Köyde birileri evlerin arasındaki karları küreyerek daracık bir yol açmıştı, belki bunu yapan da, bir çatıdan aşağı kar atarken gördüğüm aynı iki adamdı. Geçtiği görünce başlarını kaldırdılar ama selam vermeye tenezzül etmediler. Kendine burnunu geri çevirecek kadar yer açmış bir kar küreme aracının durduğu ya da belki de karlara saplanıp kaldığı yerin az ilerisine arabamı park ettim. Bir süreden beri soğuktan uyuşan ellerime eldivenlerimi giydim. Botlarımın altına kar kramponlarını geçirdim, yolu kapatan katılaşmış kar duvarının üzerinden önce birini sonra diğerini aşırarak öteye, yumuşak karla kaplı tarafa geçtim.

Yazın iki saatten az zamanda aldığım patikayı yürümem dört saat sürdü. Kar kramponlarına rağmen dizime kadar karlara batıyordum. Yolumu bulmam için ne izlenecek bir işaret ne de toprak yolda kendime göre saptadığım referans noktalarım vardı; ben de tepelerin ve yamaçların biçiminden nerede olduğumu algılamaya çalışarak güzergâh boyunca ezbere

yürüyordum. Hurdası çıkmış teleferikler, yer yer çökmüş duvarlar, çayırları bozguna uğratan taş yığınları, asırlık karaçam kütükleri tamamen karların altında kalmıştı. Dereden geriye kalansa, yumuşak tümsekleri andıran iki kıyısının arasındaki çukurdu sadece: Bu çukurun rasgele bir noktasından karşıya zıplayarak karların içine atladım ve bir yerimi incitmeden kollarımın üzerine düştüm. Diğer taraftaki eğim hayli dikti, her üç ya da dört adımda bir küçük bir çığın peşinden aşağı kayıyordum. Bu durumda ellerimi de kullanmam ve çivili tabanlıklarımı gerçek kramponlar gibi her adımda yere sıkıca saplamam, adımlarımı daha kararlı atmam gerekiyordu. Karın ne kadar çok olduğunu ancak Bruno'nun mandırasına ulaştığımda anlayabildim: Ahır pencerelerinin sadece yarısı görünüyordu. Rüzgârlar dağa bakan taraftaki karları savurarak, soluklanmak için durduğum yerde bir adım genişliğinde bir tünel oluşturmuştu. O kısımdaki otlar kuruyup ölmüştü, taştan duvarlar gibi griye kesmişlerdi. Etrafta ne ışık vardı ne de beyaz, siyah ve griden başka bir renk ve kar da yağmaya devam ediyordu.

Tepeye çıktığımda diğer her şey gibi gölün de gözden kaybolduğunu fark ettim. Dağın eteklerinde sadece karla kaplı bir çukur, yumuşak bir düzlüktü. Böylece yıllardan beri ilk kez etrafını dolaşmak yerine, yönümü tuhaf kaya çevirerek dosdoğru ilerledim. Gölün üzerinde yürümek içimde tuhaf bir etki yaratmıştı. Yolu neredeyse yarıladığımda birinin bana seslendiğini duydum.

“Hey! Berio!”

Gözlerimi sesin geldiği tarafa çevirdiğimde, ağaçlardan çok daha yüksek bir tepenin üzerinde, küçücük bir siluet halindeki Bruno'yu gördüm. Kollarını salladı ve selamına karşılık

verdiğim anda kendini yamaçtan aşağı bıraktı, ayaklarında kayak olduğunu o zaman anladım. Tıpkı yazın buzulların üzerinde yaptığı gibi, bacaklarını iki yana açmış bodoslama kayarak geliyordu. Kolları da iki yana açılmış, bedenini ileri uzatarak dengesini bulmakta zorlanıyordu. İlk karaçamların önünde kendini diğer tarafa attığını ve üst tarafından geçerek ormandan uzak durduğunu, sonra da Grenon'un büyük kanyonuna kadar kararlı bir şekilde ilerleyip orada durduğunu gördüm. Yazları o kanyonda her zaman küçük bir dere akardı, oysa şimdi dosdoğru ve engelsizce aşağı, göle kadar uzanan karlarla kaplı geniş bir kayak pistiydi burası. Bruno aşması gereken yolun kalan kısmının eğimini ölçüp biçmiş olmalıydı ki kayaklarını bana çevirdi ve yeniden kararlı bir şekilde hareket etti. Kanyona girdikten hemen sonra büyük bir ivme kazandı. O sırada tökezleyip düşmüş olsaydı başına gelecekleri tahmin bile edemiyorum, ama güç bela dengede kalmaya devam etti ve göz alabildiğine beyaz karlarla kaplı göl yüzeyine bir fişek gibi hızlıca daldı, sonra da yanıma ulaşıncaya kadar eylemsizlik kuvveti denen fizik kanununa uygun biçimde hızını düşürdü.

Ter içindeydi, gülümsüyordu. Nefes nefese bana, "Gördün mü?" dedi. En az otuz ya da kırk yıllık olduğunu tahmin ettiğim kayaklarından birini havaya kaldırdı, savaştan kalmış bir şeye benziyordu. "Kürek almaya aşağı inmiştim, bunları dayımın bodrumdaki eşyalarının arasında buldum. Kendimi bildim bileli orada görür dururum ama kimin olduğunu bile bilmiyorum."

"Yoksa kaymayı da şimdi mi öğrendin?"

"Yok, bir hafta oluyor. En zor yanı da ne biliyor musun? Bir ağacın üzerine bodoslama gidiyorsan, asla ağaca bakmamalısın yoksa kendini ağaçla kucak kucağa bulursun."

“Delisin sen,” dedim. Bruno güldü ve bir eliyle omzuma dostça vurdu. Sakalları uzamış ve kırçillaşmıştı, kabına sığmayan bir mutluluktan gözleri çakmak çakmak parlıyordu. Kilo vermiş olmalıydı, çünkü hatları, gözüme her zamankinden daha belirgin göründü.

“Hey, mutlu Noeller,” dedi ve sonra da oradan geçiyordum da tesadüfen karşılaşmışız, dolayısıyla da bu şans eseri karşılaşmayı kadeh kaldırarak kutlamamız gerekiyormuşçasına, “Gel, gel hadi,” diye devam etti. Kayaklarını çıkarıp omzuna yükledi ve sonra muhtemelen kayma denemeleri sırasında açmış olduğu bir hat boyunca bana yamaca giden yolu gösterdi.

Kayalıkların arasındaki küçük evimizin neredeyse boyunu aşan kar duvarlarıyla kuşatılmış olduğunu görmek, içimi acıttı. Bruno çatıdaki karları küremiş, evin etrafını çepeçevre saran ve giriş kapısının önünde küçük bir meydan gibi genişleyen bir siper kazmıştı. Eve girerken bir mağaradan içeri giriyordum hissiye kapıldım. Pencere artık kör sayılırdı, camın arkasında beyaz kar katmanlarından başka görülecek hiçbir şey yoktu. Henüz üzerimdekileri çıkarıp masanın kenarına ilişmeye fırsat bulamamıştım ki, bir şeylerin gümbürtüyle çatıya düştüğünü duydum. Çatının üzerime yıkılacağı korkusuyla gayri ihtiyari yukarı baktım.

Bruno gülmeye başladı: “Geçen defa kalasları yerine sıkıca oturttun mu? Şimdi anlarız bakalım çatı sağlam olmuş mu olmamış mı?”

Patırtıların ardı arkası kesilmiyordu ama onun aldırış ettiği yoktu. Ben de bu seslere alıştığım da odanın içindeki değişiklikleri fark etmeye başladım. Bruno duvarlara yeni çiviler çakmış, yeni raflar ilave etmiş, rafları da kitaplarıyla, kıyafetleri ve

aletleriyle doldurarak, benim oraya asla veremediğim sıcacık bir yuva görüntüsü kazandırmıştı.

İki kadehe şarap koydu. Bana şöyle dedi: “Senden özür dilemeliyim. Geçen defa olanlar için çok üzgünüm. Dönme-ne sevindim, bunu hiç beklemiyordum. Hâlâ arkadaşız, değil mi?”

“Elbette,” dedim.

Ben gevşemeye başlarken o sobadaki ateşi canlandırdı. Sonra mısır unu lapası hazırlamak için uzun saplı bir sos tenceresiyle dışarıdan kar almaya çıktı, geri döndüğünde karları eritmek için saplı tencereyi sobanın üzerine koydu. “Akşam yemeğinde bir parça et yemek ister misin?” diye sordu. Ben de, “O yorucu tırmanıştan sonra ne olsa yerim,” diye karşılık verince, tuzlayarak sakladığı dağkeçisi etinden birkaç parça kesti, özenle temizledi, sonra tereyağı ve şarap ekleyerek onları derin bir tavaya yerleştirdi. Sos tenceresindeki su kaynayınca içine bir avuç sarı mısır unu attı. Yemeklerin pişmesini beklerken bize eşlik etmesi için bir şişe daha kırmızı şarap açtı ve ilk iki kadehten sonra, tavada pişen yabani hayvan etinin evi saran keskin kokusuyla birlikte ben de kendimi iyi hissetmeye başladım.

Bruno durup dururken söze girdi: “Kızgındım. Öfkemi kendimden başka kimseden çıkaramadığım için daha da kızgındım. İşin aslı kimsenin beni kazıkladığı falan yoktu, yanlış yapan bendim. Ticaret yapmayı kim benim aklıma sokmuş ki? Ben paradan ne anlarım? Benim daha en başında bunun gibi küçük bir ev yapmam, sonra da buraya gelip dört inekle yaşamam gerekiyordu.”

Susup onu dinledim. Bu meseleyi enine boyuna düşünmüş ve aradığı cevapları bulmuş olduğunu anlıyordum. Devam

etti: “İnsan, hayatın kendisine öğrettiği şeyleri yapmalı. Belki çok gençken, hayatının gidişatını değiştirmeye kalkışabilir. Ama bir zaman sonra durup kendi kendine ben bunu yapabilirim, şunu yapamam, demesi gerekir. Ben de aynı şekilde kendime sordum: Ben ne yapabilirim? Ben dağda yaşamayı bilirim. Burada beni tek başıma bırak, gayet güzel başımın çaresine bakarım. Bu azımsanacak bir şey değil, sence de öyle değil mi? Anlaşılan bir şeylerin değerini anlamam için kırkıma gelmem gerekiyormuş.”

Yorgundum ve şarabın hararetiyle iyiden iyiye gevşiyordum, bu arada renk vermesem de onun böyle konuştuğunu duymak beni mutlu ediyordu. Bruno’da beni en başından beri kendisine hayran bırakan mutlak olan bir şeyler vardı. Çocukluğumuzdan beri beni büyüleyen bir saflık ve bozulmamışlık... O anda, birlikte inşa etmiş olduğumuz o küçük evde, onun haklı olduğuna, insanın kış ortasında orada bir başına, eli kolu tuttuğu ve akli çalıştığı sürece, bir parça yemekten başka hiçbir şeyi olmadan yaşayabileceğine, bir başkasına insanlık dışı gibi gelecek olsa da, ben tüm kalbimle inanmaya neredeyse hazırdım.

Beni daldığım bu hayal aleminden uyandıran dağ oldu. Daha geç bir saatte, akşam yemeğimizi yediğimiz sırada çatıdaki olağan patırtılardan farklı bir gümbürtü duydum. Uzaktaki bir uçağın ya da fırtınanın gümbürtüsüymüş gibi başladı ve kısa sürede, masanın üzerindeki kadehleri sallayacak kadar güçlü bir kükremeye dönüştü. Bruno’yla birbirimize baktık, o anda gördüm ki Bruno da bu duruma ne benden daha fazla hazırdı ne de benden daha az korkuya kapılmıştı. Kükreme sesine bu defa birbirine çarparak infilak eden bir şeylerin parçalanırken çıkardığı bir gümbürtü eklendi, hemen sonra da

kükremenin şiddeti azaldı. Böylece artık çığa kapılıp sürüklenmeyeceğimizi anlamaya başladık. Yakınımızdan geçmiş, ama başka tarafa gitmişti. Derken bir şeylerin hâlâ kırılıp parçalanmaya devam ettiğini gösteren daha zayıf bir çatırdama sesi duyuldu ve hemen ardından sessizlik, bozulduğu gibi çabucak geri döndü. Her şey kesildiğinde ne olduğunu anlamak için dışarı çıktık, ama çoktan gece olmuştu ve gökyüzünde ne ay vardı ne de başka bir şey, sadece zifiri karanlık. Eve döndüğümüzde ikimizin de konuşmaya hali yoktu, isteğimiz de kalmamıştı. Doğruca yataklarımıza gittik, fakat bir saat sonra onun yatağından kalktığını, sobaya odun attığını ve kadehini doldurduğunu duydum.

Sabah başımızı dışarı uzattığımızda, uzun süreli kar yağışlarının ardından gelen aydınlık bir günde bulduk kendimizi. Güneş arkamızda parlıyor, karşımızdaki dağ da havzayı gözümüzü kamaştırırcasına aydınlatıyordu. Ne olduğunu kavramakta gecikmedik: Bruno'nun olaydan birkaç saat önce kayarak indiği, Grenon'un ana kanyonundan aşağıya, eğimin en dik olduğu üç ya da dört yüz metre yukarıdaki bir noktadan başlayan bir çığ düşmüştü. Kar yüksekten düşerken altındaki kayayı çırılçıplak bırakıp taş toprak ne varsa beraberinde sürükleyecek kadar derin bir çukur açmıştı. Kanyon şimdi kabuk tutmuş siyah bir yaraya benziyordu. Beş yüz metre yükseklikten ve hızına hız katarak gelen çığ, havzaya daldığında gücü ve şiddeti elbette göl yüzeyindeki buzu parçalayacak kadar büyük olmuştu. İşte bu da duymuş olduğumuz ikinci gümbürtü olmalıydı. Artık kanyonun dibi göz alabildiğine uzanan beyaz bir yorganla değil, kirli kar yığınları ve buzdan bir şelaleyi andıran buz kütleleriyle kaplıydı. Yüksek dağ kargaları üzerlerinde dört dönüyor, etraflarına konuyorlardı. On-

ları oraya çeken şeyin ne olduğunu bir türlü anlamıyordum. Hem korkunç hem de bir o kadar büyüleyici bir manzaraydı ve gidip yakından bakmak için aşağı kadar inmek konusunda birbirimize bir şey söylemeye bile gerek olmadı.

Kargaların aralarında paylaştıkları avlar, ölü balıklardı. Karanlık ve derin sulardaki derin uykularından canhıraş fırlatılan gümüş renkli yavru alabalıklar şimdi karların üzerinde yatıyorlardı. Acaba bir şeylerin yaklaştığını anlayacak kadar zamanları olmuş muydu? Onlar için bir bombanın patlaması gibi bir şey olmuş olmalıydı: Kırılıp ters dönmüş buz kütlelerine baktığımda, göl yüzeyindeki buz kalınlığının yarım metreden fazla olduğunu gördüm. Hemen altında, su yeniden buz tutmaya başlamıştı bile. Ama bu buz, sonbaharda gördüğüme benzeyen, henüz ince, şeffaf ve koyu renkte bir katmandı. Hemen yakında duran bir alabalık yüzünden üç beş karga aralarında kavga ediyorlardı, o anda bunun katlanılmaz bir açgözlülük olduğunu düşündüm ve iki adım atıp bir tekme savurarak onları oradan uzaklaştırdım. Şimdi karların üzerinde sadece balık kanıyla karışık, pembe bir lapa vardı.

“Mavi göklere defnedilen yeni bir cenaze,” dedi Bruno.

“Sen daha önce hiç böyle bir şey gördün mü?” diye sordum.

“Hayır, görmedim,” dedi. Hayran kalmış gibiydi.

O sırada bir helikopter sesinin yaklaşmakta olduğunu duydum. O sabah gökyüzünde tek bir bulut yoktu. Güneşin ilk sıcaklığıyla birlikte, Grenon’un her çıkıntısından kar kütleleri kırılarak düşüyor ve kırılan her parça küçük çığlar oluşturuyordu. Bu uzun soluklu kar yağışından dağ bile usanmış, üzerindeki yükten kurtulmaya başlamış gibiydi. Helikopter başımızın üzerinden uçup bizi fark etmeden uzaklaştı ve ben Monte Rosa kayak pistlerinin birkaç kilometre ötemizde ol-

duğunu ancak 27 Aralık günü, taze karlarla kaplı ve güneşli bir sabah vakti hatırlayabildim. Kayak yapmak için harika bir gündü. Belki havadan trafiği kontrol ediyorlardı. Araç kuyruklarının, tıklım tıklım otoparkların, dur durak bilmeden çalışan tesislerin yukarıdan nasıl görüldüğünü hayal ettim. Ve yakındaki bir dağ sırtının ötesinde, dağın gölgede kalan tarafında, ölü balıkların arasında, bir çığın hemen dibinde ayakta dikilen iki adamın...

Birkaç hafta içinde ikinci kez, “Ben buradan gidiyorum,” dedim. Bunu iki kez denemiş, iki kez de vazgeçmiştim.

“Bence yerinde bir karar,” dedi Bruno.

“Sen de benimle aşağı insan iyi olur.

“Hâlâ mı?”

Ona baktım. Aklından her ne geçtiyse yüzüne bir tebesüm yerleşmişti. Bana, “Ne kadar zamandır arkadaşız biz?” diye sordu.

“Yanılmıyorsam seneye otuz yıl olacak,” diye yanıtladım.

“Yani sen otuz yıldır beni buradan aşağı indirmeye çalışıyorsun, değil mi?”

Sonra da ekledi: “Benim için endişelenme. Bu dağın bana kötülük ettiğini hiç görmedim.”

O sabaha dair pek az şey hatırlıyorum. Şaşkın ve aklımı toplayıp düşünemeyecek kadar üzgündüm. Gölü ve çığı arkamda bırakıp oradan bir an evvel uzaklaşmak için can attığımı, ama bir süre sonra dönüş yolunda, vadideki manzaranın güzelliğine kapıldığımı hatırlıyorum. Önceki günden kalma izlerimi tanımış ve portatif kar kramponlarıyla dik yamaçlardan bile koşar adımlarla inebileceğimi fark etmiştim, ne de olsa yumuşak kar beni dizginliyordu. Hatta yamaç ne kadar dik olursa kendimi o kadar rahat, gözüm kapalı aşağı bırakabiliyordum.

Sadece bir kez, o da nehri geçerken aklıma bir Şey geldiği için durdum, aklıma gelen Şeyin doğru olup olmadığını görmek istiyordum. Nehrin karlarla kaplı iki kıyısının arasına kadar indim ve eldivenli parmaklarımla üstündeki karları kazıdım. Karların hemen altında da buzu, kolayca kırabildiğim o ince-cik ve Şeffaf buz tabakasını buldum. O kabuğun, incecik bir su damarını koruduğunu fark ettim. Patikadan ne görülüyor ne de sesi duyuluyordu, ama karların altında akmaya devam eden benim küçük nehrimdi o hâlâ.

2014 kışı Alplerin batısında son elli yılda yaşanan en karlı kış-larından biri olmuştu. Kar pistlerinin en yüksek noktasında yapılan ölçümlere göre, karların aralık sonunda üç metre, ocak sonunda altı metre ve Őubat sonunda da sekiz metre olduğu tespit edilmişti. Bu haberleri okurken, sekiz metre karla kaplı bir dağın görüntüsünü ta Nepal'den hayal etmeye çalışıyordum. Ormanları baştan sona gömmeye yeter de artardı. Kim bilir evi nasıl yutmuştu.

Bir mart günü Lara'dan, ilk fırsatta kendisini aramamı söyleyen bir e-posta aldım. Telefonda konuŐtuđumuzda bana Bruno'dan haber alınamadığını söyledi. Kuzenleri onun nasıl olduğunu görmeye dağa gitmişler ama tuhaf kayanın uzunca bir süredir hiç krenmediği görmüŐlerdi, küçük ev karların altında kaybolmuŐtu, hatta evin dayalı olduğu bile güçlükle ayırt edilebiliyordu. Kuzenleri yardım çađırmıŐlar ve oraya helikopterle ulaşan bir arama kurtarma ekibi çatıya ulaşıncaya kadar karları kazmıştı. Tahta çatının üzerinde bir delik açmış ve o noktada artık, kimi zaman tek başına yaşayan ihtiya dağ insanlarına olduğu gibi, Bruno'yu da hasta yatağında, donarak ölmüş vaziyette bulmayı bekliyorlarmıŐ. Ne var ki evde kimse

yokmuş. Son günlerde yağın karlardan sonra etrafta da ayak izlerine rastlanmamış. Onu son gören kişi ben olduğumdan, Lara herhangi bir şey bilip bilmediğimi sordu ve ben de ona evin bodrumundaki eski kayakların yerinde olup olmadığına bakmasını söyledim. Hayır, onlar da yoktu.

Dağcı arama kurtarma ekipleri çevreyi köpeklerle aramaya başladılar ve ben de haber almak için bir hafta boyunca Lara'yı her gün aradım, ne var ki Grenon'da çok fazla kar vardı ve ilkbaharla birlikte çığ felaketinin en tehlikeli mevsimi başlıyordu. Mart ayında Alp dağları şehit mezarlığına döndü: Öyle ki, o kış İtalya sınırları içinde kalan yamaçlarda yirmi iki kişinin öldüğü onca kazadan sonra, evinin üst tarafındaki vadide kaybolmuş bir dağlının kaybolması kimsenin fazla ilgisini çekmedi. Bu noktada artık aramayı sürdürmeleri konusunda Lara'yla birlikte ekiplere ısrar etmemizin bir önemi yoktu. Bruno'yu buzlar eridiğinde bulacaklardı. Yaz ortasında büyük kanyonların birinde ortaya çıkacaktı ve onu ilk bulanlar da kargalar olacaktı.

"Sence onun istediği bu muydu?" diye telefonda bana sordu Lara.

"Hayır, sanmam," diye yalan söyledim.

"Sen onun dilinden anlıyordun, değil mi? İkiniz iyi anlaşırdınız."

"Öyle umuyorum."

"Çünkü kimi zaman onu hiç tanıımıyormuşum gibi geliyor."

Bunun üzerine kendi kendime sordum, onu bu dünyada benden başka tanıyan biri olmuş muydu? Ve beni Bruno'dan başka kim tanımişti? Aramızda paylaştığımız şeyler herkesten saklanan bir sır, şimdi taraflardan biri artık yokken bu sır, sır olmaya devam eder miydi?

O günler sona erdiğinde şehir benim için katlanılmaz oldu ve ben de tek başıma dağlarda dolaşmaya karar verdim. Himalayalar'da ilkbahar güzel bir mevsimdir: Pirinç tarlalarının yeşili vadinin kıyılarını baştan sona kaplarken daha üst kısımlarda ormangülleri hep birden çiçeğe durur. Ama ben bildiğim yerleri yeniden dolaşmayı istemiyordum, ne de bende iz bırakmış yollardan bir kez daha geçmeyi, böylece daha önce hiç bulunmadığım bir bölge seçtim, bir harita satın aldım ve yola koyuldum. Uzun zamandan beri keşif gezisi yapmanın özgürlüğünü ve sevincini içimde duymamıştım. Yürüdüğüm patikadan ayrılıyor, bir yamaçtan yukarı tırmanarak sadece ötesinde ne olduğunu merak ettiğim için yamacın sırtlarına kadar ulaşıyor ve hiç aklımda yokken sadece çok hoşuma gittiği için bir köyde mola veriyor, bütün bir öğleden sonrayı derelerin oluşturduğu gölcüklerde geçiriyordum. Bu Bruno ile benim dağları keşfetme yolumuzdu. Bunun gelecek yıllarda benim için aramızdaki sırrı saklama yolum da olacağını düşündüm. Ancak tuhaf kayada çatısı delik bir ev olduğu ve bu deliğin onun ömrünü kısalttığı da sık sık geliyordu aklımda; uzaktan uzağa bunu da düşünüyordum

Patikalarda onun peşinden gitmeyi bıraktıktan çok zaman sonra, babamdan bazı insanların hayatlarında bir daha geri dönmeleri mümkün olmayan dağların var olduğunu öğrenmiştim. Yazgısı benimkine ve onunkine benzeyen yaşamlarda, diğer bütün dağların ortasında yükselen ve insanın kendi tarihçesinin başlangıcı olan o dağa geri dönülemeyeceğini de... Ve bizim gibi, o dağların ilkinde ve en yükseğinde bir dostunu kaybedenlerin, sekiz dağı dolaşmaktan başka bir seçeneği olmadığını da...

Patikalarda onun peşinden
gitmeyi bıraktıktan çok zaman
sonra, babamdan bazı insanların
hayatlarında bir daha geri dönmeleri
mümkün olmayan dağların var
olduğunu öğrenmiştim. Yazgısı
benimkine ve onunkine benzeyen
yaşamlarda, diğer bütün dağların
ortasında yükselen ve insanın kendi
tarihçesinin başlangıcı olan o dağa
geri dönülemeyeceğini de...

Kafesin biri, bir kuş aramaya çıktı...

#Kafes

SEKİZ DAĞ

PAOLO COGNETTI

“Dağlara bir kez olsun özlem duymuş bizim gibi insanlar için çok yoğun ve insanın içini sızlatan bir hikâye, zarif bir kitap.”

—Annie Proulx

2017’de prestijli Premio Strega’ya layık görülen, yine aynı yıl Fransa’da Médicis Étranger Ödülü’yle onurlandırılan *Sekiz Dağ*, 30’u aşkın dile çevrilmiş modern bir başyapıt.

Pietro, Milano’da ailesiyle yaşayan yalnız bir çocuktur. Annesi banliyöde bir sağlık merkezinde çalışmakta, melankolik bir adam olan babası ise bir fabrikada kimyagerlik yapmaktadır. Yıllar geçtikçe birbirinden uzaklaşan çiftin en önemli tutkusu ise İtalya’nın dağlarıdır. Ailelerinin temeli bir dağda atılmış, trajedide bile onları dağlar bir arada tutmuştur.

Yaz tatilleri için Pembe Dağ’ın eteklerindeki Grana köyünü keşfettiklerindeyse, oğulları Pietro için doğru yeri bulduklarını düşünürler. Burada Pietro’yu kendi yaşlarında ama onun gibi tatil yapmak yerine sığır güden sarışın bir çocuk, Bruno beklemektedir. Dağ çayırlarını keşfe çıktıkları, terk edilmiş kulübeleri, viraneleri, eski değirmenleri merakla inceledikleri yazlar boyunca iki çocuk gitgide büyürken, tüm farklılıklarına rağmen dost olmanın anlamını da öğrenirler.

Ayrıca Pietro bu yıllar boyunca babasının peşinden dağ patikalarında uzun yürüyüşler de yapar. Babasıyla olan ilişkilerinin temel izleğini de hem ilkençlik çağında hem de huysuz kimyagerin ölümünden sonraki yetişkinlik çağında yine bu dağ patikaları oluşturur.

Çocukluk, yetişkinlik, dostluk, insanın dünyadaki yerini bulması, baba-oğul ilişkileri gibi evrensel temaları lirik bir dille işleyen roman, sakın ama derin anlatıları sevenler için müthiş bir okuma deneyimi sunuyor.

ISBN 978-605-482-074-0

9 786054 820740